



Niamh

<https://hdl.handle.net/1874/377620>

ḡIAM

AN T-ADAIR PEADAR NA LAOġAIRE
CANŌNAĊ, S.P.

DO SAOTRUIG.



BRŪN AġUS Ō NŌLĀIN, TEOR.

1 mDaire Aġa Cliaġ :: 1 mDeal Feirre
1 ġCorcaġ :: 1 bPorclġrre.

MEL
9

VAN HAMEL

289

E DONATIONE

A. G. van HAMEL

PROFESSORIS
ORDINARIJ IN
ACADEMIA
RHENO-TRAIECTINA
1923—1946

11Δm

Van Hamel 289

ΠΙΑΐΝ

Ó'η ΔΤΑΙΡ
ΡΕΛΘΑΡ ΗΑ ΙΑΟΞΑΙΡΕ,
CΑΝΘΝΑĆ, S.P.

ΒΡŪΗ ΔΞΥΣ Ó ΝÓΛΑΗ, ΤΕΟΡ.

1 ΜΒΑΙΤΕ ΔΤΑ CΙΑĆ :: 1 ΜΒΕΑΙ ΡΕΙΡΣΤΕ

1 ΣΟΡCΑΙΞ :: 1 ΒΡΟΤΛΑΙΡΞΕ.

ԲՕՏԱՐԻՆ ԶԱՇ ՇԵՐԻ ԱՐ ԿՈՐՆԱԻՒ.



AN CLÁR.

LEABHAR A H-AON.

Cairdeiol.		Leatánac.
I.	Imirt Anama.	7
II.	Taobh agus Amhlaoib.	10
III.	Inntinn Dhúain.	16
IV.	Ó Bealaib Leacra go Sleann Máma.	19
V.	Cheibeam 'a ghlacáid.	24
VI.	Arbair an tSagairt.	28
VII.	An Lezáid.	31
VIII.	An Dorca.	36
IX.	"Ir éasraimlac na daoine iad!"	42
X.	Dúlaimn Óg.	48
XI.	Ceann Leóin.	52
XII.	Diabál Coimheacra.	59
XIII.	Fástar páim-ra féin é.	65
XIV.	Sioltaí Turair.	71
XV.	Fir Éirean.	77
XVI.	Fear na gCor.	85
XVII.	"Díod ciall asac."	89
XVIII.	Ráplaí.	96
XIX.	Cosairnac.	99
XX.	Diceamntar.	106
XXI.	Oróid Amhair.	108

LEABHAR A DÓ.

Cairdeiol.		Leatánac.
I.	Cior an Áróis.	116
II.	Meabhall Aighe.	120
III.	"Lady dost thou not fear to stray?"	126
IV.	Uirge-pé-talam.	131
V.	púicíní.	137
VI.	Óá Amhlaoib?	144
VII.	An tSiód Saointe.	150

CAIBRÍOIL.		LEATAÍNAÍ.
VIII.	Beirt D'roicé Buaicéaili.	157
IX.	Maibúgadó le Soilbhreap.	163
X.	Fuargailt.	169
XI.	Cuairt Rí.	176
XII.	Caradap as fáir a' fuat.	182
XIII.	Ciúnas roim tóiréinis.	188
XIV.	Congnam do'n Congnam.	193
XV.	Buille fé tuairim; nó, fuadap ná feadap.	199
XVI.	Cómaicé Luibneaca.	204
XVII.	Fóo an b'áir do fearam.	212
XVIII.	Sguab-buille Cláirdeam.	218
XIX.	Cluicé ficille, asur poll i s'pam.	224
XX.	Rí Laisean.	230

LEABHAR A TRÍ.

CAIBRÍOIL.		LEATAÍNAÍ.
I.	Cop i n-ágaró an Caim.	234
II.	Breall ar an b'feall.	242
III.	An dá lonán.	249
IV.	Oppac i n-Inir Catais.	256
V.	Miceál Ruad.	262
VI.	Éigean ar Rígeacé na b'flatar.	270
VII.	Connta.	277
VIII.	Seallta do Beirt.	283
IX.	Caó a t'iopearó ar?	290
X.	Orgailt rúl do Síreic.	297
XI.	Fuadap asur flois asur siodam.	303
XII.	Daime ciallmara as feucaint rómpa amac.	310
XIII.	Rois Cata b'riam.	316
XIV.	An Cat.	322
XV.	An t-Ár-más.	333
XVI.	I nois an Cata.	340
XVII.	"Na mitte ologón."	347
XVIII.	An Sae Síreime céatona.	353

NIAM.

LEABAR A N-ANON.

CAIBIDÍOL I.

IMIRT ANAMA.

Sa bliain d' aoir an tigearna naoi gcéad céitíe ríe d' a ceatair do tós Drián Dóramá Luimneac ó-r na Loctanais. Do loirs pé an cátair, agus an méid ver na Loctanais náir marbhuisgead agus náir tósad 'n-a bhrírnacáib, b'éigean dóib teitead le n-a n-anam ar an áit. Cuair curd acu ríor go n-inir Caatais. Bí reilb as Loctanais i n-inir Caatais an uair rin agus ar fead móran aimpíre poimir rin: bíodar tar éir na manac a díbirt ar an oileán agus iad féin do dainginiugad ann, agus bí an áit caotamail eodráideac eacrac acu, lám le faraise agus lám le tír. An rocar agus an rairbhreap a beirtoir leó ar an ucír móir-éimpal, le suio agus le fuadae agus le cpeadae, coimeádaoir ar an oileán é go ucí go utagae na loingear agus go bpeadoir é cur ríor abailé nó é díol, nó é malairtiugad ar dia nó ar éadae nó ar arim, nó ar pé neite eile a bíod as ceartubáil uata.

Nuair a táinig an luct teite anuar ó Luimneac agus nuair a d'innreodar do Loctanais Inre Caatais cas a bí véanta as Drián, go raib an cátair 'n-a luaitíis agus a raib de daoine inti marb nó tósca nó iméigce san tuairíis, rocaruigodar go léir ar an oileán do cur i ucíreó coranta éom maic agus doob' féiríe é, agus ar iad féin a coraint go n-inir anama. Táinig ríuír curai anuar ó'n gcatair

i n-aonfeadct leir an luict ceite. Iomair agus amhlaoib agus Duibhgean an t-riúr ran.

Cuirteadar an t-oileán i dtreó éoranta. Níor b'fada go raib Drián anuar 'n-a ndiais. Do bhuir pé féin agus a fluaig irteac éúca ar an oileán. Do threibeas go dian ó gac taob. Imirt anama dáirírib ab ead é dor na loclanaig. Do bhreab agus do bhúgá agus do buadao oicta. Do tuiteadar 'n-a gceadtaib. Do fásad a bhroimóir marb ar an oileán agus do tógad an t-riúr, Iomair agus amhlaoib agus Duibhgean. U'fás ran luimneac agus oileán ípre Cattaig folam ó loclanaeab, agus san don trúil go dtuicfad a tuille acu eun na n-áite rin, an fáio a bead Drián beo pé 'n-éirinn é.

Nuair a tuigead an níó rin táinig na manais eun an oileáin airir. Táinig duine ana naomta n-ar b' ainm do Colla, agus bí pé i n' Abb ar an mainrcih, agus cuir pé gac gnó Cieroinm ar riúbal airir ann, pé éomairce Seanáin naomta. Na manais agus na pasairt a díbir na loclanaig ar an áit éanádar airir, an méio a bí beo acu, agus do luigdar irteac ra n-obair beannuigte mar ba gnat noimir rin. Bí gac don ruo loitite bhurte rgaráta i ndiais na loclanae. Do vein Colla na n-áiteana a bí beannuigte do éoirpeacan airir, agus do cuir Drián euisse ríor admad agus cloca agus dol agus raoir agus luict ceáio, agus gac don éoir a bí maectanae eun gac díobála u'ár vein na loclanaig do leigear, agus eun gac ar bhreabdar do veiruigad, i dtreó, ar ball, go raib an áit níor fearr agus níor uairle agus níor órnátoige agus níor oipeamnaige eun gnótaí Cieroinm agus eun onóra tabairt do Úia ann, 'ná mar a bí pé, a véarfad duine, rar a dtáinig don loclanae riam irteac ann.

Pé mar a bí na manais ag teadct tar n-air ann bí na daoine, ra éomarranaect móir-éimpal, éom fáda riar le léim

Cúculainn agus éom fada ótuair le Cill Caoi, as cup
 arbhair agus éadaiḡ agus aḡḡar teine, agus neite ve'n
 tḡḡḡo ran, iḡteac cúca ar an oileán. Do cuir ḡḡian féin
 cúca a lán neite a bí as teartubáil uata agus nár v' féioir
 doib a d'fáḡail ó-r na daoine. Cuir pé cúca, mar bhara
 ar ḡac bhonnḡanar eile, cailír óir a bí tar éir teact cúise
 féin ó'n Róim, ó'n bhápa, 'ḡá cup i n-úil do cas é an
 buidéar a bí as an bhápa air mar ḡeall ar a mór-
 ḡníomairé i ḡcoinnib na Loelanaé, i ḡcoinnib namas an
 ḡḡeioim. Ba mór ab fiú an cailír rin. Ór ar fad ab ead
 i, agus bí ri téḡḡairé, tḡom, agus má ba mór ab fiú an
 méio óir a bí inci, ba mó 'ná ran ab fiú an ḡḡear óḡnárde a
 bí ḡeáiré uiréi, éom n-ealadanta agus éom ceáḡḡamail
 agus éom ḡḡeanca. Ac bí nio uiréi a bí niba dáoiré ḡo
 mór 'ná an t-óir agus an óḡnárde i n-aonḡeact. Bí as bun
 an cupáin uiréi, mór-timpal, ra n-ait 'n-a maib an cupán
 ruiré ar an ḡcoir, eḡor ve éloéaib lóḡḡmara ḡo maib, ba
 doic leat, ruarḡailt mic riḡ a' bhairḡoinear inḡ ḡac éloc
 doib. Tḡs ḡḡian an cailír rin do Colla agus do
 máinḡirir inḡe Cataiḡ, i n-onóir do Dia agus do ḡeanán
 naoméa, agus ba mór as Colla agus as na manaiḡ ḡo léir,
 agus as cléir na tíre ḡo léir ra timpal, an cailír rin, agus
 ba mór é a mbuidéar ar ḡḡian o'a bár.

Cóm luat agus bí na manaiḡ tagairé táimis na micléiginn:
 Cóm luat agus táimis na micléiginn do cuiréad na
 ḡḡoileana ar riúbal.

Nuair a táimis na Loelanaḡ nioi fáḡḡarí don nio i
 bhfuim leabair, o'ár táimis pé n-a rúilí, ḡan cup ra teine
 nó ra n-uirḡe, agus ba mar a céile do leabmaib na n-aimḡe
 rin teine nó uirḡe, mar ir ar éḡoicean a déinti an
 ḡḡiḡibinn agus do bhainead an t-uirḡe an ḡḡiḡibinn ve'n
 éḡoicean éom luat agus do rliucti é. Ac nioi v' fada ḡo
 maib leabair a noúcin airíḡ acu, mar, an muinḡir a bí as

ceadət ʋo ʃugavap leabap leð ap iapəcət aʃur anpan ʋo
 rʃpʃiobavap macʃamla, a ʋoðtin ʋiob, rap ap ʃuipavap
 abaitle na h-iaʃəcətai.

Niop b' ʃava ʃur leac an rʃəal ap puo na h-əipean ʃo
 paib na rʃoileana ap riabai aipir i n-inir caʃaiʃ. ʃainiʃ
 na h-əʃānaiʃ o ʃac don ʋāipc ʋ'əipinn ʃun na rʃoluiʃəcətə
 ʋ'ʃāʃail. ʋi ainim ʃolla i mbəalaiʋ ʋaoine ap puo na
 h-əipean, aʃur lapmūc ʋ'oileān na h-əipean, le méio an
 eolur a ʋi aige aʃur le ʋoimneacət a ʃuipʃiona aʃur le
 peabap an teʃaiʃ a ʃugavə ʃə ʋop na h-əʃānaiʃ. ʋa ʃəarp
 ʃo paib na h-əʃānaiʃ aʃ teacət anall o'n oileān ap a
 ʋcugʃar ʃarana anoir, aʃur ʋoʃuaiʋ o Albain, aʃur anʋəap
 o'n ʋʃpaine aʃur o'n Almainn. Clann na piʃte aʃur na
 n-uapal ipiaʋ a ʃəʃavə. ʋo ʃəipʋoir rʃoluiʃəcət aʃur bia
 aʃur ʋeoc aʃur ʋion, aʃur ʃac coimeāʋ ruap eile a
 ʃəapʃuiʃəcət uacə, rapir i n-aipʃe, ʃan don ʃraʃar ʋiol-
 uiʃəcətə, i rʃolaiʋ na h-əipean an uapir pin. Niop b' don
 ionʃnavə ʃo ʋaʃaiʋoir 'n-a ʃəcəʋcəiʋ aʃur 'n-a miltiʋ.

CAIBIʋIOL II:

ʃAʋʃ aʃus amlaoiʋ.

ʃimpal na h-aimpire pin ʋi ʃuio ʋəp na loclanaiʃ ʃəin
 aʃ ʃupnuʃavə ap an ʃʃpəivəam a ʃlacavə, ʃo mōp mōp, an
 ʃuio acū a ʋi ʃap ʃip ʃup ʃācə i n-əipinn aʃur cōmnuige a
 ʋəanān ʋoib ʃəin ain, aʃur ʃap ʃip clemnairi ʋəanān le
 mnaiʋ ʃipeanaacə. ʋ'əipʃ an cōmniʃar, aʃur anpan an
 ʃaol, ʋoir iav ʃəin aʃur na cōmappain a ʋi 'n-a ʋcimpal.
 Ap pan amac ʋo ʃupnuʃavap ap nōpaiʋ na h-əipean ʋo
 ʃlacavə. ʃuaiʋ eolur ap an ʃʃpəivəam i ʋpəiʋm opca i

noiaíḡ ar noiaíḡ, agus turrnuíḡodar ar an ḡCneoréam̄ do ḡlacadó. Cúin iad féin d'ollamúḡadó i ḡceart i ḡcúir an Cneorim̄ turrnuíḡodar ar dól irteac̄ inr na rḡoileanaib̄ cóim̄ maíḡ le các, agus muo a cúiréan ionḡnaó anoir ar dólaine ná tuíḡean i ḡceart an móir-aiḡne atá ra n-éiréanaó, bí fáilte rómpa inr na rḡoileanaib̄ cóim̄ maíḡ agus a bí roim̄ các.

Lá, agus an obair ar ríúbal i rḡoláib̄ na mainirceac̄, táinig óḡánaó uaral cúin an oileáin. Bí foit rionn air, aḡ tuirim̄ ḡo tḡiom anuar ar a ḡuailiú agus ar a rḡlinneánaib̄. Bí clóca, nó bḡat, aniar ar a rḡlinneánaib̄ mar ba ceart a beir ar mac ríḡ, agus bí ré ríosa 'n-a cruic̄ agus 'n-a rḡearrain. ḡo móir móir, bí an tḡúil ríosa aḡ taitneam̄ 'n-a ceann, ríúil iona raib̄ ríoir uairleac̄t, ḡan uabair, úmluḡeac̄t ḡan ceann-irleac̄t, rírinne aiḡne ḡan noctadó aiḡne. Táinig ré ḡo doḡur na mainirceac̄. Táinig an dóirreóir cúḡe.

"Dóirreac̄ dom, le d'óil, an t-Abb a d' feirḡint," ar rḡiréan leir an noóirreóir.

"Tá ḡo maíḡ, a ríḡ," ar ra'n dóirreóir. "Dúail mar reo, le d'óil."

Do muḡadó i láḡair Cólá é.

"Cao é reo atá uair, a mic?" ar ra'n t-Abb leir.

"Tá, a Láḡair," ar rḡiréan, "ḡur maíḡ liom, dá mb' é do óil é, raínt aimiré cáiteam̄ ra mainirceir reo aḡ d'éanaim̄ roḡluma."

"Cé n-é tu, le d' óil?" ar ra'n t-Abb.

"Tadó ua cealla ir ainim̄ dom, a Láḡair," ar ra'n t-óḡánaó, "agus aduairó ó Uib̄ Máine do tánaḡ."

"Airiú," ar ra'n t-Abb, "an mac do táóḡ Mór ua cealla tu!"

"Ireó, a Láḡair," ar ra'n t-óḡánaó:

Do cúiréac̄ irteac̄ láirceac̄ é ra rḡoil a bí oiréam̄nac̄ do.

“Bí an Tadh ua Cealla ran oét mbliana déas d’ doir an uair rin.

Cúpla lá i ndiaidh an lae a táinig Tadh ua Cealla táinig ógánac eile irteac ra mainirtir. Loclanae ab ead é, agus ba léir sup mac ní é. Bí focl shuaise air a bí cóm dúb le sual, agus bí a éroicean cóm seal leir an rneseta. Bí luirne éroirpeac ‘n-a dá leacain, agus bí sealáirne ‘n-a dá fúil agus ‘n-a béal i dtreó so raib báis as sac doinne leir ar an scéad amairc.

Do tugad i láair Colla é.

“Cao é an ainm atá ort-ra, a mic?” arsa Colla leir, “agus cá mbíon cónnuige ort nuair a bíon tú ra baile?”

“Loclanae irteac mé, a dtair,” arsa’n t-ógánac, “agus amlaois i’r ainm dom. Amlaois ós a tugtar orm, mar amlaois i’r ainm dom’ dtair leir. Tánaas anro cun rholuigeaceta d’fágal, mar veir sac doinne sup anro atá an rholuigeac i’r fearr le fágal.”

“Tá so maic,” arsa’n t-Abb: “I’r dóca náe d’ár scerideam tú, ac ní veinean ran veirpigeac ar bit. Tabairtar ó Dia irteac an Cperideam. Múirpear duit anro pé léigean nó pé eolur atá uair, agus ní baogal duit so ndéanfar doinne don cup irteac ort mar seal ar éperideam.”

“Táim ‘gá cuinneam le fada, a dtair,” arsa’n t-ógánac, “sup maic an puo dom eolur éigin do cup ar búir scerideam. Ní féidir do duine cperideam do glacab san eolur a cup ar dtair air. Má éim ó’n eolur sup níó fózanta é ba cón sup maic an puo dom é glacab. Pé ‘cu glacfab é nó ná glacfab cao é an díobáil a véanfar pé dom eolur do cup air?”

“Tá so maic, a mic ó,” arsa’n t-Abb. “Lean do ton agus do cuirgint féin ra níó rin. So dtugair Dia agus Seanán naomta duit an t-eolur atá uair!”

Do cuirleadh Amhlaoibh Óg irthead pa rgoil do ceapad a bi
 oirtheadnac do, agus ca' zcurfaí é ac' irthead pa rgoil céadna
 'n-ari cuirleadh Tadhg ua Cealla.

Níor b' fada sup cuir an bheirt aithe maic ar a céile.
 Níor b' fada sup eirigh caradair mór eatartha. Buidair arson
 zo h-ana maic cun an léiginn a tógaint, agus ba deacair
 d'aoinne a d'innirint cé 'cu b'feair cuige. Inr had nio a
 bain le neart zéas agus le cleairib lút do' é an rgeal
 céadna é. Ni maib don bheirt as doinne de'n bheirt ar
 buacaint i zceairt ar an bfeair eile. Ac' bi po le feirgint
 roileir zo leor. Ni maib don feair eile inr na rgoilab rin
 a d'feadpad cimilt le h-aoinne de'n bheirt i n-aon puo a
 bain le neart cuirp ná le cleairib lút:

Ni maib Tadhg Óg ua Cealla adpad i n-Inir Cataig nuair
 a rugad roir zo Ceann Cora é, zo nígzeiglac' b'riain féin.
 Bi aithe maic agus eion mór as b'riain ar adair an fir óig
 rin, ar Tadhg Mór ua Cealla. Ni h-aon iongnad ná págad
 Tadhg Óg adpad zan bheirt roir zo Ceann Cora.

Agus dar no' nuair a h-iarad ar Tadhg dul roir níor
 b' féoiri a cara agus a cómalta, Amhlaoibh, a d' págailt
 'n-a diaig pa mainircti. B' éigean doib arson dul roir.
 Com' luac agus do cuirleadh aithe toir opta ba doic leat
 sup anuar ar an rpeir a tuiteadair, táinig a leicéir rin
 d' upaim as had doinne doib agus a leicéir rin de eion as
 had doinne opta:

Bi fíor as had doinne sup mac níg Tadhg Óg ua Cealla,
 agus ipé puo a veirleadh na daoine a eio' é 'ná, " An t-é
 ná deanpad ac' feucaint air, zan don ploc d'á fíor a beit
 aige cé h-é féin, d' aithe do' ré sup mac níg é!" Bi an
 upaim as ar rinfeair puam do'n níg agus do mac an níg.
 Ni limitó féin ró paor ó'n ngalar zcéadna.

Bi tuairim láirir as daoine sup mac níg Amhlaoibh, leir,
 bio' ná doibairt ré féin, luac ná mall, sup b'ead. Níor

adomuis ré sur b'eas agus ní lúga ná mar a féan ré sur b'eas.

Ait éun an uile faḡar cleapaidéacta, iorí muic agus léim agus iomparḡáil agus caiteam cloé araise agus tóḡaint ualaí tróma, ab eas Ceann Coira an uair rin, agus bí fíí óḡa ann náí b'fuirirte buáctaint orḡa iní na ḡníomairḡaib rin. Bí an beirt a táinis amair ó Iníí Caḡais maic a n'óócin do'n cuio ab feapíí acu, 'ré rin o'á ḡcómnaoíríí. Ní maib don bheic acu, áimḡac, ar don éimilt a oéanam leir na feapáib rḡáluigḡe cḡuaóa a bí ann.

1 n-éaḡmaír na lúctéar bíoó cleapa agus ḡleacaidéact ar na n-airm acu. Bíoó airm éadtróma ann doḡ na buacáilíí éun beic aḡ oéanam taicḡe oíob. O'imíí ḡac uinne de'n beirt cluice ar ḡac airm doḡ na n-airm rin leir na buacáilíí ab feapíí a bí ar teiglac Úmáin, agus éuireadap ionḡnaó ar ḡac doinne. Bíoó capal bata acu ann agus maḡeacé bḡeige anáirde aír agus éirde ar an maḡeacé, agus ḡníom fíí ab eas muic éun an maḡeacáḡ rin agus buille tuaisḡ a eadairt oó ra ceatḡamáin agus ioríí éirde agus ceatḡamá a do ḡeapáó leir an mbuille rin i doḡeó ḡo doḡuirfead an cóḡ ar taob de'n eapá] agus an [aḡeacé ar an doab eile.

Doḡairt áimlaóib ḡur oóic leir ḡo n'óéanfaó ré an ḡníomíí ran. Do tuḡaó tuaisḡ ímupéad íic Úmáin cuige. Bí rí ró tróm oó. Do tuḡaó tuaisḡ ná maib éóm tróm cuige. Do cḡuiread anáirde an feapíí bḡeige ar an ḡcapal bḡeige. Do eap áimlaóib an tuaisḡ agus do muic ré éun an maḡeacáḡ agus do buail ré a buille. Cuir a buille rḡanḡaó ra n-éirde a bí ar ceatḡamáin an fíí bḡeige. Sin ar cuir.

Do cḡuiread ruar an feapíí bḡeige aímíí agus éirde rlan aír. Do muḡ Taóḡ Óḡ ua Cealla ar tuaisḡ eile. Do toib ré féim an tuaisḡ. Bain ré capáó ar an doḡuaisḡ agus do muic ré éun an maḡeacáḡ bḡeige. Táinis an tuaisḡ enuar ar an

Seachtarain. Do tuit an cor ar taob de 'n earal agus an fear ar an taob eile.

Do leat a dá fúil ar amlaoið.

"Ó!" ar reirear. "agus níor cuir leat do mhic leir an mbuille!"

"Do cuir fear," arfa laos, "ac níor dóic leat gur cuir fear. Clear ipead é. Cuir-re oipead mhic leir an mbuille agus cuir fear ra leir, ac níor tugair a ceart féin do'n faobar. Níl an an fear ac clear, agus taitige ar an selear."

"D'féidir é," arfa amlaoið, "ac mo tpuas-ra an fear so n-impeora-ra an clear ran air i léair caa."

Do rug amlaoið ar bog Muread. Mear ré an bog do lúad. Do teip air.

"Da maic liom don upcar amair a d'feirgint uait, a ní," ar reirean le Muread.

"Cífir agus fáilte, a mhic ó," arfa Muread. Do rug Muread ar an mbog agus do lúad ré é agus cuir ré an tppang air mar ba dóir eun lámair. Anran do rug ré ar faigir agus cuir ré an raigead leir an rppang. Bí an bog dá flait ar fear. Cuir ré an lám eile n-a lár. Tapang ré an tppang leir an lám deir so dti gur dóic le tuine ná raib dá tpois roir dá ceann an boza. Tug ré azaib ar an taob tall de'n gleann. Do tápla éan papaise beic as sluaireadct ran an gleanna tall, larmuic, dar le n-a raib láitread, de raon don upcar. Do feinn an tppang. Do sluar an raigead. Bí fúil sac doinne ar an raigead agus ar an éan. Conacadar as teadct eun a céile iad. Do cuair an raigead tpió an éan agus tuiteadar araon eun tailim tall ar taob an gleanna. Do pte buacail anonn agus tug ré leir anall iad. Bí iongnad agus alltaect ar amlaoið nuair a tuis ré i n' aigne cad é an neart nár b'folair a beic ra bpear a caic an t-upcar ran.

CAIBIDÍOL III:

INNTEINN ÚRÍAMH.

Do caiteadh an lá ar an gcuma san, go ruairc agus go roibh ar agus go muinteartha. Ansan do fuig cuidheacta maid uasal cun dinnéir, agus do cairbeánadh uraim agus onóir do'n dā mac rís rin agus d'uarthib eile a táinig an lá san go rísteiglac Úrman ar gnótaib a bain leó féin.

Bí aghaid na h-Éirean go léir an uair rin ar Úrman agus ar Céann Cora agus ar Dál gCair. Bí ré daingean i n-aighe gac doinne, roir gaeodal agus loclanac, nár maid an bail ar éine gaeodal ná ar éine loclanac Úrman agus Clann Cair a beir 'n-a namdaib acu, agus gur b' é a leas, tar gac nio, Úrman agus Clann Cair a beir 'n-a gcairtoib acu. Gac don éine, d'á bhrís rin, ar fuio na h-Éirean, agus go móir móir ar fuio na Múman, a beartuig go bfeadofaioir caradair Úrman do doimeadh, má bí ré acu, bíoír as teact go Céann Cora agus as tabairt eioira nó bhonnctanar leó; agus an muintir a bíod a d'iaraid an caradair rin a d'fágail doib féin mura raib ré ceana acu, bíoír as teact ar an gcuma gceadhna a d'iaraid é tuilleam.

Do éuis Úrman iad go léir go h-áluinn. Fear ana doiminn ab ead é. Bí beartuigthe i n' aighe aise, agus bí an maectnam i n' aighe le rada d'aimriir, neart na h-Éirean go léir do énuarac agus do cupr le céile i gcoinnib na loclanac, agus i gcoinnib gac namad iaraecta. Deise cupr leir an obair a bí ar riúbal i n-Éirinn ar fead cupla céad blian an uair rin, nuair a bíod eaglaíri agus mainirtreaca agus rgoileana d'á gcupr ruar le neart Chriostim agus d'uil i léigean agus i n-eóluir, agus ansan nár éuirge a bíoír

tuar 'ná mar a bíod na Lochlanaigh as ppeabao irteac agus
'á rgaráil, 'gá lorgao agus as lorgao na leabar a bíod
ionta agus as marbuaao na manac. Do tuig Urian
i n' aigne, nuair a veineao cléir agus daoine naomta na
h-Éirean, agus luot léiginn na h-Éirean, na h-eaglaíir agus
na mainirtreaca agus na rsoileana do cup ruar agus an
obair do cup ar riubal, sup b'é ba lúga ba gann do ríctib
Éirean, agus d'fearaib Éirean, Éire agus an obair, agus
an muintir a bí as déanam na h-oibre, do coraint ar
namtaib iaraeta. Conaic ré conur a bí an rgeal as Éire
oet gceao blian nó mile blian noimr rin, nuair a bí Fionn
agus Fian Éirean beo, nó le linn Cencubair agus
Cúculainn. Bí a leicéir rin de rganma an uair rin ar
dútaib iaraeta noim fepaib Éirean agus noim cómaet na
h-Éirean nár leomair don cómaet iaraeta don cup irteac
a déanam oeta. Dá mb' iao na Rómánaigh féin iao, do
cuireadar an domán so léir fé n-a rmaet ac Éire amáin.
“Ac!” a véarfaid uine, b'féirir, “Níor b'féir leo teac
as cup irteac ar oileán na h-Éirean: Bí Éire nó ruarac,
dar leo, agus nó imisceineamail.”

Nac maic ná raib Inri h-Ore nó imisceineamail: Cuir na
Rómánaigh Sarana fé n-a rmaet, agus cuireadar móran de
Éiric Alban fé n-a rmaet. Agus eadar níba fia ótuair
agus cuireadar Inri h-Ore fé n-a rmaet, d'á raio ótuair
iao, agus d'á ruaraise le ráo iao an uair rin.

Bí fíor acu so dian maic sup b'féir dób Éire tabairt
fé n-a rmaet dá véarair é. Bí aigne maic acu ar an
oileán, ac bí fíor acu so maic, leir, cao é an raar daoine
a bí 'n-a gcomnuise ar an oileán. Níor tánaoas as cup
irteac oeta. Níor vein cómaet na Róma maic oireao agus
rmeire ar oileán na h-Éirean.

Do tuig Urian, an ruo a veineao ceana so véarair é
déanam aipir. So véarair cómaet na h-Éirean do cup le

céile, agus 'do tácuḡaḡo i n-a céile, agus 'do ólácuḡaḡo i n-a céile aipir, agus neart fear éirean 'do ḡleuraḡo agus 'do éoruḡaḡo, mar a ḡleup fionn é. Anran náir baogal ná ḡo bpanpaḡo na loclanaig amaé, nó 'dá 'taḡaḡaḡoip ḡur teaéḡ ḡan imteaéḡ 'doib é.

Ir léir 'd'aon tuine a 'b'feudaḡan irteaéḡ ra rḡéal ḡo maib an maéḡnaḡm ran agus an beartaḡaḡo ran agus an inntinn rin, irciḡ i ḡeoiḡe 'briain ó'n ḡeáto uair a 'tupnuig pé ar 'brioc obair na loclanaé 'do 'tuirḡint i ḡeairt. Nioir 'b'fuirirte 'do, ámtaé, a beartaḡaḡo 'do cup i nḡníoḡm mar bí riḡḡe ḡaeḡal ar beaḡán meabpaé agus ar beaḡán tuirḡiona an uair éaḡona. Nioir táinig don brioc 'd'á cuimneam cun doinne acu ḡo maib don baogal ḡo b'eaḡopaḡo loclanaig, ná don alnúpaig eile, éire 'do cup pé n-a rmaéḡ ḡo n-iomláḡn éoiḡe. 'Do tuig 'briain ḡo maib an baogal ann, agus ḡur móiḡe an baogal a luigeaḡo a tuigeaḡo é. Tuig pé, leir, ḡo mbéaḡo an baogal ann an paio a béaḡo riḡḡe éirean aḡ ḡabáil i ḡcoinnib a céile, agus aḡ trioiḡ le n-a céile, agus aḡ laḡuḡaḡo a céile mar a bioḡar. 'D'á bpiḡ rin, éom luac agus 'tupnuig a éomáéḡ ar 'dul i méiḡo, 'do 'tupnuig pé ar na riḡḡtib eile 'do 'taḡairt pé n-a rmaéḡ féin, agus ar a cupi feudaḡint oḡta oibpuaḡaḡo a' lámaib a céile i ḡcoinnib na loclanaé. Nioir 'b' é rin féin ac, pé mar a fuair pé an éaḡo aip, 'do ḡlac pé irteaéḡ 'n-a rloigḡtib armaḡa na loclanaig a bí 'oilip 'do, cun coḡarḡ a 'deánaḡm i ḡcoinnib na loclanaé eile. Bí curḡo acu níba 'oilpe 'do 'ná mar a bí curḡo 'deḡ na n-éireanaig.

CAIBIDÍOL IV

Ó DEALÁC LEACTA GO SLEANN MÁMA.

Bí cónaócht Úrmain ag méadóugaó agus ag neartugaó agus ag leacáó go dtí go raib pé 'n-a píóg ar leat na h-Éirean, ar leat Ílloca, ar an leat tear de'n oileán. Ní san móran t-rioblóide agus móran cogadó a cuir pé an méio rin de tír na h-Éirean pé rmaócht a láime. Bí a úrtaír, Maóúin mac Cínéide, 'n-a píóg ar an Múmain noimír. Ríóg eíóda, cónaóctac, móir-aigeanta ab ead an Maóúin rin. Cónaie píógte agus tigeapnaí eile na Múman go raib Dál Scair agus clann Cínéide ag dul i neartmaire, agus táimis ead agus eagla orca.

Cónaie Loóclanaig na Múman, leir, mura gcuirfai coris éigin leir an mbeirt úrtaír, le Maóúin agus le Úrmain, ná fásfaidír Loóclanaó beó ra Múmain. Deineadóar eatarca, na Loóclanaig agus na h-Éireanaig 'n-a raib an t-eagal orca, feall grána ar Maóúin. Marbuidóar é i n-áit ar a dtugcá Dealác Leacá. Deir curó de'n treanaócur gur i n-áice Máóóromca atá an áit. Tá cloó móir, i bfuirim soláin, 'n-a fearam ar bpuac an tSoláin, ar an inre, i n-áice na h-áite 'n-a dtagan an leamain ircaó ra tSoláin, agus do péir sac deabram tá an cloó ran 'n-a fearam ar uais Maóúna mic Cínéide, píóg Múman.

B'fearra go móir, ántac, do luét an ead agus an eagla ná deapfaidír an gníom ran. Íomair, píóg Loóclanaó Luimnige, agus Maolmuaró, píóg Deapmúman, agus Donabán, píóg Fígeinte, iriad a deim an gníom. Do lag fearg Úrmain nuair a fuair pé ead a bí deanta. Do éruinnig pé a neart. Siné an uair a rghuor pé na

Loélanais a' Luimneac agus a' h-Inir Cathais. Do bhuir pé cat ar Óonabán agus mairb pé é. Do lean pé Maolmuairt go Dealaic Leacra, an áit 'n-ar marbúigead Matáin. Bí Maolmuairt ann agus fluas líonmair, láiríu aige, de Śaeólaib agus de Loélanacáib. Do buairt Úrian orca, agus do tuit Maolmuairt ra cat. Deir an reanaeup go raib Mupéad, mac Úriain, ra cat ran agus san é ad éuis bliana déas, agus sup le n-a láim a tuit Maolmuairt.

Nuair aipus Dómnall ua Faoláin, piś na n'Déireac, cao a bí imtígte ar Maolmuairt agus ar a fluas, o'eipus pé agus epuinmíg pé plóigte a típe go léir, agus táinig Loélanais poptláirige as cabruśad leir. Siúo eúca Úrian. Do bhuir pé cat fuilteac orca i n-áit ar a otugti fán Cnrao. Do teiteadap, roir Śaeóil agus Loélanais, irteac go poptláirige. Do lean Úrian iad agus dein pé éipleac orca agus do loirg pé an cácair. Do tuit Dómnall ra n-éipleac.

Bí an Múmain pé rmaeÚ Úriain anran. Nioir géill a namairt go léir ró, ámtac. Bí pior acu ná géillpead Cúige Laigean go ró bog ró: O'imtígopar ótuair. O' eipus na Laignis leó. Do epuinmigead fluas ana móir, Loélanais agus Éireanais ó'n Múmain, agus Loélanais ó áe Cúic, agus iomláine cómaeÚa na Laigneac, roir Loélanais agus Éireanais. Ceapadap, anoir nó mair, go gcuirpíoir neart Úriain ar neamnío. Tuis na n-Éireanais a bí ann go ndéanpíoir díoltar ar Úrian agus ar Clann Cair pé deire tíar eall. Tuis na Loélanais dá mbéad Úrian agus Clann Cair ar neamnío náir ró fada go mbéad Luimneac, agus Inir Cathais, agus an Múmain, agus o'féiríu Éire go léir, acu féin aipír. Nioir eus Úrian puinn aimpíre róib eun maeÚnaim a déanam. Siúo eúca irteac i gCúige Laigean é féin agus a fluas. Ar Gleann Máma irtead táinig pé ruar leó. Siúo eun a céile an dá fluas go píocmair agus go malluigte. Do épíro na Laignis agus na Loélanais agus a

Luét cabartha go léir, go cróda agus go fearamác, an fear
 as tuitim agus fear eile i n' imead láithead, san rtaonaic
 san géillead, san ruim i mbár ná i mbeata. Níor b' don
 máit dóib é. Do bhrúis brian agus murcáid agus Clann
 Cair irtead tré n-a lár. Do leasad agus do marbuisgead
 iad 'n-a rmatanaib. Fé deire de ruasad cun riabail an
 méid náir leasad dóib. Do leanad iad inr sac tréid bail
 'n-ar ceiteadair. Do cuirtead an móir-fluas ar neamniú
 slan. Do tuit ra cat ran cúis míle fear de loclanaicib
 agus de laigneacáib.

D'fás ran leat moza ar fear fé rmaét brian, agus eus
 fé le cuirgint go roiléir dor na loclanaic ná raib don
 bheir acu go deo airir ar oileán na h-Éirean do tabairt
 fé n-a rmaét. Anran iread bí ríste agus uairle agus
 tigeapnaí tíre as tead ar sac airí go Ceann Coira as
 tabairt ciora agus tabantairtí agus bhonnannar as tiall
 ar brian agus as rnaómad caradair leir.

Cuir dor na h-uairleib rin iread bí tagairte ann an oíóce
 a bí an beir buacailí ó mainirtir Inre Caicis ann. Cuir
 an muintir a táinig aithe láithead ar taidís ós ua Cealla.
 Níor féad doinne puinn aithe cun ar an mbuacail eile, ar
 ámlaib. Ní raib fíor acu cé r' b' é ná cé 'ra dóib é, ac
 gur b' óganaic uaral é a táinig anall ó cric loclan go
 mainirtir Inre Caicis as déanamí fozluma. Do caitead an
 oíóce go ruairc agus bíod ná raib don aithe ceart ar an
 loclanaic ós bí sac doinne as déanamí cúraim de agus as
 cairbeaint dáige dó, bíreac fé mar ba máit leó a cun i
 n-iúil dó, dá mba loclanaic féin é ná raib don doctai acu
 roimir.

Tá an tréir rin ra n-Éireanaic fóir, go láidhir. Má
 óimíó muinteartha le duine iaraicta ir minic gur mó go móir
 a cairbeánamíó ar muintearthar dó 'ná mar a cairbeánamíó
 é o' ar nouine féin. Conac go minic a leitéir.

Táinig an mártion. Bí na h-uairle a táinig as dul
 abaille. Má tusaḃar tabairtairtí leḃ as triall ar Ḃrian
 do tús Ḃrian tabairtairtí móra maite d'óid nuair a
 bíodar as imteact. Bí bpiḡ leir na tabairtairtíḃ rin,
 ámtac. An ppiúnra do ḡlac tabairtar mar rin ó Ḃrian,
 o' admuḡ pé Ḃrian a beit 'n-a piḡ or a cionn, asur bí
 ceangailte air ar ran amac an admaíl rin do fearam.
 Tuḡeasḃar ḡo leir an níḃ rin ḡo maít asur rí maíḃ aon eúr
 'n-a coinnib acu. Ir amlaíḃ a bí átar mór orca fear a beit
 or a ḡcionn a beaḃ ábalta ar iasḃ do rmaectusaḃḃ dá mba
 ááḃ é.

Táinig an beirt buacaití abaille eun na mainitpeacé asur
 eun na leasḃar asur eun an léiginn.

Bí Ḃrian pórtá an tarra h-uair an uair rin. ḡompilat
 ab ainm do'n tarra mnaoi. Bí rí 'n-a bainitpiḡ nuair a pór
 Ḃrian i Ḃripiúir ab easḃ i do mlaolmórda, an piḡ a táinig
 ar laigtib nuair a ḡéilleasḃar do Ḃrian. Bí rí pórtá ar
 uáir as piḡ de piḡtib loclanaé áta Cliat. Amloib ab
 ainm do'n piḡ rin. Bí mac aici leir an amloib rin asur
 Siḡme ab ainm do, asur bí pé 'n-a piḡ ar loclanaisḡ áta
 Cliat nuair a bí ríre pórtá as Ḃrian i ḡCeann Coḡa.

Do péir ḡac reanaéair o'á mbainean leir an ainpír rin
 ní maíḃ an uair rin ar mndáib an doḃain bean eile a bí i n-aon
 ḡaor do beit eóm bpeasḡ leir an mnaoi rin. Ac tá níḃ eile,
 leir, le feirḡint ra treanaéur. Ní maíḃ bean ar bit a bí
 eóm bpeasḡ léi. Ní lúḡa 'ná mar a bí bean ar bit a bí eóm
 h-ole léi. Nuair a pór Ḃrian i ní maíḃ feor aise casḃ é an
 raḡar i. Bí beairtuḡte i n'aigne aise, ní h-amáin ḡaeḃil
 éimean do olúctusaḃḃ le n-a céite i uctreḃ ḡur móide a
 neart é i n-aḡairḃ namas iapaéta, ac, dá mb' feirḃir é, na
 loclanaisḡ a bí pocair eun eómnuḡte i n-éirinn do táctusaḃḃ
 leir na cineacáib ḡaeḃlaéa, asur aon neart amáin a
 uéanam d'íḃḃ ḡo leir. Tuḡ pé ḡur maít an congnam do

cuige rin mátaip an níg a bí ar loélanais áta Cliaé a beit pópta aige; go dtabairfadh an cleamhnar ran páirt roir 'n-a cómaect féin agus páirt do féin i gcómaect a mic. Do neartuis fé an páirt rin a béad aige féin i gcómaect a mic, le cleamhnar eile. Tug fé a ingean féin le pórad do sítric, do níg loélanac áta Cliaé.

Bí saol agus cómngar démaip go leór anran roir é agus níg laigean agus roir é agus loélanais áta Cliaé, agus bí saé don deabnam go ndéanfadh ainmri agus foíone agus faidearfaíde agus deagcómarpanaect capadar do dlútuagad agus do buanuagad roir é agus iad go léir, go móir móir ó bí ran agus a mbuac féin ag teact irteac le n-a céile. Bí saé don deabnam, leir, dá leanadh an capadar ran agus an deag-cómarpanaect ran go rroirfeadh úrian ároirigeaect na h-Éirean agus go leanadh rluoect úriain i n-ároirigeaect na h-Éirean, ó slúin go slúin, ar feadh móran ainmri, agus go scuirfeadh ran mac agus réan, go raibóbir agus go marctanac, ar Éirinn agus ar Clannaid Saedai, agus ar an gcruideam i n-Éirinn.

Acé bí a malairt rin ar pad de máctnam i n-aighe na Danrígne, i n-aighe Sormplaic. Ní n-ar úrian ná ar a rluoect a bí rí ag cuimneam, i gcóir ároirigeaecta na h-Éirean, ra n-ainmri a bí le teact, acé ar a mac féin, ar sítric, níg loélanac áta Cliaé. Bí úrian aorua: Ní raib, agus a víceal a déanam, puinn eile ainmri aige le caiteam ar an raogal ró. U'feair léi i féin a bád 'ná Muicad o'feirgint i n' ároirig. Níor u'folair, dar léi, ruo éigin a déanam a coimeadórad Muicad ar an ároirigeaect: Cuir rí an rgeal i gcómarle a mic. Do rocairigead eatarra ar ním a tabairt do úrian. Dá mbéad úrian ar an rlig do tuitfeadh a cómaect ar a céile. Anran níor ró decaip ro cómaect na loélanac do cruinnuagad agus orleán na h-Éirean do cur fé n-a rmaect féin, agus ároirig a

déanam 'd'á mac, de Síric. Bí an t-uirge-pé-talam ran
 ar riúbal roir Ceann Coira agus áit Cuiac ar fear abrad.
 Bí pé ar riúbal, a san rior do'n t-raozal, le linn na
 h-aimrhe 'n-a raib an beirt buacaili úo as déanam a
 bpozluma i mainrctir Inre Cacaiz.

CABRIDIOI V.

CREIDEAM 'Á GLACAD.

Tar éir ruim aimrhe táinig an beirt airir go Ceann Coira
 agus bí lá gleadardeadta eile acu agus oíche fuairc 'n-a
 diaiz. Níor b' feara gur deimeadar taitige de beit as
 teact, agus bíod rúil leó agus fáilte rómpa as zac doinne
 ra teiglac. Bíod zac doinne móri leó, agus zac doinne
 as déanam cúram víob, agus ní raib doinne ba mó a
 deimead cúram víob 'ná an Vanrigin. Deimead pí ana
 cúram de'n beirt, ac nuair a cuadar i dtaitige beit as
 teact do tápla go mbíod amlaoiú agus i féin go minic as
 caint agus as cogairnaiz pé leit. Níor dein doinne don
 iongnad dé rin. Loelanae ab ead é, agus mac níz ab ead
 é, agus níor b' don iongnad móran a beit aici le ráó leir
 an mbuacail i dtad a cípe féin agus i dtad a muinrhe.

Nuair a táinig an t-am 'n-ar míctio do tadz ua Cealla
 cuairt a tabairt ótuair go h-Uib Máine, as feucaint a
 muinrhe féin, ní pároc' don ruo é san amlaoiú do dul
 ótuair i n-donfesct leir. Cuair an beirt ótuair. Má ba
 móri an fáilte a bíod roimr an mbeirt i gCeann Coira,
 agus má ba móri an cúram a veincti víob ann, ba mó 'ná
 ran an fáilte a bí rómpa tuair, agus ba gprádmairc, agus
 ba mó an cúram a deimead víob ann. Bí Tadz óz ua

Cealla i dtreiglac a dtar féin nuair a éuaio pé ótuaio go n-úib Máine, agus ir 'mó muo féatopaó pé a déanamh ann cun cúram a déanamh de éaraito ná féatopaó pé a déanamh i nígtreiglac Úrman i gCeann Cora. Do úein pé zac don muo pé mar a éaitn leir cun a éairbeáint cao é an cion a bí aige ar a cómpádaíde. Nuair a éonait an t-áitir, TaóS Mór féin, an cúram go léir 'a déanamh de'n ógánaó loctanaó do úein pé féin cúram de, cun a míe do fáram. Anran do úein an máitir, agus an éuro eile de'n élainn, an cúram céatona de, cun TaóS Óis do fáram. Níor deacair dóib rin, mar, cóm luat agus éainis pé 'n-a meafS, agus cóm luat agus do éonacadaí é agus do labradair leir, éainis báis cóm mór ran acu féin leir go mbéat fáilte acu roimir agus go ndéanfaíoir cúram de ar a fon féin dá mba ná béat TaóS Óis i n-don éor ann. Bí raogal maíe aige an fáio a bí pé éuaio.

Do érióchnuigeat an éuaio agus éainis an beirt éar n air go n-Inir Caéaig.

Do gluar maint aimpire. Bí Amloaib ag déanamh na fozluma go tuig. Lá d'á maíe an beirt i úpócair a céile ar imeat an oileáin, ar bhuac na papaise, do labair Amloaib. Dubairt pé gur maíe leir an éiredeamh a glacat. Bí átar mór ar éatS.

“Ir fearr labairt leir an Abb,” ar peirean:

Do labradair leir an Abb.

“Tá go maíe,” ar'a'n t-Abb. “Ní foláir an éiredeamh a múineat dúit ar dtúir.”

Do ceapad pasairt cun an éireoin a múineat dó. Do glacat an rgeal go péio. Do tuigat a dóctin aimpire dó cun an éireoin a ú' fozlum. Do tuigat níba mó 'ná a dóctin aimpire dó. Fear eagnaithe ab ead Colla. Tuig pé gur “b' fearr feucaint roime duine 'ná dá feucaint 'n-a úiaig,” gur b' fearr deimne déanamh rap a' ndéanfaí uicinear.

Sup b' fearr "beir díomáoin 'ná d'bhíod' gnóta." Ac do
 múinead an Crieoim d'Amhlaoib, agus do cuir pé an
 nígneas go léir de go bpeásh péir foirnead. Da léir do
 sac doinne go maib pé uilir, dáiríub. Do bairtead é:
 Tar éir raint eile ainne do deim pé raioirín agus do
 curtead pé lámh Earbois é. Anran, tar éir tuille ainne
 deim pé raioirín agus glac pé Comaone. Bí átar mór ra
 mainreir agus buidéal mór 'á tabairt do Dia mar geall
 ar a tabairtairí.

Táinig an t-am do'n beirt eun dul roir go Ceann Cora
 ar euaire. Cuadar rair. Bí míle fáilte rómpa mar ba
 gná. Ac bí puó éigin tagairt ra b'fáilte ná bíod ann
 roimhir rin. Bí an orsailt croíde ann a bainean leir an
 Crieoim. Ní h-aitnítear ead a bainean leir an orsailt
 croíde rin go dtí go moctúitear beo é. Ní maib don ploc
 d'á fíor ag Amhlaoib ead a bain leir go dtí sup moctúis
 pé beo é. An cion a geirtead pé i gCeann Cora agus i n-Uir
 Máine rar ar glac pé an Crieoim, níor tús pé pé noeara
 go maib don puó i n-earnam air. Bíod sac doinne geall
 do. Níor méar pé go b'péiríodair beir níba gile do. Nuair
 a táinig pé, tar éir an Crieoim a glacad do, anran iprad
 tús pé ead a bain leir an orsailt croíde. Do éonair pé
 anran go roiléir náir b'é an duine céadna i n-don éor acu
 é, agus náir b'é an cion céadna i n-don éor a tairbeána
 do. Sup h-orgalad do, i gceoíodtib na noaone, reómra
 éigin a bí, ní h-amáin dúnta uair roimhir rin, ac a bí ann a
 gan fíor do agus ná maib don ploc d'á fíor aige é beir ann
 i n-don éor.

Bí átar ana mór ar muintir táirís óis uí Cealla nuair
 a táinig an beirt eua agus Amhlaoib tar éir an Crieoim a
 glacad. Dá mba buacail táirís go b'péiríodair ead a cuir air
 do bead ead a d'óim air, do deinead a muintir a leitéir
 de cúram d' Amhlaoib.

BÍ DRIPIÚR AS TADG. MÓRLING AB ANIM DÍ. BÍ RÍ RIONN AR
 NÓR A DRIÚR. CARLIN ANA DÁCAMAIL AB EAD Í. BÍ A SPUAIS
 AR DÁ AN OIR. BÍ IOIR SPUIAIS ASUR DÁ EÓM PAIDIR RIN
 SUP TUGAD "MIAM CINN OIR" MAR ANIM-CEANA UIRÍ NUAIR
 A BÍ RÍ 'N-A LEANB BEAG. D'OIR AN ANIM EÓM MAIR PAN DÍ
 SUP LEAN RÍ DÍ. ANRAN DO TUG DAOINE MAR BÉAR DÓIB RÍEN
 AN CÓMHGAR A GLACAD AR AN ANIM ASUR SAN A TABAIRT UIRÍ
 AC MIAM. SA N-AM 'N-A MBÍOÐ A DRIÚR ASUR AMLAOIB AS
 TEACT Ó MAIRIRIR ÍNPE CATAGS ZO TIG A H-ACAR BÍ RÍ REACT
 MBLIANA DÉAG, ASUR DEIRÍ ZO DÓDRAÐ RÍ AN CEÐ DE ÉPOIDE
 DUINE FEUCANT UIRÍ, BÍ A RSEIM EÓM H-ALUINN RIN. DEIRÍ
 SUP DÓIC LE DUINE ZO MBÍOÐ MAR A BÉAD RGAIT ÉIGIN RCLUIR
 'N-A TÍMPAL, I DCEÐ, NUAIR A TAGAD RÍ IRTEAC I SCUIDEACTAIN,
 SUP CUMA É NÓ GAC SPÉINE DO TEACT IRTEAC ANN. BÍ A LÁN
 D'UAIRLÍB ÓGA NA TÍPE ASUR BA RÓ MAIR LEÓ BEIT 'N-A
 CUIDEACTAIN ASUR BEIT ZO MÓR LÉI, AC BÍ DÁ FÚIL GORMA,
 FOLURMARA, RÍOGA 'N-A CEANN, ASUR NÍ PAIB DON DUINE DER
 NA H-UAIRLÍB ÓGA PAN A D' RÉADPAÐ AN FEUCANT A BÍ INR NA
 FÚILÍB RIN DO FEAPAM DÁ DUGAD A FÚILE RÍEN, 'N-A SCOINMB,
 DON FEUCANT NÁR CEART. BÍ AN FÚIL UARAL INTI, AN FÚIL
 RÍOGA. D'INR A DÁ FÚIL DUIT, AR AN SCÉAD AMAR, SUP B' I
 INGEAN TADG MÓIR UÍ CEALLA A BÍ ASAC, ASUR RÍ 'CU B'Í NÓ
 NÁR B'Í, SUP B'É DO BUAC BEIT EÓM MAIRTE EÓM BÉAPAC ASUR
 D' RÉADPA BEIT.

I DTAOD AN OIGIR, AMTAC, A TAGAD I R DONFEACT LE N-A
 DRIÚR ANDEAR Ó MAIRIRIR ÍNPE CATAGS, ÉONAC RÍ AN SPUIAIS
 ÉIOPDUB AIR, AN T-UALAC SPUIAISE ZO PAIB DÓCIN TRÍR ANN,
 ASUR É AS TUITIM RÍOP LEIR NA H-UIPEANAIB A BÍ AR DÁ AN
 TRNEACTAID; AR NA RINNEANAIB BPEAGTA LÁIPIE LEATANA;
 RÍOP ZO CAOL AN DROMA, CAOL DROMA A BÍ EÓM PEANG LE CAOL
 DROMA AN ÉPAIL RÁIR, ASUR ZO PAIB NEART RUIÐTE ANN MAR
 A BÉAD I NROPOM AN ÉPAIL RÁIR. ÉONAC RÍ AN DÁ FÚIL A BÍ
 'N-A CEANN ASUR IAD EÓM DUB LEIR AN RMEAPAMÁN, ASUR.

nuaire a h-áiread ré, an teine éreara as teacht ar na rúitib
 rin le neart ruitc agus deas-méinne, ba dóic leat. Conaic
 sí na neite rin go léir an céad lá a táinig an t-ámlaoid
 rin go h-Uib Máine, agus má conaic do tuis sí spád agus
 tairneam a cpoide agus a h-aighe do go h-iomlán agus go
 beaét, láitneac bonn, san don dá cuio a déanam díob. Do
 tuis ámlaoid sup tuis, agus do tuis rife sup tugad an
 spád agus an tairneam céadna di. agus bí a h-aighe pára.
 Níor labair doinne de'n beirt don focal. ní raib gá le
 caint. Bí an rgeal go léir rocair eatarca ar an gcéad
 feudaint. Úineasor an caint a dein an cuio eite a bí
 láitneac. agus níor tugad don ploc dá fíor dáoinne dá
 raib láitneac go raib an rgeal ran rocair eatarca.

CABTOIOL VI.

ADBAR AN TSAZAIRT.

Nuaire a táinig an rgeal nua go raib ámlaoid as glacad
 an éreomh bí átar móir ar gac doinne i gCeann Coira agus
 ar gac doinne i n-Uib Máine, agus ní raib duine i gCeann
 Coira ná i n-Uib Máine ba mó átar 'ná Miam. Nuaire a
 táinig ámlaoid go h-Uib Máine agus é tar éir an éreomh
 a glacad, do fuair ré an orgart cpoide ó gac doinne, ac
 ní raib doinne ba mó a tuis orgart cpoide do ná mar a
 tuis Miam. Ac má reab níor leis sí uiréi sup tuis. Bí sí
 díreac mar a bí an cuio eite de'n teiglac, éom fáda agus
 a d' féad doinne a cuirgint.

Do lean an rgeal ar an gcuma ran. Tar éir ruit
 aimphe do labair ámlaoid aipir le n-a cara, le Taos Ós
 ua Cealla.

“Táim 'á cuimneam, a Tadó,” ar reirlean, “Sur maic liom beic am' fásairt.”

“Labair le Colla mar gheall air rin,” arfa Tadó.

Do labair.

“D'féidir, a mic ó,” arfa Colla, “ná fuil pior t' aigne féin i gceairt aghat i tsaob na h-inntinne rin. Iy fearr maectnam a déanam ar an rseal. Iméig leat aghur tabair aipe do t' cuio léiginn, aghur tap éúgam airí mí ó 'noiu má'r maic leat é, aghur i gcaiteam an mí bí 'gá isairt ar óia, tpe impide Seanáin, tú feólaó ar do leat.”

D'iméig an mí. Táinig Amílaois airí aghur tpiall ar Colla.

“Tá ré focair am' aigne, a dtair,” ar reirlean, “Sur am' fásairt iy ceairt dom mo fadógal do caiteam.”

“Tá go maic, a mic ó,” arfa Colla:

Do cuirtead iyteac é amearg na mac léiginn a bí 'á n-ollamugad v' óro Deannuighe. Níor v' fada sur h-airugead i gCeann Cora aghur i n-Uib Máine sur veinead. Dúbairt a lán daoine sur maic é. Dúbairt a lán eile sur mhóir an tpuag fásairt a déanam v'oisfeair éom bheas éom dactamail. D'airig Niam é. D'airig pí daoine 'gá ráó sur v' áluinn an fásairt a déanfad ré. D'airig pí daoine 'gá ráó sur mhóir an tpuag fásairt a déanam vé. Bí lán a epoidé v'iongnad aghur v' alltact iytig 'n-a h-aigne féin, ac ní baogal sur leis pí amaé don pioc ve'n iongnad. Níor dóic le h-aoinne beó uicé go raib pí aghur cuimneam i n-don éor air féin ná ar conur ba maic leir a beata do caiteam. Ac do bí. Bí dá maectnam 'n-a h-aigne 'n-a tsaob aghur bí ré aghur teip uicé glan an dá maectnam a tabairt v'á céile,— an gpad úo a tairbeain ré a beic aige ví féin ó'n gcead lá do éonac pí é, aghur an focairugead fo a bí déanta anoir aige ar beic 'n-a fásairt. San ampar vob' fíoir nár labair ré don focal miam léi 'gá innpint vi go raib an gpad pan aige ví, ac níor vein pan blúipe veirpígeadta ra rseal:

Rud ab ead é nár gáó tabairt 'n-a éad. Bí roimh 'n-a n-aighe, ac 'do éimeáó pí irtis é. Bí pí éóm péim, éóm polurmar, éóm gealgáirteac agus ba gnát léi beit. B' i an gac sréine céadna i as teacó i gcuidéacain. 'Do tugad pé nveara, ámtac, gur bánuis a n-agaó. Ac ir 'mó trúis a ó'féadfaó beit leir rin, agus níor éuir doinne don truum ann nuair nár tairbeáin pí don eapba pláinte.

Nuair a bí painc ainpise caite agus ámlaóib agus véanam na foóluma i gcóir na n-óir 'do tug pé péin agus a compá-vaide cuairt roir go Ceann Cora. Bí ácar móir ar gac doinne agus gac don tragar upama agus onóra acu á tabairt ó' aóbar an tragar, agus ba mó an t-ácar a bí ar an mDanriúin, ar Shomplait, 'ná ar doinne. Tug pí péin agus é péin ana éuir de'n lá i bpoóair a céile. Níor b' don iongnadó é rin. Bí a lán neite aici le n-innrimt 'do i 'taob a muintipe péin, larpóir i gcóidáib loólan, agus a lán cainte acu ardon le véanam 'n-a 'taob, níó nár b' iongnadó.

Tug an beirt, Taós Óg agus ámlaóib, cuairt ótuaró go n-uis Máine. Bí an fáilte ba gnát rómpa. agus bí an fáilte pé leit roim aóbar an tragar, agus an onóir pé leit 'á tabairt 'do, agus an upaim pé leit. Tug Miam an onóir 'do a tug gac doinne eile 'do. Bí a n-aighe rmaétuigíte aici um an 'taca ran, agus bí rocair aici, lácair 'de, go raib ceangailte uiréi péin gan teacó, ar don tragar cuma, roir é agus an gairm beannuigíte a bí, dar léi, ceapáite agus 'Dia 'do. Ac bí an t-don meapball amáin 'do or cómair a n-aighe. Cao éuige gur tairbeáin pé an gáó 'do ví an éad lá má bí don éimneam aige ar beit 'n-a fagar? Má bí gáó aige ví 'do péir mar a tairbeáin pé a beit, conur féad pé a aighe ó'ácarugaó? Níor péiróis an cuairt an meapball. An ruim laetanta a bí le caiteam i n-uis Máine 'do caiteaó iad, agus ó' imtis an beirt ábailte

So h-Inir Catais, agus bí an meargán mearaíde ar a h-aighe agus miam nuair a bíodar imtígte, cóm mór uipead agus bí ré ar a h-aighe aici rár a dtánapar ar an gcuid rín. Níor deir sí ac a toil do éir le toil Dé, agus deir 'á iairt ar Dia agus ar mhuiré m'ácar agus ar Seanán i éir ar a lear.

Nuair a táinig an t-am éirge do cuirlead Amhlaoib inr na mion Órdaib. Do deinead deacon dé. Anran, an deacon so raib cúram an éirdeam * air so dtí ran, do críochnuigead 'n-a ragarc é, agus do cuirlead so dtí an Róim é ar gnó éirgin, agus do cuirlead cúram an éirdeam i n-Inir Catais ar Amhlaoib. Bí ré as déanam an gnóta ran so maic agus so cruinn agus so rladctmar, agus bí na ragarc so léir ana páirta leir. Bí sac nio i 'áit féin aige agus an glanacair inr sac don ball aige.

CABRIDOL VII:

AN LEADRO.

Do gluar puim amrife. Táinig earbog ó'n Róim so h-Éirinn. So h-Inir Catais a tug ré aiar ar dtúir. Do cuirlead rseala roir so Ceann Copa 'sá innrint do'n rís, do brian, so raib ré ragarc ann. Bí cómaril agus ceactaireact ó'n bPápa aige do brian i rtaod a lán neite a bí as baint leir an eaglar agus l' gnó na h-eagairre i n-Éirinn an uair rín. Bí sac don puo a bain le gnótaib Cpeirim bpirce, rcolta, rparcaite ar a céile, as na loclanais leir an nrooc obair a bí acu 'á déanam i n-Éirinn ar fead bpeir agus cúpla céad blian roimir rín. Bí brian as déanam a dícl éir na díobála i o leigear.

* ní' don focal nua-gaeoilge a'gáinn ar " éirdeam " ac " ragarcá. "

Níor b'féidir dó an leigear a déanam sa ceart agus é déanam do péir dlíge na h-Eagailre ar gac don tragar cuma, mar ba dóir, gan cómaire agus teagairt agus rtiúrúgadh a beit aige ó ceann an Teampuil, ó fear inro fóra Críost.

Cóm luath agus o' aihuí Dhuian an t-Earbois a beit tagairte ó'n Róim go h-Inir Cathais táinig pé péin agus uairle a teiglaig anoir ó Ceann Cora éun na mainitiread éun teadairte an pápa do glacad mar ba dóir. Táinig Dhuian um tráctóna. Fuair pé péin agus na h-uairle a táinig i n-donfescet leir beannaet an pápa ó'n Earbois. Anran eus pé péin agus an t-Earbois móran ainmire ' bfoeair a céile, agus eus Dhuian cúntar cruinn do'n Earbois, le bheit tar n-air éun na Róma as triall ar an bPápa, ar an gcuma 'n-a maib an Crieveam i n-Éirinn an uair rin. ar an léirgimior a bí déanta as na loclanais ar eaglaireib agus ar mainitreib agus ar rgoileanaib, agus do léirg pé do an obair mhór náir b' foláir a déanam éun na díobála do leigear, agus conur mar ná maib don bheit ar an ndíobáil do leigear go h-iomlán, mar náir b'féidir na maib a éadairte tar n-air ar an gcré. O'imir an t-Earbois do'n rí, do Dhuian, cao é an gcrá a bí as an bPápa do, agus méir na h-urama a bí as an uile duine íreal agus uair do ar fuir na h-Euróipe go léir; ná maib i mbéalaib ríste agus daoine ar fuir na Críostairdeacta ac na gníomairte iongantaca a bí as Dhuian 'a déanam i n-Éirinn i gcóinnib na loclanac, i gcóinnib na rluas págánaic a bí tar éir gabáil de éoraib um an taca ran i Sarana agus i n-Albain, agus a bí as rúil le bhué ódear ar mágáib míne na Fraince agus na h-Iodáile pé mar a deir a rinnear na céarta blian noimr rin.

“Tuigean an pápa, a rí,” arsa'n t-Earbois, “agus tuigir na daoine go léir muir mbéad an corp acá agat-ra

ašur ašat' flóigtib ſæðal 'á cup le cōmaēt na n'Danar
 anro i n-Éirinn zo mbeidip cúſainn óðear faðó aš
 marbuſað ašur aš lorfað ašur aš cpeacað. Nioſ maic
 leó ašaró a tabairt óðear zo uti zo mbéað ſpeim i ſceart
 acu ar Éirinn, ašur a ſcōmaēt ruidte daingean acu ra
 n-oileán. Dá mbéað Sarana ašur Alba ašur Éire acu pé
 n-a lán-rmaēt do béað caoi acu zo n-áluinn ar a ſcōmaēt
 do leačaró óðear ar an Eupróip, i n'oidiſ ar n'oidiſ, ašur
 béað na n-oileáin reo acu mar cúl dín ašur mar bunáit
 cun ollmúcaín. Muſa mbéað tura, a piſ, do béað an
 ſpeim a bí uatá acu ar oileán na n-Éirean um an t'aca
 ro, pé mar atá acu ar Sarana. Ní n-eað ac abrad roimip
 an t'aca ro. Anran ipeað béað an rſéal zo n-ole aš an
 ſCpeirdeam ašur aš ſac níó i b'puiſm léiſinn ašur eóluir
 ašur nóſmaipeacá ar fuio na Cſiorſaibeacá. Tá an
 raogal zo léip buideac díot, a piſ, ašur tá ſac doinne aš
 ſuide zo cpeaio cun Dé ar do fon, 'ſá iapaid ar Úia neart
 cuip ašur neart aigne do b'ponnað ort ašur faio raogail
 a tabairt duit, cun na n-oibpe atá ašat 'á d'éanam do
 cſpíocná' zo beaēt."

"Cuipen pé áčar móſ oim, a ſigeapna eapboiſ," arfa
 b'pian, "a fiop a beic ašam zo dtuizean an pápa cōm maic
 ran an obair reo atá ašainn 'á d'éanam anro i n-Éirinn. Ip
 tpeaſ epáiocte ná tuigio ar n'uaoine péin, leač cōm maic,
 b'piſ ašur bunúr an rſéal. Dá ſcuipimip zo léip le céile
 o' féačpaimip a b'puil de Úanaraid i n-Éirinn do marbuſað
 nó do díbip i n-don ceitpe n-uairpe fiéio amáin. Ní'l don
 níó ip deapna cup ipteac i n-aigne na nſæðal, cuio acu
 pé 'p domán é, 'ná don baogal a beic zo b'féačpaid
 loclanaſ cōitōce ſpeim daingean a o'páſail ar an oileán
 ro na n-Éirean. Ní'l piſ cúige ašainn ná meapan zo
 b'féačpao pé péin a b'puil de Úanaraid i n-Éirinn do
 marbu' nó do díbip amáipeac dá mba maic leip é, ſan

cabair ná congnam ó don píóg cúige eile. Siné atá as bhréadú mo éiríde ionam, a Tígearna Earboig. Ní féadaim éiríde a éirí fíacáib ar don píóg cúige cabruigadú liom i gcoinnib na loclanac san gabáil go maic ar an píóg cúige rin féin ar dtúir. B' éirgean dom gabáil ar maoimuaró, ar píóg Ua Neatac. Anran b'éirgean dom gabáil ar Uóinnall, píóg na n'Óirpe. Anran b'éirgean dom éirleac uatbárac a déanam ar loclanacáib áca Cliaé agus ar Šaeólaib laigean, agus ar éirí de Šaeólaib Mumán leó, i n'Gleann Máma. Tá leat móga fé m' láim anoir agus, roir Šaeólaib agus loclanais. Tá an méirí rin de tír na h-Éirgean ráim, ríccánta, rocair. An easlaig ar a ruaimnear. Na rsoileana ar ríubal. An talam d'á raot-ruigadú. Luét ceáirí agus ealaóan as obair san easla. Luét fogla iompuirgíte ar macántaóct mar go dtuigirí ríad 'n-a n-aisne gur b' i an macántaóct ir fearr agus ir torcámla agus ir raicáirpe. Ac feud, a Tígearna Earboig. Ní'l ann go léir ac mar a béadú lá breaš raicáirí anran a béadú go h-áluinn agus go ghuaimnar agus go bpoctalaó agus ná fearairí doimne caó é an neómac a d'íompóe' fé eun rplancraóca agus eun tóiricmige agus eun éiríis. Ní tuigirí na daoine an rseal. Tuigim-re é. Ir cuma leó, na daoine boóca, ac an trítéáin agus an ruaimnear do fealduigadú go ráim an raó a rásrao acu an trítéáin agus an ruaimnear."

"Náe móirí an truaš, a píóg," arpa'n t-earbog, "san ruó éirí a déanam do tabarraó rítéáin fearamaóc dor na daoine? Dá dtuigeadú daoine i gceart taipóte na rítéána ba éóirí go n'óearraóir leó féin go gcuiríóir i n-áirígíte uóib féin i ar air nó ar éirí. Tá rítéáin eiríca i bpeiróm agus-ra anoir, a píóg, ra taob ro teap d' oileán na h-Éirgean. Náir éóirí go n'óearraó an t-áiríis an trítéáin éeáona do éirí i bpeiróm ra taob tuairí de'n oileán?"

"Ba éóirí, a Tígearna Earboig," arpa Úman. "Fear

maid ipead M'lfelaclainn. Fear t'rean euc'ais ipead e. Ac ni 'doi'e liom go bfuil don s'rad' ro' mo'p' aise 'dom'ra. I' maid leir congna'm a' o'f'asail o' 'dal' s'cair nuair a' b'io na lo'clanais' as b'ru'c' ro' 'dian' air, ac ta' f'ior' asam go maid sup' b' fear' leir go mo'p' iad' do' cu'p' pe' cu'p' le neart a' laime' pein, da' b'feadao' pe' e, na' don' congna'm f'asail uaim-pe."

"Da' 'doi'e' liom, da' 'cu'igea'd' pe' a' 'du'as'ar' a'p'ro'p'is' i' s'cairt' sup' b' a'm'laio' a' o' i'as'ra'd' pe' an' congna'm' o'p't' asup' go' 'u'ab'arra'd' pe' le' cu'p's'inc' 'u'ic' sup' b'e' a' ceart' an' congna'm' a' o'f'asail. Da' 'doi'e' liom' sup' b'e' ceart' an' a'p'ro'p'is' a' beic' ar' a' cu'm'ar' s'la'o'd'ac' cu'ise' ar' a' b'fuil' de' neart' ra' n-oilean' go' leir, asup' an' neart' go' leir' do' s'leura'd' asup' do' p'ciu'p'usa'd' i' n-as'aid' na'm'ao' i'as'ra'c'ta," a'p'ra'n' t-ear'bo's.

"Sine' a' de'arra'd' f'ir' e'p'ean, a' t'is'ear'na' ear'bois. Sine' a' de'arra'd' doinne' a' u'ean'fa'd' ma'c't'na'm' ar' an' p'seal. I' e'as'al' liom' na' cu'igean' an' t-a'p'ro'p'is' an' nio' pin' i' s'cairt. Sine' pe' n'de'ara' 'dom' an' t'p'ic'e'ain' peo' a'ta' ano'ir' asainn' i' leat' mo'ga' do' cu'p' i' s'com'pa'ra'd' le' la' b'p'eas' s'p'ine' na' feada'ir' doinne' ca'tin' a' o'io'm'p'o'e' pe' cu'n' t'o'p'ic'ic'is'e' asup' cu'n' e'ip'lis'. Da' 'u'as'as'a'd' don' neart' mo'p' de'p' na' lo'clanais' peo' i'p'teac' cu'g'ainn' asup' go' mb'eal' M'lfelaclainn' a' o' i'as'ra'd' iad' do' e'laoid' le' neart' a' t'e'is'la'is' pein' i' n-inead' neart' na' h-e'p'ean' go' leir' do' e'p'uinn'usa'd' asup' do' s'leura'd' 'n-a' s'coinnib', do' bua'd'f'air'd'ir' ar' M'lfelaclainn. An'ran' do' bua'd'f'air'd'ir' ar' e'p'inn' go' leir' i' no'ia'is' ce'ile, ma'p' ni' bea'd' doinne' cu'n' n'ic' na' h-e'p'ean' do' e'p'uinn'usa'd' asup' do' s'leura'd' asup' do' p'ciu'p'usa'd' 'n-a' s'coinnib'."

"Da' 'doi'e' liom, a' p'is'," a'p'ra'n' t-ear'bo's, "sup' b' pin' puo' asup' sup' ceart' o'f'ear'ia'd' e'p'ean' p'euc'aint' cu'ise' i' n-am. Da' ceart' a' cu'p' ar' a' f'u'il'ib' do'n' a'p'ro'p'is' sup' b'e' a' lea'p. asup' lea'p' na' t'ipe' go' leir, san' beic' as' p'eic'eam' le' na'm'ao'

ἄραττα το θεαττ εἰσεε τᾶρ παραισε παρ ἃ ποέανπαδ πέ ε
 πέιν υ' ολλανυγαδ υ'οίβ. Ἀν τ-ἄρπορῖς νά η-ολλμόεατῶ ε
 πέιν ποίμ πέ, ἀε ἃ βειτῶ ἀς πείτεαμ σο οταγατῶ ἄν ναμάτῶ,
 τιοεφατῶ ἄν ναμάτῶ αἰρ ἀσυρ νί βειτῶ πέ ολλανῶ."

"Ἰρ ποίρ παν, ἃ ἴγεαρινα εαρβοῖς," ἀρρα υρμῖαν. "Ὁ
 εεαρτ υ' ἄρπορῖς εἰρεαν νεαρτ να η-εἰρεαν ἃ βειτῶ ζλεურτα
 ἃ ζοόμνυσε αἰσε, ἃ η-ἀγατῶ ναμάτῶ να η-εἰρεαν, πέ μαρ ἃ
 βί ἄν ῥῖαν ἀς ῥιονν, νό πέ μαρ ἃ βί κυρῖαι να εραοῖβρυαῖθε
 ἀς Concuβαρ. Ὁά μβέαδ παν ἀμλαῖτῶ υ' ῥανπαδ λοετλαναῖς
 ἀμαε ἀνοῖρ πέ μαρ ἃ υ' ῥαν ῥλοῖστε να Ρόμα ἀμαε ἄν υαῖρ
 ρῖν."

CAIBTOIOL VIII.

AN BOSCA.

Comáineadar leo ar an gcuma pan as caint asur as cur
 tpe einte so uti so tainis ainri eoulata. Nuair a bitdar
 so leir imtiste a eoula cur an t-Abb poir ar amlaois.
 Tainis amlaois.

"Geo, ἃ mte," arpa'n t-Abb, "eodair an eorpa iarainn
 atá pa n-érvam ouit, asur tabair eugam anro an borea
 iarainn atá irctis pa eorpa. Irctis pa borea iarainn rin iread
 'tá an ealir oir úo ἃ eus urman dúinn. Déarparῶ ἄν
 t-earbos po ἃ tainis ó'n Róm ainrean áro anro amáireac
 dúinn ἃ láair an ríe, asur ní mór an ealir oir rin ἃ tabairt
 uó eun an ainrinn rin uo ráo."

U' imtiste amlaois asur uo ruo πέ an eodair leir. Nioir
 u' fáda sur tainis πέ asur an borea iarainn aise.

"Cur anran ar an zelár é, ἃ mte," arpa'n t-Abb.

Do cuir. Do tús an t-Abb leir eodair eile. D'orðail ré an borcea. D'feuc ré irteac ann. Cuir ré a lám irteac ann. Do lúb a eora féi, agus bí ré i muet tuitim ac sup rus amlaoió aip.

"Cao a táinig ort, a dcair?" arfa amlaoió.

Níor labair ré. Síin ré a méar cun an borcea. D'feuc amlaoió irteac ra borcea. Bí an borcea folam!

Do rtao an beirt ar fead tamail maic agus iao as feudaint ar an mborcea. D'feuc an t-Abb irteac ann cúpla uair. Da dóic le duine aip sup b' amlaoió náir féao ré maðar a fáil féin do éiredeamaint. Anran do dún ré an borcea aipir agus cuir ré an eodair 'n-a póca.

"Beir leat é, a amlaoió, ar reirean," agus cuir irteac aipir é ra eórta iapainn, víreac ra n-ait 'na bfuair é. agus cuir an glar ar an gcórta agus tabair cúgam an eodair. agus feuc. Ná labair amac ar do beal le h-aoinne beo ar an rgeal. Tá an cáilir imtígte. Níor b' féidir i gúio ar an mborcea ran gan an dá eodair a b' págal, eodair an eórta agus eodair an borcea ran. Ó'n lá cuirear an cáilir irteac ra borcea ran, agus an borcea irteac ra eórta, tá an dá eodair agam féin. Níor rgarar le h-aon eodair acu so oí sup túsar duit-re eodair an eórta ó ciainib, agus an uair úo a fuaromair an imáz ó sóimplaic. Níor rgarar i n-aon eor le h-eodair an borcea. Ní féidir liom an rgeal a cuirgint. Ná labair le h-aoinne 'n-a taob. Cuir amac an cáilir óir eile acá againn, i gcóir an aipinn amáireac."

D'imtíg amlaoió agus dein ré mar a dúbrao leir. Cuir ré an borcea folam, agus an glar aip, irteac ra eórta láidir iapainn mar a raib ré ceana, agus tús ré eodair an eórta car n-aip as triall ar an Abb.

Ar maidin amáireac a bí cúgann do cuiread gac don ruo i urpeo i gcóir an aipinn doir. Do gluar an

tuairis, um tráchnóna an lae roimh rin, go raib lezáro an pápa tagairte go h-inir Cačairis asur go raib Úrian asur a teiglae tagairte ann as cur fáilte roimh an lezáro, asur go raib an t-Difrean áro le ráó, asur beannaét an pápa le tabairt do'n níz asur dor na manairis asur do'n pobul. Ábhad rap a dtáinig am an difrinn bí na daoine cruinnigíte irteac ar an oileán ó'n dtír móir-timpal i dtreo sur dóic leat go raib an t-oileán clúdarigíte acu.

Dúbrad an t-Difrean. Do tugad beannaét an pápa do'n pobul asur do'n níz, asur do tug Colla reanamóin áluinn uairó. Fear ana léigeannta, ana deas-ladairta, ab ead é. Bí milt eainte aige asur uéac láoiri, ceólmair, binn, asur dá mbéad pé as caint go h-oidce ba bpeas leir an bprobul beir as éirteac leir. D'inir pé dóib conur mar a táinig an t-Earbog ran ó'n Róm, ó'n bPápa, asur conur mar a cuir an pápa a beannaét ó érhoide ar Úrian asur ar a flóigtió asur ar Clannairis Gaedál go léir mar seall ar na gníomairta móra a bí acu 'á déanam i n-asairó namad an Éireoin. D'inir pé conur mar a bí aicne an uair rin ar Úrian, ní h-amáin ar fuio na h-Éirean go léir ac ar fuio na h-Euróipe go léir, mar go raib gníomairta Úrian i gcóinnib na Loélanac as rábáil na h-Euróipe ó léirigimor de fágar an léirigimora úo a táinig uiréi nuair a táinig na geinte faine doctuaró asur gabdar de éorair i gcómaét asur i ngradam asur i nórmairteac impireacéta na Rómánac. Dúdarit pé, murá mbéad Úrian go mbéad Éire as na Loélanairis um an dtaca ran mar áit bunairis éun a neairt do cruinnuigad asur do gleuraó, i dtreo go bpeadparair a gcómaét do leacáó ódear ar érhoicair na h-Euróipe ar rad, asur ná raib teap ná tuair pa h-Euróip an uair rin don tragar cómaéta a d' fadórad coris do cur leó, murair b' ionan a'r pé céad blian roimh rin nuair a bí cómaét na Rómánac ann éun rearam éigin a déanam i

n-azair na ngeinte riane. Dúbaire pé sup tuig muintir na h-Euróipe go léir an níó rin, agus go maodar as faire ar úrian agus ar an obair a bí aige 'á úeanam, agus sup mór acu úrian agus sup mór acu an obair.

Nuair a bí a éaint páirte as an Abb agus sac shó eireoin úeanta do ruzaó an lezáro mór-tímpal an oileáin agus do cairbeánaó do sac don ruo ab fiú a d'feirsint ann, go mór mór sac níó go raió don úaint as ainim ná as beata Seanáin naomta leir. Anran do cairbeánaó do sac lot agus sac maodaó-poilge d'ár úein na loélanais an fáio a bíodar ann, agus sac níó d'á raió úeanta as úrian agus as muintir na tíre agus an Abb agus as na manais éun sac díobála do leigeair.

An fáio a bíteair as sabáil tímpal ar an scuma ran, as cairbeáint agus as feirsint, bí ruo aser na manais 'á úeanam ra treómpa mór, reómpa an bíó. Bí uinnéir acu d'á ollamuzaó, uinnéir do'n lezáro agus do'n ríis, agus dor na maicib móra tuata agus easailre a bí i n-donfeact leó. Ar ball, nuair a bí an uinnéir ollam, éuaró amlaois amac agus do éus pé cogair do'n Abb. Do labhair an t-Abb leir an ríis agus leir an lezáro, agus táinig an éirdeacta go léir irteac ra treómpa mór. Bí an reómpa gleurta marca go h-áluinn, pé bóroais fáda, agus bia agus deoc go flúirreac ar na bóroais rin. Do fuig úrian ra éataoir ríosa. Do fuig an lezáro ar úeir an ríis. Do fuig Murcaó, an ríisúamha, ar súalainn éle an ríis. Do fuig an éuro eile úeir na h-uairlib, do réir a ndán agus a n-uairleacta, do réir na nóir agus na maíal a bí i úperóm i n-éirinn riam roimir rin. Bí fíor as sac uine de'n éirdeactain cá raió a imeao péin eun ruidte, agus éuaró pé agus fuig pé ra n-imeao ran.

Bí an trácnóna go ruairic acu go léir. Bí a lán noócin bíó agus díge acu. Nuair ariús muintir na tíre mór-tímpal,

ar zac taob de'n abainn, an legáir agur an piš agur na maite móra go léir a veit ag teacé eun na mainirtreacé, túrnuiš na báir ar teacé eun an oileáin agur págaltar feóla, agur aráin, agur ime, agur uacéair, agur d' féiríar págaltar fionn, ar zac báir acu. Ni raib don amšar ra tpeómra móir. Níor šár do cōlla don eagla veit air go rašar d'á eirō lōin bíō ná vīge, pé tarang a dēanraí orēa.

Bi an eirōeacéa go roibíar agur go péim. Veineadair a lán cainte agur a lán puilt i zcaiteam an trápēnōna i vteannēa a nōócin a d' ite agur a d' ól. Do trápēcār airí, pé mar a trápēctí i zcōmnuirge an uair rin inr zac eprinniušar de'n tróirō, ar na cačanair móra a bí buairōce ag ūrian agur ag Dál zcair i zcōimnib na loclanae. Doimne go raib don ruo le ráō aige i vtaob na zcačana ran ba máit leir labairt an uair rin ó bí legáir an pára ag éirteacé leir. Do h-innreacé do'n legáir conur mar a euirreacé teiteacé ar na loclanais ar an móin móir. Conur mar a euir Matám, vritáir ūrian, an ruaz orēa ag loč zair. Conur mar a euir an veirt vritáir, Matám agur ūrian, ar agur veart-ruacéair orēa ra eac a buaireacé ag sulcōir, mar ar marbuirgeacé tpi míle acu, agur conur mar a leanaō irteacé go cačair luimnige an méirō acu nár euit ra eac, agur conur mar a tōšar an cačair agur mar a ršarēalac agur do loirgeacé i. Do h-innreacé do conur mar a eáimz Mašnur mac Arailt agur plóirge móra loclanae aige, agur conur mar a veim pé mainirtir Inre Cačais do robat agur do loirgeacé. Anran do h-innreacé do conur mar a bí vaimgean láríar dēanta dōib péim ag na loclanais ra mainirtir rin 'n-a raib an eirōeacéa 'n-a purde an uair rin, agur conur mar a eáimz ūrian agur Dál zcair agur conur mar a vuirreacéair an vaimgean agur euirreacéair na loclanais eun báir, agur conur mar a euit an Mašnur

mac Aisic úr sa cat. Ansan do tugadh cúntar dó ar cat
 Úcailis Leacá; agus ar an scat as fán Conrao; agus
 ar an scat móir fíodmar fuitteac a troidtead i nSleann
 Mháma, mar ar tuit éuis míle fear der na fearaid ba
 éreine ar fíodgíob loélan; agus gur b'é an cat ran
 Sleanna Mháma do mill ar fad cómaect loélanac i n-Éirinn
 agus do cuir leat mloga, san éorname, pé láim úriain.

Do tugadh an uile fásar cúntair ar na gníomairtáib móra
 ran do'n leáir, agus bí a lán daoine as caint as tabairt
 na scúntairí dó. An fuo náir éuimín le duine ba éuimín
 le duine eile é, agus an fuo a teirdead amú' ar duine tugadh
 duine eile sa ceart leir é.

Do tugadh an méirí reo pé n-deara, ámtac. Na fíir ba
 éreine gníom i nscac cat der na catanaib úr, níor b' iad ab
 doirde glór sa n-innirint. Ir ar éigin a labairt úriain ná
 muread don focal sa n-innirint. Do tuis an leáir an
 níó rin. Fear gáiréiréac ab ead é.

Bí na manais as fíudálm ar na h-uairlib, agus bí an
 deacon, ámlaob, an loélanac ós, inr scac don éuinne as
 fíeasairt do na manacáib pé mar a glaoirí, agus as
 déanam scac don trasar fíudálm pé mar a h-óirúigí dó.
 Bí pé as éirteact leir an scaint so leir i staob na scatana
 móra, agus ní féadfad doinne a d'innirint ó n-a cúntanór
 ciacu tuis pé an caint nó náir tuis, nó cé'cu ba loélanac
 é nó náir b'ead. Dein pé an gnó a bí roir lámáib aige agus
 dein pé so mar é, agus bí a aigne cóm doingean ar an
 ngnó ran so n-dearfad duine ná raib blúipe ruime aige sa
 caint a bí ar fíudal. Bí Taos ós ua Cealla as déanam
 an fíudálm, leir, agus bí pé as éirteact leir an scaint a
 bí ar fíudal. Nuair aigead pé an caint b'fear leir so
 móir san ámlaob a beir as éirteact leir. Ac nuair feudad
 pé ar ámlaob agus nuair a éioó pé an neamfíim, dar
 leir, bíod a aigne pártá. Tuisgead pé ná bíod don éorbuair

as an gcaint 'á cur an Amhlaoib. Anran aip, ní mó máit
 a taitnead an neamhruim rin leir. Tuigead pé i n' aigne
 dá mba loctanae é péin asur so mbéad caint de'n tróro
 ran ar riúbal 'n-a látaip ná féarfaó pé fulang léi pé
 víceal a véanfaó pé aip. Do taitn leir nár foill an caint
 ar Amhlaoib, ac 'n-a taob ran ba mó an meaf a béad aige
 ar a casaito. ba dóic leir, dá nsoillead an caint aip asur
 dá scuifead pí fearis aip: níor foill, asur níor cur.

CAIBRIDIOI IX:

“IS ÉAGSAMLAÉ NA DAOINE IAD!”

Ac do epiochnuigead an oinnéir asur táinis veipe na
 cainte asur o'eipis an cuivaeata. O'iaip Urian ar an
 legáto teadé as triall aip péin so Ceann Cora ar éuaip
 cóm tuat asur tíocfaó ran irtead le n-a éaoatamlact.
 Dúbaip an legáto so n-oipfead do pait laetanta tabaip
 ra mainipcip, i bpoéaip Colla, as pocapuáó asur as
 léipugaó a lán neite a bain le gnótaib éagailpe asur le
 gnótaib Cpeiróin, ní n-amáin ra mainipcip rin Inre Caiais
 ac i mainipcipib asur i n-eaglaipib na Múman so léip. So
 mbéad an cur ba bpuivaeamla de gnó Inre Caiais véanta
 aige lartis de feactmáin. Anran, dá mb' é toil an pié é,
 so veabapfaó pé euaip so Ceann Cora. Do pocapuigead
 ar feactmáin ó'n lá ran do éun na euaipve rin do tabaip.
 Anran o'iméris Urian asur a éualaé abaille asur o'fan an
 legáto ra mainipcip, é péin asur an éualaé veas a táinis
 leir ó'n Róim.

Ar ball, nuair a bí Colla asur an legáto i bpoéaip a
 céile 'n-a n-aonair do glaoib Colla ar Amhlaoib.

Táinig Amhlaoibh:

“Seo, a Amhlaoibh,” arsa Colla, as pínseadh na h-eocharaí eúige, “iméig asur tabair éúgáinn anro an borca iarainn úo n-a paid an cáilír óir ann.”

D’iméig Amhlaoibh asur eúg ré leir an borca, asur eúir ré ar an mbóro é i bprádnairé na beirce.

“Iméig-re a eóola anoir, a mic ó,” arsa Colla leir. “Ni foláir nó tá eóola oré asur tuirre tar éir an lae.”

Anran d’orsail Colla an borca iarainn asur éairbeáin ré do’n legáir é, asur d’iméig ré do eúirraí na cáilíre:

“Ir cuimín tuom an cáilír rin go h-áluinn,” arsa’n legáir. “Dí sí am’ láim asam go minic. Cáilír ana ódor ab eadh í. Anoir ó Cáitair Constantin a cuirteadh ar ótúir i ó’n Impire, mar bprontanar eun an pára. Mire adúbdairé gur éairé i eúir anro go h-éirinn as tréall ar bhrán: Ir móir an tréas i beir iméigé.”

Anran do éirteig ré Colla go dlúit i ótaob na h-eocharaí, asur conur a bí coimeadh oréa, asur cé r’ b’é an gáda a óein lao, asur cé r’ b’é an gáda a óein an borca iarainn. D’ iméig ré féin amac eun an éiridáim go bpréireadh ré an eóiréa daingean n-a paid an borca iarainn ré glar iréig ann. Nuair a bí gáa don ruo feicéte, tréallta, imúéta go maíe aige táinig ré tar n-air asur do fúig ré asur óein ré a máctnam. Nuair a bí a máctnam óeanta aige do labair ré.

“Iméig dom, a Colla,” ar feirean, “cá paid an cáilír rap ar tusaó do’n máiniréir réo í.”

“Dí sí eóir i gCeann Cora gan ahrap,” arsa Colla:

“Cé aige go paid sí i gcoimeadh i gCeann Cora?” arsa’n legáir.

“Ir óéa go paid sí i gcoimeadh as an mDanúgín, a Tigeairna Earbois,” arsa Colla:

Do réad an legáir asur óein ré máctnam eile. Do labair ré aipir.

“Cá bhfuil an gába a dhéan na h-eoénaí sa rí?” ar feircean.

“Tá pé tuar i lúimneac, a tigearta Earbois,” arsa Colla. “Iré dhéan an dá eolair rin dom, agus iré dhéan an boicea iarmainn dom. Ceárdairde ana ríacéimair, ana eólsuirpeac, iréad é. Tá innleacéit aise náe gnáe a beic as ceárdairde d’á ríor. Bíon pé as obair do dhian as déanam arim do, agus veirtear sup fearr leir na rí na h-airm a dhéan pé ná na h-airm a dhéan don ceárdairde eile d’á bhfuil as obair as dhian. Cnuadán pé an raobair ar cuma éigin náe eól d’ doinne ac do féin, agus zleuran pé na h-airm i dtréob sup fearr a réadatar iad do veartuacéad agus úráio a dhéanam víob ná mar a réadatar an meáscéaint céadna iarmainn agus adomair do veartuacéad cun gním inr na h-airm a dhéan don gába eile, agus sup fearr a coimeádair ríad an raobair ná mar a coimeádair don airm eile é.”

“Ir doéa,” arsa’n leáio, “ó tá an buacéan aise ar na gáibnib eile, sup fearr ríorbir é.”

“Iréad, a tigearta Earbois,” arsa Colla. “Fearr ana ríorbir iréad é. Nuair a fuair dhian amaé an t-eóluir so léir a beic aise ar dhéanam na h-airm tuar pé fearr taitim raor do larmuic de’n cátair, ar bhuaé na Stoinne, ar coingíoll ná dhéanad pé don airm d’adon ríe eile ac do dhian féin.”

“Cao é an ainim atá air, a Colla?” arsa’n leáio.

“Níor airtear riam an ainim a tuacéad air nuair a veirtead é. Níl as an bpoibitídeacéit air ac lear-ainim. ‘Meairacé na Lann,’ a tuacéad air, mar géal, ir doéa, ar feabair na h-airm a dhéan pé. Tuacéad ‘Meairacé Gába’ air, leir, agus ‘Meairacé Maol,’ agus ‘Meairacé Dub,’ agus ‘Meairacé,’ san don ruo a éur leir.”

Dhéanadair ríaint eile eainte ar gnó na mainirteacé, agus anran euadair a eóla.

D'imtíḡ an tpeáctmáin. Do ḡluair an legáir ḡsur a cualaét roir ḡo Ceann Cora. Cúairé Colla ḡsur Taḡs Óḡ ua Cealla ḡsur Amhlaoib roir i n-donpeáct leó. B'i curdeácta móir epuinngíte rómpa toir. B'i a lán de ríogra ḡsur o'uarplib Múman ḡsur Larḡean ann. B'i Taḡs Mór ua Cealla ann ḡsur cuir de ríogra Conáct le n-a coir. B'i Miam ann. An áit 'n-a mbíod Taḡs Mór ua Cealla ba ḡnác ḡo mbíod a inḡean ann. B'i tpeíte móra maite ra ríogán óḡ ran ḡsur ba móir é upaim na nḡaoine ḡo léir oí mar ḡeall ar na tpeíteib rin. B'i pé i mbeulaib ḡaoine ḡur b'i an Bannrígín, ḡormflait, an vean 'dob' áilne ar bit an uair rin, ac pé mar a b'i Miam ḡs eirḡe ruar b'i ḡaoine 'ḡá ráo ḡo mbuaḡpáó a n-áilneáct ar áilneáct ḡormflait péin um an oḡaca 'n-a mbéad rí ḡs imteáct ar na oéḡaib. B'i rí i nḡar do veit ḡs imteáct arḡa le linn na n-aimpíre rin 'n-ar táinḡ rí péin ḡsur a n-atair ḡo Ceann Cora, ḡo níḡteirḡlac Bpíam, cun legáir an pápa o'feirḡint. I n-éḡmair a n-áilneácta b'i móran de tpeíteib maite eile inḡi. B'i an Cpeirdeam ana lároir ipḡis 'n-a cpoide. B'i ḡráó aicí do'n Cpeirdeam ḡsur do ḡac níó a bain leir an ḡCpeirdeam, ḡsur do ḡealaó a cpoide i ḡcómnuirḡe dor na ḡaoine a bíod oíur do'n Cpeirdeam, ḡsur do táirbeánaó rí é nuair ba ceairt é táirbeáint. B'i na ḡaoine boéta ḡo léir buirdeáct oí, ḡsur do tugḡí pé nḡeapra ḡo mbíod rí cóm ríal ra oéirḡe leir an Loélanac a véad 'n-a ḡácar ḡsur bíod rí, nác móir, leir an Éiréanaac a véad 'n-a ḡácar. B'i a ciall ḡsur a curḡint cóm ḡeaircúirḡeac ran ḡur b' ar éirḡin a bíod don ruo ar aigne a n-atair ná h-innreáó pé oí ḡsur ná cuirḡeáó pé 'n-a cómairle. Ac b'i don tpeíte amháin inḡi do tárainḡ upaim na nḡaoine cúici tar ḡac tpeit eile o'á raib inḡi. B'é tpeit é rin 'ná an cion a b'i aicí ar a n-atair. Oar léi, ní raib fear eile beó i n-Éirinn a b'i cóm maí leir, ná cóm n-uairal leir, ná cóm ríogra leir, ná cóm ríal leir, ná cóm móirḡeirdeáct leir, ná cóm bpeḡs o'fear leir.

Bí féarta móir i gCeann Coira an lá ran. Bí cuideacta míoga bailiúite ann, agus bí dóctin na cuideactan de ríú i mBhuan. Do tuis saé doinne go raib, agus bí doaine ann a déarfad nác i gCeann Coira ba ceart an cuideacta ran a beit i bfoclair a céile an uair rin ac tíor i dTeamlair, agus nác ar leat míoga ba ceart Bhuan a beit 'n-a ríú ac sur i n-a áiríú ar éirinn ba ceart é beit. Do h-airiúead cozarínac de'n tróro ran ar riúbal go minic i scaiteam an tráctóna agus i scaiteam na h-oíóce. D'airiú Bhuan an cozarínac, ac níor leis ré air sur airiú. D'airiú Muréad an cozarínac, agus dúbairt ré leis an bpeair a labair ciall a beit aige. D'airiú Soruplair an cozarínac. Do éruadair a gnúir agus do lar folur 'n-a rúilb, agus níor folur róganca é.

Bí cozarínac eile, leis, ar riúbal. Bí Miam agus a h-áir 'n-a ríú i n-aice céile, agus ir ar éigin féadad an cuideacta san beit as feúcaint oíca. Ir beas ná go mbuadad an iongnad ar na béraib acu, agus ná go bfeúcaíoir níba mó 'ná mar ba ceart i dtreó na beirte, bí a leitéro rin de folur áilneacta i n-áir na h-ingine. Anran do fuaradair go léir amaé, ra cozarínac dób, sur Mórúing ab ainm di agus sur b' ámlair a tugad Miam Cinn Óir mar lear-ainm uiré nuair a bí sí 'n-a leab. Tuigeadair go léir 'n-a n-aighe náir b'áon iongnad i n-aon éor sur tugad an lear-ainm rin uiré, mar sur b'í an "Miam Cinn Óir" i gceart i.

I n-éagmar na cozarínaiúe bí gleó cainte ra cuideactain a bí áro go leór. Do cíoraó agus do plámaó agus do cuiread tré céile airí saé gníom der na gníomairéib móra a veinead inr na catanaib úo, ó cat Dealaig leacta go cat Gleanna Míama. Na rir, ra cuideactain, ná raib i saé acu bíodar i saé éigin eile acu, agus an t-é ná féadad tuairis a tabairt ar cat acu tugad ré tuairis ar cat

eile acu, agus uaireanta d' eirígeadh arísóint teit roim beirt a bí fa n-don cat amáin, duine acu 'sá áiteam sup 'n-a leitéro reo cuma do buadh an cat, agus an duine eile 'sá áiteam náir b'ead ad i 'n-a leitéro ríúo eile de cuma. Anran d' féiríh go labairt an t'ímáid duine agus go ndéairt ré go raib an éascóir as an mbeirt, agus go dtabairt ré a malairt ar fad de tuairis ar an gcuma 'n-ar buadh an cat. Bí oiread ran neite tuirte amad fa m'úmain i scaiteam beagán blianta poimip rin náir baogal do'n cuirdeactain don toct a ceact opta le n-earba adbar cainte. Níor táinig don toct opta. Bí gleo agus arísóint agus áiteam agus aigneas acu go tuis, agus má bí ní baogal ná go raib rult agus speann agus sáirí go tuis acu, leir, agus iad as maoidéam go n-áir agus go ruair agus go móraigeanta mar seall ar an gcuma 'n-a raib Clanna Saedal i n-uactar agus loclanais ar lár.

Ré mar a táinig a noócin a beit icce agus olta as an gcuirdeactain bí an caint agus an rult agus an gleo as dul i n-doirve. Ré deire do buail Úrian an cluigín. Do rtao an gleo. Bí sac doinne ciúin. Do labair Úrian. Uair ré ar an gcuirdeactain pláinte an pápa d' ól. Do mol ré an Cpeideam agus do mol ré Ceann Sopheire an Cpeidim, agus do seall ré, uair féin, agus tar ceann a raib láirpead d' uairib Saedal, agus tar ceann a raib beo de fiolpac Saedal, go mbéad rluict Saedal dílis do'n Cpeideam, le congnam Dé, an fad a béad srian ar rpeir agus daoine ar talam.

Do n-ólad pláinte an pápa agus do gurdead fad raogail éirge. Anran do labair an legáir. Udbairt ré airip or cómar na cuirdeactan ran an caint adubairt ré tíor i n-Imr Caclais. U'imr ré conur mar a bí an Eupóir go leir as fair an uair rin ar Úrian agus ar Saedlaib agus ar an ngleic uadbairt a bí cu 'a véanam le

cómaéctaiú loélan; suri v' i an gleic uatbárad ran a bí as rábáil na h-Euróipe agus as rábáil na h-Eagailpe ar fuio na h-Euróipe, ó'n leirfhuor a deánrad na loélanais orca mura mbéad an corc a bí v'á cur le n-a féim agus le n-a neart anro i n-Éirinn. Dúbaire pé so mbéad an pápa agus cléir na Róma agus an Eaglais ar fuio na h-Euróipe as suide éun Dé vo gnát 'gá iaraid ar Óia na Glóire cabruad so láirir leir na Saélaib agus le Úrian ra gleic rin, agus an buad a bí acu v'á tuilleam éom maic vo éabaire dóib ra veire so h-iomlán.

Do éug an éirdeácta trí gárta molta vo'n pápa. Anran vo éugadar trí gárta molta vo Úrian. Anran d'iaradar v' don sué ar an legáid an veannaéct a tabaire aipir dóib. Bí iongnad aip nuair a h-iarad ran aip, ac nuair a éonac pé Úrian agus Muread agus an éirdeácta so léir ar a nglúinib éug pé dóib an veannaéct. Dúbaire pé i n' aigne féim ámtac: "I' éasraimlac na daoine iad! Gleó agus aigneor agus glór áro agus éirleac cainte— agus anran—veannaéct an pápa! I' éasraimlac na daoine iad!"

CABRÍOIOI X:

DÚLAINN ÓG.

Táinig an t-am éun dul irleac i halla an pince. D'iar Úrian ar an legáid aclugad. Do vein. D' ffreasair an éirdeácta so léir. Anran v'eirig an ríú agus an éirdeácta agus éuadar so vci an halla móir, halla an pince. Táinig an t-aoir ceóil. Do rppresad ruar an ceóil. Do leat an éirdeácta iad féim móir-éimpeal an halla. Da gearr so

raib na daoine ósa as pince agus na peandaoine as caint 'n-a mbuidníb beasa anro agus anró. Bí Drián agus an Leáiró i n-aice 'céile agus iad as caint ar a lán neite a bain le gnótaib mígeadta na n-Éirean agus le gnótaib Cieróim i n-Éirinn. Bí Sormlaie agus Colla agus Taos Mór ua Cealla i n-aice 'céile agus iad as tráct ar a lán neite náir cuir daoine acu puinn puime ionta. Táinig Dúlainn ós as triall orca agus níor b' fada go raib caint a ndótin as an gceatpar ran, Dúlainn as áiréam na ngníomarca a vein Drián agus na ngníomarca a vein Mupéad ar na Loélanais; i gcaé Gleanna Máma, agus Colla as ceirtúicán air. Bíod Dúlainn i n-aice Mupéad i gcóinnúige inr na catanaib, agus nuair bíod an namairó 'n-a dtimpal tugaioir a dá ndrom le n-a céile agus cōrnaioir iad féin go dtí go dtasaó congnam cúca. Ní h-ar a ngníomarcaib féin, ámtac, a veinead Dúlainn puinn cainte. Ar ngníomarcaib Mupéad ba maie leir beie as caint.

"Lá uaébaraé ab ead an lá ran Gleanna Máma," ar reirean. "Na rir ba éreine a bí ar élanais Loélan bíodar ra cat ran. Bíodar lán veimnígeac go mbuaófaioir. Bíodar rocair air. Bíodar ceapaité air. Bí a n-aighe rocair go daingean acu ar buacaint nó ar tuicim. Ní feaca riam a leitéro de neamfium i mbár agus conac i n-ár namairó an lá ran. Cóm tuig agus tuitead an fear bíod fear i n' mead. Tá an méro seo asam-ra le rá, agus veirim é mar do conaic mo dá fúil é. Mura mbéad Mupéad bí Gleann Máma as na Loélanais."

"I r mór an focal é rin, a Dúlainn," arpa Sormlaie.

"I r mór an focal é, a rígan, agus i r ríor é. D'atmuis na Loélanais féin é, an méro a bí beo díob tar éir an cata. Bí an cat ar ríubal ar fead cúpla uair a' élois nó mar rin. Bíomar as brúct orca agus bíodar-ran as brúct orainn, agus bí ré as teip ar don taob an taob eile do cuir oiread

ašur órlac i ndiaig a scuil. Bí na fíu aš tuicim ar žac
 taob. Ní buailtí buille ná tuitead fear leir, ba dóbic leat.
 Do focaruisž Ćrian ašur Murcáđ ašur tuille ašainn ar
 Ćurpead ĩrteac tré n-a láir. Do dúnamaip Ćun a Ćeile ašur
 Ćrúžmaip ĩrteac. Do leašamaip maint acu ašur Ćurpeamaip
 beapna ionta, ašur Ćiomaiip aš ĆrúĆ amaĆ trío an mbeapnain.
 Le n-a linn rin cađ a Ćířinn tamal beaš uaim ar ar láim
 Ćlé ac loĆlanac móř mileata ašur beapna Ćurpe amaĆ
 aige tré n-ar rluasž řein, ašur é řein ašur na loĆlanaiž a
 bí i n' aice aš žabáil amaĆ žo tiuž ann, ašur iad aš leašad
 ar ndaoine řómpa ašur ar žac taob d'íob. Bí an loĆlanac
 níob' doirde žo móř 'ná don fear eile a bí i n' aice, de
 žaerđal ná de loĆlanac. Žac don uair a tašad a Ćlairdeam
 anuar do tuitead fear. Ní maib doinne abalta ar fearam
 'n-a látaip. Ćonaic Murcáđ é. Do léim řé riap ar an
 mbeapnain a bí d'eanata ašainne, ašur riúđ řé d'eim an
 řiu móř é. Do leanar řein é. Bí an d'á Ćlairdeam aige
 'n-a d'á láim. Ćuž řé ašair ar an Ćfear móř. Do tós an
 fear móř a Ćlairdeam ašur Ćaraiž řé a buille. Do žaid
 Murcáđ an buille ar an žclairdeam a bí řa láim Ćlé aige,
 ašur řa n-am žĆeđona d'irpeac do Ćuair Ćlairdeam na láime
 d'eire tré Ćríoide an řiu móř. Ní řeaca maim žníom Ćóm
 d'ear. Don žníom amám ab eađ an d'á žníom, an Ćoraint
 leir an láim Ćlé ašur an řad leir an láim ndeir. D'á
 Ćřeicřeđ an fear móř d'earřá žur d'uaĆđarac an neapř nář
 Ćřoláip a Ćeir řa Ćuirlinn a žlac an buille ašur nář lúb
 řé'n mbuille. D'earřá žur móř an žníom a d'eim an fear
 a Ćorain an buille rin. Ac d'eim řé an žníom eile le linn
 an žnim řin a d'eanam. Ćuir řé an Ćlairdeam eile tré
 Ćríoide an řiu móř. Ní maib don Ćoinne i n-don Ćor aš an
 Ćfear móř žo d'ioĆřad an Ćoraint ašur an řad i n-donfeacž
 aip. Ní maib don Ćuinne aige žo maib řé i žuirlinn an řiu
 a bí or a Ćómáip an Ćoraint a d'eanam, žan bac d'áon trád

véanam. Cuir an éoraint iongnadó air, agus cuir an fáo
 alltaót ar fáo air. Ní maib uain aise, rap air imtí g an
 t-anam ar, ac ar a fáo, 'Iy tú an fear iy fearr a buail
 nam umam!' Cuir an gníom vúbalta ran rgnanna ar na
 loélanais eile a bí ar an látair. Do taraingeadar riap.
 Táinig buile mihnig ar ár bfeartaib féin agus brúgdar
 amac. Buirreamair an tarina bearna rómainn amac. Cao a
 éirinn anran ac ár neart féin as géilleadó do neart na
 loélanac, tamal roir ódear ar ár ndeir. Síúo riap
 Mupéadó agus mé féin aihír agus roir ódear cun na h-áite
 'n-a maib na haedil as toul i noiaig a gcúil. Cóm luat
 agus éonacadar as teacé rinn táinig náire oréa agus
 fearuigdar an fód. Um an otaca 'n-ar fproireamair iao iy
 as brúé amac a bíodar i n-inead beic as toul i noiaig a
 gcúil. Bíodar ar buile éúca féin a fáo go bfeacaid
 Mupéadó as toul i noiaig a gcúil iao: Táinig, ba dóic leat,
 vúbailt nirt ionta. Brúgdar rómpa an namaid, agus ba
 véacair é. Bí na fir as tuitim cóm tiug le gpean ar haé
 taob. Bí na cuirp 'n-a gcuacáib anáirde ar a céile. Iy
 anáirde ar na cuacáib rin a éaitreamair fearam agus rinn
 as brúé ar an namaid agus 'gá leasadó. Brúgmar
 rómainn iao. Cuirreamair cuacé vinn. Anran cuirreamair
 cuacé eile vinn. Meapar go scaitrimír iao go léir a
 marbúgadó rap a n-iompócaidoir uainn. Fé deire v'iom-
 puigdar. Do teiteadar, agus do leanaó iao agus do
 marbúgadó orpead acu ra puasairt agus do marbúgadó
 ra cat. Mura mbéadó Mupéadó béadó a málaire de rgeal
 againn. Mura mbéadó Mupéadó do puíteadó leir an bfeap
 móir úo. V'iompóé' na loélanais irteac tartaar vinn nuair
 a beimír imtígte amac trío an mbearnain úo. Véadó an
 puas ar ár muintir féin ar taob na lámá deire agus ar
 taob na lámá clé. Anran v'iompóé' neart ár namaid go
 léir orainn agus ní éiofadó duine againn beó ar an scaé.

Anran béad reitb as Loélanacaib i n-Éirinn asur béad ré fuar as M'lfedaclainn beit as cup 'n-a scoinnib. Murá mbéad Muréad béad Éire as Loélanacaib anoir! Deirim leat go mbéad. Asur deirim ruo eile. Tá ré buaitce irteaé am' aigne asur deirim go láidir é. Ní beid Éire ó daoḡal i sceaḡt go dtí go mberó Urian i n' Árpóig!

"Océon, a Dúlainn," arsa ḡormflait, "meafaim sup maít an bail ort san M'lfedaclainn a beit as éirteaé leat."

"Da cuma liom an traḡal, a rígan," arsa Dúlainn, "ac go bpeicfinn tu féin tíor i oḡeamair ad' Árpóigain ar Éirinn go léir ó Dóncaó Di go Tig Máire!"

caibḡiḡol XI.

ceann leḡin

Sḡian tré époide ḡormflait ad ead an uile focal de'n éaint rin a labair Dúlainn an fáid a bí an cúntar ran aige 'a tabairt ar éat ḡleana Máma. Da maít léi, san amhar, beit 'n-a n-Árpóigain ar Éirinn, ac má 'reáó ní maib don toḡs aici ar Urian a beit i n' Árpóig. Bí píoḡ aici, dá oḡaḡad Urian cun na n-Árpóigeaéca náḡ rḡ fáda 'n-a diais ran go dtí go mbéad Muréad i n' Árpóig. Bí a leitéro rin o'ruac aici do Muréad sup táirge léi i féin asur ar dam léi beit rinte fé'n bḡóó 'ná é o'feirgint i n' Árpóig. Bí ḡac don trúit aici go dtuitreáó ré féin asur Urian i ḡac ḡleana Máma asur go mbéad buad as na Loélanais ann. Anran, dar léi, o'iompóe' cómaéct Loélan 'n-a lán neart ar M'lfedaclainn. Ní béad don bpeit aige ar fearam 'n-a scoinnib. Ní feáḡraó ré neart fear

Éirean do cup le céile 'n-a gcóinnib. De buaópaí ari. Do buaópaí ar rígeib Éirean 'n-a nduine a' r 'n-a nduine, pé mar a buaóad oíca céana. Anran do beaó an lám uacéair as loclanaig asur beaó mac Sormplait i n' Árpóig ar Éirinn. Siné a bí uatí. Cuir cat Gleanna Máma an méir pin so léir ar neamnió, asur má b' fíor caint Dúlainn b'é Mupéad pé nveár ran. Má bí fuac aici do Mupéad poimir pin do méadóig an caint pin an fuac. Sgian tré n-a epóide ab ead an uile focal de'n caint.

Ir jó beas d'a cúinneam, ámtac, a bí as Dúlainn péin ná as doinne de'n muintir a bí as éirteacé leir an gcaint so maib an caint as gearad an epóide aici ar an gcuma ran. Bí a gnúir cóim péim, cóim glan, cóim ríoga, cóim folurmar, cóim caoin, cóim chearta ran aici sur dóic le duine uiréi ná maib don níó ar an dtalam ro ba mó tug de páram aigne bí 'ná mar a tug an cat ran Gleanna Máma di.

Ac d'a méir gearad a deim an cúntar ar a epóide bí don níó amám as baint leir an gcat asur tug pé maib pólarí di. Má veinead uirge-pé-talam maib do deim rí é cun cómaet na loclanac do neartugad i gcóir an cáca ran. Ac do deim rí an t-uirge-pe-talam cóim clirte pin nár táinig don ríoc d'a eóluir cun Dúain ná cun Mupéad, ná cun doinne a tabarfad dóib don cógar vé. Bí iongnad ar gac doinne neart na loclanac a veit cóim móir ra cat asur é veit gleurta cóim maib, asur an oíead ran d'fearaib epóda míleata a veit tagairte ann ó dúcaib íaraceta a bí abrad ó'n áit asur abrad ó céile, ac níor cúinnig doinne, larmuic de'n muintir a bí 'n-a cómairle asur as véanam a h-oibre, so maib don baint as Sormplait leir an níó pin.

"Ir easal liom, a ríge," ar rípe le Dúlainn, "so bfuil an tomad de epíreacáiní an lae pin asat d'a tabairt do Mupéad, asur so bfuil éasgeoir asat d'a véanam oíc péin

ra rgeal. Dá mb' iad na loctanais féin iad véarraidir, dá labraidir, ná fuil fear ar flóigtiú Óriain ir tpuime buille i gcaé 'ná Dúlainn Óg. Tá aithe maic acu oir, a piú, agus véarradó cuio acu sup fearr o' fear tú 'ná Muréadó féin, agus sup maic an bail ar mMuréadó go minic tupa veit i n' aice ra rpeirlinn."

"Na daoine do labarradó ar an gcuma ran, a piúan," arfa Dúlainn, "daoine ipead iad nári ceangbaidó miam i gcaé le Muréadó agus nári mótuig a neart. Na daoine do ceangbaidó leir agus do mótuig an neart atá 'n-a cuirlinn ní puinn acu a táinig uairé eun an rgeil a o' innrint. Jan amhar do veinear mo gníom agus buairear mo buille nuair a bí namaid ar m'agaidó amac, ac ní'l don comórtar roir mo buille agus buille mMuréadó."

Níor b' don iongnad go ndúbairet Jomplait an éaint adúbairet pí i otaob an píi a bí or a cómaid an uair rin. Fear cómac, deag-cúmta ab ead é. Bí uatac tptom ghuaise ar a ceann agus í ag tuitim anuar ar a flinneánab. Ghuais éiríob ab ead í, agus bíod pí ag eiré agus ag taitneam ra trolur le gac focal o'á labradó pé. Bí dá malainn troma dúba or cionn a dá fúl agus bí an dá fúl rin fuirte 'n-a ceann, Jan iad ró mói ná ró beas, agus an t-é a o' feucradó oipeadó 'n-a goimníb níor maic leir fearis a o' feirgint ionta. Da dódic leat go mbíod rgeil éigin, agus rofur éigin, coitcianta ag lapad agus ag atarugad ionta, pé mar a béad gaoé agus rgeamail agus rofur, lá cruaidó Máirta. Bí páibhe doiminn roir an dá malainn pé mar a béad i n-éadan leóm, agus rroón mói fáda feabcaide éaoltromac anuar ó'n bpáibhe, agus béal láiríor daingean lartíor de'n tppóin rin, béal a bí lán o' píacalaibó bpeagca gcala a bí do péir a céile go cruinn, agus sup dódic leat go ndeimíor rofur uata féin nuair a gáirradó pé. Bí an croméat tptom éiríob or cionn an béil agus an féaróg.

tríom éiríodú éar larcíor de'n béal. Ioríu sruais agus maíi agus fáibhe éadain agus rúile agus ríón agus croméal agus béal agus fiacala agus féarós agus ceann ar fad, bí muo éigin ra bpeari ran a cuir i n-íúil tuit, ar an scéad amáire, sup maíe an bail oric é beic 'n-a éaraito asat, agus dá mbéad ré 'n-a namáio asat sup maíe an bail oric beic adrad uairé. Bí coramlaéc móri ioríu a ceann agus ceann leóin, agus anran, ba léir go maib cruadar agus anam agus neart agus fuinneam an leóin 'n-a éabail agus 'n-a géasuib, agus dá mba namáio é go mbéad ré cóm tapairé agus cóm marbuisíteac leir an león. Bí aicne maíe as na loclanaisg air agus rini aicne a bí acu air, go maib ré cóm tapairé agus cóm marbuisíteac leir an león.

Ní gáó léiriugad cruinn a déanam ar na n-uairlib eile a bí as eaint agus as cómrad anro agus anrúo ar fuio an halla móiri. Bí an folc móri fada tríom ar gac doinne, as tuitim riar ríor ar a flinneánaib. Tus ran feúaint ana uaral uor na fearaib. Bí curó uer na folcaib oúar agus bí curó acu liac, agus curó acu, ar na fearaib epiona, cóm seal le murtaire, ac ní maib doinne maol. Coimeádaioir an sruais go ucéioir ra ére, mar ní éaitioir doíóce hata ná cairín ná don élúdaé eile ar a sceann. Iriao na hatai reo a caitear anoir a bainean an sruais de uoime. Dá uugsti mar éaicige do ceann an uime ó turac a óige imteacé gan don élúdaé ac an sruais a cuir Dia air u'fárrad an sruais láioiri tríom agus coimeádaíóirí a sruim an fairo a mairead an uime. Sin mar a uéintí i n-éirinn fadó. Míor cuir uoime hatai ná cairíní orca go uci sup éurruis nóra Sárana ar teacé éúgáinn anall. Ir'mó uroé nór náé hatai ná cairíní a tus muincir Sárana éúgáinn.

Dá bpeadaó uime agáinne uol irteac an oíóce úo ra halla móri úo úruain, i rísteiglaé Ceann Cora, cuirpead na folc móra tríoma úo iongnad oráinn ar an scéad amáire.

Ad ar an t-earra n-ainne d' aomócaimír ó éiríde sup
 veinead éagsóir ana érom ar ceann an éireanaig nuair a
 baimead do an folc áluinn uasal a éuir Dia as fáir air. Tá
 b'éadao Dúlainn ós teadé ar an raogal airí agur feucaint
 ar na plaoirgini beairta adá orainne, ar na cluaraib san
 r'ad agur ar an mbaie munníl san díon ó'n b'ruadé, agur ar
 an puo i b'ruim cana r'ain, ad é beic duib, adá tuar ar an
 zeloigean mar hata, cad é an feirbtean a éuirpíoir air!
 "O!" a deairpáó ré, "cad 'tá iméighe ar ár r'ioéé! An
 iad ro na daoine a táinig uainne! Nó an daor-aieme éigih
 iad a d' fáir i n-éirinn i n-ár ndiaig! Séanam iad! Ní
 linn i n-aon éoir iad!"

Tá b'éadao Miam, nó Zomplait, nó doinne eile der na
 r'iganaib uairle a bí ra halla móir úo b'ruain an oídeé úo,
 teadé ar an raogal airí agur feucaint ar na mnáib adá
 anoir againn, ar na r'iaóógaib móra leatana a bíon ar
 mullaé a zcinn acu, agur ar na cleitib a bíon ráirde inr
 na r'iaóógaib rin, agur ar na r'ibinib a bíon arta, cad
 deairpíoir? Deairpíoir an puo úo adubairt Catal leir an
 zcleaparde. "Airíú, a mic léiginn," arpa Catal, "cad pé
 nveara dúic beic ar do meabair!"

Tá t'agaó Zomplait nó Miam éugainn deirre fiéio blian
 ó rin ní béad an r'geal éóm n-ole agur 'tá pé ancir:
 éiríoir an uair rin na clócaí b'raéga r'ada d'úba ar na
 mnáib, agur na caipini deara r'arta maireamla ar na
 clócaib rin, i t'ieó dá mb' ar óinrig féin a béad clóca
 acu, agur an caipin ar a ceann aici, sup d'óic leat sup bean
 éiallmair i. Ad anoir, nuair a éiríoir na r'iaóóga agur na
 cleití agur na r'ibiní, agur an zluairéadé éaganca, cad a
 béad le ráó acu? "O!" a deairpíoir, "nác móir an t'ruas
 na mná ran zo léir a beic ar a meabair! Cad pé nveara
 iad a beic ar an zcuma ran?" Anran, nuair a deairpáí
 leó, "Ní h ar a meabair adáio r'iaó i n-aon éoir. Ní'laon

earba meabrac oirta. Níl mór na rziadógaib rin ac nór a baineán leir an ainmhir seo;” d’éanraoír, “Mo truaḡ na fir! aḡur mo truaḡ an élan!”

Anran dá n-abracó uinne leó, “Irao na fir féin fé n’oeár é. Ní labarrao don fear acu le cailín mura b’picefeao fé an rziadóḡ ran ar a ceann!” Ní d’éanraoír ac a ráo “Tá an raogaal ar buile!” aḡur imteacó.

Ac ní fearr beic aḡ caint air. Ní baogaal ḡo o’cioerao riao. Ní h-ar neicib de’n tróro ran a bí an beirc aḡ cumneam an oíóce úo. Bí a malairc de éuram oirta. Bí ḡorimplair aḡ cumneam ar ároirgeacó na n-éirean, aḡur ar úman, aḡur ar múrcáo, aḡur ar a mac féin, aḡur ar conur a tíocrao rí ar múrcáo do eúr ó’n ároirgeacó aḡur ar an ároirgeacó do eúr i n-áirigce d’á mac féin. Bí miam aḡur a oirtáir aḡur an eúo eile deir na mnáib óḡa aḡur deir na fearaib óḡa aḡ pince, aḡur an ceól d’á rpreagaó d’óib, aḡur ḡur d’óic le uinne oirta ná raib don níó fé bun Dé ar an otalam ro aḡ d’éanam don éuram d’óib ac an ceól aḡur an pince aḡur an t-aoibnear a bí anrúo ’n-a otimpal. Ac bí. Bí miam aḡ pince le n-a oirtáir ar fearó tamail, aḡur le múrcáo ar fearó tamail. Aḡur bí rí aḡ pince le n-ámloib, le h-ábbar an traḡairc, ar fearó tamail. Bí rí cóm féim, cóm ḡealḡairiteac le n-ámloib aḡur a bí rí le h-aoinne deir na n-uairlib óḡa a bí aḡ pince léi. Ac an dá maectnam úo, d’á méio a deim rí b’piceimugaó oirta i’fearó ba ḡlaine a teir uirtí iao do tabairc d’á céile. Aḡur bioó ḡur coimeao rí a n-aigne aici féin ḡo beacó bí d’aoine láirpeacó, aḡur níor beagán d’aoine é, a cummíḡ ’n-a n-aigne, nuair a conacaóar an beirc aḡur iao araon cóm d’acámail, cóm féim, cóm h-uairal ar ḡac don traḡar cuma, ḡur b’ áluinn ar fearó an lámha a d’éanraoír, aḡur ḡur móir ḡo léir an truaḡ raḡairc a d’éanam d’ámloib. Bí d’aoine ann, ántac, a’ábairc a

málaire rin. Bí sí ann óga ann agus nuair a éinneadar é féin agus Miam as since dúbhadar d'á luatact a criochnóir 'n-a pasairt é sup b' ead b' fearr é. Déad ré ar an rúg anran. Agus bí cailíní óga uairle ann agus bíod go ndúbhadar 'n-a n-aighe féin sup móir an truas pasairt a déanam dé, b' fearr leó reat n-uairle é d'feirgint 'n-a pasairt 'ná é d'feirgint as Miam:

Cóm fada agus a teidean rgeal de'n tróro ran ní h-é mo éuairim go bfuil don atarugad tairte ar Gaedlaib Éirean. Fé-r na foltaib breahta fada troma, nó fé-r na hataib ar na cloigeanaib beairta agus fé-r na rsiatógab agus na cleití, tá an nádúr céanna díreac ionainn cóim fada agus a teidean rgeal de'n tróro ran.

Ac do gluar an oíche, ar cor-anáirde, díreac fé mar a gluaréoc' oíche de'n tróro anoir. Táinig an lá agus do rgear an éirdeacta, sac doinne fé déin a tíge féin. Tus Taos Mór ua Cealla agus Miam aghair riar ótuair ar uib Máine. Bí, mar a dúbhad, teirte glan ar Miam an dá máctnam úo a tabairt d'á céile. Iré ruo a deim sí 'ná iad arson do díbir ar fad ar a h-aighe agus ar a crioide, agus í fein do tabairt ruar do Dia.

"Ir cuma liom an doiman," ar ríre 'n-a h-aighe féin agus í as rocarugad a h-atar agus 'gá ollamugad i gcóir an bótar. "Ir cuma liom an doiman ó tá m' atair agam: Ní féadairt pasairt ná bairtair m' atair a baint díom. Ir fearr d' fearr é 'ná doinne acu íreac ná uairle. Ir meara liom a lúroin 'ná dá n-iméigead ré ríú, agus an éir eile acu, le ránais na h-aban! Cad é rin doim-ra cad é an cor a tabairtairt fé ríú do féin! Má déinteair pasairt dé tá ríú agam go ndéanairt fé pasairt maic. Ní baogal do go ndéanairt-ra don éir íreac air ná go dtiocfaid ríú é agus Dia. Ní ró maic a táinean an rgeal i n-don cor liom. Dá mbéinn i gcar Colla ba d'óic liom sup b'fearr

liom a cúram a beit ar úine éigin eile.—“So gcuirid
Dia ar ár leab rinn go léir!”

CAIBIDIL XII.

DIABAL COIMDEACTA.

Tug Colla agus an lezáir agus Taos Ós ua Cealla agus
Amhlaoib agus riar ar Inir Caesai. Ar loing ipesó euaðar
fíor ó Luimneac. An fear a bíodan ar an rliú bí an beirt
ógánae tuar ar bóro agus bí Colla agus an t-earbos tíor
i reómpa leó féin. Bíodan as caint.

“Ni maic a caiteanean an Vanúigin liom, a Colla,” arpa’n
lezáir. “Cuirlean rí i gcumne dom pocal adúbairet úine
d’ búir naoimh.”

“Má cuir rí caint naoimh i gcumne úuit, a Acair,” arpa
Colla, “nár dóir go dtaitneasó rí leat?”

“Soó, ipé pur adúbairet an naoimh ’ná gur ‘mairet a
d’feueasó go dlút i n-agusó mná le h-eagla go bfeiceasó
fé a diabál coimdeacta.’ Tá ‘diabál coimdeacta’ as
Somplait. Conac é go minic i gcaiteam na h-oidce aréir.
Tá eagal orm go bfuil fíor aici go bfeaca é. An airigean
tú leat mé, a Colla,” ar feirean. “Tabairparó an bean pan
nim do Úrian nó do Mureacó nó doib arason mura
noéanpar iad do éoraint go maic uiréi!”

“Ni feicim conur a beac don cairbce as teact éiréi ó
n-a mbár pan, a Acair,” arpa Colla.

“D’féoir,” arpa’n lezáir, “go bfeicean rí féin é, nó
d’féoir gur doic léi go bfeicean. Ba éairt pur éigin a
deanamh a curreasó ar a cumar don diabál a deanamh do’n
rú. Beac an rgeal go h-ole as éire agus an eaglaire

i n-Éirinn anois dá n-imtígeadh don ruo ar Úrman, go ceann tamall eile pé 'n-Éirinn é."

"Cao ip' d'óid leat ba éairt a d'éanamh, a t'igearna earbois?" arsa Colla.

"Ná réadófaí gan leigint do Úrman bia ná deoé do ghlacadh a' láimh doinne ac' duine áirigíte éigin go mbéadh iontaois ar?"

"Ip' d'óca go b'éadófaí," arsa Colla:

"Deintear gan láirreac. Ní gádh don d'roic amhar a cur ar doinne. Ní'l don rígh ná déinean a leitéro. Tá mná ann, a Colla, agus tá eolur acu ar conur duine cur cun báir le nimh ar cuma ná páspadh don éaoi ar éiríis báir an duine rin a d'pásgail amac go deo. Do éonac-ra cuir d'ep na mnáib rin. Éonac an diabal coim'oeaceta a bíod' acu, d'ipeac mar a éonac diabal coim'oeaceta g'ormflait' aréir. Éonac an duine ar a raib an raor. Níor ró fáda an amirip 'n-a óiais gan go dtí go raib an duine rin ar an rígh. Ná dein don ríghnear."

"Ní d'éanrao, a dtair," arsa Colla. "Ragadh roip go ceann cora amáirac agus labarrao le muréad. Ar níрте dom a ráo, a dtair, gur tura éus an poláram dom?"

"Ní míрте," arsa'n leáiro, "ac' dein mar seo é. Abair go noúbart ná fuil don rígh ná déinean beart mar a deirim cun é fein a coraint ar nimh."

"Tá go maite, a dtair," arsa Colla. "Conur a tairn an cuir eile de'n cuirdeactain leat, a dtair?" ar reiréan.

"Go maite," arsa'n leáiro. "Tá nóra agus béara agus ríghíte agus ná fuil tairtíge agusam-ra ar a róro. Ac' mearam, dá mbéadh tairtíge agusam oíca ná pásgainn don loct oíca. Dainio ríao geit a' duine nuair a éion pé iao an éeao uair. Níor cuir don ruo ríam oíeao iongnad oíam agus do cuiréabair go léir oíam i dturac na h-óidce aréir."

Ir dóicé liom go maibair go léir ar leat-meirge. Bí teinnear am' ceann ó'n ngléó agus ó'n bfoctam a bí ar rúbal. Anran, ar leasáid na rúl bíobair go léir ar búir nglúimib éun beannaéct an pápa ó' fáil uaim ahipir! Muja mbéad feabair na h-aithe atá agam oraid véarfainn sur as magad fúm a bíobair."

"Bíomar lom dáiríuib, a déair," arfa Colla. "Neart ar scieróim a cuir fiacaib orainn é rin a véanam."

"Ir fíor ran," arfa'n lezáio. "Tuigim anoir go maic é. As maéctnam dom ar an rgeal ipé ruo a veipum liom péin 'ná sur maic an bail ar cuir agaim teap dá mbéad cuir ó' búir bfoctam agaim agus cuir de neart búir scieróim, ar rgeat an foctam."

Tánaodar éun na mainirtreac. D'eipis Colla go moé ar maidin amáireac a bí cúgáinn éun tul tar n-air ahipir láireac go Ceann Cora.

"Ragad-ra leat éom páda le luimneac, a Colla," arfa'n lezáio. "Tá painc gnóta agam le véanam ann amearc na ragar atá ann. Tabair dom an eocair úo an borca iapainn n-a raib an éailir agat ann."

Tug Colla an eocair dó agus do glusaireadar. D'fan an lezáio i luimneac agus táinig Colla go Ceann Cora. Dein an lezáio an gnó a bí le véanam aise amearc na ragar. Anran cuir pé tuairc Meaircais, an fada a bíod as véanam na n-arm do úrian. Do rciúruigead é éun na h-áite 'n-a raib a ceáirta as an ngeada. Ní ceáirta a bí aise ac píce ceáirta, agus fadhbí as obair agus buils ó'á réiread agus iapain ó'á lofagad agus ó'á lérad le h-óruaid agus le capúraib inr gac don éinne. Bí claróimce agus tuagana agus píci agus pleágana agus clozard, agus gac don traagar gleur cogard, caitte anro agus anrúo, cuir deir na neitib rin geall le beic epioénuigce, agus san cuir acu ac ar éigin turnuigce. Bí Meaircaé fada as mteacé

anonn 'r anall amearg an luét oibre agur a fúil ar gac don ruo agur é ag úrúéán agur ag rtiúúéán, ag molaó agur ag cámeaó, fé mar a véintí an obair éun a toile nó ar a málairt de éuma.

Táinig an legáio éun cainte leir.

“Tá obair móir 'á déanamh anro, a úuin'uarail,” arfa'n legáio.

“Tá págaltar oibre 'á déanamh ann, a tigeapna earbois,” arfa Meapgac.

Anran do ruo fé an legáio móir-éimpal tríó an obair agur bí fé ag tairbeáint gac don ruo do agur ag míniugac gac don ruo do. Fé veire do taraing an legáio an eocair ar a róca agur tairbeáin fé do í.

“Feuc, a úuin'uarail,” ar reirean, “b'féidir go b'éapra macfamaíl do'n eocair rin a déanamh dom.”

“Ambapra ac réaprao agur fáilte, a tigeapna earbois,” arfa'n gaba. “Tá aithe maít agam ar an eocair rin. Ir mé a vein an eocair rin do Colla. Fuair fé cailir ana daor ó Úman, agur d'iar fé orim-ra borca tarainn a déanamh do'n cailir, agur glar a cupr ar an mborca ná b'féidir a d' orgailt ac leir an don eocair amáin a déanpáin féin do'n glar. Ac meapra gur éuaró an eocair rin amá,' a tigeapna earbois,” ar reirean. “Táinig teacairie anro éúgam, tá ruim aimprie ó rin ann, ó Colla féin, agur dúbairt fé liom gur cailleaó an eocair agur ná réapraí an borca d' orgailt, agur d' fiappairó fé díom an b'éaprainn, ó m' cumhne, macfamaíla déanamh do n eocair. Dúbairt go b'éaprainn agur do veinear.”

“Cé r' b' é an teacairie?” arfa'n legáio.

“Duine ver na manais, a tigeapna earbois,” arfa'n gaba.

“Dúail anro a leir, a úuin'uarail, i veréó ná h-aiméacairó doinne rinn.”

Óruidéadar i leit taoib.

“Níor ealléad an eochair i n-don eor, a d’uim’uairil,”
 arfa’n lezáio, “asur níor éuir Colla don teadtaire
 cúgat-ra ’sá iaraid ort macfamaíl a déanamh do’n eochair.
 An t-é a táinig cúgat biteamnac ab ead é. Tá an éalir
 iméighe.”

“An éalir iméighe!” arfa’n gaba:

“Tá sí iméighe,” arfa’n lezáio. Asur d’uir pé trío
 ríor do conur mar a bí an éalir le tabairt do péin eun
 an dírinne doir do ráo or cómair úriain asur na
 n-uairil, asur conur mar a fuair an borca iarainn folam
 nuair a n-orsalad é.

Do rtao an gaba: Níor fan focal ann. Túis pé
 láitreadú gur deín pé áro dearmad nuair a deín pé an
 macfamaíl do’n eochair gan dul ríor asur labairt ar dtúir
 le Colla péin. Túis an beirt raint aintripe gan labairt.
 Do labair an lezáio:

“An aitheódá an teadtaire an tóid leac?” ar peirean:

“’Sé mo tuairim do n-aitheódainn, a t’igearna Earbois,”
 arfa’n gaba: “Duine der na manais ab ead é.”

“Téanam ort ríor anoir asur seódmíto raóare ar na
 manais do léir. Duairimíto eataréa asur iad as déanamh
 a ngnóta. Ní neórfaimíto d’aoinne ead ’tá uainn. Ní n-don
 iongnadú mire asur tura beit as gabáil trío an maintrir.
 Déarfear gur gnó éigin a bainean le d’deirto a beirto asam
 ’á tabairt duit le déanamh.”

Éuir an gaba fear eile or cionn na n-oibre, asur do
 gluar pé péin asur an lezáio ríor do n-uir Cetais.
 Duileadar trío an maintrir. Bíodar as feúaint ar
 dóirrib asur ar glarrib asur ar bacárib asur ar
 éuirleanrib. Bí an lezáio as cur ríor ar an manac ro
 asur ar an manac úo asur é as déanamh sac don traşar
 ceirtúéain ortá, asur bí an gaba as faire éuir. Tánadar

cun an éiríam. Do ghlaothá ar an nDeacon. Ní maib ré ann. Do m' teachtairfe anro a' r teachtairfe anrúo ar a loirg. Ní maib ré le fágail. Do ghlaothá ar t'áos óg ua Cealla. Táinig ré. Do fíarfaigeadh de cá maib a compáodarfe.

"Dúbairt ré go maib ré ag dul ruar go Luimneac i n-donfeacht leat-ra, a t'igeanna Earbois," arfa t'áos. "Ní feaca-ra ó fin é. An amlaio náir táinig ré anuar i n-donfeacht lib?" ar reirfean.

"Níor táinig," arfa'n legháio, "nó má táinig ní feacamaifi-ne ag teacht é."

Le n-a linn fin táinig Colla. Do fíarfaigeadh de an bfeacairé ré amlaioib i n-don ball.

"Nuair a f'roirfean Ceann-Cora," arfa Colla, "bí ré ann róimam. Dúbairt ré go maib teachtairfeacht éisín aise 'á breit uait-re, ag triall ar an níg, a t'igeanna Earbois. Ir' d'óca go mbeiré ré anro rap a' f'áda."

"Ir' d'óca é," arfa'n legháio. Ní dúbairt ré a tuitfe. Bí f'iof aise go n'dúbairt amlaioib breas i dtaob na teachtairfeachta; náir t'us ré féin don teachtairfeacht d'ó le breit ag triall ar an níg.

"Tá shótaí móra ar ríubal éoir i sCeann Cora," arfa Colla.

"Cao iad na shótaí iad, a dtair?" arfa'n legháio, agsur éur f'ac doinne a bí láirfeach éuar ar féin.

"Tá," arfa Colla, "maite móra a beir tagairfe ann ó leat éuinn agsur iad a beir 'gá isairé ar éuinn an ároirfeacht do glacaó."

"An amlaio atá m'f'eadlaimn tar éir b'áir?" arfa'n legháio.

"Ní n-amlaio, a t'igeanna Earbois," arfa Colla, "ac' deir an múinteir a táinig go b'fuit leat éuinn go léir corpa de m'f'eadlaimn agsur náe foláir é éur i leit taoib agsur ároirg' éeanam de éuinn."

“Ír oile agus ír dian oile an ríseal é rin,” arsa’n Lezáro. “Éireócaíó coisáó fuiltead ar ran má ghéillean Úrian dóib. Cao veir Murcáó?”

“Ní veir ré puinn,” arsa Colla. “Veir ré náe ceart géillead i n-don éor dóib ac ar don éoingioll amáin.”

“‘Ar don éoingioll amáin.’ Cao éise an éoingioll? Cao é an éoingioll e? Conur féarad don éoingioll ceart a tabairt do Úrian éun na n-áiríseadta!” arsa’n Lezáro.

“Veir Murcáó,” arsa Colla, “náe ceart do Úrian coiluáó i n-don éor éun na n-áiríseadta do glacáó mura n-iarad leat éuinn agus éise so léir o’ don gút air i glacáó. Agus veir somplait so bfuil an ceart aise.”

“Tá, an ceart aise,” arsa’n Lezáro: “Ac conur a seófar amac an t-donáó ran? Má éusan Úrian dor éuar do cómaire na n-uair ran aifeófar láiread é ar fuaid na n-éirean so léir. Glacfar cáirde m’lfeadtainn arn. Glacfar cáirde Úrian arn. Veir ré ’n-a coisáó veais asainn. Ní móir dom dul éun eainte le Úrian agus le Murcáó. Téanam ort aifir, a Colla. So scuipó Dia ar ríge ar a lear!”



CABRIDIOIOL XIII.

FÁSTAR FUM-SA RÉIN É.

Níor cummigead a éuille ar amlaois ná ar an mhóris a bí innerte aise, ná ar an eccáir. Do gluar an Lezáro agus Colla agus an sabá, óm tuis agus o’féaradair éoir tomair a o’fásail, roir aifir so Ceann Cora. Fuaradar

Urian agus Muread agus Dúlaimn Ós agus Sorimflaie i
 scoimaipe, irciú i reómra leó féin, agus na h-ultais i
 reómra eile as feiceam le freasra. Cóm luat agus táinig
 an leáir irceac do éur Urian fáilte noimip agus d'uir
 pé bunúr an rseil do agus d'iar pé cóimaipe ar.

“Ni' l agam le tabairt duit, a rís,” ar'a'n leáir, “ac
 an t-aon cóimaipe amáin. Ipe M'lfedaclainn an t-árpóiz.
 Ipe árpóiz Éirean é i láir na h-uair reo 'n-a bfuilimio
 as caint anro. Deart éasópa ipead é éur ar an
 árpóizeact. Saban an éasópa rin i scoinnib olige Dé.
 Má tá leat Cuinn corpa de M'lfedaclainn cupead leat
 Cuinn féin ar an árpóizeact é. Anran má' r toil le fearaib
 Éirean árpóiz a véanam de Urian veimioir é. Ni veio
 Urian as véanam éasópa ar doinne an uair rin má glacan
 pé an árpóizeact. Má géilltear anoir doo na maib
 reo atá tagaithe anro ó Cúis' Ulaó raáir riao abailte agus
 neórfair riao do sac doinne sup géillead doib. Veio pé i
 mbéal sac doinne so bfuil Urian le veit i n' árpóiz. pé
 ait 'n-a bfuil cáirde M'lfedaclainn ar fuair na h-Éirean
 glacair riao arim láirpeac, agus glacair cáirde Urian
 arim láirpeac. Veio rin Éirean 'n-a dá scamta agus iad as
 marbuáad a céile. Loitfeair agus leigfeair i n-aon lá amáin
 a bfuil de cairbde véanta as Urian i n-Éirinn ó'n scéad
 lá a éos pé clardeam.'

Do labair Dúlaimn.

“I' maib i do caint, a tigeairna Earbois,” ar reirean,
 “agus i' eagnaibe, ac tá cúpla puo agus níor eugair
 asair oira. Má curtar abailte na daoine reo atá tagaithe
 anro ó Cúis' Ulaó eúgaimn, san aon tráram i n-aon éor a
 tabairt doib, cad i' doie leat a véanair na daoine a éur
 anro iad? I' doie liom-ra so bfuil fíor agam cad a
 véanair riao. Raáir riao i scoimaipe. Neórfair doib
 ná glacair Urian an árpóizeact. Déarfair riao-ran: ‘Tá

So maic. Ní'l ašainn ac Árpóris éigin eile do folácar. Ní coimeádpaimid M'lféaclainn a tuille pé cuma 'n-a mbeid an ršéal ašainn.' Cuirfari na teáctairí céadna ro aš tpmall ar fear éigin eile, ar fear éigin ná fuil ábalta ar Šaeólaib Éirean do šleupaó pé don rmaéct amáin cóm maic ašur 'cá Úpian ábalta air. Anran ipreaó beid mearfán mearfaióe i ſceairt ašac ar fearaib Éirean. Anran, ní 'n-a óá ſcuio a beio rir Éirean ašac ac 'n-a ótú cōdaib, 'n-a ſceitpe cōdaib, ašur iad aš marbušac a céile, ašur ní rior caáin a óéanfar don neairt amáin airíſ óiob. I ótaob éašcōra : ní h-éašcōir ar ríš ná ar Árpóris má 'r toil le n-a óaoine péin é cup i leit taoib coirš ſan an ſnó a tušadap le óéanam óó a beit aše 'á óéanam óóib do péir a ótoile. Mura h-éašcōir ó'á óaoine péin M'lféaclainn do cup ar an Árpórišeaéct ní h-éašcōir do Úpian an Árpórišeaéct do ſlacac."

Do rcaó pé ašur do fuil 1^a. Cuairó a caint i bfeioim ſo h-ana óainſean ar a maib aš éirteaéct leit. Nior éuinmíš doinne acu, ſo ótí ſup labair pé, ar cao a tuicreaó amaé óá n-iaití ar óuine éigin eile teaéct ra n-Árpórišeaéct i n-ineaó M'lféaclainn.

"Ó'féioir," arfa Murcaó, "ſup maic an puo ſlacóac ipteaéct anro ar na teáctairíſſ péo ašur a ráó leo a ó'innrinc óúinn ſo h-iomlán cao 'cá uaáa. Ó'innreapap éana é, ac ip níó é péo náé nupve mópán cainte óéanam 'n-a éaob. Anoip an t-am éun na cainte óéanam. Ip fearaí feucaint ar an uile éaob óe'n ršéal anoip 'ná b'féioir óeapmáó a óéanam náir b'féioir a leiſear ar ball."

Do ſlacóac ipteaéct oſca.

"Óa maic tinn, a uairle," arfa Úpian, "ſo neórfacó ríſ anro airíſ, i láair an éarbois, an coirš a tuš ríſ, ašur na cúireana a bí aš an muinríſ a cúir cúšainn ríſ le ríſ a cup cúšainn."

D' innreathar aifir ead a tug iad. Zo maib pé buailte irteac i n-aighe na poibitideacta zo léir laptuaró ná beadó maí ná féan ar éifinn zo oí zo mbéad úrian i n' árois ar éifinn. Zo maib M'lfedaclainn maic zo leór mar piú cúige, ac sup léir do zoc doinne ná maib an ceifinn aighe ann, ná an éifim aighe, ná an cumar zním, ba ceap a veit i n-árois éifean. Ná maib don fear beó zo maib na tpeite rin ann an uair rin eóm láirir asur bíodar i múrian. D'a úis rin sup b' éasóir ar éifinn zan úrian a veit i n' árois uiréi. Zo maib rin éifean ceapaité ar úrian do cur ra n-ároisgeact dá oitligead úrian féin cúige.

Anran o' áifigdar na cineaca asur na tuata asur na tpeadparái, ní h-amán i leac cúinn ac ar fuair na h-éifean zo léir, a bí ar an aighe rin.

Nuair a bí veite maíote as na teactairib do labair úrian. "Deis lid abate, a uairle," ar feirean, "as tuiall ar an muirir a cuir anro rib, an fpeasra ro. Zlacpa-ra an ároisgeact má toiligean M'lfedaclainn cúige, asur ir mé féin a maíad ríor as tuiall air asur a cuiríó cúige an ceiré. Socarófar an ríéal roir mife asur M'lfedaclainn asur ní zao' doinne eile beó a tuille canite véanam 'n-a taob."

Níor labair doinne eile. Do h-ollamúigead dinnér mór doir na teactairib asur do veinead cúram mór doib ar fead trí lá asur trí oíóce, asur anran o' fásadar plán asur beannaect as úrian asur asá ceiglac, asur o' iméigdar ótuair abate.

Nuair a bíodar ar an ríis as dul abate bíodar as maectnam ar an úfpeasra a bí fásalta acu ó úrian, ac dá mbeoír as maectnam zo ceann bliana air ní féadparóir don tuairim a tabairt do ead a tíoefad ar, asur 'n-a ceannta ran a' r eile níor b' féoir doib don loct fásail air. Ní lúga 'ná mar féadparó an legáir don loct fásail air. Ní

luza 'ná mar a 'ó' féadfao M'lfedaclainn féin don loct a 'ó' págail ar an bpreasra dá n-aihugead ré é, agus ir doéa sur aiuh. Do glacfao Úrian an Árohuigeaet—ac ní glacfao ré i i gcionnib toile M'lfedaclainn féin. Cao é an loct a bi le págail as doinne air rin ?

Cuir an preasra ran corz láiteae leir an broimao ar ar éiaet an legáio. Ní maib don níó cun caiao M'lfedaclainn agus cáioe Úrian do cur i gcionnib a céite, mar do coimead an preasra an gnó so leir ioir Úrian agus M'lfedaclainn féin. Ní maib don baogal so maíao doinne as tairuigint na n-Árohuigeaeta 'ó' don fear eile, mar ní dúbairt Úrian lom díreae ná glacfao ré féin i. Ní maib as daoine ar zac taob le déanam ac a ruaimnear a ceapao agus fanmairt so bfeicfioir cao a déanfao Úrian.

D'imtíe Colla agus an legáio riar so n-luir Catais. D'riarriaisdaí cá maib Amílaob. Ní maib aen tuairuig air. D'imtíe lá agus d'imtíe dá lá, agus níor táimíe ré. D'imtíe reaeetmair agus níor táimíe ré. Do cuireao teaeetair poir so Ceann Cora feueaint a' maib ré ann. Ní maib. Do gluar tuille amiríe agus níor táimíe ré. Anran táimíe neite eile agus gnótaí eile ciorra ar an mairitir agus ar na manais, agus d'imtíe Amílaob ar a sceann. Ní maib don fíor acu ar guio na cailíre. Níor b' don iongnao ró móir leó ógánae a d'imteaet mar rin leir féin ar an mairitir. Níó ad eaó é do tuiteao amae anoir a' r airíe. Nuair a tuiteao ré amae ní bíoó cahuíao ró móir orra 'n-a taob. Dao leó " b'feair teiteao maí 'ná oíoe fearam." Agus d'a luataet a veinti an teiteao b'eaó b'feair é, dao leó, ó bi ré le déanam i n-don cor. Dao leó, ba éruas náir teit Amílaob rar ar veineao veacon dé.

Níor glac Taos Ós ua Cealla an ríeal cóm neam-corbuaireae ran. Ní maib don fíor aise ar guio na cailíre ac cóm beas le n-doinne der na manais, ac ní áiteóe' an

raoḡal air sup b' amlaiō a t̄eit̄ amlaioib. 'Dap leir, m̄a b̄i amlaioib beō t̄iocfaō r̄ē t̄ap n-air̄ eun na mainir̄t̄reac̄ mura mb̄eaō ḡo maib̄ puō eigin 'ā cor̄ḡ ap̄ t̄eac̄t̄ t̄ap n-air̄. Coir̄ i ḡCeann Coirā dō c̄onaect̄ar ḡo d̄eanaō ē.

"Raḡaō roir̄," ap̄ reirean, "aḡur̄ lab̄ar̄faō leir̄ an mb̄anp̄ḡin aḡur̄ m̄ā t̄ainis̄ don tuair̄ḡs̄ ō n-ā m̄uinc̄ir̄ ā c̄uir̄ fiācaib̄ air̄ cuair̄ō ā t̄abair̄t̄ ab̄aile neōr̄faō r̄ī d̄om̄ ē. B̄i r̄ī anā m̄ōr̄ leir̄. M̄ā t̄ā don̄ d̄roōc̄ n̄īō im̄t̄is̄ḡē air̄ n̄ī feaōdar̄ caō ā d̄eanaō."

Ir̄ ap̄ eigin̄ r̄eaōaō r̄ē don̄ bl̄uip̄ē b̄īō ā c̄ait̄eam̄ n̄ā don̄ neul̄ d̄e'n̄ ōīd̄ēē dō c̄ōr̄laō. D̄'im̄t̄is̄ r̄ē roir̄. Fuair̄ r̄ē caoī ap̄ c̄aint̄ le ḡorm̄flait̄. B̄i r̄ī ḡo n-anā r̄ēim̄ leir̄, aḡur̄ b̄i r̄ī ḡo n-anā buar̄t̄ā mar̄ ḡeall̄ ap̄ ḡan̄ don̄ tuair̄ḡs̄ ā beit̄ aḡē ap̄ amlaioib. N̄ī maib̄ don̄ tuair̄ḡs̄ i n-don̄ cor̄ aic̄ī r̄ēim̄ air̄. M̄ear̄ r̄ī, n̄īō n̄ap̄r̄ d̄'ionḡnaō, ḡo maib̄ r̄ē t̄iap̄ rā m̄ainir̄t̄ir̄. C̄uir̄ r̄ī ā l̄an̄ ceir̄teanā eun̄ t̄air̄ōḡ 'n-ā taob̄. Ap̄ t̄us̄ r̄ē r̄ē n̄oeārā le d̄eanaḡē ḡo maib̄ don̄ n̄īō aḡ d̄eanaim̄ don̄ buar̄t̄ā d̄ō? An̄ maib̄ don̄ t̄riobl̄ōir̄ō roir̄ ē r̄ēim̄ aḡur̄ Collā mar̄ ḡeall̄ ap̄ don̄ puō? Ap̄ t̄uḡaō don̄ m̄illeān̄ d̄ō mar̄ ḡeall̄ ap̄ don̄ n̄īō? C̄uir̄ r̄ī ā l̄an̄ ceir̄teanā d̄e'n̄ t̄r̄ōr̄ō ran̄ c̄uir̄ḡē, aḡur̄ t̄us̄ r̄ē r̄ē n̄oeārā ḡo b̄r̄eac̄aō r̄ī anā ḡeap̄ air̄ le l̄inn̄ ḡac̄ ceir̄tē 'c̄ur̄.

B̄i an̄ c̄uair̄ō r̄in̄ i n-air̄teap̄. N̄iōr̄ r̄eaō ḡorm̄flait̄ don̄ t̄r̄ap̄am̄ aḡnē t̄abair̄t̄ d̄ō. Sīūō ōc̄uair̄ō ḡo n-Uib̄ M̄ainē ē r̄euc̄aint̄ a' b̄raḡaō r̄ē don̄ tuair̄ḡs̄ ann̄. Coim̄ luac̄ aḡur̄ c̄onaic̄ M̄iam̄ ē bā d̄eas̄ n̄ap̄r̄ t̄uit̄ r̄ī i l̄aḡē, b̄i r̄ē aḡ r̄euc̄aint̄ c̄oim̄ n̄-oic̄ ran̄.

"Air̄īū, ā t̄air̄ōḡ," ap̄ r̄ipē, "caō d̄'im̄t̄is̄ oir̄t̄!"

D̄'im̄ir̄ r̄ē d̄ī.

"Ir̄ d̄ōcā," ap̄ reirean, "ḡur̄ b' amlaiō āc̄ā r̄ē mar̄ib̄, aḡur̄ caō ā d̄eanaō!" aḡur̄ r̄īūō c̄air̄ē d̄eob̄r̄ anuar̄ ō n-ā r̄ūil̄ib̄.

Dō leis̄ r̄ī d̄ō ap̄ feaō t̄amail̄, aḡur̄ n̄ī t̄ir̄im̄ ā b̄i ā r̄ūile r̄ēim̄. R̄ē d̄eip̄ē d̄ō lab̄air̄ r̄ī.

“Má tá pé beó, a Tairís,” ar rípe, “ašur má tá cion óom móp ran ašat air, ní mar rin ir ceart duit an cion a tairbeáint.”

“Ašur cad tá le déanam ašam, a Mam?” ar rípean.

“Cuir daoine amac ar a tuairis,” ar rípe, “ašur seall luact-raoťair mať do’n t-é a tabarparó tuairis óúšat air. Ní n-é mo tuairim péin so bfuil don vpoé níó tar éir imteáct air. Fear ró šarta ipeadó é. Ní dóic liom so bfuil don namaro aige.”

“Ní fearóar an traošal,” arpa Tairís, “cad é an šnó a bí roir so Ceann Cora aige an lá a éuaró Colla ašur an t-earboš roir ann. Conaic Colla ann é ac ní fearóar doinne aš dul ann é ná aš teáct ar.”

“Cuir t’ aigne cun ruaimir, a Tairís,” ar rípe. “Ní’l baóšal air. Tá pior a šnóca péin aige. Má tá oipeadó ceana aige ope ašur ’tá ašat air tiocparó pé tar n-air óúšat óom luac i n-éiminn ašur o’péarparó pé teáct.”

Cuir Tairís amac an luact cuaróaiš ašur seall pé an luact-raoťair dóib, ac níor táinig don tuairis ar amlaoid. Ac táinig tuairis náir b’é. Táinig tuairis ó Ceann Cora, ašur cuir an tuairis rin šac don ruó eile roir riar.

CAIBRIDIOI XIV:

ŠIOLLAÍ TURAIS.

Bí Tairís óš ua Cealla tašaité tar n-air so mainirtir šnre Caťaiš cun a cúro léiginn do épioénušad, ašur bí pé aš rípe cúige šac lá feucáint an aipeóé’ pé társ nó tuairis ar amlaoid. Lá o’á raib pé ar an šcuma ran, timpal mi

nó cúis feadtmáine tar éir na tteachtairí ó leat Cúinn a beir i gCeann Cora, táinig teachtairfeacht ó Uib Máine as triall air 'gá ráð leir dul ótuaird abairte láirfeac, go raib teachtairí Úriain tar éir dul mór-timpal cun uairle na tíre go léir, 'gá ráð leó beir i gCeann Cora lá áirigíte, iad féin agus a gceangnaí fear, agus do h-ainmniúgead an lá. D'imtíge ré abairte. Do gíeur ré féin agus a dtair oiread nirt agus d'féadadair, agus tándair go Ceann Cora. Bíodair ann i gcóir an lae a bí ceapairte. Níor b' fáda go raib mór-fluag láirir uapal cruinnigíte ann. Ní raib fíor acu ead é an gnó a bí díob, ac ba cuma leó. Bí fíor acu go raib gnó as Úriain díob agus gur b' é a ghnó féin é. Náir baogal go dtabarfaó Úriain ó'n mbaire iad mura mbéad cúir maite a beir aige cúise, agus gur b' iad féin a béad beirte ar ball le pé gnó a bí le déanam aige.

Na loclanaig a bí rocair cun cómnigíte i n-Éirinn agus tar éir géillead do Úriain agus d'a dlígeib, bíodair ann cóim maite leir na Saedlaib, agus ba mór an bheir iad ar neart plóg Úriain, agus ba maite.

Bí teachtairí maite as Úriain. Siollaí turair a tugti orda. Fíir óga luata láirire ad ead iad agus bí ana cúirdeacht as gac teachtairfe acu. Fíir tobta ad ead iad. Mar gheall ar feadair a gcuirdeachta a déintí iad do togaó. 'N-a gcuir iread téirir ar teachtairfeacht. Nuair a bíod rgeala as Úriain le cur go h-oban as triall ar níg éigin de nígeib Éiréan nó ar duin' uapal éigin, ní déinead pé ac tuine der na teachtairíib rin a cómáint uaird as triall ar an níg rin, nó as triall ar an nduin' uapal ran, leir an tteachtairfeacht. Gluairéó' an teachtairfe rin 'n-a cúir, agus níor b' fáda go mbéad an teachtairfeacht tagairte cun cinn.

'Na cúir iread d'imtígead an teachtairfe, ac má fead ba luata 'n-a cúir é 'na fear eile ar muin capail. Nuair a téirdead na siollaí turair rin i dtairtíge feada ba luata iad

'ná don fear capail, agus ba buaine. Ní fearóc' capal i n-don cor le duine acu. U'féidir go mbéad an capal níor zéine 'ná an cuiríde i dturac an cúrra, ac rap a mbéad fice míle curta díob acu béad an capal buailte amac. Anran iread béad a cuirídeact as teact i zceairt do'n ziolla turair, agus béad trí fícto míle curta dé aige rap a' mbéad don bliúne turire as teact air. Anran féin níor zád dó ac rodar féid a déanam ar fear tamail bis agus béad anál agus mirneac agus a lán-mic air aige. Ní raib don maic i zcapailib 'n-a n-aice rúo.

U'á éagmar rin, ní raib coill ná cnuc, zleann ná portac ná aba i n-Éirinn ná raib aicne acu orca go léir, agus zaboir zac don cómngar, i dtreo zup minic ná bíod míle 'rliz acu le zabail nuair nár bpolair u'fear capail zabail, u'féidir, veic míle de tímpal. Anran, ir 'mó ruo a cuirfead rígnear ar fear capail ná cuirfead don rígnear orca rúo. Bíod balcuri éadroma orca, agus bpoza éadroma, agus ir minic ná bíod don bpoza orca. Bíod aicne inr zac don ball orca, agus cóm luac agus tíocpaó tarc nó ocpar orca ní bíod acu ac azaó a tabairt ar an zcead ziz a buailfead úmpa agus zéoboir a noótin bío agus oíge. Uá mbéad orca zabail tré úútaiz namao béad arm acu, arm éigin ná béad ró érom. Nuair a neartuiz cómaact úmian ní bíod don zád le n-arm acu. Bí fíor as zac doinne zup u'íad teactairi úmian íad. Níor beas ran. Ir amlaíó a bíod zac doinne as cabruzaó leo i n-inead don céataize déanam doib. Uo tugti via agus deoc agus onóir agus uraim doib mar zeall ar úmian, agus ní baogal go dtugairí don cúir u' doinne éun don zearpán a cúir irteac orca, bí a leicéio rin de rmaect as úmian orca.

Bíod curd ver na n-uairle u' doirde i n-Éirinn ra znó ran. Zugaó an znó eóluir doib ar an ucir agus ar na daoine, ní u'feari 'ná mar a u'féadairí a u'fázail ar

acn éuma eile. Bíod roč-óuine v' míosra éircean féin ra gnó. Do tápla, an uair reo ar a bfuilimid as tráct, so raið duine ve míosra éircean ra gnó. Fé ceilt, ámtac. ircað bí fé ra gnó. Donn ab ainim vó, Donn mac Beatac. Ó'n vcaob tíar ceap ve'n míumain ab eað é asur mac ríð ab eað é. Ó bí fé veic mbliana v'aoir vo tugad fé noera so raið cuirdeact uatbárac aige. Nuair a bí fé ceitre bliana véas vo beircað fé ar na síoraicib ar taob an gleanna, as ruit 'n-a noiaig asur 'gá scapað mar a véanrað cú. Mar g'eall ar an scuirdeact ran a bí aige vo tugad "Caolte" mar lear-ainim air. Táinig fé as crial ar Úman cun so nglacraí amearg na nsiollaí curair é. Do glacað láitreað é cóim luat asur vo conactar an ruit uatbárac a bí aige. Ní raið don fear ann a v'féarad comcað i n-aice leir i n-don eor i gcúpra reata. Nuair a riarraigeað a ainim vóbaire fé sur Caolte ab ainim vó. Bí tuairim acu so léir sur v' ainim b'éige an ainim rin vó, ac ba éuma leó. Bí fíor acu, san ac feucaint air, so raið fuil uapat ann.

Bí fé cóim maic ra g'leacardeact asur ar na n-armaib gairge asur bí doinne v'á luat cóimnaoipe. Fear breag córac cumarac ab eað é. Má bí acn loct air v'é reo é. Véarfað duine so raið a córa, ó érománaib so talam, beagáinín ró fáda asur ró láitir i gcomparáio le n-a éabail. Ac bíodar téagarra tuar asur caol tíor, asur bí an vá éroig ana véas, ana téann, i vcreo so raið nearc móir asur meágcaint véas ionta. Bí an léim aige cóim maic asur bí an ruit aige. An falla a véað cóim n-áro leir féin vo raðað fé vo léim táirur san lám ná cor a eúr ann. Do ruitreað fé i n-aice capail asur vo raðað fé vo léim i noiom an capail rin asur an capail ar cor-anáirve.

Ní raið fé ró fáda i gCeann Cora amearg na nsiollaí

turair nuair a cuirfeadh amac an teachtairfeacht úd. Cé cuirfai riar go n-Uib Máine ag triall ar Tadhg Mór na Cealla de Caoilte.

Cuairt ré riar agus é a teachtairfeacht. Conaic ré Tadhg Mór, agus conaic ré teiglac Tadhg Mór. Agus feuc. Conaic ré an rígan óg. Conaic ré Miam. Da beas ná gur baineadh a meabhair faogalta de glan cóim luat agus conaic ré í. Conaic ré áitneacht agus uairfeacht go minic poimhir rin, i mnáib a d'áta féin, agus i mnáib eile i n'útaib eile. Ní feacaib ré miam poimhir rin i n-aon mhnaoi, uaral ná íreal, aon níó a d'féadfaid ré éir i gcomparáid leir an folur áitneachta a táinig or cómaidh a fúl cóim luat agus táinig Miam or cómaidh a fúl. Cóim luat agus d'feuc ré uiréi do leat a dá fúl air agus da beas ná gur leat a béal air, agus níor féad ré a fúile bogadh úi. D'feuc ríre air, agus má feuc ní baogal ná gur bog ré úi láirfeach iad. D'feuc ré ríor ar an ualach, agus do iar ré go bun na gcluar nuair a tuig ré an tuatal a bí déanta aige. Do labair ríre go bpeas neam-iongantach neam-tuairimeach, agus éir rí raint ceirteana éirge i ualach úrman agus i ualach na n-oirpe a bí ar ríubal, agus i ualach na ríge agus na n-uaral eile a bí ag teacht go Ceann Cora. Do labair rí cóim cnearta leir agus cóim méirúnta gur éir rí a aigne cun ruaimhir i ualach an tuatal a bí déanta aige.

Iré cuairt ódear go n-Iuir Caisig ó Uib Máine cun an rígeil a d'innirint do Tadhg Óg. Táinig ré féin agus Tadhg, agus tuille deir na n-uairlib óga a bí ar ríoil na mainirfeach ó éirge Conaect, tánaoibh adail le coir a céile. Do gheirfadaib go léir iad féin i n-ann 'r i n-éir agus tugadaib aghaid ar Ceann Cora. Cuairt Miam go Ceann Cora i n-aonfeacht le n-a h-áir. Cuairt a lán eile de mnáib uairle na h-áite ann, leir, i n-aonfeacht le n-a muintir féin. Do ríe an gíolla turair rómpa cun a

ó'innrinc go maibdar as teacht agus éun áite do ceapad agus do comeadó dóib 'n-a bfeadpaitoir longphort a cur ruar dóib féin. Ni baogal ná go maib ré ann rár a dtáinig puinn eile, agus ná sup focairis ré ar áit deas oimeáinnac do longphort tairis móir uí Cealla. Níor b'fada go dtáinig taos móir féin agus niam agus an teiglac go léir, agus eus daoine fé ndeara go maib an siolla turair ana éuramác i dtasob longphuir tairis móir.

Bí longphort rís Conaét eile i n-áice na h-áite 'n-a maib longphort tairis móir uí Cealla. Bí cur do miosra Conaét a eus fé ndeara go maib an siolla turair ana éirgalaac as cur gac don níó i n' áit féin i longphort tairis móir uí Cealla, agus bí raint iongnad oira.

Níor págadó an siolla turair abfad as déanam an éirgail, ámtac. Do comáinead éun ríubail é ar teactair eacé eile. Ir ar a glaoití i gcóinnuige nuair a bíod gád le dtinear agus le cquinnear agus le gáiréuir. Cuir tuine éigin deir na h-uairtib leatrgéal éigin uair 'gá máó ná féadpad ré teact. B'éigin do áoitte dul as tual ar agus a tairbeáint do sup ceart do teact, go mbéad ré as déanam díobála do féin mura dtasad ré agus a tairbeáint dor na h-uairtib eile go maib ré cóim maic le h-aoinne acu éun dualgair rir do cómlionad.

Nuair a bí na h-uairle go léir cquinuigete bí móir-rluas áluinn uaral acquinneac as Dman. Níor mirté "garrá nár dóic" a tairte ar an móir-rluas ran, mar a tugtar ra trean áirán. Ó turnuigdar ar teact bí Measgac gada agus a maib de ceartanaib an trasgal áige as obair go dian as déanam arim agus as deirugad arim. Táinig gairní i n-donfeacé leir an muintir a táinig. Mura mbéad ran níor b'féoir do Measgac teact ar an obair. Na gairní a táinig, ámtac, ir ámlaró a luigdar irteac ra n-obair a bí ar ríubail, i dtéannta na n-gairní a bí ann rómpa, agus do

rtiúruiḡ Meapḡaḡ an obair ḡo léir. U'rin mar ba túirḡe a bí an obair ḡo léir epioénuirḡe. Do epioénuirḡe aḡ an obair ḡo léir pé úeirte aḡur do rḡuirḡe aḡ na longḡuirḡe aḡur do ḡluair an móir-ḡluarḡ cun bóair.

CAIBIDÍOL XV:

ḡIR ÉIREAN.

Da móir an raḡairḡe an móir-ḡluarḡ ran. Bí reat catana ann aḡur bí or cionn trí míle fear inḡ ḡaḡ cat acu ran. Bí ḡaḡ cat pé n-a ríḡra péin.

Bí Cian mac Maolmuarḡ ann, ó Uib Eacáḡ Múman, aḡur Dóinnall mac Duib, aḡur bí trí míle fear acu. Bí ríḡ na nDéireac ann, Moḡla mac Faoláin, aḡur trí míle fear aige. Bí Loingreac mac Dúlainḡ ann, ríḡ Uib Éonail ḡaḡra, aḡur trí míle fear aige. Bí Mac Deatáḡ, ríḡ Ciarrairḡe Luacra ann aḡur trí míle fear aige. Bí Tarḡ Mór ua Cealla ann ó Uib Máine aḡur trí míle fear aige. Bí na ríḡte aḡur na n-uairḡe ann ó ḡaḡ don páirḡe de leat Moḡa, na ríḡte aḡur na n-uairḡe a bíḡḡ aḡ cur cogairḡ ar a céile aḡur aḡ marḡuḡaḡ a céile aḡur aḡ úirḡuḡaḡ a céile ar ḡaḡ don traḡar cuma ḡo doḡi ḡur cúir Urian rmaḡt orḡa, aḡur ḡur cúir pé ríacáib orḡa, u'á lom úeirḡe aimḡeḡna, a lear a úeanaíḡ aḡur lear a nḡaḡne do úeanaíḡ aḡur cur le céile i n-aḡarḡ namat iaraḡta.

Doḡ' áluinn an raḡairḡe iad, aḡ ḡluairḡe aḡt rḡir óḡuarḡ pé úein na Teamraḡ. Doḡ' uaral an raḡairḡe iad. Da éḡmaḡtaḡ an raḡairḡe iad.

Tánaḡar i ḡcómḡar na Teamraḡ. Cuir Urian teatairḡi

as tmuall ar m'lfedaclainn, 'gá ráð sup b' é toil fear
 éirean go ndéanfaó m'lfedaclainn rḡaramaint leir an
 árpriḡeacé i tpeó go ttabarfaí do ḡrian í. Sup b' é
 cúir a bí as fearaib éirean leir rin 'ná a luigeaó a bí
 déanta as m'lfedaclainn, i gcaiteam na h-aimprie a bí ré i
 n' árpriḡ, éun na loélanac a d'ibirt a' h-éirinn asur éun
 cómaéc na h-éirean do éur le céile 'n-a gcoinnib. Go
 raib ḡrian tar éir cómaéc na loélanac do éur ar
 neamnió i leat mōga. Dá mbéaó ré i n' árpriḡ ar éirinn
 an raio a bí ré 'n-a riḡ ar leat mōga go mbéaó cómaéc
 na loélanac curca ar neamnió aise ar fuait na h-éirean
 go léir. D'á luataéc a tabarfaí árpriḡeacé na h-éirean
 do anoir sup b'eaó ba luata a béaó cómaéc na loélanac
 ar neamnió. D'á bpiḡ rin nár b' foláir do m'lfedaclainn
 rḡaramaint leir an árpriḡeacé i tpeó go ttabarfaí do
 ḡrian í. Dá mba iur é ná toileóé' m'lfedaclainn éur
 rin nár b'foláir d' fearaib éirean a iaraib ar ḡrian an
 árpriḡeacé a tōgaint do tōraó caéa.

Tus m'lfedaclainn freasra ar na teacairib:

“Ir uom-ra an árpriḡeacé,” ar reirean, “asur
 coimeáópaó í. Ni'lim ollam anoir láirpeac éun caéa asur
 cruaó-cóimraic a déanam éun i coimeáó. Táimḡ ḡrian
 anro asur móir-fluaḡ aise. Tōḡ ré a aimprie féin éun é
 féin d' ollamuaó asur do éur i tpeó. Tugtar dóm-ra
 mí ó'n lá iurú éun mo nirt do éruinnuaó. Má féaóaim
 mo neart do éruinnuaó tabarfaó caé do ḡrian asur d'á
 móir-fluaḡ. Má teirean orim an neart a d'oirpeaó dom
 do éruinnuaó tabarfaó an árpriḡeacé do ḡrian. Má
 toirḡean ḡrian éur rin iartar ar fanamaint i tteamair
 asur a flóirḡe do éorḡ ar épeacáó ná ar arḡain a
 déanam ar an tóir móir-éimpaó.”

Toirḡ ḡrian asur d'óirúis ré na flóirḡe do éorḡ ar
 aon víobáil a déanam do'n cómarraacé.

Cuir M'lfedaclainn a teacairí ag tuiall ar nígíib agur ar uairib leat Cúinn 'gá iaraid orca teact agur árpogís Éirean do éoraint i scoinnib Úriain. Tugadur go léi caint breag bós réid dor na teactairib, ac níor gelladar don éongnam a tabairt. Dúdarit cuir acu nár móp doib ainrii a tógaint eun an rgeil a breitniugad. Dúdarit cuir acu go scaitpi a leatrgéal a gabáil mar ná raib ar a gumar teact an uair rin le h-aon éongnam. Dá nglairóti bliain poimir rin orca, nó i gceann bliana 'n-a diais ran, go mb' féidir go breadparoir puo éigin fóganta déanam. Ac an uair rin; dá mbéad fiop ag M'lfedaclainn féin conur a bí an rgeal acu ná cuimneó' ré ar a iaraid orca teact ag tuiall air.

Nuair a h-iarad ar doo ua Néill teact dúdarit ré, go cur, nuair a bíod Teamair agur árpogígeact Éirean agá taoð féin de flioc Néill go ndéinidír Teamair agur árpogígeact Éirean do éoraint ar namtoib iaracta agur ar leat moza nuadac. Dá mbéad an árpogígeact acu anoir go ndéanparoir an éoraint céatona. D'é rin le ráo, murá raib M'lfedaclainn ábalta ar an árpogígeact do éoraint nár b'fearra do puo a déanparó ré 'ná i tabairt do'n fear a éorac' i; nó i tabairt do Úriain.

Nuair a fuair M'lfedaclainn nár b' don maic do beic ag braic ar éongnam ó-r na nígíib tuaid ipé puo a vein ré 'ná dírim beag marac a tabairt leir agur teact eun cainte le Úriain. Do glac Úriain é le h-uraim agur le mórepoide. D'imir ré do Úriain conur a bí cailte air ag nígíib leat Cúinn agur an earonóir a bí tabairta ag ua Néill do.

"Ní foláir dom géillead dúit, a Úriain," ar reirean, "nuair ná fuil ar mo cumar cur ad' éoinnib."

Do rtao Úriain agur vein ré a maectnam.

"A árpogí," ar reirean, "ní h-alaid doim-ra don éasóir a déanam orc. Má'r toil le fearaib Éirean an

Árporígeaóct ro tabairt uóim-ra ipé a gceairt í tabairt dom. Má 'ré a uóoil í coimeáto aḡat-ra ipé a gceairt í coimeáto aḡat. U'féioiri ná fuil fíor aigne fear Éirean fór aḡat-ra ná aḡam-ra ra rḡeál. I uóireó náé féioiri cóiúóe a ráó sup déinear éaḡcóiiri oirt rocairuiḡmir marí reo é. Uíóó bliain aḡat éun uo níre a éruinniuḡaó aḡur éun tu féim a éur i uóireó. Anran, má bíon tú ábalta air, corain tú féim oim."

Uí ionḡnaó a éroíóe ar m'íreáclainn nuair airḡ ré an éaint rin.

"Tá go maíé, a níḡ," ar reirean. "I' fial an rocairuiḡaó é!" ar reirean. "Mura mbéaó-ra ábalta an uairí rin ar mé féim a éoraint oirt-ra tabairt an Árporígeaóct uuit ḡan éorname, aḡur tabairt uó zéill anoir uuit go rearóeáto an rocairuiḡaó ran."

"Ní iarfaó-ra don ḡeall oirt," arra Urian, "ac uo bhiaáar níḡ."

Anran uo bhronn Urian uá éeáto aḡur uáeáto capal, uer na capailib ab fearí a bí aige, ar m'íreáclainn, aḡur éus ré reóito éirín uaral uo ḡaé fearí uer na fearailb a bí i n' fócáir, aḡur uo rḡararar, aḡur éainḡ Urian aḡur a móir-rluaḡ ábailé go Ceann Cora.

Tá áóóar maéctnamí ra méito rin ḡnóeá aḡur ip fíú an ḡnó maéctnamí a uéanamí air. Uí móir-rluaḡ aḡ Urian. Ní railb don neairt ríóḡ aḡ m'íreáclainn. Cao 'n-a éaob náir uéim Urian príúnaé ué m'íreáclainn láirreáé bonn, aḡur an Árporígeaóct uo éóḡaint éurḡe féim? Cao a uéanraí éall i Sarana don lá le h-oéct ḡeáto blian uá mba éall i Sarana uéáto an t-imreair ar ríúbal? Cao a uéim an ceátramaó Hámpí, an fearí ar a uóugcí Bolingbroke, nuair a uain ré níḡeáct Sarana ué'n tarina Rirteáiró? Uéim ré príúnaé láirreáé ué'n tarina Rirteáiró aḡur anran níor u' fáta sup maírb ré é. Ní réaóraó ré a tuirḡint i n' aigne go railb ré

féin ó baogal ná go maib spreim ceart ar an pígeaét aige go dtí go maib Rirteáiró eupta éun baír aige. Feuc ar an tscrímaó Rirteáiró, tall i Sarana. Éun teact ar pígeaét Sarana agus éun na pígeaéta coimeáto do féin do maib ré a gaoita go léir dípeac mar a maibóó' búirtéir muca! Feuc riar oípa go léir, ó'n lá a táinig William agus a fluaş Nórmanaó irteaé, go dtí gur bain na daoine an cómaét ar a lámhaib ar fad náó móir, agus náir págaó acu ac ainim na cómaéta. Cao a bí acu 'á déanamh i gcaiteamh na h-aimpíre go léir ac as ráó a céile agus as taétaó a céile as baint na pígeaéta o'á céile!

Cao 'déarfadó tuine acu ráó dá n-aiugeaó ré an éaint úo a tápla an lá úo, ioiri Úrian agus M'ípeaclainn? "Ní'lim ollamh anoir éun caéta tabairt duit, a Úrian," arfa M'ípeaclainn. "Tabair mí dom éun mo nipt do éruinniugaó agus anran tabairt mé cat duit éun na h-áirópígeaéta do éoraint oírt."

Cao 'déarfadó Bolingbroke dá n-abradó an tarpa Rirteáiró an éaint rin leir? "Ní'lim ollamh anoir, a Bholingbroke, éun caéta tabairt duit. Tá mo neart rgaríte uaim. Ní'lim ac tagaite a leir ó éruinn mar a padar a d'iarató rmaét a cupi ar múintir na h-Éirean. Tabair mí dom éun mo nipt do éruinniugaó. Anran tabairt mé cat duit éun mo pígeaéta do éoraint oírt."— Cao é an rgeartaó gáire a déarfadó Bolingbroke o'á n-aiugeaó ré éaint de'n tóroir fan ó Rirteáiró! Da dóic liom ámtac, go ndéarfadó Rirteáiró féin rgeartaó gáire ba mó 'ná é dá n-aiugeaó ré an éaint eile úo ó Bholingbroke: "Ní h-eaó, a Rirteáiró, ac tabairt mé bliain duit éun do nipt a éruinniugaó!"

Ac riní dípeac an raşar éaint do tápla ioiri Úrian agus M'ípeaclainn i otaóó áirópígeaéta na h-Éirean, agus níor cupi an éaint iongnaó ar doinne de'n beirt, ná ar doinne

de nígctib ná d' uairtib na n-Éiréan a bí aς éirceáct léir an gcaint.

Níor tárla an éaint rin ná don éaint d'á fóro, roir Bholingbroke aςur Rirceáro. Murar tárla do tárla ςur tós Bolingbroke cúige nígeáct Sápana, aςur ςur cúir pé Rirceáro éun báir le n-eaηla ςo mb' péiror ςo otiocpaó le Rirceáro a neart do éruinniςaó aςur an nígeáct a éaint de aիր.

Do tárla an éaint roir Úrian aςur M'lfedaclainn. Má tárla do tárla ςur tuηaó an mí do M'lfedaclainn. Níor féaó pé don neart do éruinniςaó i ςcaiteam an mí. Anran do tuηaó an bliain do. Níor féaó pé don neart do éruinniςaó i ςcaiteam na bliana ac cóm beaς aςur d' féaó pé é éruinniςaó i ςcaiteam an mí.

Anran do tuηaó an áro nígeáct do Úrian—aςur níor cúir Úrian M'lfedaclainn éun báir. Níor cúir, ac má feaó do veineáó níς cúige de M'lfedaclainn. aςur bí pé cóm maic cóm díir de níς cúige le n-don níς eile cúige d'á raib i n-Éirinn. Bí an áro nígeáct aς Úrian aςur níor maիր pé doinne éun i fáηaíl ná éun i cóimeáó.

Míle blian rap ar tárla an méro rin cainte aςur an méro rin ςnóeta roir Úrian aςur M'lfedaclainn do tárla caint ve'n traςar éeaona aςur ςnó ve'n traςar éeaona roir d'á níς eile a bí i n-Éirinn an uair rin. B'iaó d'á níς iaó ran 'ná Conéubar mac Neapa aςur Fearςur mac Róis. Bí Fearςur mac Róis 'n-a níς ar Cúis' Ulaó. Do cúir Conéubar mac Neapa Fearςur ar an nígeáct, aςur vein pé níς ar Cúis' Ulaó d'é féin. Anran feuc eaó a tuic amaé. Ar cúir Conéubar Fearςur éun báir le n-eaηla ςo n-eiréoc' pé 'n-a cóinnib aςur ςo ςcuirfeáó pé ar an nígeáct aիր é? Níor cúir. A malairt rin ar faó ifeaó do tuic amaé. D' fan Conéubar ruócte ςo daimean ra nígeáct aςur bí cairaóar olúct roir é aςur Fearςur, aςur ní raib don

éomairleac aige ba shiora d'a éiríde 'nā feargus, ná ba úitre d'ó 'nā feargus, go dtí gur dein ré féin an feall mór ar élainn Uirniš.

Cad 'n-a taob gur féad an dá níó rin tuicim amac ar an don cuma amáin rin i n-Éirinn fao ó agus an míle blian ran eatarra? Ni'l ac don fheadra amáin le tabairt ar an gceirt rin. Síde an fheadra. Bí i n-Éirinn, i gcaiteam an míle blian ran, cómaect éigin a bí níba éire 'nā na níšte. Cuir an cómaect ran fiacaib ar feargus luige irteac i ngnó na nísteacra ré rmaect Concubair, agus cuir sí fiacaib ar Concubair gan don éagóir a déanam ar feargus. Cuir an cómaect ran fiacaib ar an mbeirt ceart a céile d' admáil agus beirt a déanam do réir éirt a céile. Tus ran deimne do Concubair náir baogal d'ó feargus, agus tus ran deimne d' feargus náir baogal d'ó Concubair. Ó n-ar n-aicne ar Concubair ir deimín d'inn, riura mbéad a fíor a beir aige náir baogal d'ó feargus, agus mura mbéad náir b'féirir d'ó gabáil i gcoinnib na cómaecta a tus an deimne rin d'ó, go gcuirfead ré feargus cun báir tapaid go leór.

Cad i an cómaect i rin a cuir an rmaect uacbárac ran ar an dá níš rin an uair rin, i n-Éirinn, agus do cuir an rmaect céadna ar an dá níš eile, ar Úrian agus ar M'fheadlainn, míle blian 'n-a díarš ran? Ainimníštear an cómaect ran go minic i reanaeup na h-Éirean. "Fíru Éirean" a tugtar ar an gcómaect ran i reanaeup na h-Éirean. "Aigne na ndaoine," nó "an aigne poiblíde" a tugtar i mbéarla anoir ar an gcómaect ran.

Nuair a bíon ag an bpoiblídeact eolur agus tuirgint agus éirim aigne, agus nóra lároime daingean, cúmca ar an eolur ran agus ar an dtuirgint rin agus ar an éirim aigne rin le tairtíge agus le h-imteact ainmíge, ní bíon ré ar éumar don duine, dá mbéad ré 'n-a níš react n-uair, gabáil i gcoinnib aigne agus toile na poiblídeacta ran, go

mór mór, inr na neitib ar a mbíon aigne na poibilirdeacta rocair. D'a méio iad an t-eóluir agus an cuirgint agus an éirim aigne, ra poibilirdeact, ipead ir treire agus ipead ir uairle an cómaect, agus ipead ir iomláine a teirdean an cómaect i bpeiróm.

Bí an cómaect ran i bpeiróm i n-éirinn i n-aimpír Concubair mic Neapa. Bí sí i bpeiróm i n-éirinn i n-aimpír Úrain agus M'ipeaclainn. Do cótuig na ríge féin an cómaect ran i n-éirinn mar bí síor acu gur b' é a mbuac í cótuigad agus í cóimead neapctmar. Bí síor acu, bíod nár b'foláir dóib veit úmal di i neitib airtigce, ná raib níó ar bit ab fearr 'ná í cún a n-ugdaráir féin do cup i bpeiróm, ar gac don trasar cuma 'n-ar b' é a lear a n-ugdarár do dúl i bpeiróm.

Tairbeánan an méio rin go léir go raib i n-éirinn raodó, ó aimpír Concubair mic Neapa go dtí aimpír Úrain, uairleact poibilirde, agus úmluigeact poibilirde do dúlgeitib agus do nóraib maite uairle, nác mó fuirgce a leitéro a d'feirgint anoir i n-aon treabéar daoine d'a bfuil ruar.

Ná ropairí Gallua ro a mearfad a cup 'n-a luige ar daoineib anoir ná raib i n-éirinn raodó ac daoine fiaine, deiridír maectnam ar an méio rin. Agus an éuro d'ár ndaoine féin nár éuro ba lúga 'ná a fonn a véad ortá géillead d' éitead na ropairí rin, deiridír maectnam ar an méio rin.

CAIBIDÍOL XVI:

FEAR NA SCOS.

An fear a bhí an mór-phiuaḡ aḡ toul ó Céann Coga roip ótuairḡ go Teamair, bhí Meapḡac aḡur na ḡairbhí ab fearp a bhí aise i bpoḡair an tḡlóiḡ. Bhí fearḡt cinn de céapḡanaib aise aḡur iad ar poḡanaib aḡur na ḡairbhí aḡ obair ionta. Céapḡa acu aḡ ḡabáil le ḡac caḡ deḡ na fearḡt caḡanaib. Táimḡ ḡairbhí ó'n mbaile le cur deḡ na caḡanaib, ac nuair a táimḡ na caḡana go léip i bpoḡair a céile do curpḡo na ḡairbhí go léip fé rmaḡt Meapḡaig. Bhí riúinéirí, leip, ann cun pé obair aḡmaio a déaḡ maḡḡanaḡ do déanaim. Aḡur bhí mná uairle ann, mná aḡur deipbhépaḡa aḡur ingeana na piḡḡe aḡur na tḡaoipeaḡ a bhí ar na caḡanaib. Bhí anḡ tḡirḡint aḡ na mnáib uairle rin inḡ ḡac níḡ a bhain le h-aipḡeaḡar a ḡabairḡ do ḡaoine ḡunta, aḡur ḡuḡaḡar leḡ ó'n mbaile na cḡpaḡa a bhí maḡḡanaḡ doib cun na h-oibḡe rin. ḡuḡ ḡac bean uapal doib léi, leip, paitḡ ban eile map feipbhépaḡa aḡur bhí na mná go léip, ioir feipbhépaḡa aḡur mná uairle, ana tḡirḡionaḡ ra ḡnó a bhí le déanaim acu. Meapaim, nuair a bhíḡ caḡ ar piúbal, ḡur b'fearp an t-aipḡeaḡar a ḡuḡaḡ na mná ran an uair rin doḡ na fearaib ḡunta 'ná map a tḡḡḡar anoir doib nuair a bhíon caḡ ar piúbal. Ip doic le liaḡaib aḡur le doḡḡuirib na h-aipḡipe reo ḡur mó aḡur ḡur fearp go móp an t-eóluḡ aḡa acu féin 'ná map a bhí aḡ aoimne ra tḡean aipḡip. Tá deapḡaḡo móp oḡḡa. Imteḡcaioḡ ḡairḡún anoir aḡur foḡlumḡcaioḡ pé paitḡ deaḡ laioḡne. Anran imteḡcaioḡ pé ipḡeaḡ i ḡcoláirḡe éirḡin. Tabapḡarḡo pé forpḡóir na h-aipḡipe ra coláirḡe rin aḡ imipḡ cāpḡaí aḡur aḡ curdeapḡanaḡ aḡur aḡ ól.

Tídeannairé ré iarraíct ar éirteanaib áirigíte do tógaint asur ar iad do fíreagairt. Anran tíocraíó ré cúgáinn amac asur é n-a doctúir! Anran beiré ár n-anam i láim an doctúra ran! Bí níor mó eoluir as cur do mnáib na rean aimpíre 'ná mar atá as roimhór na doctúirí reo anoir agáinn. Eoluir ar leabhaib atá acu ro. Eoluir ar an obair a bí acu rúo. Do fuaíad an t-eoluir ar an obair. Coimeádo na mná é asur tugaídar o'á n-ingeanuib é, asur bí an obair asur an taitíge 'gá cur i méir asur i seirvinear ó fíioct go fíioct. I n-éagmair an eoluir a beiré as na mnáib bí deimne eile as fearaib sunta inr na reana cógáib úo ar aipeácar mar a o'fáigáil. Na mná a bíoó as tabairt an aipeácar doib b' iad a ngeolta réin iad, a mná póirta nó a ndeirb'fémaé.

Bíóo na siollaí turair go líonmar i gcóinnuige i n-aimáil úriam. Bíoír as gluaireáct ar an uile faígar teáct-aipeácta ó úriam cun na mburdean eile de'n trluag nó cun na n-uaral a bíoó ra cómarranaéct. Bíoír roimír an rluag amac as réirdeáct na mbóirre nó as véanam an eoluir, 'gá véanam amac ciacu bótar ab fearr nó ba réirde nó ba cómngaraíge. Mar rin ní bíoír cóirdece daingean i n-aon áit amáin de'n trluag. Úeiread a ngnó ra tímpal iad i tpeó go mbíoír tamal inr gac aon burdin.

Níor b' fáda sur tugaó ré ndeara go mbíoó Caoilte i mburidin Táirg Mór uí Cealla nída mínicíge go móir 'ná mar a bíoó ré i n-aon buridin eile, ré cúir a bí aige leir. Bíoó doaine 'gá fiafraíge o'á céile cao iad na teáct-aipeáctai móra a bíoó as úriam le cur, cóm mínic rin, as trual ar Táirg Mór ua Cealla reácar aon ríge eile o'á raib ar an rluag. Anran do tustí mar fíreagairt ar fiafraíge de'n tróro ran: "Náe 'mó gno a véad as siolla turair i mburidin Táirg Mór uí Cealla i n-éagmair aon teáctaireáct a tabairt ó'n ríge?"

Anrao d'éarradh tuine eile: "Dion doime nác ziollaí tuair as teacé cun buirne tairós mór uí cealla."

"Dion go díreac," a d'éarradh tuine eile, "asur ní ró mór an fáilte a bion as uairlib buirne tairós rómpa."

"Cao é an cúir ná béad fáilte as uairlib buirne tairós rómpa, aihu?" a d'éarradh áilteoir a béad 'sá leisint aih nár tuis pé an rseal.

"Oide, nác neam-tuirgionac an tuine tu!" a d'éarradh tuine eile. "Ná fuil fiór asac go maic conur mar atá an rseal as uairlib óga Conacé i otaob inšine tairós? Go bfuil sac doinne acu as cailleamaint a meabrac a o'iairid go brafad pé féin i le pórad. Tairó riat i raictaib an anama baint ar a céile mar seall uiréi, ac nuair a tasan don fear iaraéta irteac ra buirid bío riat go léir i n-donfeacé i raictaib an anama baint ar ran."

"Asur ar noó' tá fiór as an raosac," a d'éarradh tuine eile ar a máctnam, "nác i Miam atá as tarang Caoilte cun buirne tairós mór."

"Dap riat," a d'éarradh tuine eile, "ac má tuigro uairle óga Conacé asur na h-uairle óga eile sur mar seall ar Miam atá Caoilte as uil cóim minic cun na buirne pin beir an rseal go h-ole aise rap a scuiprío pé puinn eile aimphe dé."

"Tá an rseal go h-áiréireac acu go léir," a d'éarradh tuine eile. "Níl blúipe binne as Miam ar doinne acu, amuic ná i mbaile. Ir meara léi a h-áair 'ná don fear beó, uapal ná iréal."

Sin mar a bíodir as caint asur as cup éré céile. An fáid a bí an mór-fluas as sabáil ótuair ó Ceann Cora go Teamair ní ró mór an ruim a cupci ra caint. Bí tuairim as na fearaib go mb' féidir go raib obair érom rómpa, cašana fuilteaca b'féidir. Nuair a bí an cúairt tabaréa asur an tritéain déanta asur an mór-fluas as fillacó go

Ceann Cora bí aighe saé doinne raorí ó buairneam agus bí saé doinne níba tuga do fult 'ná do sruaim. Do tuis na ríste agus na taoiriú, ó bí ran mar rin, sur ceart rporc agus caiteam simripe eúr ar bun, i tpeó, nuair a rtaofaí i scóir na h-oíúce i scómnuige, so mbéad ruo éigin eun daoine coimead so ruairc agus so fultmar. Do cuiréad a lán neite ar ríúbal. An gleacairdeact úo a bíoó i gCeann Cora do cuiréad ar ríúbal mainc oi. Bíoó rit agus léimpead agus iomparzáil ar ríúbal, agus caiteam cloó araise, agus a lán cleaparideacta a tairbeánrad neart agus fuinneam. Bíoó uaral agus íreal mearfáite ar a céile ra gleacairdeact. Uairneanta bíoó buad as an uaral agus uairneanta bíoó buad as an íreal.

Bí ógánac uaral ar teiglac tairós móir uí Cealla agus Conn ab ainim do. Tug pé pé ndeara Caoilte as teact eóm minic eun teiglaig tairós móir. Níor tairn ran leir. Ní leirpead pé air, améac, sur b' don éad a bí air. Ir amlaio a beirpí as magad raorí dá leiréad. Níor pás ran é san a tairbeaint náir tairn an gíolla turair leir. Tug pé leparaim air, "Cora Duíde Ára." "

"Feuc," adrepead pé. "tá Cora Duíde Ára eúgaimn." Tugad pé "Caoilte Corac," leir, air, agus "Fear na gCor."

Mac ab ead an Conn ran do maolpuanair na rairpe, ríú na bfiacrac áirne, agus ógánac ana éróda ab ead é. Bí pé so mainc ar an uile rásar gním, ac bí pé tar báp i ngníom peata nó i ngníom iomparzála.

CAIBIDÍOL XVII:

“ BÍOD CIALL AḠAT.”

Do cuirfeadh pápána ar bun. Na giollaí tuairis iriadh ba mó a éiríodh aḡ fuit na páp. Céar Conn go mbainfeadh ré curd de'n móráil d' "féar na ḡCor," dar leir. Éiríodh ré irteadh ar na pápánaib. Níor éiríodh Caoilte irteadh orda i dturac. D' fás ré aḡ na giollaib eile iad. Níor éiríodh Conn a díceal i dturac. Do leir ré báir le duine deir na giollaib. Ar ball do veineadh taitant ar Caoilte dul irteadh. Do éiríodh. Do fuit Conn i dtreod sup éiríodh ré fuar le Caoilte, le "féar na ḡCor," dar leir. Níor b' fada sup fás an beirt na giollaí lairtiar díob ar fad. Do ḡearuig Conn. Má ḡearuig do éiríodh Caoilte fuar leir. Do ḡearuig ré tuille. Má ḡearuig do éiríodh Caoilte fuar leir. Do ḡearuig ré go dtí ná raib ann ḡearuig a tuille. Éiríodh Caoilte fuar leir. Anran d' fairs Caoilte éiríodh an peada aḡur do ḡluair ré amac ó Conn i dtreod sup díob leir na daoine ná raib Conn aḡ fuit i n-don éiríodh! Do fad Conn. D' éiríodh an líú ó n-a raib aḡ feudant orda i dtreod sup éiríodh an talam ré éiríodh na daoine go leir. Ní de Caoilte a baineadh an móráil ac de Conn, aḡur do baineadh an móráil i ḡceart de.

"Seadh!" a d' éiríodh na h-uairle eile leir aḡur iad aḡ ḡáirí, "riné 'féar na ḡCor' aḡat! Simadh na cora buidhe áiríodh aḡat! Má táirí ríadh fada tá fuinneam ionta. Ir uatbárac an fuit acá aḡe. Ní feaca a leiríodh de éiríodh ac i ḡcoraib duine miam."

Do éiríodh an ríodh. D' éiríodh Conn aḡur na h-uairle eile a bain le teiglac táirí Móra uí Cealla aḡ caint aḡur aḡ tráct ar an ngníom uatbárac peada a vein Caoilte. Cé

éirí aς teac̄t ré n-a n̄óin ac̄ Caoilte féin. 'Do bheannuig ré d̄óib. 'Bheannuiḡodar d̄ó. 'Deineadar maint cainte. Níor labair Conn ra éaint. 'Bí ré zruama, 'toct̄igrae zo maīt. 'Ré d̄eire 'do labair ré ar a māctnam̄ féin, aςur n̄ n̄ó éneard̄a an focal a d̄úbar̄t ré.

"Má tá teac̄tair̄eac̄t aςac̄ ó 'Urian, a ziol̄la," ar reirean, "b' fearra d̄uit im̄teac̄t aςur an teac̄tair̄eac̄t a t̄abar̄t. Ní maīt an teac̄tair̄e teac̄tair̄e n̄igin."

"Ní' l̄ don teac̄tair̄eac̄t aςam ó 'Urian, a n̄iḡ," ar̄ra Caoilte.

"Ó, an ead̄?" ar̄ra Conn. "Níor m̄eard̄ar zo b̄reard̄ar̄ don z̄nó eile tu t̄abar̄t an̄ro ac̄ teac̄tair̄eac̄t éigin a beir̄t aςac̄ 'á t̄abar̄t ó 'Urian aς t̄mall ar̄ t̄ad̄s m̄ór ua t̄ealla."

"Tá raobar̄ ar̄ 'do z̄ūt, a n̄iḡ," ar̄ra Caoilte. "Ní' l̄ don z̄ad̄ leir̄ an b̄raobar̄. Má buad̄ar̄ ort̄ ba d̄óir̄ zo b̄reard̄ar̄ é d̄' fulanḡ mar̄ a d̄éan̄ar̄d̄ fear̄. Ní 'd̄óca z̄ur̄ b' am̄lar̄ó a m̄eard̄á 'dom z̄an mo d̄íceal a d̄éan̄am̄."

"Ní tu buac̄taint̄ ort̄m ra n̄uit̄ ac̄á aς d̄éan̄am̄ don buar̄ta 'dom, a ziol̄la," ar̄ra Conn. "Ní n̄uib̄ don éar̄t aςam d̄uil ra n̄uit̄ i n-aon d̄or̄. Ní n̄ó maīt a d̄einear̄ é aςur m̄é féin a d̄ur̄ i z̄compar̄áid̄ le ziol̄la t̄mar̄."

'D' f̄uir̄ur̄te airt̄int̄ air̄ zo n̄uib̄ áro fear̄s air̄. 'Bí an éaint̄ 'z̄á t̄ad̄t̄ad̄ ba d̄óic̄ leat̄. 'C̄aitead̄ ré r̄eac̄ 'oir̄ z̄ac̄ don d̄ó n̄ó t̄r̄í focal̄aid̄ le toct̄t̄ feir̄ge.

"Tá fear̄s ort̄, a n̄iḡ," ar̄ra Caoilte. "Ní feicim ead̄ f̄eard̄ar̄ an fear̄s a d̄ur̄ ort̄ ac̄ m̄ire 'do buac̄taint̄ ort̄ ra n̄uit̄. Ní buad̄f̄ainn̄ ort̄ m̄ur̄a mb̄eac̄ tu teac̄t̄ am' d̄oinn̄ib̄ ra n̄uit̄. 'D' f̄eir̄oir̄ n̄ár̄ b' fearra d̄úinn̄ n̄uo a d̄éan̄f̄aim̄ir̄ 'n̄á r̄inn̄ féin a t̄mar̄ i n̄gn̄iom̄ éigin eile. 'D' f̄eir̄oir̄ 'd̄á 'ot̄ual̄aim̄ir̄ r̄inn̄ féin i n̄gn̄iom̄ éigin eile zo b̄rāz̄r̄á an l̄ám uac̄tair̄ ort̄m aςur an̄ran zo n-im̄teac̄é' an fear̄s d̄íoc̄."

Níor f̄eac̄ na n-uair̄le eile z̄an r̄z̄ear̄t̄ad̄ z̄áire d̄éan̄am̄.

do labair Caoilte éom péiró rin agus an fearas éom
fíochmair ran ar an bpeair eile.

“Dá mba máe níg tú,” arsa Conn, “níor níрте duit
labairt ar an gcuma ran. Agus dá mba máe níg tú níor
níрте duit, b’féidir, beic as teacét anro ar an ngnó a
tugan ann tú. Dé shiolla turair!”

Níor tug Caoilte freasra ar an gcaint rin. D’iompuig
daé bán ar a ghnúir. D’feuc pé n-a tímpal ar na h-uairliú
eile. Bí Miam agus a h-áair as éirteacét leir an gcaint.
Ní féidir pé cao ba máit dó a ráó ná cao ba máit dó a
dóanam. Duail Miam cúca anall go bpeas péiró. Bíodair
go léir as úmlúgadó dí láirpeac.

“A Cúinn,” ar rípe le Conn, “tá gnó éigin as brian
dúot-ra. Oipean dóm-ra leir duit cun cainte leir. Fan
liom anran tamal beas agus beiró mé i n-donfeacét leat as
duil^{as} tríall air. Tar-ra a leic anro go fóil, a shiolla,”
ar rípe le Caoilte. “Tá teacétairpeacét agam le tabairt
duit.”

Nuair a bí rí féin agus Caoilte a’ maon na gcluar do
labairt rí.

“A Caoilte,” ar rípe, “tabairt air agus ná leis oir go
gcuirpíó an níó acá agam le ráó leat don iongnadó oir.
Táir na h-uairle rin go léir as rípe orainn. Tá fíor
agam-ra cao a tugin anro tú. Agus tá fíor as Conn cao
a tugin anro tú. An níó céadna a tugin anro é féin,
agus tuille acu. Measra go dtiocfaó liom a cúir n-a
luighe ar a n-aigne, san a beic oim labairt, gur gnó san
éirpeacét an gnó acá ‘gá dtabairt anro. Táim-pe ceapaité,
a Caoilte, ar mo raogal do éairéam as tabairt airé dom’
áair an fáir ip toil le Dia é féin agus míre d’ fáigaint ar
an raogal. Má’r ar m’ áair ip túirge a gclaoúfáir Dia,
fanrao ríngil ar an raogal ro go leanadó é.—Iméig anoir,
a Caoilte, agus bíóó mo beannaacét agat, agus má’r maic

leat pópað cuimniḡ ar mnaoi éigin eile. Imtiḡ leat láitpeac, i tpeoḡ go mearrar sup ad' cup ar teactaireacat stáim."

D'imtiḡ Caoilte.

D'fill Miam aḡ triall ar na n-uairliḡ a bí aḡ feiteam léi.

"Téanam, a Cúinn," ar rípe le Conn. Tugadar aḡair ar púbal Æriain.

Mac tpeáir céile do Æriain ab ead Conn. Dripiúr do Maolruanair na Rairpe, do ríḡ na bfiacrae áitne, ab ead an éeado bean a bí pópta aḡ Æriain. B'i rin mátair Múrcad, aḡur ba léi tuille de clainn Æriain, leir.

Nuair a tanaðar cun cábdáin Æriain conacadar Múrcad aḡur beirt nó triúr o' uairliḡ Dál ḡCair 'n-a rearam larmuic de'n cábdán.

"O' oirpead tóinn labhairt leir an ríḡ, a Múrcad," arfa Miam.

"Anoir tpeac a tanaðair uair, a ríḡan," arfa Múrcad. "Dé beata-ra, a Cúinn," ar reirean. "Ragad irpeac, a ríḡan," ar reirean le Miam, "aḡur neóppad do tu beit anro. Níl doinne i n' foéair irtiḡ ac Maolruatam, an ragaírt."

B'é Maolruatáin anamcára Æriain. Anamcára a tugti an uair rin ar oide faoiróine.

Cuair Múrcad irpeac. Níor b'pava sup fill pé amac.

"Téanam, a ríḡan," ar reirean le Miam.

Cuair Miam irpeac aḡur do págað Conn amuic. D'ámluḡ rí do Æriain mar ba ceairt, aḡur d'ámluḡ rí do Maolruatáin. Anran do labairt rí.

"Tánaḡ aḡ triall ort, a ríḡ," ar rípe le Æriain, "cun go n-iarráinn ort congnam a tabhairt dom feucáint a' bpead-fáinn a cup fiacaid ar cuir o' ár n-uairliḡ óga beit ríccánta le n-a céile."

"Ba cóir, a 'nḡean ó," arfa Æriain, "nár beaḡ tóid na

Loélanais a beit le troid acu agus san beit as troid eatarfa féin. Cad é an congnamh ir dóic leac a d'féadpáinn a tabairt duit, a Miam?"

"Ní ró fúirpíte dom ainim a cur ar an gcognamh, a ní," arfa Miam, "ac táim 'sá tabairt fé n-deara so bfuil cur acu so fíochmar agus so feargac le n-a céile, agus meapaim sup mire fé n-dear é."

"Ó, tuigim," arfa Brian. "Éad atá ortá. Meapan sac fear acu sup aise féin ir ceart tu beit mar mnaoi, agus tá fé i maetas an anama baint ar don fear eile a déanfaó ortá agus feúaint ort."

"Cuir sáipe cúgáinn, a ní," arfa Miam, agus so sáip rí féin, "ir cruinn díreac a buailir do méar aih!"

"Da dóic lom, a Miam," arfa Brian, "ná fuil doinne eun an rgeil rin do focapugac ac tura féin, agus d'á luigeat baint a beit agusam-ra ná as doinne eile leir an rgeal sup b' ead ir fearr a déanfaip é focapugac. Inir dóib lom díreac cé 'cu dóib a pórfair. Sabaim-re orm so scuipró ran deire leir an imearán."

"Do cuirfead san amhar, a ní, ran deire leir an imearán," ar rípe, "ac ní féidir dom ran a d'innrinc dóib, mar ní pórfad doinne acu. Tá m' aigne focair, a ní," ar rípe, "ar san pórad coiróce."

Do rcaó rí. Níor labair doinne ar fead tamail. Anran do labair Brian.

"Déanfao-ra don níó ir maic leac, a nígan," ar rípean.

"Tá duine acu anro amúic, a ní," ar rípe, "agus dá mb' áil leac glaoac irceac aih agus a máó leir ciall a beit aise. Saol duit féin ipead é. Mac do níó na bfiacrae áirne ipead é. Do labair fé so h-ana feargac ó éiamh le duine eile."

“Do ghlaoḁad ircead ar Conn. Nuair a tainis pé ircead do labair Brian leir.

“A Cumn, a mhic ó,” ar reirean, “meafar go raib ciall aḁat-ra.”

Ní feidir Conn an t-raoḁal cao é an bun a bí leir an gcaint. Níor labair pé.

“Do h-iaḁad oim labairt leat aḁur a ráḁ leat ciall a beit aḁat,” arfa Brian aḁur é aḁ gáirí.

Níor labair Conn focal. Ní feidir pé cao ba ceart do a ráḁ, aḁur ceap pé gur b’feairt éircead.

Do labair an raḁart.

“B’feidir náir b’feairt ruo a deairtá ’ná an ceann a bainc de’n rḁéal out, a Cumn,” ar reirean.

“Leis doim-ra imcead, a ríḁ,” arfa Miam.

Óiom Brian a ceann eúicé, aḁur o’ imcís rí amaé.

“Do labairt go fearḁac ó eiamib, a Cumn,” arfa’n raḁart. “Ir doéa go bfuil fíor aḁat féin cao é an eúir a bí aḁat leir an bfeirt. Ní’l aḁam-ra le ráḁ leat ac an méro reo. Tá focairt ’n-a h-aighe féin aḁ inḁin tairḁs míoir uí cealla gan póraḁ coitḁce.”

“Siné eúir, a Cumn,” arfa Brian, “gur h-iaḁad oim-ra labairt leat-ra aḁur a ráḁ leat ciall a beit aḁat.”

“Aḁur, a Cumn,” arfa’n raḁart, “féairt-re a o’innrinc o’á tuille, pé mar a tuisfir féin gur gáḁ é, ná fuil don bfeit aḁ don fear go deo ar inḁin tairḁs míoir a o’ráḁail le póraḁ.”

“Imcís leat anoir, a mhic ó,” arfa Brian, “aḁur bioḁ ciall aḁat.”

O’imcís Conn gan labairt. Bí pé aḁ out ó deairt go bán aḁur ó bán go deairt an fear a bí pé aḁ éircead leo, aḁur anfan o’imcís pé gan labairt.

Oein pé an ruo a oúirad leir, amtaé. O’uir pé an ruo a h-iniread do. Ar ran amaé níor deinead a tuille éasḁ

map geall ar Miam: Má 'reab, níor luígtuis pan an uraim a bí acu go léir di. Da dóic leat sup méaduis pé an uraim. Má bíodar úmal di roimhir rin ba dóic leat sup méaduis ar an úmluigeaét acu 'n-a diais pan. Má bíodar ollam roimhir rin ar gac don níó a déanam ar an gcuma ba dóic leó dob' fearr a tairneabó léi, bíodar níba tuiséa 'n-a diais pan éise, agus fuó ab fearr 'ná gac níó eile, ní raib ršamal an éada as doréugaó gac maiteara acu agus as réiteabó mioršaire ruar eataréa.

Da ró maic an bail oréa féin an ršéal a beic map rin acu. Bí a tuirgint cóm h-aibis rin as Miam, agus a h-eóluir oréa cóm epuinn rin, náir éuirge a bíod gáó as duine acu le cómairle leara 'ná map a tuiséab rípe an gáó. Anran, ní túirge a tuiséab rí an gáó 'ná map a tuiséab rí an cómairle. Bí rí cóm doiminn cóm garta pan go tuiséab rí an cómairle ar ríis náir baogal aoh gortugaó déanam. Bí rí ana énearta leó, ana aicilíge, ana féim. An t-aimleap n-a mbéab duine acu lán éspairte ar é déanam béab pé curéa dé aici rap a' mbéab fíor aise go raib rí 'gá cur dé i n-don cór, agus an gníom róganra n-a mbéab duine acu lán éspairte ar gan é déanam béab pé meallra aici éun an gnímh rin a déanam rap a' mbéab fíor i gceapc aise cao a béab ar ríabál aici.

Ir 'mó tairbte a vein rí, ar an gcuma pan, oc Urian. Uo tuis Urian féin a lán de'n tairbte rin, ac bí móran de ná raib don ríoc eóluir aise air. Bíod corš curéa aici le ríoc obair go minic rap a' mbíod uain as an ríoc obair ar éeacé, agus an ríoc obair a bíod tásairte, ir minic a bíod pé curéa ar neamníó aici, curéa roir ríar aici, rap a' mbíod uain aise ar don ríobáil a déanam, nó rap a' mbíod uain aise ar puinn ríobála déanam.

Bí uraim éar báp as Urian di, agus as an ríogra go léir di. Ac bí fuac nímeac as gormflaic di.

C. AIBÍOIOI XVIII:

RÁFLAÍ.

An fáid a bí móir-fluas Úrman as teacht abairte ó Teamhair go Ceann Cora an uair rin ní raib don lá san an uile rásar ráflaí as sluaireadé amearg na bfeair ar na neitib iongantaca a bí, dar le daoine, ar riúbal lartuaró i leat Cuinn. Bí móir-fluas uatbárac as M'lfedaclainn 'á éruinniuḡad, a veipéi. Clanna Néill go léir as éruinniuḡad ar ḡac áiró asur a ḡcáirve leó. Loclanaig as dul amac ó Baile Áta Cliaé as cabruḡad le M'lfedaclainn i ḡcoinnib Úrman. Loclanaig as dul ótuair ó'n Múmain éun díoltair a véanam ar Úrman asur ar leat Moḡa. Slóigte Loclanaé as teacht anall tar páraige as cabruḡad le Loclanaig na h-Éirean i ḡcoinnib Úrman, i ḡcoinnib an don fir amáin a bí tar éir cómaéct Loclanaé do éur ar neamnió i n-Éirunn. Dar le luéct na ráflaí veim Úrman botún uatbárac nuair a éus ré an bliain do M'lfedaclainn éun a mirt a éruinniuḡad asur éun é réin do éur i otreó i ḡcóir an cáta móir a tpoirpí nuair a véad an bliain ipciḡ.

Dubairt daoine ná raib don bpiḡ leir na ráflaib rin. Dúbairt daoine eile go raib asur ḡac don bpiḡ leó, asur go neórrad an aimpir go raib bpiḡ leó.

O' airig Úrman asur a luéct cómairle na ráflaí go léir. Níor éur ré don trum ionta. Ní oúbairt ré 'readó ná ní h-eadó leó. Níor ḡadó óó é. Ní raib don páirte ve leat Cuinn ná raib a teadairí aige ann asur éuntar éruinn aige o'á páḡail uata ar ḡac don ruo a bí as tuicim amac lartuaró. Iré Caoilte a bí 'n-a ceann ar na teadairib rin. Éurpeadó ré duine acu ódear i n-asaró an lae náé móir, le bliúire éisim eóluir, as triall ar Úrman.

Uí ríor as Niam asur asá dritáir Caoilte beic as déanam
 na h-oibre rin. Uí níó ar a n-aighe féin a bí as déanam
 buairta dóib. U' é níó é rin 'ná cao a bí iméighe ar
 amlaioib nó cé 'cu beó nó marb a bí pé. Uí an níó rin
 as déanam buairta do Caos, mar ní áiteóé' an raogal air
 ná sur deinead éasóir érom éigin ar amlaioib. So
 otioepad pé tar n-air san ceip mura mbéad nár fásad ar
 a cumar teacé. Uí an níó rin as déanam buairta do Niam,
 ac má read ní buairt de'n traosar céatona a bí aige 'á
 déanam oi. Uí an dá máctnam úo 'n-a n-aighe aici mar
 geall air, asur san ar a cumar an dá máctnam a tabairt
 o'á céile.

Dúairt Caos sur dóic leir sur máit an ruo teacéaire
 eir ótuair as tual ar Caoilte 'sá ráó leir beic ar
 tuairis an t-é a bí uata. So mb' féidir so otioepai ruar
 le tuairis éigin air lartuair, so móir móir amearis
 loclanae baile áta Cliae. Do rocapuigead air rin. Do
 polácpuigead an teacéaire. Do rsióbad leitir fáda asur
 do tugad do í le breic as tual ar Caoilte. Do cuiréad
 ríor ra leitir rin an uile bláipe eóluir o'á raib as an
 mbeirt ar amlaioib. Do cuiréad ríor a cómaréai so léir
 inti, a ómué asur a deabnam, a aor do péir tuairim, a
 téasur asur a doirde asur dae a sruaige. Ní baogal ná
 sur mói Caos a péarra asur a éréite. O'iméig an
 teacéaire asur do ruo pé leir an leitir. Tar éir painc
 ampire táinís pé ruar le Caoilte asur tug pé do í. Do
 léis Caoilte an leitir. Má léis ba cumm leir láiréad
 an t-óganac loclanae a bí ar iarair. Uí aicne máit aige
 air, ac ní raib, dar leir, aicne as amlaioib air-rean.
 Cuir pé leitir tar n-air as tual ar Niam asur ar Caos
 'sá innrint dóib so raib aicne aige ar amlaioib, asur so
 noéanpad pé a díceal ar a o' fásail amac cá raib pé, nó
 an raib pé beó.

Díoró náir éuir Úruan ruim inr na párlaib, mar náir gáó dó é, do deim pé an uile págar díóil ar a plóigcib do méaduigáó agus do neartuigáó agus do éur i dtreó i gcóir na h-oibre a bí roimhir ar teacé na h-ábhiana. Éuir pé tuille fear irteacé inr gac buidín d'á fluas, agus deim pé buideana eile i dtéannta na mbuidean a bí aige. Éruinnig pé ualaí móra éadóig agus ualaí móra arбай ó gac aon páirt de'n Múmain agus d'á raib d' oileán na h-Éirean pé n-a rmaéc. Táinig ualaí móra iarainn go Ceann Cora ó gac áit 'n-a raib iarain 'á éógaint ar an dtalam, agus b'éigean do Meargac oiréad eile gaidní éur ag obair agus bí ag obair éana aige, i dtreó go raib na h-áru d'á noéanam níor tíuga ar dúbailt 'ná mar a démci roimhir rin iad. Nuair a éonaic luéc na párlaí an t-éirleac oibre ar fáó ar riúbal: "Ac!" adeiruir, "buadóir Úruan ar M'íreacéinn agus ar a bfuil de Loélanacáib pé luige na gpeime!"

Do fuairáó amac lartuaró, i gcaiteam na bliana, cao é an t-éirleac ollnúcáin a bí ar riúbal i gCeann Cora. Má fuairáó ipé ruo a deim gac níg deir na nígicib tuaró 'ná cúbad éuige agus M'íreacéinn a d' págáilt gan éabair gan cóngnam. Tugáóar cómaire cómngarac neam-éongantaé dó. Dúbráóar leir, nuair ná raib ar a éumar an áruigéacé do éoraint ar Úruan náir b' fearra dó ruo a déanpáó pé 'ná an áruigéacé a éabairt do Úruan agus luige irteacé pé Úruan 'n-a níg cúige. Dúbráóar leir náir b' aon máit dób péin dul i gcóinnib Úruan agus Dál gCair. Ná géillpéad Dál gCair an fáó a béad tuineacu beó, agus ná páspáóir namáó beó 'n-a noiaig. Ná géillpéad níogra ulaó ac éóm beag. Sur b' amlaió a déanpáó an dá fluas a céile do dírguigáó. Anran náir b'píor cé aige go mbéad Éire, ná cé aige go mbéad áruigéacé na h-Éirean. Sur b' fearra an tpicéain agus géillead do Úruan.

B' éigean do m'íreáclainn beit páirta. Táinig veipe na bliana. Do ghuair Drián agus a mhór-pluaḡ ótuairé aihír go Teamáih. Táinig m'íreáclainn as triall aihí agus éus pé do an áitpígeadé agus do luig pé péin írteac 'n-a níḡ cúige pé Drián. Ar cúige na míde íreacó 'ó' fás Drián 'n-a níḡ é.

Bí a lán daoine páirta go maic. Bí a lán daoine agus ba cuma leó. Agus bí paité daoine agus bíodair ana mí-páirta. Bí Sormflait ar an paité rin.

CABRÍOÍOL XIX.

COḢARNAÉ.

Ír dóca gur míro tuairpíḡ éigin a tábairt ar cao v'imtíḡ ar áimlaíob. Tá innre céana conur mar a bí pé péin agus Sormflait ana mhór le n-a céile go luac tar éir iad do cúp aítne ar a céile i ḡCeann Coira. Ó'n ḡcéad lá a éonaic Sormflait é do érom pí ar ana cúpsam a déanam vó i ḡcómnuige. Sa éaint dóib do cúp Sormflait írteac : n-aighe an óḡánaíḡ na rmaointe céatna a bí 'n-a n-aighe péin i otaob Drián agus i otaob Ílurcáó agus i otaob Áitpígeadéta na n-Éiréan. Vein pí an obair rin, i noiaíḡ ar noiaíḡ, go h-ana péiró agus go h-ana ḡarta. Cúp pí írteac i n' aighe, a ḡan fíor do náé mhór, an fuac agus an mhoreair céatna a bí 'n-a epóide péin i ḡcoinnib Drián agus i ḡcoinnib Ílurcáó. Vein pí muo eile. Do múm pí vó,—níorí deacair vó é, áimcáé,—conur an fuac do éoimeáó írtíḡ agus an ḡealḡáihé do táirbeáint larpmuic.

Lá d'á mais ré féin agus Taos Ós ua Cealla i gCeann Cora bí ré féin agus Sompilait i n-áit ré leic agus iad as caint, agus gan don éoinne as Taos ná as éoinne eile náe as tráeet a bíodar ar muinntir Amhlaoib a bí toir ra baile. Ní n-ar don ní d'á fóro ran a bíodar as caint. Bí Sompilait as cur ríor d' Amhlaoib ar Úrian agus ar Múrcá, agus ar an gcuma 'n-a mais an uile rásar éagsóra as an mbeirt 'á déanam uiréi féin. Ní mais reóro ná duair rairébir más aicí nár tógaó uairéi éun é bhronnaó ar ríe éigin nó ar píunra éigin, i tceó go mbéaó ré burdeac de Úrian.

“Nár éoir, a rígan,” arfa Amhlaoib, “go tceisreáó ré i n' aigne nár beas do a curó féin do bhronnaó agus gan curó tuine eile do bhronnaó.”

“Ír cuma leir, a míe ó,” ar ríre. “Don ruo uaral n-a gcuiréó ré a ríul agus a lám ari ní beiré ruamínear ná rártaeet aigne ari go tcei go mbeiré an ruo ran tabaréa uairé aige do ríe éigin nó d' uaral éigin. Do éur an pára éugainn anall anro ó'n Rómí reóro ana rairébir, cailír éir a bí éóm tcom ran gur b'ar éigin réaróá í d'iompar ad' lám. Bí muirgean mo dá lám féin intí. Dob' ríu rairébiréar móp í mar géal ar a mais d'óir intí agus gan tráeet ar a éuille. Ac an órnáro oibre a bí géaléa uiréi, ba mó ab ríu an órnáro ealaóanta ran 'ná an t-óir féin. Agus d'á éagsair rin go léir bí cuor uiréi de élocaib lozmóra agus ceannóe' gae éloé víob leat na Múman duic! Ní tabarrainn an cailír rin ar rairébiréar na Múman. Ní tabarrainn go demín. Ba liom-ra an cailír rin má ba le Úrian í. Cao a dem ré? Éóm luat agus táinís Colla agus na manais rin tíor go h-luir Caéais do ruo ré leir ríor an cailír uaral ran agus éus ré do Colla í, gan oiréaó agus a ríarráige víom-ra ar máic liom é nó ar b'óé liom é! Cao 'deirir leir rin. a Amhlaoib? Ná

“Ócampað eallir ba lúga ab þiú ’ná an eallir þin an gnó ’o mannrþir Inre Caðaið?”

An þair a bi an méro þin cainte að Þorþmþlaie ’á þáð níor labair Amþlaioib. Nuair a bi an caint þáirðte aiei níor labair þé þuinn. An méro cainte ’o labair þé ní h-ari an zcailir a labair þé i. Níor b’þaða zo ndeið þé að tþuall ar an zcuro eile ve’n teiðlac mar a þairð Taðð. Óþioð-nuiððar an éuairð aður táinið an þeiðt aþaile zo h-Inir Caðaið.

Tamal ’n-a ðiaið þan iþeað táinið an þonn ar Amþlaioib éun an Óþeiðnið a ðlacað. Níor b’þaða a bi an Óþeiðeanið ðlacaiðe aige nuair aþúðairt þé þur þaið leið þeið ’n-a þaðar. Óuir Colla an mi teártála air, mar a þúðþað. Óimtið an mi aður ’o h-ollamuiðgeað é aður ’o cuiþeað inr na mion-Óþiðaið é. ’o veimeað veacon ve aður ’o cuiþeað iþeað þa n-éþoam é. Iþtið þa n-éþoam þan a bi an óþiða láioir, aður iþtið þa óþiða þan a bi an þoþca iariann aður an eallir uaral iþtið þa þoþca.

An þair n-a þairð cúþam an éþoam air þoime Amþlaioib bi þé, mar a þúðþað, imtiðte anonn zo ’oí an Róim. Ó’þan culaið éaðaið leið, culaið manaið, ’n-a ðiaið þa n-éþoam. Þuair Amþlaioib an culaið, ioir aiþið aður coðal. Óuir þé an culaið i zcoimeað. Bi gnó aige ’o. Anþan ’o leið þé air le Colla zo þairð gnó að an mþanþiðin ve aður þur þaið leið ceað þáðail éun ’oal zo Ceann Coþa. Þuair þé an ceað. Óimtið þé þuar. Níor b’ þaða þur iari þé airir an ceað céaðna. Má iari ’o þuair. Nuair a bi taiðige veanta aige ar an zceað þan ó’ iarið aður ó’þáðail veim þé þuo eile. ’o tóð þé leið aiþið aður coðal an manaið a bi þoimr þa n-éþoam éun a þeóþþa coðlata aður óuir þé uime iað. Ó’þill þé a þþuairð þaða þuð þé’n zcoðal aður þún þé an aiþið tímpal a muiðil aður ó’þeud þé þa rðátán.

“Déanfaidh an gnó!” ar peirlean i n aighe féin.

Cúpla lá 'n-a údais ran táinig fé aS triall ar Colla aSúr d'iar fé ceao dul ruar so Ceann Cora.

“Tá, a dcair,” ar peirlean, “bá aS dul ruar ar eirge lae ar maidin. Raḡaró mé ruar ar an mbá aS ran aSúr anran féadfao, b'féirí, veit anuar níor triámla.”

“Tá so maic, a mic ó,” arfa Colla.

Ní h-ar eirge lae a bí an bá aS ran aS dul ruar so Luimneac ac uair a' élois roim lá. D'eirge Amhlaoib uair so leit a' élois roim lá aSúr cuir fé uime eulaic an manais aSúr d'fill fé a sruais fé'n scoal, aSúr ríud éun an bá aS é. Bí an doirceacé an aSúr níor cuir doinne don rpeic air. D'iol fé an t-éileam aSúr euair fé irceac. Nuair a fpoir fé Luimneac ir ar éairtain Meairḡais a eus fé aḡaró. Conaic fé Meairḡac.

“Dúbaic Colla liom, a d'uin'uarail,” ar peirlean, “a fiarraige díot a' b'féadfa macfaimail a déanam d' n eocair úo a d'einir d'ó éun na cailire éur fé ḡlar.”

“Caó d'imtíḡ ar an eocair a d'einear d'ó?” arfa Meairḡac.

“Níor inir fé d'om, a d'uin'uarail, caó d'imtíḡ uirí ná ar imtíḡ don ruo uirí,” arfa Amhlaoib, so rimplíde.

“Tá so maic,” arfa Meairḡac. “Ir cumin liom an eocair. Ní veit mé neómac 'a déanam d'uit. Suig anran. Ní ríú d'uit imteacé. Tabairtaró mé d'uit i láirceac.”

b' fpoir d'ó. Cúpla buille éarúr aSúr cúpla rḡriob bara-ciomalta aSúr bí an eocair déanta.

“Seo,” arfa Meairḡac. “Siní aḡat í. Seacain aSúr ná cail i mar a cailleaó an ceann eile.”

“Suja maic aḡat, a d'uin'uarail,” arfa'n manac b'péige.

Táinig Amhlaoib amac ar an sceáirtain aSúr an eocair aige. Bí rḡannra air an faio a bí fé irceig le h-eaḡla so noéarfao Meairḡac, “Raḡao féin ríor aS triall ar Colla

leir an eodair reo." Ni t'ubairt. Tus re an eodair do'n manac, dar leir, agus bi Amhlaoib rarta.

Com luac agus bi re ar an tcaob amuic de'n ceartain d'imtigh re i n-ait caotamail eigin agus bain re de an aibio agus an cocal agus bi re 'n-a muict fein. Dein re ceirtlin beag cruaid de'n aibio agus de'n cocal agus cuir re re n' orsail an ceirtlin, agus d'imtigh re ruar so Ceann Coira. Conaic re Sompflait. D'imir re di cao a bi deanta aise, agus tairbeain re an eodair di.

"Nuair innhir dom, a rigan," ar peirean, "conur a togaob uait an cailir rin beartuigear am' aigne so ttabarrfainn eugac tar n-air i no so scailfinn an t-anam. Ta an eodair reo agam anoir, agus reatpao an cailir a tabairt uim agus an boira d'fagailt am diais agus an glar air, agus ni aitheodair doinne an cailir a beic imtighite ni pior catin. Ta cailir eile ann agus iri a togtar amac nuair a bion don ocaio ariugite ann. Ni togtar amac an cailir daor coitoe.—Ta don contabairt amain ra rgeal, amtae. Da raineod' Meartaic agus Colla beic ag caint agus so briafrud' Meartaic de Colla, 'Ar dein an eodair nua uo a deinear uait an gnó?' no mu eigin de'n tpoira pan, bi an rgeal amuic oim. Ni moir dom an cailir a tabairt eugac, a rigan, com luac agus d' reatpao e, agus anpan beic ag raire eugam."

Bi acar an domain ar Sompflait. Ni raib don cumneam aici so noeanpao an buacail rin a leicero de gnioim, agus e deanam com ciuin, com rarta. Do mol ri e agus do mol ri ariir e. Do mu ri air agus epom ri ar e pogaob. Do pogs ri so olut e, ariir agus ariir eile, agus "Mo gnao mo leanb!" ar pira leir, i n-agaid sac poige d'ar tus ri do. Anpan do epom ri ar sol. Anpan d' ariim ri ariir do na n-eagorica troma cruada a bi d'a noeanam uirici, brian 'ga noeanam uirici agus murcao ag reitpao rei.

Ar ball do éuaib pí éun ruaimhif, agus émuomhís pí a rúile, agus táimh a rnuá féin agus a gnaoi féin oi. O'feuc ámlaoid uirtí agus tuig pé i n' aigne sup móp an típánac Druan agus sup b' é puo Murcao 'ná annrzián uíoblaide, agus an t-é a éuirfead ar an raogal an beirt go mbéad comaoine móp curta ar an raogal aige.

“Suig anran go fóil, a laog,” ar pipe. “Beid mé tar n-air éúgat láirfeac.”

O'imhís pí. Níor b'fada sup fill pí, agus puo éigin aici n-a lámh, fillte i n-éadaic. O'orziail pí an t-éadaic. Ímáig do'n Maigoin Muire iread 'bí aici, ímáig airtio. An t-é a vein an ímáig ran vein pé go maic í. Bí pí tímpal pé h-ópla ar doirde agus bí pí cúmta ana éruinn do'n péir rin, agus í píunneac 'n-a véanam do péir mar ba ceart eio duine a beic. Ac bí níó táirir rin inti. Táimh leir an gceáirde, pé r' b' é féin, rziail gnaoi éigin do éur ra n-aíar i uirpeo sup dóic leat nuair feucpá ar an aíar sup b' i aíar na Maigvine féin a véad ann. O'feuc ámlaoid ar an ímáig, agus má feuc do mótuig pé as teac 'n-a époide, do'n ímáig ran, uraim náir mótuig pé a leicéio ruam noimif rin 'n-a époide.

“Ír álunn an ímáig í rin, a rzián!” ar peirean.

“Seo, a mic ó,” arfa Zornplait, “beir leat ríor go oti an máiricif í rin, agus tabair do Colla í, agus abair leir sup mire éuir éuige í, agus sup b' finé gnó a bí agam uíot-ra moiu, éun na h-ímága ran a bheic ríor as triall air agus í bponnao air. Ímáig veap iread í. Ní tabarpainn-pe, ámtac, an cáilir úo ar míle, ní h-eao, ac ar veic míle, o'á róro. Beid átar móp ar Colla nuair a gceobar pé an ímáig ran. Cuirpíó an t-átar ran é ó don éuimneam i n-aon cop a beic aige go bfeapra-ra don gnó eile beic anro ainíor moiu agat ac éun í rin a bheic ríor as triall air. Véanparó an t-átar puo eile. Nuair

iaffaip-re ar Colla ceath ceacht ainíor aipir amáireac tabarraíó pé dúit an ceath gan ceirtíúcán."

"Tuigim tu, a pígan," arfa Amílaíó.

Bí pé as imteacé asur an imáđ aise, asur an ceirtélin pé n' orđail aise. Do labair Ğormflait aipir asur na deópađa le n-a ráilíó.

"Tabair aipe máit dúit péin, a laog," ar rife. "Deart ana contabairéac ipeac an beart acá ióir lámáib asat. Ní tupa amáin acá ra contabairt pearta. Táim-re anoir cóim pađa ipeac ra contabairt asur acáoi-re. Tabair aipe máit dúit péin."

"Ná bíó eagal ort, a pígan," ar reirean, asur o' iméig pé.

Táimig pé cun na mainirtreac. Cuairó pé cun an épaím. O' orđail pé an ceirtélin asur cúir pé an cođal asur an aibíó ra n-áit 'na bpuair pé ar deúir iao. Siúo as triall ar Colla anrañ é.

"Seo, a deair," ar reirean, "puo a cúir an Úanpúgin anuar cúđac-ra. Siné Ğnó a bí aici díom inóiu, cun Ğo deabairainn cúđac anuar é rin."

O'feuc Colla ar an imáđ. Do rcao pé ar peacó tamail asur as feucaint uiréi.

"Ó," ar reirean, "ir álunn an imáđ i rin! Ir beannuđte an imáđ i. Ní pépaím gan Ğráó vo'n Máigoin Múipe vo mócuđac as lapaó iréig am' épaíde nuair feucaim ar an imáđ rin! Abraó an paogal a pađa puo," ar reirean, "bean máit ipeac Ğormflait! Mura mbéac Ğur bean máit i ní bponnraó pí an imáđ po orainn Mura mbéacó Ğur bean máit i ní béac a leitéio i n-aon coir aici."

"Dúbairt pí liom dul puar aipir amáireac, a deair," arfa Amílaíó, "Ğo paib Ğnó éigín eile aici díom."

"Tá Ğo máit, a míc ó. Comáin leat," arfa Colla.

CAIBRIDIOI XX.

BITĒAMNTAS.

O'imēiḡ amlaoiḡ aḡur tuḡ ré euaiḡo ar an érhoam aḡ cup
ḡac̄ don ruo i uerēo ann. Tuḡ ré an tḡiātḡnōna aḡ niḡe aḡur
aḡ ḡlanad̄ aḡur aḡ rḡiomar̄ aḡur aḡ rlaōctuḡad̄ ḡo uōi ḡo
raiḡ ḡac̄ don ruo ar ailleaōt aḡe. Fuair̄ ré uōēair̄ an
ēōrēa uāingin̄ ó Colla cūn na n-ārēaī aḡrḡio aḡur óir̄ a bī
irēiḡ ann uo tōḡaint̄ amaō aḡur uo ḡlanad̄. Nuair̄ a
bīoḡar̄ ḡlan aḡe cūir̄ ré irēeaō aḡir̄ iad̄. Bī an oīōēe ann
rar̄ a raiḡ an obair̄ ḡo léir̄ uēanta aḡe.

Nuair̄ a bī an uoirēeaōt̄ aḡe tair̄ainḡ ré amaō an
mācraḡail̄ eōrēac̄ a bī aḡe réin̄. O'orḡail̄ ré an boḡea
'n-a raiḡ an cailir̄ uāor̄. Tōḡ ré amaō an cailir̄. Cūir̄ ré
i bḡolaō ra n-érhoam̄ i. Cūir̄ ré an ḡlar̄ ar an mbōrea
aḡir̄, aḡur rōcarr̄iḡ ré é uīreaō ar an noul̄ 'n-a raiḡ ré
ēeana. Uūn̄ ré an cōrēa uāingean̄, aḡur uo ruḡ ré eōēair̄
an cōrēa aḡ tḡiail̄ ar Colla aḡur tuḡ ré uō i. O'imēiḡ ré
a ēōula. Sin̄ ré ar an leabair̄, ac̄ mā r̄in̄ nīor̄ tuir̄ don
neul̄ cōuolaḡa aḡr̄. O'eir̄iḡ ré tīmpal̄ na n-aḡir̄r̄e cēaḡna
'n-ar̄ eir̄iḡ ré an māuoiōn̄ ruoir̄ r̄in̄. Tuḡ ré aḡair̄ ar an
mbāo ḡcēaḡna. Bī cēir̄t̄līn̄ ré n' orḡail̄ aḡe. Tuḡ ré an
bīoluir̄eaōt̄ uair̄ aḡur nīor̄ cūir̄eaō don r̄reic̄ aḡr̄.
Tāinḡ ré ḡo Ceann Cōra. Bī ḡor̄mplair̄ aḡ r̄air̄e aḡur
i aḡ r̄eiteam̄ leir̄. Cōm̄ luac̄ aḡur a uābḡad̄ léi ḡo raiḡ
ré ann tāinḡ r̄i cūiḡe. Uo ruḡ r̄i léi irēeaō é i r̄eōmḡa
uair̄neac̄. O'orḡail̄ ré an cēir̄t̄līn̄ aḡur r̄in̄ ré cūicī an
cailir̄. Anḡan̄ irēad̄ bī an mōr̄ail̄ uir̄ēi! Nī r̄eioir̄ r̄i
conur̄ a tair̄beānḡad̄ r̄i uō méir̄o an bur̄ōēair̄ a bī aic̄i aḡr̄.

Nīor̄ u' don ionḡnad̄ i beir̄ bur̄ēac̄ uē. Uob'̄ aluinn̄ an

treoíto an cáilír rin. Daoi leir an mbeirt ní maib reóto eile mar í le págail ra doíman an uair rin.

Nuair a bí tamal beas caíte acu as feúcaint uirí asur as déanam ionghaó ói do tós Sormflait léi í asur cuir pí í scomeáto í.

“Asur,” ar rípe, “beíto an treampós as an t-é a seóbaíto amac ar mo lám-pe airí í!”

D’óruis pí cúis doiraem fiona, d’fion altópac, do cup í seipeán asur é tabairt d’ Amílaíob le bpeit ríor so h-Imr Caíais asur le cup irteac ra n-érdam, í seóir na pasairt. Do cuipead capal asur cárbad leir féin asur leir an seipeán fiona ríor so utí an báo. Nuair a fíoir pé an mainirtir do tógaó an cipeán asur do cuipead irteac ra n-érdam é, asur bí Colla asur na pasairt so léir buídeac de’n Banrígin. Asur ní baogal ná sur tugad d’ Amílaíob a éion de’n buídeap.

Nuair a bí an méio rin déanta éuaró sac don ruo éun ruamínir. Do gluar obair na mainirtreac asur obair an rísteiglaí í sCeann Cora, as toul ar aghaó so bpeas péro san cora san ceataige, so utí sur táimís an legháto anall ó’n Róim. Anran do ruarad amac, mar a h-innreac tuar, so maib an cáilír imtíste.

An lá bí an legháto í Lumneac as caint le Meapac bí ríor as Amílaíob so maib pé ann asur bí ríor aige cao a bí uaró. Bí ríor aige so maib so neórfad Meapac do’n legháto sur deín pé an macramail do’n eodair. Níor fan pé le n-a túille. D’euluis pé amac ar an mainirtir asur ppeab pé ruar so Ceann Cora. D’imr pé do Sormflait cao a bí ar ríúbal. Conaic Colla í sCeann Cora é, ac níor deín Colla don ionghaó de rin. Ceap pé so mb’ féoir sur cipeán eile fiona a bí as toul ríor.

Cuir Sormflait Amílaíob í bpolac so utí so utáimís an oídece. Anran do sur pí amac é í láir na h-oídece asur

éúir pí éun riúbaíl é i moét giolla turpaí, agus éúir pí i n-donpeadé leir giolla turpaí eile go maib iontaoib máit aici ar. Bí dá éapal máite as an mbeirt, agus bíodas tamal maite de'n tirlig ar bótar Baile Áta Cliaé par a tóaimis an lá orca. Nuair a táimis an lá do éonac na daoine iad ac níor deineadar don ionghad de beirt giollaí turpaí. Sroifeadar Baile Áta Cliaé. Bí leithi ó Šormflait as Ámlaoib do Šicric, do níg Loélanac Áta Cliaé. Táirbeáin pé an leithi. D'imir an leithi do Šicric šac don ruo. Níor b'fada go maib Ámlaoib ar bóro luinge agus é as tuit roir abaité go cric Loélan.

Bí pé éoir ra baile, plán poláin, raor ó baosaí, šan beann ar éolla ná ar an legáir, ar muraicé ná ar úrman, agus Táos Óš ua Cealla as buraicé a éroide as šol 'n-a diais agus as cuaradé na noúcaí dó.

Dá mbéad fíor as Táos cas a bí déanta aise béad pé as cuaradé na noúcaí dó agus ní h-ar máite leir é. Dá mbéad fíor as Miam cas a bí déanta aise níor b' fada an máit uiréi dá taob an ršéil úo do tabairt d'á ééile. Fuaradar araon amac 'n-a diais ran cas a bí déanta aise.

CABIDIOI XXI.

DROÉ AMRAS.

Níor b' fada go maib Ámlaoib iméigé ar aigne agus d' cumine šac doinne i n-Inir Caéais agus i šCeann Cora, larmuic de Táos Óš ua Cealla. Bíod Colla agus an legáir as cumineam go minic ar an šcailir a šuiread, ac

níor cuimníodair i n-aon éor ar amlaoiú 'n-a taob. Agus ar nóm, níó nár b' iongnadó, níor b' féidir dóib cuimneam ar Shomplait. Cuimnígead an legáto uaireanta ar Shomplait, ac do díbheadó pé an rmaoineam ar a éiríde. Is aici a bí an éalír par ar éus Drian do Colla i. Ac conur féadóad an rígan ran, dar leir, a bí cóm h-uapal, cóm rial, leir an mainirtir agus leir na manais, as bhonnadó ríona agus sac níó eile d'á féadar oíca, an rígan a bhonn an imáir ran na Maítoine Muire ar Colla, conur féadóad rí aon lám a beir aici i ngrú na cailíre? San ampar, dar leir, ba mó ad ríú an éalír, naoi n-uairé, 'ná a ríad tabarca dóib aici, agus 'ná a bhéadóad rí a tabairt dóib i scaiteam a raogail. Ac ní cuimnead ran ríadab ar mnaoi d'á róro an éalír do gúro. Níor díabal saodaiséada an díabal comdeada a bí aici.

Cuimníir an legáto ar an ragar a cuimnead anonn go dtí an Róm. Is ar a bí cúram an éroaim par ar éiríochuigead 'n-a ragar é. Ar b' féidir go mbéadó pé de mí-foirtúan ar go rírocaó an t-áiréoir é agus go ndéanadó pé a leitéro de gníom? Cé r' b'é an manac a éuair rúar go lumneac agus d'imir an bhéas do Measac agus do fuair an eóair uair? Pé r' b'é féin ní ríad pé amear na manac a bí ra mainirtir an lá a táinir Measac anuar éun iad go leir a d'féirgint. B'é an ragar a bí iméirte éun na Róm an t-aoinne amáin ná féadab Measac an lá ran.

Ní féadab Measac amlaoiú an lá ran, ac níor cuimníir an legáto i n-aon éor ar amlaoiú. Ní cuimneó' aoinne ar amlaoiú ra ríéal. Ní cuimneó' aoinne go ndéanadó amlaoiú a leitéro de gníom. Bí pé ró orsailte, ró sealgáirteac, ró macánta i n' féudaint.

Do féir sac deabram ní ríad aoinne éun na cailíre gúro ac an ragar a bí iméirte éun na Róm. Bí buairt agus doirgíor ar an mbeirt, ar Colla agus ar an legáto pé mar

a bí an méiró rin aS 'n-a luige ar a n-aighe. Bí pé aS
bhrút ircead aS ar aS 'n-a luige ar aighe sac duine acu
abrad pap ar tpiáctadap le n-a céite air. Nuair a
tpiáctadap air ní puinn cainte a veineadap air.

Air ab ainim do'n tpaSairt, Air mac Duib. Anndear ó
Múrcpaíde ab ead é. Daoine ana éiredeamnáca ab ead
a muincir. Bí a lán acu i n-aimáil bhuan. Bí ana éion
aS Colla air.

"Má veim pé an gníom ran," arpa Colla, aS ar an veirt
aS tpaSairt do'n gnó, "ní cuir ba lúga 'ná a fonn a bead
oim a más sup tpaS nár glaoit' Dia ar an paSgal mé pap
ar veinead an gníom!"

"Ní fada sup miro do veit aS teact ear n-air ó'n
Róim," arpa'n legáit. "Má veim pé an gníom ní dóca
so vtiocpaíó pé ear n-air anro."

"Ó, a tigeapna earbois," arpa Colla, "ir fíor duit é!
Níor éumniSear mam air rin. Má veim pé an gníom ní
éiocpaíó pé ear n-air. Má tpaS pé ear n-air tairbeánpaíó
ran so roiléir nár veim pé mam é!"

Níor dóic leir an legáit so vtairbeánpaíó a teact ear
n-air nár veim pé an gníom, ac ní vubairt pé don ruo. Do
leis pé do Colla an méiró rin rólaír a veit aise.

Sum laetanta 'n-a diais ran do táinis Air. Tus pé a
lán teactairleactaí ó'n Róim leir, teactairleactaí aS tpiall
ar Colla, aS ar aS tpiall ar an legáit, aS ar aS tpiall ar
bhuan. Tus pé leir ó'n bhápa aS tpiall ar an legáit.
Tus pé a lán pucaí beannuiscte leir aS tpiall ar an
mainirtir, tair naom aS ar imáSana aS ar neite ve'n tpaíó
ran. aS ar tus pé leabap airpinn leir do'n mainirtir,
aS ar leabap soirSéal a bí rSpiobta i laim. Ac ní paib
don níó v'ár tus pé leir ba mó sup veinead iongnad vé
'ná éire airpinn a bí véanta v'éadac rnatóir aS ar sup
dóic le duine sup v' ór ar pad í, bí pí éóm Sreanta ran.

Ní maib don treó ac ar deim na manais go léir de éiríam de 'n trasaire ós. Agus ní maib don teóira leir an átar a bí oirta nuair a conacadar ra baile acu féin airtir é. Bíod ré as déanam a díeíl ar na ceirteana d' ffreasairt a bíod as teact ó'n uile taob air agus iad go léir 'n-a tímpal.

“Caó é an fear a bír ar uirge?”

“A' maib thóc airtir agus, a airtir?”

“Caó é an fear daoine na Rómánais, a airtir?”

“A' uirtiríoir don focal Saelunne ó duine, a airtir?”

“A' bfuil ríad éom buide agus a veirtair iad a veit?”

“An daoine fózanta iad?”

“A' bfuil Cierdeam acu, a airtir?”

“I' uóca sur lairdion ab éigean tuic a labairt leó i gcóinnuige, a airtir?”

“I' uóca, a airtir, sur fear breas naomta an pára.”

“An caoir ana móir caoir na Róma, a airtir?”

Cómaineadar leó ar an gcuma ran. Bí Colla agus an Legáir as feúaint oirta agus as feúaint ar airtir. Ar bail do úruid an veirtir i leit taob.

“Cion tú féin anoir, a Tigearna Earbois,” arsa Colla, “nár deim an fear ran riam a leitéir de gniom.”

“Cim,” arsa 'n Legáir. “Níor deim. Ní fearad ré é. Tá ran foiléir go leór. Ac éuir manac éigin, nó tuine éigin i ríocht manais, ruar go luimneac as tríall ar an nsaiba agus fuair ré macfámaíl na h-eóirac uair. Conaic Meairiac iad go léir an lá eusar anuar anro é, agus ní fearad ré oirta an manac a fuair an eóirac uair. I' éasraimlac an rgeal é. Ní fearad an traogal caó i' ceairt uom a déanam 'n-a taob mar rgeal. Tá don éontabairt amáin of cionn an trasaire óis reo agus i' ceairt é éabairt ar an gcontabairt rin.”

“Caó i an éontabairt acá of a cionn, a Tigearna

Earbois?" arya Colla. "Ar n6im t6a f6ior a5 an r6o5al n6a f6eap6a66 doinne an 5a6a6eac6t ran a 6up 'n-a leit6."

"I6 f6ior n6a f6eap6a6a n6a m6pe i 6up 'n-a leit6," arya'n leg6a6o. "N6i 5a66 d6uin6 ac feuc6aint a6p. Ac feuc6 conup map a f6earu66ean an r66eal. U6i an 6ail6p ra n-6p6oam a5up 66upam an 6p6oam ar a6p. N6i f6eac6a66 doinne an 6ail6p 6'n l6a a d6'im6e66 a6p 5o u6e6i an l6a a 66ana5a6a anp6o. 6u6up-re f6ior ar an m6b6pca rapain6 an o666e pin. U6i an b6pca folam. Ra5a6a66 an r66eal ran ama6 luac6 n6o mall. p6e a6t 'n-a b6puit a6mla6o6b t6a f6ior a66e 5o pa6b an b6pca folam an o666e pin. Ne6p6a66 a6mla6o6b an r66eal ran. Ra5a6a66 an r66eal 6 b6eal 5o b6eal. Cao 'u6eap6ap? Cao a be6o le pa66 ac, 'N6i pa6b doinne 6un na 6ail6pe t666aint ac f6ear an 6p6oam.'"

"T6a an r66eal 5o h-66e, a 666eap6a Earbois. Cao i6 u666e leac6 i6 6eap6t a u6eanam?"

"N6i fol6ap a u6eanam ama6, ar u666up, n6ac 6 a6p a puap an ma6p6amail u66'n e66ap6 6 Meap6a6e. U6a mb6eap6 an me6o pin p6o6ap6 b6eap6 a6p 6 b6a66al. U6a b6eap6a6a6a, 5an do6 n666 u6o le6666e o6p, a 6up f6ia6a6b ar a6p 6ula6e manap6 u6o 6up uime a5up uul a5 u6eanam 5n66a an 6p6oam, u6'f6eap6a6 Meap6a6e a 6abap6t anuap, p6e map a 6u5ap-ra anuap 6eana 6, a5up le6666e u6o pa66ap6e f666ail ar a6p. An6an u6o ne6p6a66 p6e d6uin6 ar u6' 6 pin an manac6 a puap an e66ap6 n6o n6ap u6'6."

"Ac, a 666eap6a Earbois," arya Colla, "n6i 5a66 uul 6un na 6p6obl666e pin i n-aon 6op. T6a a666e ma6e a5 Meap6a6e ar a6p le f6a6a puam. U6a mb' 6 a6p a 5e66a66 an e66ap6 u6' a666e6e' Meap6a6e 6 le linn na h-e66p6ac6 a 6abap6t u6o."

"6, ma'6 map pin 6," arya'n leg6a6o, "n6i 5a66 d6uin6 a 6uille u6e u6a5 an r66eal a u6' f666ail. Ma u6e6p6eap6 do6 p6o6al 6o666e i 5e6o666b an 6p6a6ap6t 6666e6o map 5eall ar

an gcailip glanfaid Meapṡac é. Neorpaíð Meapṡac nác uó a tuc pé an eodair, aṡur beid 'fior aṡ ṡac doinne ṡur b'é an fear a ruair an eodair a ṡur an eailip. Ni ṡad a tuille de uadṡ an rṡeil a o'páṡail."

"Ni ṡad, a tṡearna eapbois," arpa Colla, "oúinn a tuille de uadṡ an rṡeil a o'páṡail, eóm faoa aṡur a tairdean don aṡpar a beid ar aṡc, ac ba maíe liom, oá bṡeadoinn é, teacṡ ruar leip an bṡear a ruair an eodair. Manac ab ead é uo péir mar aoeir Meapṡac. Bí eóluṡ na mainirṡeac ṡo maíe aige, aṡur eóluṡ an éṡoaim. Bí fíor aige an eodair a beid aṡam-ra aṡur ṡan don bṡeíe a beid aṡ doinne ar í páṡail ar mo lám. Bí fíor aige ṡur b'é Meapṡac a uem í. Cé n-é an fear a o'ṡeadoíð an e-éolur ran ṡo léir a beid aige aṡur nác uinne oer na manaéad é, aṡur a euaíð ruar aṡ tṡuall ar mṡearṡac í moct manaiṡ?"

"Ni ṡeadoíð pé uol ruar ṡo lunnneac í moct manaiṡ," arpa'n leṡaíð, "ṡan eulaíe manaiṡ a beid aige le cup uime."

"Ni ṡeadoíð ṡo uíṡeac," arpa Colla, "aṡur cá maíe pí le páṡail aige?"

"An uóic leac," arpa'n leṡaíð, "a' bṡeadoíð a uéanam amac ó-r na manaiṡ ar tuc doinne acu eulaíe manaiṡ ar isaéc u' doinne le uéanaige? Má ceirṡigean tú iad ar rin reacain aṡur ná leis uaic don níð í uoaob na eailipe. Oá mbéad 'fíor aṡ an mbiteamnac ṡo bṡuilear ar a eóir ní béad don bṡeíe aṡainn ar teacṡ ruar leip."

"Ni'l aṡam ac an ṡnó uéanam eóm n-aiailige aṡur o'ṡeadoíð é," arpa Colla.

Anran uo tucad aṡaíð ar ṡnócaíð eile aṡur uo páṡad an rṡeal ran ar an ṡeuma ran.

Uo eṡioénuis an leṡaíð an ṡnó a bí aige le uéanam í

n-Éirinn: Anran éuaíð ré go Ceann Cora agus ó'fás ré plán as an Árrois. Ó'fás ré plán as teiglac an Árrois. Ó'nir ré do Úman cao é an rgeal átair a beaó aise do'n pápa nuair a neórfad ré do na neite móra a bí déanta as Úman do'n Éiredeam i n-Éirinn, agus na neite ba mó 'ná ran a bí i ndán do a déanam anoir nuair a bí a cómaet agus a sraoam agus a óligce i bpeiom ar Éirinn go leir. Dúbaire Úman leir go neórfad ré an Éirinne do'n pápa nuair a neórfad ré na neite rin do. Anran do Úronn Úman reóide uairle air, agus do rgaradar.

Ó'fás an legáio plán as Murcáó, agus ó'fás ré plán as Sormlaí.

Iré focal déanaé adúbaire ré le Colla agus é as mteact amaé ar an loing, ó Inir Caíais: "An cuimín leat, a Colla," ar reirean, "an focal úo adúbaire leat i ocaob Úmáin agus an nime?"

"Ir cuimín, a Úigearna Earbois," arra Colla. "Do labhar leir an Ríúamhána. Tá gac nio focair úireac mar a cómaireligir."

"Labair airir leir," ar reirean, "agus inir do go noúbaire leat labaire airir leir."

"Déanfad, a Úigearna Earbois," arra Colla.

Éuaíð an legáio ar bóro na loingse agus do gluar an long amaé ó Inir Caíais, riar beal na Sionainne, éar léim Cúculáinn, amaé an fáraise mói.

Do dein na manais i n-Inir Caíais a ngnó do réir na maíal. Bí an rgeolúgeact inr na rgeolánaib agus na n-úrnuigce inr na n-eaglaib, an troisad agus an treighear agus gac gnó diaó eile ar riúbal mar ba éairt, ré cómaire Seanáin naomta. Bí Colla go dícealac agus go dúreacacac as feudaint i noiais gac don nio agus i noiais gac don duine. Bí eocair an borca iairáinn 'n-a

feilb féin aise go h-aipead, agus ní feidir doinne ra tuis
 ná go raib an eailir 'daor úo iruis go 'daingean ra 'bora
 iapiann fé'n nglar. Ní raib, ámtac.

LEABHAR A DÓ.

CAIBRÍOÍOL I.

CÍOS AN ÁRORÍŞ.

Cóm luat agus bí thian rocair ra n-árpóigeaét turnuis a cíor ar teaét cuise irteaé ó zac don páirt o' éirinn. Deirtear sup tugad thian thórama air mar geall ar an gcíor a d'éirim pé. Ní dóic liom so thuil fíinne ra n-abairt rin. Ní n-é thian a ceap an cíor. Bí cíor an árpóis ceapaité na céanta blian rap a dtáinig thian cun na n-árpóigeaéta. Nuair a táinig thian cun na n-árpóigeaéta do cúir zac nís cúise as tmiall air an cíor a bí ceangailte air, do péir dlíge na n-éirean, do cúir as tmiall ar árpóis éirean. Deir cuit do'n treanaéur sup b'é cúir 'n-ar tugad thian thórama air 'ná ro. Thóramé ab anim do'n baile 'n-a raib nísceiglaé thian, as ceann na cora. Do tugad, ar ran, "Ceann Cora" ar an nísceiglaé agus do tugad thian thóramé ar thian féin toirg é beic 'n-a cómnuige ar an mthóramé. Measam sup mó an éall atá leir an scaint rin 'ná leir an scaint eile.

Lá Samna an lá a bí ceapaité i gcómnuige miam cun cíora an árpóis do cúir irteaé, agus 'reo mar a bí an cíor rocair:

Ó Conaétab oét scéad bó agus oét scéad muc.

Ó muintir Corcomairiú deic scéad dam asur deic scéad caoiria asur deic scéad brat.

Ó Corcabaoirgne deic scéad dam asur deic scéad molt asur deic scéad muc asur deic scéad brat.

Ó muintir Ciarruidé deic scéad dam asur deic scéad bó asur deic scéad muc.

Ó muintir Inúrsiáide trí céad bó reamair asur trí céad loilígead asur trí céad muc asur céad brat.

Ó Trí Conail éúis céad bó asur éúis céad brat:

Ó Trí Eógain trí céad muc asur trí céad ualac iarainn.

Ó Clann Ruóhíge trí caogaid bó asur trí caogaid muc.

Ó Oirgiallaib céad asur trí píeó bó.

Ó Cúige Laigean trí céad bó reamair asur trí céad muc asur trí céad ualac iarainn.

Mar rin dóib móir-timpal na h-Éirean go léir: Níl curta ríor anro asam ac ríor beagán der na cíoranaib, oiread díreac asur éairbeánraib an trlíg ar a n-íolcú an cíor, asur an págalcar cíora a bíod as tuicim ar na cineadéib asur ar na dútaib fé leir.

Bí a scion de'n cíor ar na Loélanais, leir, an éuro acu a bí rocair i mbailtib móra na h-Éirean. Bí ar Loélanais baite áca Cliaé trí caogaid píora fíona do tabairt mar cíor o' Árohíg Éirean. Bí ar Loélanais Luimníge trí céad asur trí píeó píora o' fíon deairg a tabairt mar cíor do.

O'féoir go briafróe' duine conur féarpad Loélanais Luimníge cíor a díol le h-Árohíg Éirean má bíodar go léir díbearca a' Luimneac?

Bí an éuro acu náir géill do Úrian díbearca, ac an éuro acu do géill do asur do geall beic dílir do, do págao ann iad. Fear eagnáide, tuirgionac, ab ead Úrian. Daoine go raib eólar móir acu ar scéad scéad ceannaisgeacra ab ead na Loélanais a bí inr na caéaraicéib cuan i h-Éirinn an uair rin. Do tuig Úrian gur b' ana éairbteac an puo

do muintir na h-Éirean ceannaisíte de'n trópa ran a beit inr na caṡaraṡaib a bí ar na cuantaib. So utabarraitóir irteaṡ ó úúṡaib iaraṡṡa eapáí náir b' féituir a déanam i n-Éirinn aṡur so ṡceannóṡaitóir ó muintir na h-Éirean, le úiol inr na úúṡaib iaraṡṡa, na h-eapáí a úéanraí i n-Éirinn aṡur náir b' féituir a úiol i n-Éirinn. Mar ṡeall air rin irteaṡ fáṡ ré na loṡlanaisṡ inr na caṡaraṡaib a bí ar na cuantaib. O'fás ré iao i mbaille Áṡa Cliaṡ, i bPoptláirṡe, i ṡCorcaisṡ, aṡur i Luimneáṡ, aṡur i mbailtib beaṡa eile n-a b'éaṡopaṡ loingear teaṡṡ irteaṡ éúca. Cuir ré ré éior iao, ámṡaṡ, aṡur ní raib don éur i ṡcoinnib an éiora aca. Ní raib an éior ró érom aṡur an fáio a úiolaraṡ an éior bíoraṡ ré éorname Úriam.

ṡaṡaṡ an éior irteaṡ ó Éirinn so léir, ṡaṡ don lá Samna, so teiglaṡ Úriam i ṡCeann Cora. Oob' uaṡbápaṡ an raibbhear é. Ac do caicṡí é so léir. Úioṡ ruar le trí míle bó ann de buaib raíara, aṡur trí éeaṡ úeaṡ muc, aṡur do h-icṡí an féoil rin so léir, bí an teiglaṡ éom móir ran, aṡur úioṡ oirteaṡ ran uaoina, uapal aṡur irteaṡ, aṡ teaṡṡ aṡur aṡ imteaṡṡ ann coitṡiaṡa. Úioṡ trí éeaṡ aṡur éúis einn féioṡ ann de raipaí raona, o' raon úeaṡṡ, aṡur trí caoṡaṡo raopa úer na raiontaib eile, aṡur o'úicṡí an raon so léir, mar bí féile aṡur raipriṡe i raíṡṡeiglaṡ Úriam, aṡur raibbhear aṡur uairteaṡṡ, ṡar ṡaṡ teiglaṡ Áropiṡ o'á raib i n-Éirinn ó amriṡ Cormaic míe Airṡ. Úeirṡí an uair rin so raib Úriam ar úume úer na trí Áropiṡṡib ba ṡlóraíra o'á raib i n-Éirinn raím. Conaírae Mór mac Éioirṡeóil an éeaṡ Áropiṡ úioṡ ran, Cormaic mac Airṡ an ṡarina n-Áropiṡ úioṡ, aṡur Úriam Úoraíme an traímaṡ n-Áropiṡ úioṡ. Coimeáṡ Úriam an móraṡṡ ran aṡur an ṡraṡam ran aṡur an éomáṡṡ raioṡa ran 'n-a lán neapṡ aṡur 'n-a lán traillra an fáio a raíra a raím i n-Áropiṡeaṡ na h-Éirean.

Bí ré níosa 'n-a pearsan. Fear pionn, áro, veasúmca
 uob' ead é; fear zéasac, fuinneamail, cutais. Bí a
 ceannaca roturmar. Bí eadan leacan, áro, bán air. Bí
 ríón fada díneac air agus i beasáinín nó téasapca, ba
 dóic leat, do'n euid eile o'a ceannacaib. Ní maib puinn
 fearóige air agus fearós donn ab ead an méro a bí air
 rap ar liae rí. An puo a véappá leir an ríóin véappá le
 zac ball eile o'a ceannacaib é nuair feucpá ar zac ball
 fé leir dóib, .i. zo maib an ball ran beasáinín nó móp; ac
 nuair feucpá ar a zgaró i n-donpéacé cípeá zo maib na
 ceannaca zo léir do réir a céile epuinn. Iré puo ir mó
 a éabappá fé ndeara, amca, 'ná zo maib, dar leat, an
 iomao báine 'n-a éuntanór. Anran, nuair feucpá ar a
 pearsan ba dóic leat, ar an zcéao amairc, zo maib na zéasa
 rap beaz nó móp, nó téasapca, do'n éabail, ac nuair a
 tómairpeá an cliaib cípeá zo maib an cliaib ran níba
 téasapca zo móp 'ná cliaib don fir eile uer na fearaib a
 bí ar a teiglac. Anran ar ball, ní nó móp an iongnao a
 véao oic nuair a cípeá a élardeam aige 'á éapao i ueréó
 zur dóic leat ná véao meazcaint rlaite ann, agus nuair a
 véappá do' láim féin ar an zclardeam zcéona zo
 zcairpeá do o'a láim a éur ar an ndonpéur éun é éapao i
 n-don éor. Tuizpeá do' aigne anran zur o' é téasap agus
 neart na ngeaz fé ndeara do'n éabail feucaint éom caol.

Bí an epóide agus an aigne agus an méabair éinn, agus
 an tuirgint, agus an foitne, agus an fairdearíade, agus an
 zéipe inntleacra, éom maic ar zac don trazar cuma le
 neart an éuirp agus na ngeaz.

Nuair a bíoó an fear ran az mar na rloz agus 'zá zcup
 i n-íódnaió caia agus nuair a labraó fé leir na fearaib,
 do n-dimzti an uile focal uairó zo n-áro agus zo zlan, ó
 ceann ceann de páirc an camca; agus i rreirplinn caia,
 o'a labraó fé áro, az rtiurpuzao na bpear nó 'zá nspiorao

cun an éomraic, do mótuigeaó na fir a bíod i n' aice
 ríoparhad 'n-a gcluaraid, bí a leiteó rin u'úctac aige
 agus a leiteó rin de neart 'n-a éiab agus 'n-a ceann agus
 'n-a gú. Nuair a labraó an gú ran i lár an éata do
 éirteáó an namáio, agus ir minic a báineáó fuaim an gúta
 ran a mipeacé díob agus go n-iompúigóir agus go
 vteitroir. Níor b' don iongnáó an fear ran do gabáil
 tré ríóigtib namáio mar a gáib, agus é teacó cun
 árópúigeacó na n-éiréan mar a táimis.

Bí ana deabram agá mac, Mupéacó, leir. Bí an téagar
 céadna ag Mupéacó inr na gágaraid, agus an feucamc éal
 ra éabáil aige mar gáall ar téagar na n-gáag. Bí ré i
 n-aighe Óúlainn óis agus i n-aighe na úreap eile n-a raib
 aicne acu ar an mbeirt, gur éroime agus gur éreire agus
 gur b'feap b'feap Mupéacó 'ná a áair an lá b'feap a
 bí an t-áair.

Bí an beirt tréan go maic. Bí fir éreana ar Óal gCair,
 agus o' domúigóar go léir ná raib don bpeit miam ag don
 fear eile acu ar doinne de'n beirt rin.

CATHIOL II.

MEARBÁLL AIGHE.

Nuair a bí Úrian roair ra n-árópúigeacó do curmúg
 bpeir der na n-uairtib ar beit ag teacó go Ceann Cora ar
 gáé áiro i gclan agus i gcómhgar. Níor bpaó go
 mb' éiréan tuille ríige déanam ra ríigceiglac. B'éiréan
 an ríigceiglac do cur i méio. B'éiréan cigce nua do cur
 ruar, i n-aice an cigce móir, i vpeó, nuair a éioceáó ríig

cúige nó ppiúnpa nó fear léiginn, go bfeadófaí é cupi cun cónnuigíte ar a fuaimneap, pé fada saipio ba maic leir fanmáint.

Cuip an obair pin tuille gnóta ar meargac agur ar na ceárhoaitéib a bí ag obair aige. D'á éagmuir pin, cóm luac agur bí Drián i n' Árhoig ag Cipinn bí na rígte eile, rígte na gcúigí, ag cup ríor go Ceann Coipa ar sac don tragar aipm. Ní raib don mear ar claidéam ná ar fleag ná ar tuais mura bfeadófaí a ráo sup i gCeann Coipa, i gceárcain meargac, a veinead iad. Do cupi ran, leir, tuille gnóta ar meargac. B' éigean do tuille saibní agur tuille de sac don tragar ceárhoaité do cupi ag obair. Bí cúram mói aip, ac bí níó ar a aigne ba meara do cúige 'ná an cúram, d'á méio é. Bí ríor aige go raib an cáilip doap úo guróite ar an mainirtip agur sup b' é péin pé noeap é. Bí ríor aige sup dein pé beapc ríimplíóe nuair a tuig pé an macfamáil úo na h-eópac irteac i lám doinne le bpeit ríor ag triall ar Colla. Bí ríor aige go raib pé ceapc aige péin dul ríor agur i cábairc irteac i lám Colla péin. Dá noinead pé mar pin tiocpaó an rípinne amac láirteac, agur ní guróipí an cáilip.

Bí pé ag macnám ar an méio pin ó'n lá a bí an legáro ag caint leir agur d'á méio macnám a vein pé ar an rgeal irteac ip mó a bí an rgeal ag bpeit greama ar a époíde. Bí an rgeal 'á cup amú ar a gnó agur ag baint coola na h-oíóce de. Níor b' féioipí do labairc le h-doinne 'n-a caob, ná cómaiple d'isairé ar don duine de'n múintip a bí 'n-a tímpal, ná ar don duine de teiglac Drián, le h-eagla sup tuille oíobála a deapad pé. Pé veipe pocapuis pé ar dul ríor agur ar labairc le Colla péin. Cuair pé ríor agur do labairc pé le Colla.

“Fec, a Déair,” ar reirean, “tá mo époíde bupce ó veit ag macnám ar an gcuma úo 'n-ar veinead amadóan

tiom i dtuob na h-eoépac a sur i dtuob na cailíre. Ní féadpáinn fanmáint a tuille gan teact éun cainte le t' onóir. Ní foláir ruo éigin a déanam éun teact ruar leir an mbiteamháic, pé h-é féin. Dúirpíó mo pláinte nó imteócao ar mo meabair mura ndéintear ruo éigin."

"Tá m' aigne féin éom ruaitte le t aigne-re mar gheall air, a dhuin'uarail," arsa Colla, "a sur dá mbéinn a macétnam go ceann bliana air ní dóic liom go bféadpáinn cuimneam ar cao ir ceart a déanam. Dá dtagaó an c-árpóis éúgam anro a sur go ndéarfaó pé sur máic leir an cailíre a d'feirgint, cao a béaó a gam le ráó leir? D'féoir go ndéarfaó pé i n' aigne féin go bfuil an cailíre rin nó daor éun i fásgáil anro. Níor b' don iongnáó liom go ndéarfaó. D'féoir go dtuisgeaó pé i n' aigne sur ceart cailíre éom luacmair a tabairt do ppióm-eaglaire na h-Éirean. Sur máic an treóro i o' árpóis Éirean le bponnaó ar ppióm-eaglaire Éirean, ar eaglaire árpómaó. Ir ar eaglaire árpómaó ba ceart i bponnaó. Siné a déarfaó doinne a éireaó i. Táim mar a béinn i n-uirge beirte ó ruair Druan an árpóiseaó a sur ná feadao cao é an neómac a béaó pé éúgam irteaó 'gá ráó sur máic leir an cailíre rin a d'feirgint. Ir truaó éráóte nár coimeáó pé i an éaó lá a sur gan i tabairt i n-don éor oúinn!"

"Cao déarfá, a dáir," arsa Meapáic, "dá dtéiróinn a sur an rgeal a d'innirint do mupéaó ó tupaó go veire?"

"Cairpear an rgeal a d'innirint gan a tuille rígnir, do féin nó do Druan," arsa Colla. "D'innreap féin an rgeal do'n legáro, mar ir eóí duir. Dá n-iarci an cailíre orm an fáro a bí an legáro anro do neórfáó an legáro do'n árpóis cao a bí iméigte uirci. Béaó an legáro roir mé a sur an c-árpóis a gam. Anoir tá an legáro iméigte a sur

tá rḡannra oim le h-eagla go n-iarraí an éalir oim. Má veip Drian, ‘Cao ’n-a taob nár innir vóinn láirpeac go raib rí imtígte?’ cao a veit le ráo agam! Déarrar sup breas a tugar uaim do’n bíteamnac ar imteact rlan agur an éalir a breit leir agur do éur ó don fágal a veit ar í tadhairt tar n-air.”

“D’féoir, a dtair,” arfa Measac, “go mbéat pé cóim maic agaim dul éun cainte le Muréat agur an rḡéal a d’innirint vó ó turaó go veipe. Mire pé nveár an t-ole go léir. Ní raib don ceart agam san teact anro éun cainte leat-ra rar ar tugar uaim an eóair! Ní féadar an traogal cao d’ imtíḡ oim agur a leitéro ve ḡnó leanbairde déanam. Nuair a éonac an aibí agur an coéal do baineat ve m’ éoraint mé ḡlan.”

“Iḡ uatbhárac an rḡéal é,” arfa Colla. “Ní féadar an traogal cá vóainḡ an aibí. Tairbeáin an leḡáir na manaiḡ go léir duit agur vóbhairt pé go nóbhair nár b’ doinne acu a bí ann.”

“Dúbairt,” arfa Measac, “agur doob’ fíor vóom é. Ní h-doinne acu a bí ann.”

“Ní mire vóom a d’innirint duit,” arfa Colla, “go raib róro vóro amrair ag an leḡáir ar an rḡairt óḡ ro agaim ar an dtair ar mac Duib, ac vóbhairt-ra leir vóá mba vóo ran a tadharrá-ra macraimail na h-eórac go n-airneórá é.”

“D’ airneóaim, a dtair,” arfa Measac. “Tá a lán ver na manaiḡ atá anro agur d’ airneóaim iad, leir. An manac sup tugar an eóair vó ní féaca roimr rin é ná ó rin.”

“Ní baogal go breacaír ó rin é,” arfa Colla, “agur ní vóca sup baogal go breicir airí é má féadar pé coimeat ar do raohair. Iḡ vóro liom d’á luatact a veit an rḡéal go léir innirte do Muréat agaim sup b’ ead iḡ fearr é.”

D'iméig an beirt ruar go Luimneac agus ar fan go Ceann Cora. Fuairadar caoi ar éaint a déanam le Murcáó agus d'innreadar dó gac níos fé mar a tuit amaé, i dcaob na cailíre. Céirtig fé iad go dlúct, díreac mar a céirtig an lezáio Colla. D'á feadar a céirtig fé iad, ámhac, iread ba mó a éuaró an rgeal i n-aiúféiré ar agus iread ba deacapa dó don tuaimm a tabairt do cé r' b' é an bíteamnac. Dúbarit fé leó sup b'feairi san an rgeal do leigint amaé.

"Iré mo tuaimm láidri," ar feirean, "fé n-é an bíteamnac, ná fuil fé ró fáda uainn an neómat ro, agus go bfuil fé as fáine go dlúct orainn feucaint cao a déanfaimíó. Ní n-don duine iaracáta é. Cairbeáin fé an iomao eóluir. Bí fíor aige cá maib an cailír i gcoimeadó, agus bí fíor aige cá maib an eócair, agus bí fíor aige cé r' b' é an gaba a veim an eócair. Ir iongantac an bob a buail fé ort, a Meairgais!" ar feirean, as cur rgeartaó gáine ar.—"Má airgim-pe don focal ó m' ácair," ar feirean, "'gá máó sup maib leir an cailír a d'feirgint, nó sup maib leir i cur go n-árvomáca, cuirpíó mé dé é. Ní móir dúinn go léiri beit as fáine coitcianta feucaint an bfaigmír don píoc de raóaric ná de balait an bíteamnac."

Cuir an méro rin aigne na beirte cun ruaimmír móran. Táinig Meairgac go Luimneac cun a ghnóca, agus táinig Colla abaitle cun na mainirtreac.

Nuair fágarar Murcáó do érom feirean ar máctnam. Tuis fé áilneac na cailíre agus a daoine. Bí fíor aige, fé r' b' é an bíteamnac, go ndéanfad an cailír rin fear raióbir dé i gcaiteam a faogail, dá b'éadaó fé i díol, agus go ndéanfad rí daoine raióbric d'á plioct ar fead feacé nglán. Bí fíor aige náir b' féirir i díol i n-éirinn. Dá gceannaigti i i n-don mainirtir ná i n-don eaglaír i n-éirinn go n-aipeópi teacé táirpí go luac, ó béal go béal,

amearḡ nḡṣṭe aḡur ḡaoinē, ar fuir na h-Éirean go léir. B'i fíor aige, d'á b'píḡ rín, nár b'féidir í díol gan í éur amac a' h-Éirinn. Trí éannaiḡe éigin loctanáe a caitepi ran do déanam. B'i ḡac don ḡaoḡal, ḡar leir, go raib ran déanta éana. B'i an iomaḡo ainriḡe páḡalta aḡ an mbiteamnáe, aḡur do péir an duib a buail ré ar Meaḡḡac níor b'iteamnáe é do ḡabarḡaḡo don fáillḡ ra h-ainriḡ a tuḡaḡo ḡó. Má b'i an cáilip imḡiḡṣṭe ḡar papiḡe ní raib ann ac fiantar, ḡar leir, beit aḡ cumneam ar ṡeacṡ ruar léi go ḡeó. “Ac ní'l aḡam le déanam ac beit aḡ papiḡe éuḡam,” ar peirean i n' aigne péin.

“Ní cúirpinn ḡar mo leaḡmácair é!” ar peirean, a' maḡtnam eile. “Iḡ aici b'i an cáilip i ḡcoimeáḡo rap ar cúiread fíor í go h-Iuir Caḡaiḡ. Aḡur iḡ cumín liom go maic náe le h-don ḡeaḡ-ṡoil a rḡar pí leir an reóro uapail. Ac cé r' b' é an manac? Aḡur cá b'fuair pé an aibíḡ aḡur an coḡal má ba manac b'péiḡe é? Conur a fuair pé amac ḡur b' é Meaḡḡac a ḡein an eoḡair? Ní ḡóca go ḡcúirpead pí péin aibíḡ aḡur coḡal uimpi——Ac cao é rín aḡam 'á ráḡ! D'aitneóḡ' an ḡaba í láiteḡae. Má 'r'i a ḡein an ḡníom, aḡur go ḡeinín, a píḡan, ní cúirpinn-pe ṡoḡt é, b'i ḡuine éigin aici éun na h-oibḡe déanam ḡi. Cé r' b' é an ḡuine rín?——Ní feadap an ḡraoḡal. Ní'l aḡam ac beit aḡ papiḡe éuḡam.——Ac caiteḡar feúaint ad' úiaḡ go ḡéar, a píḡan, i neitib eile leir. Ní gan éur a tuḡ an leḡáir an foláram ḡeiḡneac ro ḡom aḡur é aḡ imṡeacṡ, ḡar éir an foláram éaḡna ḡabaiḡe ḡom tamal poimip rín. Ó, ambara ní déanraíḡo pé an ḡnó ḡom don míoḡarḡac a ṡeacṡ oḡm.”

CAIBIDÍOL III:

"LADY, DOST THOU NOT FEAR TO STRAY."

Cuir de'n céad gnó a dein brian, dóm tuat agus bí ré rocair daingean ra n-áirígead, ab ead na h-eaglaisí a bí loitite i ndiais na loclanae do deiriuad agus do plánuad agus do cup i tpeo aifir. Cuir ré ruar an eaglais móir i gcill Dála; agus an eaglais i n-Inir Cais; agus dein ré ánuadaint ar an eaglais i tTuam Spéine. Dein ré bóite móra ó taob taob agus ó ceann ceann d' oileán na h-Éirean, agus dein ré drocaid breagha leatana láiríe iní na h-áiteanaib 'n-a dtérad na bóite rin tpearna aibní, i tpeo gur dein ré tairbte ana móir do'n bpoiblígead, mar gur cuir ré ar cumar daoine dul ar éarthaib fada san an iomad trioblóite. Bí átar móir ar an bpoiblígead mar seall ar na h-oidheadaib rin.

Dein ré dúnna agus daingeana láiríe, leir, i n-a lán áiteana, agus cuir ré buideana maite láiríe fear irtead iní na dúnnaib rin agus iní na daingeanaib rin, mar luét coimeáda, i tpeo go mbeidí ann i gcómnúige cun na tíre do coraint agus cun rmaét an áiríge do cup i bfeidm ar don duine, nó ar don aicme daoine, do mearfad an rmaét ran do mílead. Do neartuis ré ar an gcuma ran rígeiglae Cairil, agus rígeiglae Ceannfeadhra, agus an rígeiglae i n-Inir Loega Cé, agus an rígeiglae i n-Inir Loega Gur, agus an rígeiglae i nDún gcrot, agus móran eile de dúnnaib agus de rígeiglaeab ar fuid na h-Éirean, agus cuir ré na buideana fear irtead ionta cun iad a coimead agus do coraint. Do neartuis ran a cómaét réin

zo mór ar fuir na h-Éirean zo léir, i dtéannta rḡádt aḡur eagla do éur ar a namáir, amuic aḡur i mbaile.

Éur pé luēt léiginn aḡur eóluir aḡ rḡrúdaó aḡur aḡ bpeitniḡaó na rean oligḡe aḡur 'ḡá ttabairt éun foluir, an éur acu a bí imḡigḡe a' cuimne; aḡur pé mar a éonac pé ḡáó leó, éur pé i bpeidm aipir don éur acu a bí imḡigḡe a' feidm le failliḡ nó de éoraó aimpire. Níor nó deacair do ran a déanam. Bí a leitéir o'uraim i ḡcómnuigḡe miam aḡ an nḡaédaí do olig na riḡeaéca nári ḡáó a déanam ac a éur i n-iúil do zo maib an olig ann éun a éur fiaéaib aip an olig do éómliónaó. Bíon ionḡnaó anoir ar rḡoláipéib nuair a éio ríao ná maib aicme aipigḡe, ceapairt éun na olig éur i bpeidm, i n-Éirinn faóó. Ir doic leó, aḡur ir fíóir doib é, ḡur b' obair baot olig déanam doḡ na daoine aḡá ar an raogal anoir, ná beic aḡ bpaé aip zo ndéanfaidír an olig rin do éómliónaó, muir a ḡceapraí aicme láirir éun a éur fiaéaib orḡa an olig éómliónaó. Ní éuigro ríao conur a réadaó oligḡe déanam i n-Éirinn faóó aḡur anran a o'páḡáilt pé-r na daoine féin na oligḡe do éómliónaó. Do réadói ran do déanam mar, éóm luac aḡur éuigead an poiblidéacé an olig beic ann, do éuiread toil poiblidé na ndoime fiaéaib ar ḡac duine pé leit an olig do éómliónaó. B' feair le ḡac duine pé leit, zo mór, an olig do éómliónaó 'ná fulang leit an noicé mear poiblidé a béaó aip oá bpeicead na daoine é aḡ tabairt oicé mear nó tapairne do'n olig. Tá foluioí maite aḡainn ar feidm de'n tḡóro ran ra n-aipirí reo féin. Má éirdean nóri aipigḡe i bpeidm ar an bpoiblidéacé anoir féin feuc cá bpuil an duine pé leit zo mbeid pé de mipeac aigḡe an nóri ran do bpiread! Aigḡe poiblidé na ndoime ipi éuiread oligḡe i bpeidm i n-Éirinn faóó, aḡur ir feair a éuiread rí i bpeidm íao, aḡur ir iomláine, 'ná mar a éaḡan le neairt ar mála oligḡe éur i bpeidm anoir.

Ná mearað doinne, ámtac, ná bpircí dlúgce i n-éipunn
 raóó. Do bpircí go veimín. Ac nuair a tugað an t-é ar
 a ndéintí an éagcóir, or cómair an bpeitím, agus nuair a
 tugað an bpeiteam a bpeit, do glactí an bpeit ar gac taob
 agus do déintí d'a péir. Bí pé daingean i n-aighe na
 ndaoine, doinne ná tairbeánpaó an uraim rin do'n dlúg
 ná beaó an raé air. Níor ró deacair dlúgce róganra do
 cup i bpeitím amearg daoine de'n t-rópa ran.

Vein Úrian nío eile do cábruis go móir leir éun na
 ndlúgce do cup i bpeitím. Ó'n lá a glac pé arim gairge,
 agus gan é ac éúis bliana véas, do tairbeáin pé, 'n-a
 gníomaircaib agus 'n-a véaraib agus inr gac don traşar
 veigleála roir é péin agus daoine eile, go raib beann tar
 báir aige ar an gceart, ná véanpaó pé éagcóir ar don
 ériortairé, pé 'cu carair nó namair é, pé 'cu íreal nó
 uaral é. Do tugað an méir rin pé ndeara. Anran, pé
 mar a leat cómaet Úrian agus pé mar a méatuis a
 épeiveamaint, do vein daoine eile, uaral agus íreal,
 aicir ar. Ar ball, bí acu go léir, nó dábradar go léir
 go raib acu, beann tar báir ar an gceart, pé mar a bí ag
 Úrian. Do glacaó an ceart 'n-a nóir acu. Anran bí neart
 an nóir ag cup le neart an éirt. Bí neart eile ag cup
 leir an dá neart ran. D'é neart é rin 'ná neart an
 épeitím.

Ná bíóó don iongnaó ar doinne gan don gáó a veit le
 neart arimála éun dlúgce cup i bpeitím nuair a bí na t-rí
 nirt rin, neart éirt, agus neart nóir, agus neart épeitím,
 ag oibrúgaó ar acpunn a céile éun dlúgce cup i bpeitím.

Tuzaimir pé ndeara caó a tuit amac do Úrian i n-don
 pánc amáin de'n ceart agus de'n beann a bí aige ar an
 gceart. Conac gac doinne go raib don veart amáin
 éagcóra ná ceatócaó Úrian ar don traşar clear ná pépún.
 D'i veart éagcóra i rin 'ná marla tabairt do mnaoi

Conaic na fíri go léir, íreal agus uaral, go maib zráin zan teóra as Úrian ar zniómairtáib de'n tróro ran. Mar zéal ar an uriam a bí acu do Úrian do vein na fíri go léir, uaral agus íreal, airtur air ra níó rin, leir. Má b' uaral an fuo do Úrian an zráin rin a beic aise ar zniómairtáib de'n tróro ran, 'oob' uaral an fuo é, 'dar leó, o' don fear. Ar ran 'úbairt zac fear go maib zráin aise féin ar zniómairtáib de'n tróro ran. Ar ran do zuz zac fear mar beaf 'ó féin beic as maoidéam ar nári zuz fé miam "marla ná tapcairne do mnaoi." Do lean an airtur ar Úrian, agus do lean an éaint, agus do lean an maoidéam. Ar ran do neartuis an nóf agus do zuzab fé ndeara, ar fuo na h-éirean, ná veinead fíri Úrian zniómairtá de'n tróro ran. Fé mar a leat cómaet Úrian do leat na nóra a bí as fearaib Úrian. Ar ball do zuzab fé ndeara ná veinti na zniómairtá zráinneamla úo i n-don ball i n-éirinn.

Anran, nuair a zuzab miam agus a h-áir go Ceann Coim, agus nuair a éio do na ríste óza miam, do cummígoir ar an uairleat agus ar an nórmairleat a bí zuzait ar zaeólaib éirean go léir agus veirtoir eacarta féin:—
 "Níor mírte ói rlat ríoga do tógaint 'n-a lám, agus fáinne óri i mbara na rlaite, agus ríúbal 'n-a h-donar ó Tonn Clíodna go Dún Sobairce, agus ní baogal go ndéanrad don fear zaeólaic, uaral ná íreal, oíread agus focal neam-uriamac do labairt léi."

Dúbrad an éaint rin, nó éaint de'n tróro, cóm mímie rin, agus do tuizead cóm maic ran fírinne na éainte, zur mearad, 'n-a diais ran, nuair a bí Úrian agus miam agus an éio eite acu ra n-íir, nári éaint a bí ra rzeal ac zur vein óigbean uaral éigin an ríúbal ran, 'n-a h-donar, ó Dún Sobairce go Tonn Clíodna, agus an rlat 'n-a lám aici agus an fáinne óri ar an rlat, agus ná fuoir rí ar an

plig ac an upaim agus an onóir ba mó a d'féadfaí a tabairt
 oí. Do lean an rgeal ar an gcuma ran i reanaíur na
 n-éirean go dtí go dtáinig an file Gallua, ua Móirua,
 agus sup eum pé an uán úo :—

“Lady, dost thou not fear to stray, &c.”

Ir piú an rgeal ran maectnam a d'éanam ar. Ir 'mó piú
 agus impire n-a bfuil cúntar orda i reanaíur an domáin
 agus n-a bfuil molaó móir ar a ngníomairtaib agus ar a
 ngradam, ar an gcuma 'n-ar cuirteodar tíoréa fava
 faihriuge pé rmaect a lám, agus ar an gcuma 'n-ar
 cuirteodar, má ba piúgte róganra iad, dlígte cairbteaca i
 bpeidm. Ní dóic liom, ámtac, go breaca maím fóir d'á
 tabairt, ar obair ná ar faoetar don piú ná don impire acu,
 molaó de fagar an molta ro a tusan an rgeal reanaíur
 reo ar Urian. Ní nórmairtaect, ná macántaect, ná
 gníomairta onóiraca, ná upaim do dantmaect, ir gnát as
 leanmáint plóg agus cogair agus armála agus caána
 fuilteaca. Neam-fuim inr na neitib rin iread ir gnát 'á
 leanmáint maím. Neam-fuim i ngrac deag-nóir, neam-fuim
 i sceairt an fíir tall, neam-fuim ra n-upaim ir duat do
 mnáib; an beirigeac allra 'gá cairbeáint péin ra duine;
 gabáil do coraib inr gac duatgar d'á mbainean le dlíg,
 le deag-nóir, le Cpeirteam; rimaó na neite ir gnát as
 leanmáint cogair agus cómpaic agus caána fuilteaca.

Ní maib Urian maím, ó táinig pé i n-aoir a cúig mblian
 noéas, ac ráirte i gcogaib. Bí a gaolta go léir com
 ráirte inr na cogair agus bí pé péin. I n-aiúdeoin na
 gcogaí go léir do cuill Urian agus a plóigte an molaó
 atá ra rgeal úo i otaob na mná óige agus i otaob na
 n-onóra a fuair pí ar fead na plíge go léir ó Úin
 Sobairce go Donn Clíodna. Tá buad as Urian ra méir
 rin ar cómaectair agus ar piúctib agus ar impirib an domáin
 maím.

Táimid anois, ag dul sa veicimáth céad bliain ó fuair
 bhian agus a plóigte an buaó ran. Do coimeádo ár
 rinnear cuimne air. Tugadar dúinne an cuimne rin le
 coimeádo. Is ceart dúinn zheim daingeán a coimeádo air.
 Cuirtear go minic iní na rúilib oráinn ná fuil don níó ag
 baint le n-ár rinnear zup réitir dúinn don máordeam ríó
 móir a déanam ar. Tá agusinn, i rgeal na mná óige rin,
 cúir máoróte agus aóbar creideamna ná fuil a leicéir le
 págail i reanácur don tíre eile pé luige na zréine inóiu.
 Tá ceangailte oráinn, ní h-amáin cuimne coimeádo ar an
 aóbar creideamna ran, ac fóir beart a déanam d'a réir.

CAIBRIDÍOL IV.

uisge-pé-čalam.

Bíod Mureádo go minic aóbar ó Čeann Cora ag
 feudaint i ndiais znotáí na h-Árroisgeácta pé cómairle a
 atar. Nuair a bíod pé imtigte ó Čeann Cora bíod ržannra
 air le h-eagla go ndéanraí don vpoč zniom a zán fíor vó.
 Bí an fear rputálma ceapaité aige cun rputálma ar an
 Árrois, mar ba ceart agus mar ba znat do réir nóra na
 h-aimpíre rin. Ac cá b' fíor vó, dar leir, ná go nglacraó
 an fear rputálma breab dá ndéintí breab máit a čairirzint
 vó. Čuiz pé i n-aighe zup i zcoinnib mná a bí ar an bfeair
 an cluice d'imirt, i zcoinnib na mná ba breagča agus ba
 meara agus ba zéire d'a raib i n-čirinn an uair rin. Cá
 b' fíor vó, dar leir, cao iao na cleara d'imireóč' rí ar an
 bfeair dá mba ruo é go vcuizraó rí náir b'réitir é
 breabaó. Čonait an legáio a viabal coimveácta. Cá
 b' fíor cao é an congnaí a čabarfaó an viabal coimveácta
 ran vi i n-don vpoč zno a beartóč' rí a déanam.

“Ní h-don máit,” ar reirean i n’ aighe féin, “beic ag bhráe air go bfeadórad fear fúicálma beic maic a d’óitín dí féin agus d’á diabhal coimheasáta. Cailtíró mé bean a cur ag tabairt aige di.”

Ní feadórad fé cuimhneam ar don mnaoi eun na h-oibre rin ac ar Miam. Uí fíor aige dá mbéad Miam i n-aice an Árrois, agus a fíor a beic aici cao euge go maib sí ann, náir baogal go bfeadórad Sormflait don vroc níó déanam a gan fíor di. U’ imtíe fé féin riar go h-Uib Máine. Do labairt fé le Miam. U’ inir fé di ó curac go veire an rgeal go léir.

“Ní feadórainn-re vut go Ceann Cora agus fanmáint ann, a ríe,” arfa Miam. “Ní feadórainn imteasct ó m’ áair féin.”

“Ní’l t’ áair-re i n-don éontabairt, a rígan,” arfa Murcáó. “Ní mar rin do m’ áair-re. Tá fé i scontabairt móir. Dá bfeadórainn féin fanmáint ra baile ní vóic liom go mbéad don baogal air. Tá an iomad eagla aici róimam-ra. Nuair a bim ar baile bíon gac don níó ar a toil aici, agus ní bíon don eagla aici roim doinne. Ní’l don bíoc d’á fíor agus áair go bfuil don éontabairt or a éionn. Dá neórfai d’ó é ní feadórainn é éoraint. Do leigfead fé amac an rgeal, mar ní éireofeas fé focal vé. Tá fíor aige náe bean ró maic í, ac ní éireofeas fé i n-don éor go ndéanfad sí don iarda ar é cur eun báir. Dá n-abrad doinne leir go ndéanfad, ir amlaib a tíofad fearis air. Déarfad fé sup le corp vroc aighe a véarfad doinne a leicéir. Tuigfead fé, dá mba ná béad don cur eile aici le gan an gníom ran a déanam, go reacnóe’ sí é ar maite léi féin. Go scurfead báir an Árrois i féin ar an Árroisganaect. D’á éagmar rin, bean ró abalta iread í. Tá curta ’n-a luige aici ar aighe m’ áair ná fuil don níó ir fearir léi ’ná é máireasctaint

abrad, mar d'á faid a máiríó pé sup b'easó ip ría a béat-
ra san teacé ra n-árpóigeacé. Caitéar an t-airéacé a
d'éanam ar m' ádair a san fíor dó, a Miam."

"Ní feadair, a níg," arfa Miam, "an bfuil don baogal
so mbéad dearmad oic-ra féin ra rgeal."

"Cad é an dearmad a d'féadrad a beic oim, a nígan?"
ar feirean.

"Da d'óic liom," ar rípe, "so bfuil gac don dearmad
ar an gcaint rin a d'ubair i dcaob an muca atá curta 'n-a
lúige aici, mar a deir, ar aigne t' ádair. D'á faid a
máiríó t'áair iprad ip ría a beicé gormflait 'n-a
h-árpóigam asur iprad ip ría a beic-re san teacé ra
n-árpóigeacé. Má cuirean rí féin eun dáir é cuiríó rí i
féin ar an árpóiganaacé láiréac, asur dearmad rí árpóig
d'íot-ra. Tá fíor aici so maic náe baogal so nglacraio
fir éirean doinne eile i n' árpóig. D'féar lói i féin do
báe 'ná t. a d'feirgint ra n-árpóigeacé. Sin dá d'íobáil
móra aici 'á d'éanam d'í féin leir an ngníom. Cá bfuil an
tairéte, a níg?"

"Tá pé eóm maic asam an rgeal so léir a d'innrinc
duic, a Miam," arfa Murcá, "ac ip pé mún atáim 'á
innrinc duic. Tá níor mó so móir d' fíor a gnóca asam-ra
'ná mar ip d'óic léi. Tá, mar ip eól duic, a mac 'n-a níg ar
loclanais báite áta cuac. Tá uirge-pé-talam aici 'á
d'éanam le fada miam a d'íairíó so b'ragad na loclanais
duad asur so mbéad a mac féin i n' árpóig ar éirinn.
Éipe as loclanais asur Síric i n' árpóig. Síne atá uairi.
Ní feadair doinne beo cad é an t-uirge-pé-talam a d'ein
rí cuige rin i gcaiteam na h-airípe poim eac Gleanna
Máma. D' íné pé noear na loclanais a beic eóm
lionmar ra eac ran asur an eac a beic eóm dian, eóm
fuilteac. Bí rí d'eimnígacé so mbéad duad an eata ran
as loclanacáib asur ná tiocrad b'uan ná doinne eile

ašainn beo ó'n scait. Tá an t-uirge-pé-talam céanna ar
 riúbal anoir aihir aici. Ir dóic léi ná fuil fíor ašam-ra é.
 Tá níor mó go mói o' fíor a gnotha ašam 'ná mar ir dóic
 léi. Tá piš loclan aš gleupað ašmála ašur aš véanam
 loingear ašur 'á gsur ar uirge. Tá muintir na h-Ioruarde
 iša ngleupað féin éun cogair, ac ní h-innrtear cao é an
 cogair é ná cao éuige an gleupað. Tá ollmúcán ar riúbal
 ar oileán Mlanain ašur i n-oileánab Alban ašur tuaró i
 n-Innirb Oric. Ní veir doinne focal i otaob cao é an bun
 atá leir an obair go léir ašur leir an ollmúcán go léir.
 Tá fíor ašam-ra go maic cao é an bun atá leir an
 ollmúcán. Tá Sormplait ašur a mac, piš loclanae áta
 Cliat, aš véanam a noicil ar scae aon trašar cuma éun
 veit ollam ar éat uatbápaé eile do bualað ar ion
 áropišeaceta na h-Éirean éom luat ašur gēobair riao an
 éaoi ceart aip. Dá bpašar m' átaip báp vireae nuair a
 véað an t-ollmúcán epioenuigte acu, do éiocepað ran ašur
 a otoi irteae le n-a éeile go h-áluinn."

"Tuigim tú, a piš," arpa Miam. "Ašur dá mba ná
 véað aon fonn ar t' átaip báp o' pášail an uair ba maic
 leo é o' pášail báip, iré do meap go otabarrað Sormplait
 congnaim do éun báip a o' pášail."

"Táim veimnigteae de, a pišan," arpa Muréað. "Dá
 mbéað a gsur ollmúcán eipéa éun cinn acu ašur iao
 ollam, ašur anran go bpašar m' átaip báp oban, véað gno
 na h-Éirean 'n-a páipriš, oar leo. Véað pé 'n-a cogair
 véapš vop mire ašur M' l'peacélainn feucaint cé véað i
 n' áropiš. O'féioip go mbéað pé 'n-a éat tríp, go
 noeanpað na Néill tuaró iapaet ar an áropišeaceta do
 fealbušar do féin. Anran dá bpreabað neapc maic
 láioip loclanae irteae éušainn níor ró veacair doib Éire
 eip pé n-a rmaet ašur áropiš véanam ve Šicpic."

"Ámbara, a piš," arpa Miam, "ir bpašar glan gēar an

feudaint atá aici 'á déanamh poimprí. Cao t'á agaid-re 'á déanamh? Ní dóca go bfuilte-re i ndúr fuide díomaoim agur iad rúo 'gá n-ollamugadó féin éom dícealaic."

"Ná bíod eagal ort, a rígan," arsa Murrádo. "Ní'l don fáillig againn 'á déanamh. Táimid ag gleupaó ríóg inr gac don éinne de'n tír agur ag cur na n-arrm ir fearr 'n-a lámhaib. Tá an t-ollmúcán againne 'á déanamh éom dian éom dícealaic agur atá acu-ran, nó b' féidir níor déine, ac táimid 'gá déanamh a gan fíor éom maic agur féadimid é. Táid na mílte fearr againn éana féin inr na dúnaib agur inr na daingeanaib anro agur anrúo ar fuio na tíre. Níor dóic le h-ainne ná béad ráidte i n-ár n-obair go bfuil oiread níre againn agur atá."

"Da dóic liom-ra, a ríg," arsa Miam, "go bfuil dearmad ra níó rin oraid. D'féidir dá bfeicti búir neart go n-eiréarí ar an ollmúcán éall, mar go dtuisgí nár b' don maic beic a d'iaraid buad págal oraid."

"Ní eiréarí, a rígan," arsa Murrádo. "Ir amlaic a déanraí tuille dícíl ar an ollmúcán éall. Tá Sormplaic ró éaraité ar an n-óic obair atá curá poimprí aici. D'á laige a méarraid rí rinne beic iread ir dícígíoe gan an iomad níre a beic eirinnigíte aici i n-ár gcóir. Tá fíor aici go bfuilimid ag gleupaó ríóg ac ní'l 'fíor aici cao éuige go bfuilimid 'á ngleupaó. Ní'l fíor aici go bfuil fíor a h-oibre féin againn mar atá. Ir dóic léi gur éun na h-árpúgáca do coimead ó m'lféaclainn agur ó Ua Néil an gleupaó ríóg atá againn 'á déanamh. Dá mbeicé-ra i gCeann Cora i bpoair m' ácar do éuigead Sormplaic gur ag fáire uirtí féin a beicé ann. Anran ní béad don baogal go ndéanraí rí don óic níó air. Tá an iomad eagla aici rómat-ra. Ní fearar an domhan cao a déanraí mura bfeadair teac go Ceann Cora agur fanúaint ann."

“Ní féadfaínn imteasc ó m’ ádair féin, a níš,” arsa Miam. “Ní h-aon maic duit beic ’gá isairid oim. Fais d’uine éigin eile.”

“Féuc, a níšan,” arsa Murréad, “cao é an bac atá ar t’ ádair teasc i n-donfeasc leat! Ná déanfaid do dhéanair aige tabairt do’n nígeasc ro Uib Máine? Tá ré cóim ceangailte ar Tadó Mór ua Cealla beairt a déanam i scoinnib namad éirean agus ’tá ré oim-ra, agus go veimín, agus ní gá do dom ran do ráo le h-ingin Tadó, tá Tadó Mór ua Cealla cóim h-ollam ar beairt a déanam i scoinnib namad éirean agus ’tá aon fear, uasal ná íreal, d’á bfuil beo i n-éiminn inoiu.”

“An bfuil ríor agus cao a déanair, a níš,” arsa Miam. “Tabair le m’ ádair agus imir gac aon muo do, trío ríor, fé mar atá innre agus doim-ra. B’féidir anran go dtuisfead ré sur ceairt do dul go Ceann Cora agus fanmairt ann, agus mire do bheic leir agus do coimead i n’ fódair ann.”

Do veim Murréad an níó rin. D’imir fé do Tadó Mór ua Cealla an rgeal go léir trío ríor, an t-ollmúcán a bí ar riúbal tall i scriócaib loélan agus i scriócaib na h-Isuaríde agus im na h-oileánaib, agus an t-uirge-pé-talam a bí as an ádroisgan ’á déanam eun na h-éirean a tabairt fé rmaet na loélanac agus ádrois a déanam d’á mac féin, de Sítric. Cairbeim fé do gac veimne d’á raib aige ar an méio rin rgeil. D’imir fé do an dá foláram a eus an legáid do féin, tré beal Colla. Nuair aig Tadó an rgeal ir beag ná sur b’ amlaid a bí fé ar buile toirg náir h-innreac radó do é. Socairis fé láirreac ar teasc go Ceann Cora agus Miam a tabairt leir. Do tugad tís breag slan uasal solurmar doib, eun cóimuirge ann, i n-aice eige móir éimam. Do fuarad, mar gnó rúl le déanam do Tadó Mór beic as cabruagad leir an ádrois i

uignócaib réait. Níor b' don iongnadó, anran, Miam 'do
 éasct ann. 'Do tuig gac doinne ná fanfaó rí ra baile i
 noiaig a h-áran.

CAIBIDÍOL V.

oúicíní.

Cá bfuair Muraó an t-eóluir a bí aige ar an ollmúcán
 a bí ar riúbal i gcócaib loélan, agus ar an mbun a bí
 leir an ollmúcán? Fuair pé an t-eóluir ar an gcuma ro.
 Bí a gíollaí turair féin aige agus bí Caoilte aige mar
 éann oréa. Dar leir an bpoibitídeact ipé gnó bhuair a
 bí oréa a véanam, gnó na rígeaéta. Ac 'do tuig Muraó
 gnó eile, leir, le véanam 'do éirí acu go raib ioncaib
 aige aréa. Bí fíor aige go maíe ná réaófaó Gormflait a
 ruaimnear a éapaó. Go gcaillfeáó rí an t-anam nó go
 mbéaó 'd'roó obair éigin 'oir lámaib aici. Bí fíor aige
 ná b' don maíe beir a 'd'iarraó corg a cup léi. 'Dá gcuirí
 corg léi i n-don 'd'roó obair amáin ná véanfaó rí ac a gáirí
 a tabairt ar 'd'roó obair eile agus é ceit nib' fearr. Sur
 b' fearr rígaileáó léi agus eóluir cruinn a 'd' págail, a
 gan fíor oi, ar gac don traşar 'd'roó oibre a véaó ar riúbal
 aici. Tuig Muraó an gnó ran le véanam 'do Caoilte,
 'd' "fear na gCor," a noúbaire Conn. Níor mírte an gnó
 tabairt le véanam 'do Caoilte. Bíod pé inr gac don
 éinne 'd'oiléan na h-Éirean, agus ní ra moct gcaóna a
 éití é don dá lá ar a céile. 'N-a éannairde loélanac a
 bíod pé uaireanta, iréig i gcaóir baile ára Cliaé, ag víol
 éadaí oina a véiní i n-Éirinn an uair rin nib' fearr ná
 mar a véiní iad i n-don áit iarmuic 'd' Éirinn. 'N-a

ʒpáréiri a bíod ré uairéanta eile aʒur rroc beaʒ ba rearʒa
 aige 'á ʒeol, le búirtéiriú loélanacá i ʒcaṭairi ʒorcaige.
 Nuair oiréad dó eóluir cpiunn fáʒail aʒur ʒan beit aʒ
 briaṭ ar nárlái, maṭaric a rúl réin a d' fáʒail ar neitil,
 téirdead ré ar bóro loingé, 'n-a loélanac mar' d' ead, aʒur
 téirdead ré roir ʒo caṭair na beirbe aʒur éioṑ ré ʒac níṑ
 a bíod ar riúbal ann. Conaic ré le n-a rúilú réin na
 rlóigte d'á ngleuraṑ. aʒur d' ariʒ ré le n-a éluaraib na
 raoine 'ʒá innrint d'á céile ʒur riar ʒo n-éirinn a bí na
 rlóigte rin ʒo léir le dul éun caṭana cpiuaṑa do éroio
 do'n ároiríʒan uaral, do ʒormlóda. ʒormlóda a
 éuʒairi ar ʒormflait. Bí eóluir ar éaint na tíre rin aʒ
 caoilte éom maít aʒur dá mb' ann a cóʒpái é. Nuair a
 téirdead ré amearʒ na noaoinne ann ní bíod rior aʒ aoinne
 ná ʒur dúine de muintir na tíre é.

Fuair ré amac, ar a mearʒ, ar d'uir ʒur b'í ʒormflait
 a bí aʒ eun na n-oibre ʒo léir ar riúbal, ac ir ré riún a
 n-innrí dó é. Fuair ré amac, leir, ar an ʒuma ʒcéadna,
 ʒo maib Siiric, mac ʒormflait, riʒ loélanac áca Cliaṭ,
 aʒ cabruʒad le ʒormflait ar ʒac don traʒar cuma.
 Bíod ré coitcianta anonn 'r anall roir an dá caṭair aʒ
 tabairt ʒac don traʒar eóluir do riʒ loélan ar ʒnótaib
 na n-éiréan, ar an ʒuma 'n-a maib Úman aʒ tuitim aʒur
 náir b' réirir dó maireadaint puinn eile aimpire. Nuair
 a ʒeóbad ré báir ʒo d'uitreáṑ a cómaṭ ar a céile. Ná
 beáṑ don bheit aʒ Murcáṑ ar fearraib éiréan a cóimeáṑ
 oláitte 'n-a céile mar a bíodar oláitte aʒ Úman. ʒo
 mbéad riʒte na tíre, éuarṑ aʒur tear, aʒ marbuʒad a
 céile mar ʒeall ar an ároiríʒeáṑ. Ná beáṑ don bac ar
 rluáʒ loélanac ppeabaṑ éuca irteáṑ an uair rin aʒur
 ʒabáil de córaib ionca i noiaʒ céile. ʒo mbéad a leat
 ar éaṑ na loélanac réin, i ʒcoimib an leat eile, éom
 luat aʒur éioeraṑ na loélanaiʒ. ʒur b'é buac riʒ loélan

an neart plós ba mó féadfaó pé éruinnuḡaó a beic éruinnuḡte ḡleurtá curta le céile aige i ḡcóir báir Óruain, nó i ḡcóir pé iud a tíocfaó. Do tuis níḡ Loctlan an níó rin ḡo h-álunn, aḡur bí pé aḡ uéanam a díen aḡur 'á uéanam ḡo maic, aḡur má bí ní raib oircaó aḡur cor aige 'á éur ué, ná aḡ Siḡne 'á éur ué, ná raib cúntar éruinn aḡ Caoilte 'á tabairt do Múrcáó aip.

Téircaó Caoilte ḡo h-oileán Mánain, leip, aḡur éioó pé caó a bíóó aip riúbal ann, aḡur éurcaó pé cúntar éruinn aip aḡ tḡuall aip Múrcáó.

Tuḡ pé cúpla cuairt ótuair ḡo h-Ínrió Oric aḡur éonaic pé caó a bí aip riúbal ann. Fuair pé ḡo raib ainim ḡormplait i mbéalaib ná ndaoine ann, aḡur ḡo raib talam rairóbir ḡeallta i n-Éirinn, raor ó éior, u'áon fear a tíocfaó aḡ cabruḡaó le ḡormplait aḡur le níḡ Loctlanáó Baile áta Cliaé ra éogaó a bí le teacé.

'N-a éurcaóib ḡo léip, nuair aipḡeáó Caoilte an cómpáó aip riúbal i ucaóó an éogaó a bí le teacé aḡur i ucaóó ná ucalmáinrí rairóbir raora a bí le páḡail ué báir an éogaó, éugaó pé pé ndeara, nuair a uericaó an fear, "Ní páḡaó-ra ḡo h-Éirinn. Ip buan fear 'n-a uúcais féin. Marbóó' Múrcáó mé," ḡo ndeicaó an bean, "Ip fear meáta tú! Múra ucéirip-re ann páḡaó-ra ann! Nó má téircaó tú ann raḡmíó ḡo léip ann i n-donpcaé leat. Tá rir aḡainne a beic maic a uócin do Múrcáó, ní h-eaó ac níó maic uó. Ip fearr uul ḡo h-Éirinn, pé érié a béappairó rinn, aḡur beáta uos rósail a beic aḡ uine aip talam bpeas rairóbir, 'ná beic a u' iairó beáta uócé uar a baic aip na marḡaib riaine ruara ro!"

Bí aicne maic aip Múrcáó an uair rin, ní h-amáin amearḡ ná Loctlanáó a bí 'n-a ḡcómnuige i n-Éirinn, ac aip fuio típe Loctlan ḡo léip, aḡur aip fuio ná h-íoruaróe, aḡur i n-Ínrió Oric, aḡur éom fáda ótuair le h-Ínir Tuile. Nuair

ba maic le mnaoi eagla cup ar leanb ní veinead sí ac.
 “Eirt do béal nó glaothas ar Muread cúsac!” nó,
 “Cúsac Muread!”

Ní raib Caoilte i n' aonag ra n-obair a bí aige 'á véansm.
 Bí a tseachtairí aige le cup uaird go n-Éirinn nuair a bíod
 eóluir éigin ná fuilingeod' pígnear aige le cup as triall ar
 Muread. Cuiread pé uaird a tseachtairie agus o'fanad pé
 péin tall as raibe éuise, as loigs tuille eóluir:

“Do tárla, lá o'á raib pé tall i gCathair na Veirbe, gur
 gluar raírla ó béal go béal amearg na n-aoime.

“Ó,” a véarfad duine le duine, “ar ariúgír an rseal
 nua?”

“Níor ariúgear ariú! Cad é an rseal nua é?”
 a véarfaí 'á fneasmad.

“Árroisg Éirean atá maib!”

“Eirt do béal!”

“Ó, go veimín ní'l aon focal bpeige ann: Loélanac ós
 uaral ó Át Cliaé a tús an rseal nua anall anro as triall
 ar an píg, agus o'á cómarca ran péin ipé Sicme, píg
 Loélanac Áta Cliaé do cup anall é. Tá Drian maib agus
 beid Sicme i n' Árroisg anoir.”

Anran véarfad duine eile a tíocead ruar:—

“Tá an éagsóir asat. Níor túsair an rseal ra ceart
 leat. Ní n-é an t-Árroisg atá maib. Ní'l doinne maib.
 Ir amlaib a cup Sicme anall anro ó Át Cliaé an ppiúna
 ós, amlaib, 'gá inhrinc do'n píg go bfuil Sormlaie go
 maic agus go bfuil gac don níó as out cun cinn aici ar a
 coil. Go bfuair sí an raibhear a bí uairi agus go bfuil
 sí párla.”

“Cad é an raibhear a bí uairi?” a véarfad duine
 eile. “Nac i Árroisgan na n-Éirean i? Tá an raibhear
 ran aici le rada anoir. Náir buailtear a tuille uimpi!
 Cad a cup i mbéal an amadain reo Drian a beid maib?”

“Ní féadair-rá ran,” a d’éirfeadh an fear eile, “muja mar seo a d’éirigh an focal. Dúbairet Sompplait le h-Ámlaoib a d’innirint do’n rígh go raib Druan as tuicim leir an doir go tuigh, agus ná féadfaid ré, agus a díceal a déanam, fearam puinn níor ra. Ir dóca, nuair a leat an éaint rin amearg na ndaoine sup cuireadar leir an scaint agus sup deineadar a bár ar an scaint. Nuair a bíon párla as Sabáil timpal bíon sac doinne as cup leir.”

Cuir an éaint rin Caoilte as maectnam. Cé r’ b’ é an t-Ámlaoib seo? Nó ar d’féidir i n-don éor sup b’ é cara tairg óis ui Cealla é?

“Ní foláir dom, má féadaim é, raðaric págail air,” ar reirean i n’aigne féin.

Óiom ré ar óruioim, ar feadh painc laetanta, i dtreó an ríghéiglaigh le pé mangairfeact a bí ar riúbal aise. Bíod ré as faire ar na h-uairlib agus iad as dul irteac r’ amac. Teip air don raðaric págail ar doinne de págar Ámlaoib. Má teip bí puo eile náir teip air. Níor teip air ceatpar luét airim do éadct n-a timpal do phreib agus prírúnac a déanam de agus é cup irteac i scaircaif óaingean, rar a’ raib fíor aise, ba dóic leat, cao a bí as imteact air. Níor labrad oirfead agus focal leir. Níor deinead ac bheir air agus a dá lám a ceangal lartiar r é agus púicín a tarang anuar ar a rúilib agus é tógaint éin riúbal. Nuair a bí pé irteig ra prírún do cuiread rlabra ran éim air, agus bí an ceann eile de’n trlabra ran óaingean ra bfalla. Do bainead de an púicín agus do págaid anran é i n’ donar. Tar éir painc aimphe do tugaó bia éuige agus do bainead an ceangal d’á lámáib an fair a bí ré as ite an bío. Amáirfeac a bí éugaint, tar éir ceitpe h-uair feio a beir caitte aise i n’ donar, do tugaó an bia éuige airir. Do tugaó an bia éuige mar rin sac don lá. Sac don hair a tugaó an bia do labrad Caoilte

leir an tteachtair, agus o'fharraiḡear pé dé cad é an éúir sup cuirtead irteac ra púirún ran é agus san don juró deanta ar an rliḡ aise. Ní tugaḡ an teachtair don ffreasra air ac pé mar a béar pé boḡar balb. O' imtiḡ lá agus oíḡce, agus o'imtiḡ lá eile agus oíḡce eile, agus o'fan Caoilte ra púirún. O'imtiḡ reaccḡoin, agus ambara bí sac don deabramḡ so b'fásraí ra púirún ran é, níor b'fior cad é an fear. Bí pé as maḡnam agus as maḡnam, agus ní féadḡar pé don tuairim a tabairt do cad pé ndeara púirúnac a déanamḡ dé. Bí fíor aise so maic so maib pé as cup eoluir as tḡall ar muread so h-éirinn ar neart rliḡ tíre loclan agus ar acfúinn na tíre agus ar sac don traḡar ḡnóca rcaic o'a maib ar riúbal ra n-áit. Ac bí fíor aise so maic, leir, ná maib cogad an uair rin ior an oá tír, ior éire agus o'ic loclan, agus o'a b'riḡ rin, pé eoluir a cuirtead pé uarḡ abairte so h-éirinn, nár b'féirir rriairteac do cup 'n-a leic. Má labair pé caint na loclansé cóim maic agus do labradar péin í ní deantar ran rriairte dé nuair ná maib don cogad ar riúbal ior an oá tír.

Nuair a bí b'leir agus reaccḡoin caitte ra púirún aise do labair pé, lá, leir an tteachtair, mar seo :—

“A duine macánta,” ar reir, “níl don lá a táinir anro le m' éur bíḡ cūḡam nár farraiḡear oíot cad é an éúir sup deinead púirúnac oíom. Níor tugaḡ don ffreasra oim. Ir maic liom anoir an méir seo do ráḡ leat, agus tá rúit asam so raḡarḡ an focal as tḡall ar riḡ loclan. Pé duine ir bun le mire cup irteac ra púirún ro, san don o'roc ḡnóim do cup am' leic, tá an o'liḡ b'urte aise agus oíolḡar pé ar. Má tugaḡ don anoir dom oíolḡar ar cóim daor agus a oíolḡar riam a h-éasóim. Mura maic leat labairt liom-ra labair le duine éirín eile agus imir an méir rin do. Labair leir an

c-é a 'dein an gníomh ro. Ní duine gan úgósáir a 'dein an gníomh ro."

D'imtís an teachtair. Ní raib ré abrad imtíste nuair a táinig an ceathrar céadna úo aihir. Do rugadar ar éaoilte. Baineadar an rladha d'á com. Sáctadar an púicín anuar ar a éeann agus ar a fúilib. Do rugadar leó amac é agus ríor cun an éuain, agus cuireadar ar bóro loinge é. Bí an long as out go n-éirinn. Do cuiread ruar na reóita agus do gluar an long. Nuair a bí an long tamal amac ar uirge do bainead an púicín de éaoilte agus do bainead an ceangal d'á lámhaib. Anrao do fín an captaéin leithir éirge. Síde a bí ra leithir:—

"A 'Dúinn,' nó a 'Éaoilte,' nó a 'Cora Dúite Áirída,' nó pé ainim n-ar maic leat fíreagairt d'ó, tá t' anam 'a leigint leat an turpur ro. Mar a 'deirir, ní'l cozaó roir níg loélan agus áiríois éiréan. Ad má feictar ra tír reo aihir tú ní feicfead beó éú 'n-a óiaig ran."

Do léig ré an leithir agus cuir ré éirge i. Bí an captaéin agus é féin, agus an fírean, ríbiaita go leór le n-a céite go dtí gur fíread cun Corcaige. Do cuiread i dtír as ealaic an éuain rin é agus do págáó anrao é. Bí a d'óitín daoine muintearída i gCorcaig aige. Níor b'fada an nígnear a 'dein ré eatarída. D'imtís ré ótuaid go Ceann Cora. Níor b'fada go b'fead ré an nígdáimna, Muréad. Cairbeáin ré an leithir d'ó, agus d'íuir ré an rígeal go léir d'ó, tíro ríor.

CAIBIDÍOL VI:

DÁ AMLAOIB ?

Nuair a h-innreáð an rgeál do Mupéað ní mírte a ráð ná gur cuireáð ag macétnam é. Cé r' b'é an fear a rgríð an leirín rín a tugáð do Caoilte ? Cé ba bun le bpeic ar Caoilte agur é cur irteac i bprírún ? Sin cur oer na ceirteanaib a bí ag Mupéað 'á fiarraige dé féin. O'innr Caoilte dó conur mar a d' iarí Taðs Ós ua Cealla air veit ag fairte, 'n-a cuaróib, feucaint an bpaðáð ré dor tuairis ar an Amloib úo, an compádaide a bí ag Taðs Ós i rgoil Inre Catais. Nuair airis ré na párlai, tall, i rtaob an Amloib a táinr ó Sítric, ó ríð Loélanac Áta Cliaç, ag rual air ríð críde Loélan, gur cuimníð ré ar an Amloib a bí ar iaraid agur gur beartuis ré i n' aigne raðare fáðail, dá mb' féidir é, ar teactaire Sítric, le h-ionacur so mb' féidir gur b' é an t-Amloib céatna é. Gur a d' iaraid an raðaire rín a d' fáðail a bí ré nuair a cuireáð an púicín air.

“ Agur anoir cad ir dóic leat do'n rgeál, a ríð ? ” ar reirean le Mupéað.

“ Tá raint neite ra rgeál, a O'innr, ” arpa Mupéað, “ atá roiléir so leór. ” (Bí ríor ag Mupéað cé r' b'é Caoilte.) “ An fear a d' óiruis an púicín do cur orr-ra bí ríor aige cad a bí uair, gur beartuis uair raðare fáðail air féin. Bí ríor aige so n-aicneópa é dá bpaðpa raðare air. Fuair reirean raðare orr-ra rar ar féadair-re raðare fáðail air-rean. Do rugáð 'n-a lácair tu nuair a bí an púicín orr. O' feuc ré so maic orr anran. Ir fear é so bfuil cómaç aige. Mura mbéað so bfuil ní béað an luçt airn úmal dó. Tá ríor aige cé 'ra mac tu. Siné cur náir leis

eagla d'ó don anéor a tabairt duit: Tá an méir sin foiléir go léir. Cad 'n-a taob' d'ó a tabairt le cuirgint duit, agus dúinn go léir, ar an leictir seo, go bfuil aithe mairt aise oir? Inir an méir seo dom, a Dúinn. An maib aithe as an Amblaob' a bí i n-Inir Catais oir?"

"Ní maib, a pijs," arsa Caoilte.

"Ir dóic liom, a Dúinn, go dtuigim an rgeal, ac b'féidir dearmad a beit oim," arsa Murcád. "Má' r doinne amáin an dá Amblaob' do bí aithe aise oir, ac ceap ré, agus dob' fíor d'ó é, go maibir-re veimništead ná maib. Anran do rgeib ré an leictir sin eun a eip 'n-a luige oir nár b'é féin an t-Amblaob' go maibir ar a lois, mar go maib aithe mairt aise féin oir, agus go maib 'fíor asat féin ná maib don aithe as an Amblaob' eile oir. Ir cuimín liom an t-Amblaob' a bíod as teact anro ainíor ó Inir Catais i n-donfeact le Taos Ós ua Cealla. Measur sur b' ógánae deas-epoideae macánta orsailte é, agus ir dóic liom sur b' é sin meas sae doinne air. Ir iongantae an rgeal é má bí dominear fill ann larcis de'n macántaet agus de'n orsailteact go léir. B'féidir nár b'feairia dúinn puo a déanraimír 'ná labairt le Miam agus an níó go léir do eip 'n-a cómairle. Anro eall, feuc, atá pí féin agus a n-aeair 'n-a scómnuijs," agus eairbeáin ré an tís do Caoilte.

"An bfuil Miam n-a cómnuijs anro, a pijs?" arsa Caoilte, agus do lap ré go bun na seuar. Tus Murcád pé nveara an lapaó, ac d'iompuis ré eóim h-oban ran, as feucaint ar puo éigin eile, sur meas Caoilte nár eus.

"Tá pí 'n-a cómnuijs anro le tamal mairt anoir. Tá pé eóim mairt asam a d'innpint duit cad 'n-a taob'."

Anran o'inir pé do Caoilte an dá foláram a eus an legáio uair, agus an rgeanna a bí air féin le n-eagla go ndéanraí don iaraet ar ním a tabairt do'n Áropúis; conur

nár féad pé a aigne éur éun ruaimínir go dtí gur éur pé
fiadaib ar Miam teadé go Ceann Cora.

“Tá,” ar reirean, “eagla agam’ leas-mátair poime n-a
rúil. An faid a veid pí anro ní véanfar don iardaé ar
éagóir a véanam ar an árpúg. Tuigean Miam cad éuise
go bfuil pí anro, agus zeallaim dúit naé mirté do
fómplaic eagla veid aici poime n-a rúil. Ní tuigean
doimne eile ra teiglaé, am, ac Miam agus a h-atair, cad
éuise go bfuil pí anro. Tuigean fear fúcláma an rúg go
bfuil pé anro éun aise tábairt do bia an rúg. díreac mar
ir gnát aise tábairt do bia don rúg. Mí’l fíor aise go
bfuil don éontábairt pé leit ar m’atair. Tá pé éóm maic
agaimn dul agus do rgeal-ra a d’innrint do Miam
feudaint a’ ndéarfaió pí go bfuil dá ámlaoid ann nó ná
fuil.”

Duailéadar araon anonn éun an tíge n-a raib Miam agus
a h-atair ’n-a gcóimnuise ann. Éur Miam agus a h-atair
ráilte rómpa mar ba éoir.

D’innir Caoilte a rgeal oi, ó turac go veire, agus
tairbeáin pé an leitir oi.

“Coimeárfad an leitir reo, le nbúr doil,” ar ríre,
“agus tairbeánfad do taóg í. Má ’pé ámlaoid táóg
a rshúib í aicneócaid taóg an rshúibinn.”

“Ná béad pé éóm maic agam-ra,” arpa Caoilte,
“preadaó riar go h-Uib Máine agus an leitir a tairbeáint
láirreac do?”

“Tair a bfeacaír miam,” arpa Murcaó.

D’iméig Caoilte riar. Tairbeáin pé an leitir do taóg
óg ua cealla.

“Cé ’r doic leac a rshúib an leitir rin, a táóg,” ar
r írean.

D’feuc taóg ar an leitir. Do léig pé í. Do léig pé
airé i. D’feuc pé ar Caoilte.

“Cé is dóic leat a rghíbh i?” arsa Caoilte leis.

“Aimú, cá b’ fíor dóm-ra cé rghíbh i!” arsa Tadhg.

“Ní’l don píoc d’a fíor dgam cé rghíbh i,” ar seirlean, “ná cad é an bhrí a tá léi.”

Do rtao Caoilte. Conaic pé nár aicim Tadhg an rghíbhinn. Bí pé i gcár ’dih dá cómarle cé ’cu ba ceart dó an rgeal go léir a d’innrinc dó nó nár ceart, gan ceao ó Muread nó ó Miam. Pé deire tuig pé, ó tairbeáin pé an leithir, gur ceart dó a d’innrinc cad ’n-a taob gur tairbeáin pé i agus cad é an bhrí a bí léi. D’imh pé an rgeal go léir dó, na párlaí a d’ aicis pé tall i rtaob bhár bhiam agus i rtaob an Amhlaoib a éuarú anonn ó Át Cliaí, ó Sírcu, go rígh Loélan, agus i rtaob an teactaireadta a bí ag an Amhlaoib rin do’n rígh tall, ’gá pád leis go raib Sormplaic go maic, agus an rairbhreap a bí uaiti, go raib pé págalta aici. Anran d’imh pé do conur mar a éuarú pé féin i gcómhgar do ríghreiglac rígh Loélan reudaint a’ bfeadrad pé raóaric págal ar an Amhlaoib úd, agus conur mar a cuiread an rúicín air, agus mar a cuiread ra bhírún é, agus mar a cuiread anall go Corcaig é, agus conur mar a tug an captaéin an leithir dó.

D’éir Tadhg leis an innrinc go breas roraí go rúí go raib an roraí deirinead párdte. Níor labair pé anran féin. O fan pé gan labairt ar fead tamail maic. Nuair a bí a máctnamh véanta aige do labair pé.

“Cad é an rairbhreap,” ar seirlean, “a bí ó Sormplaic agus a fuair rí?”

“Sini d’iric an ceirt náe féidih le Miam ná le Muread ná liom féin do réidtead,” arsa Caoilte. (Níor maic leis rpaéc ar an gcaitir gan ceao ó Muread.)

“Ragair mé leat roih go Ceann Cora,” arsa Tadhg.

Do gluar an deire roih. D’innreadar nár aicim Tadhg an rghíbhinn.

“Samtuirgear féin sup mar rin a véadó,” arsa Miam

“A sup ar neóin,” arsa Caoilte, “ir tu a tábairt an leictir a tairbeáint dó.”

“Ir mé,” ar rípe. “Níor b’ don dióbáil i tairbeáint dó. Ní h-é an t-é do labairt an éaint do rírib an leictir. Fuair ré tuine eile cun na ríribinne d’éanamh.”

Bí Tadó ana sruama. Ní raib focal as teáct ar ac é as maóctnam. Bí an triúr eile as caiteam tuairimí cóm maic asur o’réadótar é, asur bí sac don tuairim o’ár tugadó as tóinadó irteac, i ndiais ar ndiais, ‘sá cur ‘n-a luige air sup b’ don Amloib amáin an dá Amloib. An fáo a bí na tuairimí ar ríribal bí a lán neite beasa as teáct cun cumhne tairós, neite beasa náir cuir ré bliúpe ruime ionta nuair a éonac ré ar tóir iad, ac sup cuir ré móran ruime anoir ionta, asur bíodar ‘sá tairbeáint dó so raib sac don veabram sup b’ don Amloib amáin an dá Amloib.

Tuis Murcáó sup ceart sup na cailpe o’innrint do tadó. Do h-innreac dó é. Níor beas ran.

“Ó,” ar rípean, “nác mé an t-amadán epioénuigte! Le feall ireac glac ré an Cpeiteam. Le feall ireac glac ré na mion-úir, cun so scurraí irteac ra n-érvam é. Da ceart mé epocáó mar geall ar leigint dó a leitéro o’amadán a d’éanamh díom! feall ab eac an cion a bí aise orm! Ó! Ní cuirfeac náire an ríeíl díom an dá lá ‘r ‘n fáo a máirfeac! Dá máirinn céac ní cuirfinn díom é. A Miam, caitefir-pe asur m’ acair oul riar abairle.”

“Airiú, a tairós, a laos,” arsa Miam, “cac é an sno acs asat riar díom? Ná fuil fíor asat cac cúige sup tugadó anro rinn? Cac ‘tá cun tu féin a córs ar aipe tabairt do’n áit tair?”

“Nílim as oul riar,” ar rípean. “Leanfac an feallaire úo! Dairfeac an geatáire vé. Ó! An

claire! An bíteamnae fill! Leanfao é agus tiocfao ruar leir agus bainfeao an ceann ó n-a suailib dé."

"So féir, a Cairde," arsa Murchao. "Ní'l deimne ceart i n-aon eor fóir agaimn air suir b'é an t-Amhlaoib a bí i n-Inir Caithé do rghrib an leithir rin nó do labair an éaint atá inti. Dá mbéad féin ní h-alair dúinn san feucaint rómáinn le h-eagla suir b' amhlair a cuirpimír ar a cumar tuille díobhála déanam dúinn. Má 'ré a deim an méir díobhála atá déanta ní h-aon díicín é. Ní folair curó d'á gartaet féin a d'imirt 'n-a coinnib. Cuirge-re riap abairle agus fanao Miam agus t' acair anro. Ní san fáe a cuirfeao amac, tall i gceic loélan, an párla úo i staob báir an árois. Do cuirfeao amac an párla i tpeó so mbéad daoine as dul i staicise an rgeil agus nuair a tíoceao an cárs ná déanraí iomao iongnao dé. Do cuirfeao amac an párla le cuir eile, leir: Do cuirfeao amac é mar cómarca, 'gá páo le ríe loélan 'lean de'n ollmúcán cóm dian agus féarpar é. Ní féarpar cao é an neomac a geobao brian báir. Bí ollam.' 'Sé rin le páo, 'Cuirpimíó cun báir é cóm tuac agus ir féoir é, ac bídir-re ollam!' Síne bríe atá leir na párlaib."

"Sabam pároun asac, a ríe," arsa Taois le Murchao, "ac má tá daoine anro agaimn atá cóm ceapaithe rin ar an árois do cur cun báir cao 'n-a taob ná beircear láirfeac orca agus a noic bearta do cur 'n-a leit agus iao do cur cun báir! Cao cuise beir as feiteam so tci so mbeir an oic beart déanta acu? Cao é an leigear ar an noic beart an cuirpfeac do cur cun báir nuair a beir an oic beart déanta?"

"Ir fóir dait, a Cairde," arsa Murchao, "suir ruarac an leigear ar oic beart an cuirpfeac do cur cun báir nuair a béad an oic beart déanta. Ní h-amhlair atácair as feiteam so tci so ndéanrao an cuirpfeac an oic beart."

Ir amlaio atáimio ag véanam ar noicil éun an cuirpéig do corp ar an n-óic véar a véanam. Ni féidir cuirpéad do cup éun báir, pé óic aihpar a véad agat air, go dtí go mbéad óic ónóm éigin agat le cup 'n-a leit. Mura mbéad óic ónóm agat le cup n-a leit cao a véad agat le véanam ac tu féin a éoraint air? Siné atá agaimn 'á véanam, a Cairé. Táimio 'gár zcoraint féin ar an zcuirpéad. Eirig-pe riar abailé, a Cairé, agur ná leis oir le n-aoinne don nío i ótaob na cainte peo atá véanta anro agaimn inoiu. Ná bíod don eagal oir ná go ótabarrad-ra caoi óuit, nuair a éiofairé an t-am éuise, ar t'aigne páram ar an bfeallaire."

"Tá go maí, a níg," arfa Cairé. "Tá t' focal agam éuise rin agur táim pára. Éiofairé mo lá."

Agur ó'iméig pé abailé.

CAIBIDIL VII.

AN TSÍDE ZAOITE.

Nuair a bí Cairé óg ua Cealla iméigte do labair Muréad le Caoite.

"A Óuin," ar reiréan, "pé n-é an t-Amloib do rziú an leirín rin, nó do labair an éaint acá iní, tá botún mór véanta aise. Ó'á zartaót é tá véarimad véanta aise. Damféad-ra zeit ar pé n-é féin. Iméig ag zriall ar Óúlainn óg agur abair leir buidean ó'féarab tobta do cup le céile zan maí agur tar éúgam anro éóm tuat agur beo riad ollam aise.

Ó'iméig Caoite.

“Cao a méarpan tú a déanam, a míg?” arsa Miam.

“Ragad go h-áe Cliac, a Miam,” ar reirean, “asur labairfad le Sítric. Déarfad teachtairfeáct as triall air ó'n árois. Táro Loélanais áe Cliac, asur Sítric leó. Fé rmaect an árois. Cairbeánfad an leitir rin do Sítric. Tá riteáin roir éirinn asur tír Loélan. Ó 'tá an triteáin rin ann tá raor ceas eun gnótaí ceannairgeácta roir an dá tír, asur tá ríacáib ar gac tír acu cornam dlíge a tabairt dor na ceannairgíob a tagan ó'n roir eile. Tá an cornam ran asainne 'á tabairt dor na ceannairgíob Loélanaca a tagan go h-éirinn. Tá gellamaint asainn ó míg Loélan go rotabairt an cornam céasna do ceannairgíob gaeólaea dá roroir anonn go Danmairg as déanam don gnóta ceannairgeácta ann. Cuair ceannairge gaeólaea anonn le déanaige. Bí fé as déanam a gnóta, gan don eir irteac aige 'á déanam ar gnó don duine eile, asur gan bpiread ná millead déanam ar don dlíge de dlígeíob na tíre rin. Táimis ceáirar luét airm, de luét airm na tíre asur do rugadair air, gan euir gan adóir, asur euiradair i bpirun é, asur do coimeádas ra pirun é beir asur reáctmáin. Cairtear ráram a o'rágal ó míg Loélan ar an ngníom ran. Cairtear an ceart céasna a tugtar do ceannairgíob Loélanaca i n-éirinn do eir i n-airgíete do ceannairgíob gaeólaea tall i gcóic Loélan. Ar ríac na h-oibre rin, cairtear a déanam amaé má 'r féirir é, an bpuil an dá ámlaíob ann, nó an é an t-ámlaíob a bí anro asainn acá anoir 'n-a teáctair roir Sítric asur an míg tall.”

le n-a linn rin táimis Caoilte tar n-air.

“Tá Dúlaimn asur na rir ollam, a míg,” ar reirean.

“Tá go maíe, a 'Duinn,” arsa Muread. “Tioctair-re linn.”

“Caéin a gaeóimíob don ríeala uair, a míg?” arsa Miam.

“An tairge 'n-a mbeiré don níó le h-innrinte sup fiú é é 'ó'innrinte cuppar teadéaire ear n-air éúgat, a Miam,” arfa Muréad. “Ní záo 'dom a ráó leat aipe maic a tabairt 'dom' lear-mácair.”

“Ná bíóú ceirt ort, a míz,” ar rípe. “Tabairfad aipe maic 'óí. Ní éuirrío rí cori 'óí a zan fíor 'dom. Táimíó zo h-ana móp le n-a céile. Ac tá fíor aicí, ír 'óóúé líom, ead é an znó acá anro agam, agus tá rí ag 'véanam a 'óicéil éun a 'cairbeáint 'óúinn zo léir sup 'dearmad móp 'óúinn don 'oroc ámhar a beic agaimn uiréí. Tá an 'óicéil ran 'zá comeadó ar fad ó don níó a 'véanam a 'éabróc' leir an 'noroc ámhar. Beiró m'áizne féin ana mí-rárta, a míz,” ar rípe, “zo 'óí zo mbeiró 'fíor agam cé h-é an t-ámlaioib reo, nó an don ámlaioib amáin an 'óá ámlaioib.”

“Cuppar éúgat an t-eóluir, a Miam,” arfa Muréad, “cóm luac í n-éirinn agus beiró an t-eóluir agaimn le cup éúgat.”

'Óiméiz Muréadó agus Caoilte amac éun na h-áite 'n-a raib 'Óúlainn agus na rí ag feicéam leó. Ar marcaigeacé a bíodar le h-iméacé. Marcaiz maicé ab ead íad zo léir. Marcaé áluinn ab ead Muréadó agus marcaé áluinn ab ead 'Óúlainn. Ac ní raib don 'óreicé ag doinne 'de'n beirt, ná ag don fear í n-éirinn an uair rín, agus m'íreacélainn móp féin 'óó cup éúge, ar Caoilte, éun capail a marcaigeacé. An rtail ba mó agus ba éreire agus ba éreine 'óob' féiríir a 'ó'fágaíl, agus é beicé ag iméacé ríain, zan lám 'óúine 'óó 'óúil ar a 'éann zo 'óí zo mbéadó fé í n-aoir a feacé mbuan, 'óó léimpeadó Caoilte ar a mium, zan ríuan zan íalaic, agus 'véanfad fé é marcaigeacé trearna na 'óúca zo 'óí zo mbéadó an rtail rín cóm mín le h-uán caoimac áige. 'Óí Caoilte cúmta éun na marcaigeacé cóm maic 'óíreacé agus bí fé cúmta éun an reaca. 'Óí an neairt agus an funneam zo léir agus an

bhreir beas fáro inr na coraib aige. Don capal a geobraí roir an dá corir rin ní raib don bhreic aige, pé léimpeac a d'éanfaó pé ná pé capaó a baintpeaó pé ar péin, ar 'dul ó n-a ngrheim. Ní féadfaó pé an marcaac a curi de ac le n-é péin d'iomlarrs ar an 'otalam. An tairge 'n-a gcuirpeaó an capal éun luigte beaó an marcaac 'n-a fearam i n' aice, agus anran, an tairge 'n-a mbéaó an capal ar a coraib aipir beaó an marcaac ar a muin aipir. Níor beas de raóaric, uaireanta, beic ag feudaint ari péin agus ar capal ós fiain ag iomaig le céile go 'otí go caiteaó an capal géilleaó d'ó ra deire.

Do gluair an d'ium marcaac ó Céann Coira agus tugaóar aghaó roir ótuair ar Teamair. Da feólta an gluaireacé acu é, ran an bótair álunn a bí go bhreag leacá, leibéalta, péir, an bótair a veineá le n-óruigaó Úruain, ó Céann Coira go Teamair.

Timpal deic míle roir ótuair ó Céann Coira bí buacail ag deireacé b'ó ar an 'tacaó tuair de'n bótair. D' aig pé, abraó riar ódear uair, mar a beaó péirdeá beag gaoice tré éannaib. Do neartuis ar an péirdeá i 'otpeó gur méar an buacail gur rtoim a bí ag teacé. Anran do neartuis ar an péirdeá i 'otpeó gur méar an buacail náir péirdeá a bí ann ac fuaim uirge ag gabáil le fánaig gleanna. Anran d'airig pé mar a beaó brúc agus meic agus fuadair cuirdeacéta, agus do gluair an maric-fluag éirge amac ó r'gac na coille a bí ar taob an bótair agus a bí 'gá gclúdaó uair go 'otí ran. Tánaóar i n' aice agus gluaireadair tairir, agus an fáro a bíodair ag gabáil tairir fámluis pé go raib an talam ag bogáó agus ag luarráó agus ag cur pé n-a coraib le neart agus le brúc agus le fuinneam a ngluaireacéta agus iad ag imteacé mar imteacé' an tride gaoice, agus an ceó-bótair ag eirige 'n-a noiaig, agus ruip agus bileóga feóca d'á péirdeá ruar

ašur o'á zcarao ašur o'á rguabaò eun riúbaíl, leir an
 nšaoite a táinig ó'n ngluairaeat. O'iméiguar éairir ašur
 éuarò an ceò 'n-a fáilib ašur bí an potram 'n-a éluarab,
 ašur nuair féao ré a fáile do žlanao ašur peucaint airir
 orca, bíodair aš imteacò roir ótuair ar a maòair ašur bí
 an potram aš maolužao. Do maoluis an potram žo o'ci
 ná raib ann ac mar a béao ruam uirze. Do maoluis ré
 anran žo o'ci ná raib ann ac mar a béao réioeao žaoite
 tpe épannaib. Anran do maoluis ré žo o'ci ná n-airigeao
 an buacail ac pué beaš anoir ašur airir vé. Anran bí
 ré iméigte. Do cuiraeo a leitéro ve ržáro i žepoide an
 buacala žur řan ré ar an áit rin žan copuige ar ar peao
 abrao.

Deic mbliana ašur vaeano 'n-a óiaig řan, nuair a bí an
 buacail rin 'n-a řeandúine, bíoó ré 'n-a řearam ar an áit
 žeáona žo minic ašur o'airigeao ré an tpeio žaoite aš
 curnužao éiar éear, mar ar éurnuis an réioeao žaoite an
 uair rin, ašur éažao an tpeio žaoite cuige aniar andear
 le funneam, ašur do rguabaò ri éairir roir ótuair aš
 véanam ceo-bócair ašur aš ržairaeao na rop, ašur bíoó ré
 oaingean i n' aigne žur o'é Muréao ašur a mare-řluas a
 bíoó ann! Bíodair žo léir ar řluas na marb, an uair rin.

Ac táinig Muréao ašur a mare-řluas žo Teamair. Cuir
 ré teacairpe irteac aš truall ar m'řeacłainn 'žá ráo leir
 žur maic leir paic cainte véanam leir. Táinig
 m'řeacłainn amac ašur cuir ré mile fáilte roim Muréao
 ašur rómpa žo léir. Do ruž ré leir irteac iao ašur véin
 ré cúram móp víoó. Do cuiraeo cóir bío ašur víže orca.
 Ar baíl o'imir Muréao do m'řeacłainn cao a tuž é.
 Žur cuiraeo dúine ve ceannaigtib na n-éirean i bprirún,
 éall i bpríom-éatair tpe loélan, žan éuir žan aóbar.
 Anran éairbeain ré an leitir.

"Táim ceapaité, a riž," ar řeirean, "ar óul roir žo

h-áit Cliait agus ar tabairt le Sítric, ó 'ré nís Loelanae áca Cliait é, agus ar a fiarraige óe an bfuil don eolur aige ar an t-é ir bun leir an ghníom éagóirca ro do déanamh orainn. Tá leigimír leó an ghníom ro san gearán a déanamh mar gheall air níor b' fada, b'féidir, go ndéanfaí ghníom eile a béad níba méara 'ná é. Ir las an beart dúinne a fáo go mbéad díon agus cornam againn 'á tabairt do ceannaigtiú Loelanae a n-éirinn, agus ná cuirfimid díon ná cornam i n-áirighe do ceannaigtiú Saeblae tal i dtír Loelan."

"Agus cá bfuil an ceannaige Saeblae do cuirfead i bpríun, a nís?" arfa M'Ureclainn.

"Má réantar an ghníom, a nís," arfa Murcáó, "beid an ceannaige le págal."

"An amlaid ba maíe leat mire dúl leat go h-áit Cliait, a nís?" arfa M'Ureclainn.

"Óá mb' é do toil teact linn, a nís," arfa Murcáó, "ba dían maíe an fuo é. Tabarrao pé le cuirgine do Sítric, agus tré Sítric do nís Loelan tal, agus dor na Loelanaig go léir, go bfuilimid ar don aigne ra rgeat. Do cuirfead ran eagla ar an t-é dein an ghníom pé h-é féin."

"Tá go maíe, a nís," arfa M'Ureclainn. "Ragao-ra tid."

Bí dá buidéan acu ann anran agus iao as tabairt aghaí ar áit Cliait. Ní raib i mBaile áca Cliait an uair rin ac caoir ana beas. Bí an féar glar as fáo go raibid ar formhór an tailim atá pé tigtiú móra agus pé ffráideanaib bpeagta fada leacana anoir. Níor deacair nísceiglae Sítric a déanamh amac. Cug an dá buidéan aghaí ar an nísceiglae. Do conactar as teact iao. Bí Sítric agus Amblaoid tuar i bpinneois. Conacadar an dá buidéan as teact eun an nísceiglaig. O' aicnigodar Murcáó agu

M'lfedaclainn. U' aicim Amhlaoibh Caoilte. Do m'c
Amhlaoibh a'gur cuaró pé i b'polaic.

"Ná leis ort go bfuil don p'ioe eóluir a'gat, a m'is, ar
cá bfuilim-re ná an bfuilim beó nó marb," ar peirlean le
Sicric.

Cuaró Sicric amac a'g cup fáilte roim m'lfedaclainn a'gur
roim Muircaó. Do tugad irteac iad péin a'gur na h-uairle
a bí i n-don'fedaic leó, a'gur do cuircaó gac don eóir ortá.
Ar bail d'uir Muircaó cao a tug é. Bí ana cá tu'gadó ar
Sicric nuair a h-innreadó d'ó an éagcóir a veineadó ar an
gceannaisge Gaedlaic t'ail i gCatair na Beirbe.

"Ó," ar peirlean, "cuirreadó-ra teac'aire anonn 'gá
innrint do'n m'is gup veineadó an éagcóir rin, a'gur véanfar
an uile fa'gar veimne a'gur uirveleáca air nác baogal go
vtabairfar don éaoi d'aoinne ar a leicéir a véanam airip."

"Tá ran maic go leóir, a m'is," arfa Muircaó, "ac ní
véanfaró ran an gnó anoir. Tá óru'gadó a'gam-ra ó'n
áirip'is, má tá an fear a veim an gníom ran i n-éirinn
anoir, luéc cuar'vaid' do cup amac éun beirte air a'gur éun
é tabairt éun lámá. Ar maite leir an dá tír, le h-éirinn,
a'gur le tír loélan, ní foláir an fear a veim an gníom ran
do cup éun báir. Ir bíodba báir do'n m'is é, mar do t'óg
pé cuige péin an t-u'g'vair' a baimean leir an m'is. Ir
bíodba báir do muintir na h-éirlean é, mar do veim pé
gníom i gcoinnibh anama fir éirleanaisg. Ir bíodba báir é
do loélanaisg, i n-éirinn nó i n-don tír eile, mar do veim
pé gníom a cuir'vó f'iaic' ar luéc gac tíre eirige 'n-a
gcoinnibh, mura nveinteair an gníom a d' a'gairt, a'gur ran
go luac, ar an t-é a veim an gníom. Ar maite linn go
leir, a m'is," arfa Muircaó, "ní foláir d'óm-ra a beic ar
mo cúmar a páo leir an áirip'is nuair a ra'gadó abairle, go
b'fuil do b'ria'ar m'is a'gam uair-re cuige go nveanfar péin
do víceal, a'gur go nveanfaró m'is loélan a víceal, ar

teac̄t ruar leir an zcuirp̄teac̄ a ðeim an zniom̄ ran azur
 é tabairt̄ cun lāma azur an bār ac̄a tuille aize ð'im̄ir̄
 aīr."

"Ar̄oð, b' f̄eoir̄, a r̄iż," ar̄ra Siṛpic, "nā f̄eoir̄p̄oð ar̄
 n̄oīceal teac̄t ruar leir."

"Nī ðuine ruar̄ac̄ é, a r̄iż," ar̄ra Mur̄c̄að. "Nī f̄eoir̄p̄oð
 don ðuine ruar̄ac̄ an zniom̄ a ðeim pé do ðéanam̄. Nī b̄eac̄
 luēt aīrm̄ an r̄iż ūm̄al do ðuine ruar̄ac̄. An f̄ear̄ zup
 ðeim luēt aīrm̄ an r̄iż ruo aīr, mar̄ a ðeineac̄oðar̄ aīr r̄iūo,
 nī r̄o f̄uīr̄te ðó toul i b̄rolac̄ ó r̄ioz̄ra na t̄ipe."

"Nī f̄eoir̄p̄oð an ðoīm̄an, a r̄iż," ar̄ra Siṛpic. "Nī'l̄ azam-
 ra le ðéanam̄ ac̄ mo b̄riac̄ar̄ r̄iż a tabairt̄ ðuit zo
 n̄oīcear̄p̄oð mo ðīceal ar̄ é tabairt̄ cun lāma, azur zo
 n-iar̄p̄oð ar̄ r̄iż loēlan a ðīceal a ðéanam̄, leir, c̄uige.
 Ir̄é ar̄ mbuac̄ zo leir, don f̄ear̄ a m̄illr̄o ar̄ r̄maēt, é
 tabairt̄ cun lāma c̄om̄ luac̄ azur ir̄ f̄eoir̄p̄oð é."

Nuar̄ a bī an m̄eīr̄o r̄in c̄ainte ðéanta eac̄ar̄c̄a, ð'f̄āz
 Mur̄c̄að azur M'lr̄eac̄laim̄n r̄lān az Siṛpic azur t̄ānac̄oðar̄
 uar̄o. ðī Am̄laoīb i b̄rolac̄ azur é az éir̄teac̄t leir an
 zc̄aint. Nuar̄ a bī an ðā buir̄dean im̄t̄iḡte t̄āniz pé am̄ac̄,
 azur bī a lān c̄ainte r̄oir̄p̄ é péin azur Siṛpic f̄euc̄aint conur̄
 f̄eoir̄p̄oðir̄ teac̄t ar̄ an zc̄uar̄o-c̄ār 'n-a r̄aðoðar̄ mar̄ z̄eall
 ar̄ an zniom̄ a ðeim Am̄laoīb.

CAIBIŌIOI VIII.

BEIRT ŌROĊ BUAC̄AILI:

"ðéanr̄ar̄oð an t-ann̄r̄zian ran, Mur̄c̄að, ðiob̄āil ōūinn,
 a r̄iż," ar̄ra Siṛpic. "Nī mar̄t̄ a ðeim̄ir̄ é an f̄ear̄ do c̄ur̄
 ra b̄r̄ir̄r̄ūn. ð'f̄ear̄ir̄ r̄z̄aoīleac̄oð leir azur f̄aīpe do c̄oīmeāo
 aīr."

“Siné tóiread a d’éanraimn muir mbéad a fíor a beir
 a sham go n-aithneó’ ré mé dá bfaḡad ré maḡaric oim,”
 arsa Am̄laoib. “Iḡ tóic leó i gCeann Coḡa go bfuilim
 maib. Ní’l don ploc d’á fíor acu cé r’ b’é Am̄laoib ná an
 bfuil ré beó. Dá bfaḡad an fear úo na gcoḡ maḡaric oim
 do neóḡad ré tóib cá bfeacaib ré mé. Tá aithne aise
 oim, ac iḡ tóic leir ná fuil don aithne a sham-ra aḡ réin.
 Siné ball ’n-a bfuil an veapmao aḡ. D’ aithneḡar an
 peirleir éall cóm luac aḡur do leigear mo fúil aḡ. Dá
 bfeicead ré mé rap a bfeaca-ra é, aḡur go n-imteó’ ré
 gan mé ’gá feirgint, d’imteó’ ré abailte láirpeac aḡur do
 neóḡad ré tóib i n-Inir Cataig aḡur i gCeann Coḡa go
 bfeacaib ré mé, aḡur cá bfeacaib ré mé. Anraḡ do véad
 fíor acu go léir cé tóḡ an cáilir. Conaic colla mé i
 gCeann Coḡa an lá fáḡar an áit. Do curraí ro aḡur rúo
 le céite aḡur véad fíor acu go léir cad é an gnó a bí a sham
 i gCeann Coḡa an lá ran. Tá d’apraoír tuarim do cá bfuil
 an cáilir anoir. Cáirpead do mátaḡ teitead le n-a n-anam
 ar an áit.”

“Mo mátaḡ!” arsa Siḡne.

“Ár mátaḡ, má read,” arsa Am̄laoib. “Ní beaḡ d’i a
 bfuil le fulang aici eataḡta. Iḡ fearḡ gan a tuitte eóluir
 a tá d’airt tóib. Iḡ tóic leó go bfuil an cáilir imtḡe
 tar p’raige. Ní féoḡir d’ár mátaḡ cor a cur d’i, do ló
 ná d’ oíóce, a gan fíor tóib, tá an raige cóm g’éar ran
 uiré. Dá bfaḡimn-re mo tóil ní maḡad fear na gcoḡ tar
 n-aḡ aḡ tḡuall oḡta. Bí eagal ar an ríḡ, dá t’uḡc’i don
 ancoḡ d’o go t’oicpead coḡad ar, aḡur gan rinn ollam̄
 fóḡ, d’ar leir.”

“Cad é an neaḡ acá ollam̄ aise?”

“Tá oét míle fear ollam̄ aise, i n-aḡm r’ i n-éire. Dá
 nḡlaoiré’i amáirpeac aḡ d’féadpead ré dá míle fear eite do
 cur leir an oét míle rin. Ní tóic leir go bfuilim’o laet

Láidhí ár n-óráin. Tá riannaidí Síleanna Máma fóir air.”
 arsa Amlaíb.

“Ní n-aon iongnadh go mbéadh,” arsa Sitric. “Óein
 Clann Cair obair uachtáraic an lá ran.”

“Dainfeair mórdáil an lae rin díob nuair a tíoceadh an
 lá atá 'n-a gcóir aghainn,” arsa Amlaíb.

“Dainfeair,” arsa Sitric. “Ac ir fearr feúcaint
 róimáinn agus rinn féin d’ ollamúgadh i gceart. Cad é an
 neart eile, nó na nírt eile, atá ollam, nó ag ollamúgadh, i
 n-éagmair nírt ríge loélan agus ár neart féin i n-éiminn
 anro?”

“Tá neart d’á ollamúgadh ar oileán Ílanain,” arsa
 Amlaíb, “agus ní neart ruarac é. Tá cúig céad déag
 fear ann, ollam aon lá a glaothar ort. Níl oileán veir
 na n-oileánaid atá lairtar d’ Albain gan míle nó cúpla
 míle fear ollam ann. Ir dóic liom go bfuil trí míle fear
 ollam ar oileán Sgataig.”

“Tá ran maic go leór, a ríge, ac an bfuil aon eolur
 cruinn aghat ar an ollmúcán atá ag brian ‘á déanam?”
 arsa Sitric.

“Ambriatar go bfuil,” arsa Amlaíb. “Níl aon
 míogarnaic ar brian. Tá ré ‘gá ollamúgadh féin eóim
 tréan agus d’féadadh ré veit ‘gá ollamúgadh féin dá
 mbéadh fóir ar n-aighe aige eóim cruinn agus ‘tá aghainn
 féin. Dá mbéadh ré veit mbliana níor aige ‘ná mar atá
 ré véadh ré ruar aghainn veit ag briaic ar aon lám uachtair
 a d’fágail air. Ac tá ré ana doirta. Ní fóir cad é an
 neómat a fínírd ré a cōpa. Anran má bímio ollam veit
 faic aon ruar ar ár doil aghainn.”

“Mearar,” arsa Sitric, “go raib congnam aige le
 fágail eun iad a fíneadh.”

“Ir veacair an congnam a tábairt dō, tá an fairte eóim
 blúit ran,” arsa Amlaíb. “Tá inéan tairōs míoir ui

Cealla ra n-áit i gcóinnuige agus ní féidir don níó a déanam a shan fíor ói."

"Aifigim a lán daoine as teacht táirri rin 'gá máó sup cailin ana bpeas i. Cad é an raḡar i?"

"Óróc raḡar," arfa Am̄laoib. "Tá ri dactamail, deabraisḡeac, áluinn go maic. Déarfainn sup b' i an bean ir áitne i n-éirinn i, larmuic de'n ántoḡaim. Ac tá ri go h-ole."

"Ní n-é rin adreitear," arfa Siḡic. "Iré puo atá i mbéalaib daoine 'n-a taob 'ná go bfuil áitneac a pearran tar na beartaib agus sup buaird uairleac a h-aigne agus a méinne ar áitneac a pearran."

"Ná creio focal dé," arfa Am̄laoib. "Creio a málairc. An céad uair maím a conac i do conac go maib ri go h-ole. Óróc raḡar iread i. Deirim leat é."

"Cad é an raḡar a dritáir?" arfa Siḡic. "Deir ḡac doinne go maib ana éion aise féin agus as Am̄laoib ar a céile; an t-Am̄laoib úo a caillead nó d'imtḡ amá. Deirtear go maib ré as bipead a éroide as sol i noiaḡ Am̄laoib."

"Ó, cúir ḡaibe éḡainn! An fear boct. Níl ann ac leat-amadán," arfa Am̄laoib. "Díod ana rpoḡt aḡam ar uaireanta. Ní leiginn m' aigne éirge, áitac. Bíomair tuar i ḡCeann Coḡa lá agus bí cleairdeac ar riúbal ann. Dain ré an cor de maḡac bpeige ann le buille tuaiḡ. Do leigear féin orm náir féadur an clear a déanam. 'Níor éḡair a céarc féin do'n raobur,' ar peirean liom Amadán iread é, a rḡ. Ní mḡrte fear láirir a tabairc ar mḡrcad, áitac. Ní dóic liom sup buail maím fóḡ umam fear cóim láirir le mḡrcad. Deirtear sup treire d'fear é 'ná a atair an lá ir fearr a bí a atair. Ir ionḡanta ac an fear é. Ní féadur do rúile tḡḡaint de dá bpeiread as déanam na lúcélear é. Níl don teóḡa leir an neairc atá ruidte im ḡac ball d'á ballaib."

“Tá fáil agam ná buailfead uime ra éad ro atá le teacht lá éigin,” arsa Síthic. “Ac feuc, a d’mlaoib. Tá an ríéal go h-olc agat-ra.”

“Conur ran airiú!”

“Caitfear an ceann a baint díot.”

“Ó, tuigim,” arsa d’mlaoib. “Agur tá do bhiatar níos tabairtá agat-ra do Múrcad agur do Úrian go ndéanfaid do díceal éun an cinn a baint díom. Nác rimplíde na daoine iad! Ac ar ndó, táim féin éom rimplíde le h-aoinne acu. Tá mb’áil liom-ra an ceann a baint o’ fear na zcor nuair a bí zheim agam air ní béad an ceann le baint díom féin anoir, agur ní béad do bhiatar níos tabairtá uait agat-ra éuige. Ac rin mar iméigean i zcómnuige ar an nduine ná bainean an ceann o’á namair nuair a zéibean pé an lom air. Zéobair an namair rin lom air féin agur bainfid pé an ceann dé.”

“An neórfair do’n níos zup táinig M l’feaclainn agur Múrcad anro?” arsa Síthic.

“Imtéodad roir láirfead agur neórfad an uile focal dé dó, agur neórfad dó go dtáinig fear na zcor anro i n-sonfead leó, agur ná tiocfad o’á mb’áil leir an níos leigint dóm-ra an ceann a baint dé i n-inead an púicín a éur air,” arsa d’mlaoib. “Cuirfimm-pe púicín air a cuirfead veirpe le n-a éur rriairfeadta. Ac ní n-son máit veit ag caint anoir air mar ríéal. An ceannaige! An peirleir! Ir veir an obair veit ag tabairt ceart ceannaigeadta o’á leitéro rin! Ceart rriairfeadta atá tuzaite dó!”

“Agur go móir móir o’r duine tura ná déanfad rriairfead i n-son éor! Da las leat a leitéro a déanam!” arsa Síthic.

“Cuir uait an mazad, a níos,” arsa d’mlaoib. “Ní cúirai mazad é. Déanfaid Donn mac Deatad díobáil rór dúinn.

asur ní úéanrað óá nveinti ruð orm-ra nuair a bí sreibn asainn air. Ac é cupr anall abairle 'n-a raogal asur 'n-a fláinte! Ní féidir liom foíðneam leir mar rgeal nuair a cuimnighim air!"

\ Do rgar an beire. D'iméig amlaoib anonn go nígteirglac níg loctan asur v'imir pé óó gac níó i utaoð ceact Murcað asur m'lradaclainn go n-áe Cliaé, pé mar a dúbairt pé do neórrað pé.

"Tá go maít," arfa'n níg. "Ir fearr go móp an rgeal a beir mar atá pé 'ná é beir mar a beaó pé óá sreibn an fear úo eun báir. Óá sreibn eun báir é ní beaó loctanac beó i n-éirinn um an utaca ro ac an méir acu do cuirpeaó iao péin go uaingean pé rmaet úriain. Ní féaduraimir-ne coris do cupr le n-ár nuaoine péin anro. Do caitei iao do gteurað asur do cupr ar loingear asur iao do hpeit go n-éirinn eun díoltair a úéanam ar úriain asur ar gaeólaib éirlean mar gcall ar marbugaó a gcine. Ní beaó ac uicinear asur úroé ollamugaó ra n-obair. Ní maðaú ar neairt go n-éirinn i n-aonpeaet. 'N-a mbuioimib pé leit rpeaó do rrioirrioir éire. Anran do marbóe' úriain iao 'n-a mbuioimib pé leit. Ir fearr go móp an rgeal a beir mar atá pé. Beiró uain asainn ar cuille nirc do cupr le céite. Asur feuc, a amlaoib, a míc ó," ar peirean, "beiró uain as úriain ar báir a ú' fágaíl,——má tá aon aióm aise ar báir a ú' fágaíl i n-aon cor!"

Ó'ran an rgeal mar rin asur do gtuair an t-ollmúcan ar asair, inr gac aon páirt de éiré loctan asur inr gac aon páirt ó' oileán na n-éirlean, go móp móp inr na n-áiteanaib a bí uilir do úriain.

CAIBRIDÍOL IX.

MARBUGAÐ LE SOILBREAS.

An fadó a bí an t-ollnúcáan, ní riúbal móir-tímpal ná n-éicean bí agharó ná n-éicean ar Céann Cora. Ní raib lá san ppiúnra éigin, nó burdean éigin, o'uarrib nó de maib móra, ó ceanntar éigin de'n tír, as teacé so nísteiglac Úriam, a o'iaraid cómaire, nó as rocaruáad cúire, nó 'sá fíarfaige an 'mó fear a béad ortá do cup le céile i gcóir an éogaid a tuig sac doinne a bí as teacé Deiruidir so léir, nuair a bídir as imteacé, ná raib miam i n-éicinn níg éom móir gpadam le Úriam; ná raib miam i n-éicinn nísteiglac éom gneanta le nísteiglac Úriam; ná raib miam i n-éicinn, ná i n-aon tír eile, fíir éom n-uapal, éom epóda, éom tréan i gcaé le Clainn Cair.

Anran deiruidir so léir, o'a áilneacé agus o'a nórmair-eacé agus o'a uairleacé ar sac aon trágar cuma, an nísteiglac agus a raib ann, gur cup an Úanpigin agus Miam, ar an nspadam agus ar an uairleacé agus ar an raróbréar agus ar an bplúire agus ar an mabairne, maire ná béad ortá i n-aon cor mura mbéad ar beirt fín a beir ra n-áit.

San ampar doob' áluinn an beirt iad; agus ní áitneob' doinne do tíocpad ann mar fín ar éuairé ná so raib capadar íoir an mbeirt. Ir ar éigin ba o'óic le tuine a tuigead Miam féin uairleanta so raib aon níó eataréa ad capadar, bíó gormplait éom caoin éom enepda éom spádmair ran léi. Bíó an t-áirpean sac aon maioion, as Maolpuatáin, i n-eaglar an nísteiglaig, agus bíó gormplait agus Miam as an áirpean coitcianta. Do éici so minie i gcaiteam an lae an beirt, i bpoáir a céile, as caint agus as cómpáó so foilbir agus so ruairc agus so

fulcmaib, i dtreó ná bíod don píoc d' á éimneamh as doinne ná faib fíor bunúr an rgeíl aise, go faib don níó roir an mbeirt ac caradair pírinneac. Ní faib fíor bunúr an rgeíl as Maolruaáin. Do tuigead sup b'feairi an rgeál a coimead uairó i dtreó ná tairbeánrad pé don rgaámlaet 'n-a éaint ná 'n-a éirdeactanar leir an ártórig ná leir an ártórigain. Ac bíod iongnad móir air nuair a éasad Niam éirge éom mimic roimír an áirpean, ar maidin, agus nuair a ó'iarad pí éom dian éom dlúe air a guíde do cup ruar éun Dé ra Naomh ídbirt.

Bí an ainmír as gluaireact ar an gcuma ran. Cómaet Úrúain as neartuad inr zac don ball iriú i n-oileán na h-Éirean, agus cómaet Loélan as neartuad inr zac don ball larmuic d' oileán na h-Éirean. Na buideana inr na daingeanuib as déanamh taitige der na h-áirmaid agus as leanmáint ar an dtaitige éom dícealac agus ba éairt d'feairuib ná feirir cao é an neómat a éairfíoir na h-áirmín do láimriáil i gcoimrúgar maáaire éun iad péin a éoraint ar namúuib píocmaia fuilteaca, mar a éein cuiró acu go mimic éeana. Na ríúte agus na h-uairle ar fuir na tíre as cup a mbuideana péin le céile, 'zá múinead agus 'zá ngleurad agus as méaduad a neart, as toad na bfeair ab feairi agus as cup na h-áirmáirán i leir tauib. An zadá, Meairúac, as obair go dian, na ceairuáigte doob' feair le pááail aise, na teinte ar lapad agus na builú as péirdead aise, do ló agus d'óidée, agus san ar a éumar na h-áirm a déanamh éom tiug agus bí glaoúac agus ceannaé opéa, bí a leiréirín d' áire ar zac don ruo i bfuirm pí éun áirm a beir n-a láim aise. Bí Taús Móir ua Cealla i gCeann Cora, ac má bí, bí Taús Ós éiar ra baile, agus ní haogal ná sup gleur pé neart Uib Máine éom maic díreac agus déanrad Taús Móir péin dá mbéad pé éiar.

Ir amlaib a bí faise agus fornam agus ionarbháig roir na nígteib agus roir na cineálai, feucaint cé b' fearr a déanfaid an t-ollmúcán, agus cé r' b' iad an duidean doib' fearr a béad zleurtá agus ba mó do cairbeánfaid neart nuair a tíocefaid an glao.

Bí an feall a tuis ré a bí déanta as amlaib air as déanam ana buartha do taidz óz ua cealla. Nuair a cummngéad ré ar an bfeall ran do éorúgáid a éuro folá agus tagad allur teit tré n-a éroicean amad le náire. Tuis ré i n' aigne murá mbéad an caradur a cairbeáin ré féin do'n ropaire fill, zo mb' féiruir ná béad oiread iontaoib as Colla ar agus do bí. Tuis ré anran zo mb' féiruir zur éaric do dul ódear éun na mainirreac agus an rgeal zo léir a d'innrinc do Colla, rgeal áoite a d'innrinc do. Zo mb' féiruir zo tíocefaid oroc amnar as Colla ar duine éigin eile, víreac ré mar a táiníz an oroc amnar as an legáid ar an ragaric óz, ar aric mac Duib. Nuair a cummng ré ar an méid rin ba dóbair do rreabad ódear láirreac. Ad anran do cummng ré ar nam agus ar murcaid, agus dúbairic ré leir féin zur b' fearr dul roir ar d'uir zo Ceann Coira agus ladairic le nam. Siú roir é. Ní féarfaid ré fanmáint roair. Ní féarfaid ré an oíde éoila. Ní féarfaid ré don truannear págail ó n' aigne ad an fáid a bíod znó éigin roir lámáib aise, znó éigin a éorúgáid é ar beit as maétnam. Nuair a bíod ré as riúbal ní féarfaid ré zan beit as zéarúgáid ra éurideacit zo d'í ná féarfaid doinne coimead ruar leir.

Táiníz ré zo Ceann Coira. Nuair a bí ré as teacit i zcómngair an nígteirgláig agus é as riúbal zo zéar, donaic ré an beiric ban as riúbal romir amad agus é as teacit ruar leó. Bí ré as riúbal zéar agus bíodair-ran as riúbal zo breaig réid. Bí caint éigin ar riúbal acu a bí 'zá zcur

as gáirí go h-iongantad. Níor mótuighodair as teacht é go dtí go raib ré náe móir busaitte leó. D'iompu i gúdar agus tugaodair agháid air. Do rtao ré 'n-a coilg-pearam ar lár an bócair. Gormflait agus Miam iriada a bí ann.

"Ó! Mile fáilte rómat, a míg!" arsa Gormflait go foilbhir. "Iz fada ná fearcamair tu," ar riré, agus fín pí a lám eirse agus gáire 'n-a rnuá.

Do ruo ré ar an lám, ac dá bfao ré éire air ní fearoao ré focat do labairt.

"Iz uóca," ar riré, "ná fuairur don tuairis fóir ar AmLaioib. Cuirean ré uaignear orm, a Miam," ar riré le Miam, "Taós a d'feirsint agus san AmLaioib a d'feirsint le n-a coil. Uí ana éion agam ar AmLaioib. Ni fearoair an doiman cao d'imtís air. Da móir an truaas don oroc níó a d'imteact air."

Comáin pí léi mar rin as caint. Níor labair Taós. Ni fearoao ré labairt. Uí ré mar a ráoai le rsiain é. Níor labair Miam ac éom beas. Ré ruo a bí 'zá cup as gáirí rap a oáinis Taós ruar, níor fan don éimne aici air agus níor fan don gáire aici.

"Iz uóic liom," arsa Gormflait, "go bfuil ruo éigin as uéanam buarca do d' dritáir, a Miam, agus sup maic leir beic as caint leat ac' sonair. Fanaig anran as riúbal daoib féin go dtí go mbeid búir scaint uéanta aguib, agus raao-ra irtead. Ac ná comeadó abrao uaim í, a Táos," ar riré. "Tá cleair ar obair fhátaoe aici 'á múinead dom agus ní beid mé páirta go dtí go mbeid an cleair agam."

D'imtís pí uata. Níor labair doinne de'n beirt go dtí go raib pí ar a raóaire. Anran do labair Miam.

"Airiú, a Táos, a maoinac," ar riré, "cao tá ort!"

"Ní'l blúire ar doiman orm," ar riréan, "ac do bain an bean ran a leitéro de breib aram! Níor fan léar meabrac agam nuair a éonac an beirt aguib i bfoeair a

céile ar an gcuma ran. Nác uatbárac an ara í! Cao é mar féadán rí caint agus rult agus sáirí déanam, sur dóic le duine ná fuil cor ná lúb 'n-a croidé ac oipead leir an leanb! "Do buaid rí ar a bpeacá miam!"

"Ní feadaraí a leat, a tairís. Ní feadaraí a leat," arsa miam. "Mura mbéad m' acair a beir anro am' aice agus comáirfead rí ar mo meabair mé. Ní feadar an traogal cao a dall brian agus i tabairt leir miam! B'feair liom go mbeinn féin agus m' acair tair ra baile agus go bfeadaraíir fanmáint ann." Anran do érom rí ar sol, agus bí rí as sol ar fead tamail máit.

Níor labair Taóis go dtí go raib an grear ran suil curta ói aici. Nuair a bí ré curta ói aici: "Sead!" ar 'ripe "Iy mór an t-éadromugaó ar mo croidé an méro rin."

"A miam, a laog," arsa Taóis, "ní déanfaid ro an gno go deó. Caitfeair acairugaó déanam ar an obair reo. Ní páspar anro tura níor ra. Tá cion agus ar brian. Tá cion agus go léir air. Ac iy meara liom-ra tura 'ná é, agus 'ná a bfuil beo o'á mbainean leir. Má tús ré leir í, agus má dein ré dearmáto nuair a tús ré leir í, ní h-alaró dúinn tura beir tíor leir an ndearmáto ran. Caitfiró murcaó duine éigin eile do cup as faise ar fómplait. Deán éigin o'á pasar féin ba ceart do cup as faise uirí. Iy máit liom mar a tanaas. Ní raib don éinne agus go rabair i n-a leitéro de cáir aici. An bfuil fíor agus cao 'tá ceapaité aici? Tá rí ceapaité ar do croidé a bipead ircis do' éliab le corp foilbhir agus ríbiaitáéta! Iyé a náduir féin fuat piocháir a beir aici larcis de'n troilbhear agus de'n géalgáire. Iy amlaio a péiróigean ran le n-a goile agus le n-a pláinte. Tá fíor aici go h-álunn náe mar rin duit-re, ná péiróigean a leitéro le o' goile ná le o' pláinte. Tá fíor aici go gcuirfiró an obair rin ra éré tú ac leanmáint air. Anoir, as feudaint dom oir, éim go

bhuilir ag dul ar. Caitreasar duine éigin a d'fásail a beir
maid a d'ócín ói ra élear ro atá ar riúbal aici."

"Ih d'óic liom, a Cairós," arsa Miam, "so bhfuil an ceart
asat, nó pé 'n-éirinn é, so bhfuil cuio de'n ceart asat.
Tá sí, ih d'óic liom, ceartaite ar mo fálante bhureadó, nó
muhab é rin é, ar mé díbirt ar ro. Ih d'óic liom sur cuma
léi ac so mbéad sí rgaréa liom beó nó maib. Má iméigim
anoir beir ácar uirtí asur véarparó sí léi péin so bhfuil
eirušte so maid léi ra éluice a focaruis sí ar a d'imir.
Ní maid liom an méro rin a tabairt mar fáram ói asur
san cúrrái an Ároisíg do bac i n-don éor."

"Ní h-don comparáio i n-don éor tura asur i péin, a
Miam. Ní h-don éreideamaint duit-re an lám uadair a
d'fásail uirtí inr na beartaib atá curéa roimri aici.
Téanam asur labraimír le m' áair. Asur feuc airtú! Da
dóbar dom an gnó a éus mé do véarparó. Táim 'zá
éumneam, a Miam, sur ceart dom dul ríor so h-inr
Caéais asur a d'innrinc do Colla sur b' é ámlaioib a suró
an éailír."

"Asur ar neóin, a Cairós," arsa Miam, ag cur rmuta
záire airtí, "ní'l don veimne ceart fór asat ari sur b' é
an t-ámlaioib a bí tíor i n-inr Caéais do suró an
éailír."

"Tá veimne mo d'ócín asam ari," ar reiréan. "Náe
taparó a táimis an dúil ra éreideam aise! Bí puró éigin
'zá cur n-a luige orm i scairéam na h-aimprie an fáro a
bí pé 'zá ollmúgadó péin éun an éreidim a glacadó ná raib
don sur ra n-ollmúcán. Bí easal orm dá ngéillinn do'n
rmaoineam ran so mbéinn ag véanam éasópa ar an
mbuacair, bí pé cóim rimplíde, cóim leanaibaíde rin, an
poraire! Anran airtí, nuair a dúbairt pé sur maid leir
beir 'n-a rgarre, táimis an rmaoineam céatona éúgam.
Ceapar nár mócuigeap an sur ceart 'n-a éaint ná 'n-a

méon i ttaob an ruda a bi aise 'á cur roimh, dar liom: tugar pé n-deara go minic solamhar éigin ná féadainn a cuirgint inr na gnótaib Crieoim a bíod ar ríubal aise. An lá a bi brian agus na h-uairle tíor, nuair a tainis an leáir, d' ariúear daoine as cáinead agus as gearad na loclanae or cómair an loclanaig óis. Bí easal orm go mbéad fearis air. Níor cuir pé bláire ruime 'n-a scaint, an ropaire fill! Is áluinn a coimead pé a aigne ircis, agus mire as déanam éascóra ar mo dá fúil agus ar mo bheiteamntar féin le n-eagla go ndéanfainn éascóir airfean. Níl aon ríoc d'á meabhall orm, a Miam. Isé guró an éailir, agus is eun í guró do leis pé air gur glac pé an Crieoim, agus is cuise do leis pé air gur máit leis beic 'n-a pasair. Bí fíor aise, eom luac agus béad curó ver na mion-óroaib glacaité aise, go scuifead Colla ra n-érom é. Anran bí gac aon éaoi aise ar an scailir a guró. Bíor eun dul ríor agus an rseal go léir a d'innrint do Colla, ac níor máit liom é déanam san é cur ad' eomairle-re ar tóir. Cá b' fíor ná go mb' féoim go mbéad pé ar duine éigin eile as Colla. Téanam go bfeicimro m'atair, agus ra n-am scéatona, bí as cuimneam ad' aigne ar cao is ceair dom a déanam."

Cuadair irteac i rciis Taros Mór uí Cealla, agus fuaradair Taros féin rómpa ircis.

CAIBRÍOL X.

FUASGAILT.

Bí Taros Mór féin rómpa ircis agus níor b' aon iongnad má sear a éroide nuair a conaic pé cuise irteac an beirt. Ní raib le feirgint i n-éirinn an lá ran rígan ós a

ó' féadórad fearam i n-aice na h-ingine agus iomláine a h-áilneácta féin do coimeádo. Pé áilneáct a cífi inti an fáid a béad sí 'n-a h-aonar do tíocrad claoídeádo ar an áilneáct ran nuair a curfai 'n-a fearam i n-aice Mam i ví daoine as turpuádo ar a tabairt pé n'oeira ná bíod iomláine bláta ar áilneáct Sormplait féin, le deirniúge, nuair a cífi Mam 'n-a h-aice. Níor éoir puinn iongnádo déanam dé rin, ámtáct, mar is as teáct a ví áilneáct Mam agus ví áilneáct Sormplait as imteáct, nó as turpuádo ar imteáct. Agus i dtáob an mic. Ví pinne agus rólurmháire agus síleáct na h-ingine ann, agus ví folt óir na h-ingine air; an t-ualláct órda ar a ceann agus anuair ar a sruailiú agus ar a plinneánaib. Ví an trúil níosá ééadna n-a ceann, so glán agus so h-orsáilte agus so neam-eagláct. 'N-a teannta ran ví pé spóide cumarác láidhr mar ba duál atair do veit. Ní raib an éaoi págalta róp aise ar gníomártaib saile agus sairse déanam, mar a ví págalta asá atair, i gcéanaib Úriam i n-asáid na loctanáct. Ad ví an éaoi noimr, agus ví sac don veabram so n'oeirad pé na gníomárta nuair a tíocrad an éaoi, agus so motóé' na loctanáis meáctaint a buille.

Níor b' don iongnádo má geal epóide táidg mór uí cealla nuair a conaic pé an veirt eúise irteáct.

"Dé veata-ra, a táidg!" ar reirean. "Conur págalr sac don ruo agus sac doinne ad' óidg ra baile?"

"So maithir-re, a atair!" arfa táidg. "Ó págalr sac doinne agus sac don ruo am' óidg so maic, buidéar le dia! Ví ruo beas as déanam buarcta dom agus níor veinear ad ruic amair éun so labarrainn le Mam mar geall air."

"An mó fear a veit asat i gcóir an éogáid, a táidg?" arfa táidg mór.

"Tá eúis céad veas fear asainn ceana, a atair," arfa

ΤΑΟΣ ΟΣ, “ΑΣΥΡ ΤΑ ΠΙΟΡ ΑΣΑΜ ΣΟ ΜΒΕΙΘΟ ΟΥΣ ΟΕΑΘ ΕΙΤΕ ΑΣΑΙΝΝ ΡΑΡ Α’ ΡΑΘΑ.”

“ΤΑ ΡΑΝ ΡΙΘ ΒΕΑΣ, Α ΜΙΘ Ο,” ΑΡΡΑ ΤΑΟΣ ΜΟΡ. “ΘΑ ΟΕΑΡΤ ΟΥΙΝΝ ΑΝ ΤΡΙ ΜΙΛΕ ΡΛΑΝ Α ΒΕΙΘ ΑΣΑΙΝΝ.”

“ΙΡ ΜΟ ΑΝ ΝΕΑΡΤ ΘΑ ΜΙΛΕ Ο ΥΙΘ ΜΑΙΝΕ, Α ΑΤΑΙΡ, ΝΑ ΤΡΙ ΜΙΛΕ Ο ΔΙΤΕΑΝΑΙΘ ΕΙΤΕ. ΤΑ Α ΛΑΝ Θ’ ΑΡ ΒΡΕΑΡΑΙΘ ΑΣΥΡ ΤΑ ΜΥΡΥΣΕΑΝ ΟΣ ΟΡΕΑ.”

“ΤΑ,” ΑΡΡΑ ΤΑΟΣ ΜΟΡ, “ΑΣΥΡ ΜΑ ΞΕΙΒΙΘ ΛΟΟΛΑΝΑΙΣ ΑΝ ΛΑΜ ΥΑΟΤΑΙΡ ΟΡΑΙΝΝ ΕΑΘ Α ΘΕΑΝΡΑΙΘ ΑΝ ΜΥΡΥΣΕΑΝ ΟΣ? ΒΕΑΡΤ ΛΑΣ, Α ΤΑΙΟΣ, ΙΡΕΑΘ Θ’ΑΘΝ ΡΕΑΡ ΑΤΑ ΔΒΑΛΤΑ ΑΡ ΕΛΑΙΘΕΑΜ Α ΕΑΡΑΘ ΡΑΝΜΑΙΝΤ ΡΙΑΡ ΑΝΟΙΡ. ΝΑΕ ΘΟΙΟ ΛΕΑΤ ΡΑΝ, Α ΜΙΑΜ?”

“ΝΙ ΘΟΙΟ ΛΙΟΜ, Α ΑΤΑΙΡ,” ΑΡΡΑ ΜΙΑΜ, “ΣΟ ΒΡΑΝΡΑΙΘ ΔΟΝ ΡΕΑΡ ΡΙΑΡ Ι Ν-ΥΙΘ ΜΑΙΝΕ, ΔΟΝ ΡΕΑΡ ΣΟ ΒΡΥΙΛ ΛΥΤ Α ΞΕΑΣ Ι Ν-ΔΟΝ ΟΡ ΑΙΣΕ.”

“ΝΙ ΘΟΙΟ ΛΙΟΜ ΣΟ ΒΡΑΝΡΑΙΘ, Α ΝΉΞΑΝ Ο,” ΑΡΡΑ ΤΑΟΣ ΜΟΡ. “ΔΟ ΕΑΘ Ε ΡΕΘ ΟΡΑΙΘ, Α ΤΑΙΟΣ?” ΑΡ ΡΕΙΡΕΑΝ.

ΟΊΜΙΡ ΤΑΟΣ ΘΟ ΑΝΡΑΝ ΟΝΥΡ Α ΤΑΙΝΣ ΡΕ ΣΟ Ν-ΟΒΑΝ ΑΡ ΞΟΡΜΡΛΑΙΤ ΑΣΥΡ ΑΡ ΜΙΑΜ ΑΣΥΡ ΕΑΘ Α ΟΝΑΙΟ ΡΕ. ΜΙΝΙΣ ΡΕ ΘΟ ΟΝΥΡ ΜΑΡ, ΘΟ ΡΕΙΡ Α ΤΥΙΡΓΙΟΝΑ ΡΕΙΝ, Α ΒΙ ΒΕΑΡΤΥΙΣΤΕ ΑΣ ΞΟΡΜΡΛΑΙΤ ΡΡΥΘ ΑΣΥΡ ΕΡΟΙΘΕ ΑΣΥΡ ΑΙΣΗΕ ΜΙΑΜ ΘΟ ΒΥΡΕΑΘ ΑΣΥΡ ΘΟ ΜΙΛΛΕΑΘ ΛΕ ΟΡΡ ΡΟΙΛΒΥΡ ΑΣΥΡ ΛΕ ΟΡΡ ΕΑΡΑΘΑΙΡ ΜΑΡ Θ’ Ο ΕΑΘ.

“ΝΙ ΡΕΑΘΡΑΙΘ ΜΙΑΜ ΑΝ ΡΥΘ ΡΑΝ ΘΟ ΡΕΑΡΑΜ, Α ΑΤΑΙΡ,” ΑΡ ΡΕΙΡΕΑΝ. “ΤΑ ΡΙ ΑΣ ΘΥΛ ΑΡ ΟΕΑΝΑ ΡΕΙΝ. ΝΙ ΡΑΣΡΑΙΘ ΑΝ ΒΕΑΝ ΡΑΝ ΣΟΙΛΕ ΝΑ ΡΛΑΙΝΤΕ ΑΙΟΙ. ΝΙ ΡΕΑΡΡΘΕ Ι ΔΟΝ ΥΑΙΡ Α’ ΕΛΟΙΣ ΘΕ’Ν ΑΙΜΡΙΡ Α ΟΑΙΤΕΑΝ ΡΙ Ι ΞΟΟΜΛΥΑΘΑΡ ΝΑ ΜΝΑ ΡΑΝ. ΟΡΟΕΑΙΡΕ ΜΝΑ ΙΡΕΑΘ ΑΝ ΒΕΑΝ ΡΑΝ! ΜΑ ΡΑΣΤΑΡ ΜΙΑΜ Ν-Α ΡΟΕΑΙΡ ΟΥΡΡΥΘ ΡΙ ΜΙΑΜ ΡΑ Ν-ΥΙΡ, ΑΝ ΡΥΘ ΑΤΑ ΒΕΑΡΤΥΙΣΤΕ ΑΙΟΙ Α ΘΕΑΝΑΜ.”

ΟΊΡΕΥΟ ΤΑΟΣ ΜΟΡ ΑΡ ΜΙΑΜ.

“ΑΜΒΡΥΑΤΑΡ, Α ΞΑΜΑΙΝ,” ΑΡ ΡΕΙΡΕΑΝ, “ΣΥΡ ΘΟΙΟ ΛΙΟΜ ΣΟ ΒΡΥΙΛ ΑΝ ΟΕΑΡΤ ΑΙΣΕ. ΤΑΟΙ’Ν ΤΑ ΑΣ ΘΥΛ ΑΡ. ΝΑΕ ΟΙΟ ΥΑΜ ΝΑΡ ΘΥΣ ΡΕ ΝΘΕΑΡΑ Ε!”

“Ó, a dtair,” arsa Miam, “ir truaḡ éiríodte nár fanamair tair ra baile. Tagan toct asur ualaé ar mo éiríodte nuair a éim éúgam í ḡac don máiríon asur í éóm réim, éóm roilbir, éóm ḡealḡáiríteac. Dím a d’iarráid ḡáirte déanam léi i dtreó ná tabairfáid rí fé nveara an toct orm, ac ir beas ná ḡo mb’feairi liom bár o’ fáḡail ’ná fanmáint a tuille ’n-a foéair. ḡo máiríó Dia dom é! ní féadaim ḡan beir ’ḡá méar ḡo bfuil tpoé níó ’ḡá leanmáint.”

“Ná bac í féin a tuille, a ’nḡean ó,” arsa Taḡs Mór. “Ir truaḡ nár labhair níór túirḡe liom. Fanais arson anran. Raḡad anonn ḡo teiḡlac úriain. Beiré mé éúḡaid rap a’ fáda.”

D’iméiḡ fé amac asur anonn éun an teiḡlaisḡ. ḡormflait an céad duine a buail uime.

“Móra duit, a ríḡ,” ar rípe leir. “Cao tá aḡ coimeáó Miam uaim? Ir ionḡantaé an t-eóluḡ atá aici ar obair ríndáirde. Tá cleair ar an obair rin aici ’á múineáó dom asur iré ir fáda liom ḡo mbeiré an cleair aḡam. An fáda ḡo dtiocfaid rí, a ríḡ?”

“Tá rí ḡan beir ar róḡnam, a árpóirḡan,” arsa Taḡs Mór. “Tá a d’iréair aḡ camt léi. Ir d’óic liom ḡur imr fé ruó éirín dí a éuir tré céite aigne uiréi. Bíod foirde aḡac, a árpóirḡan,” ar reiréan. “D’féirí nác ríú bíorán a’r é. D’féirí ḡo mbéad rí éúḡac ḡan puinn ríḡuir. An bfuil an t-árpóirḡ le reirḡint, le o’ toil, a árpóirḡan?”

“Anoir víreac a éonac é féin asur an ríḡdáimna aḡ dul irteac,” ar rípe.

“ḡura máir aḡac, a árpóirḡan!” arsa Taḡs Mór, asur d’iméiḡ fé irteac.

“Sead!” arsa ḡormflait, ’n-a n-aigne féin, nuair a bí fé iméiḡte, “ní veirim ná ḡo bfuil teimnear éiríodte curéa aḡam ar do beata-ra. ‘Tá rí ḡan beir ar róḡnam.’ An

caillín uacht! Tá mb' áil leó gan í cup am' éire. Ní féidir don níos a déanam a gan fíor oi. Ac ir féidir puo a déanam of a cómair. Ir féidir an croide do érad inti of a cómair."

Pé caint a bí as Muread 'a déanam leir an árois níor b'fada go raib sí déanta. Anran táinig pé féin asur Taos Mór amac. O'imr Taos Mór a rgeal uó, asur ná féadrad pé Miam a d'fásgailt i gCeann Coia nida fia.

"Tá go maic, a Cairis, tá go h-ana maic," arfa Muread. "Tasgan ran asur an puo ar a bfuil rocair irteac le n-a éite go h-áluinn. Tá m' áoir as uol ar a éuair níg. Fásgor an ároisgan i gCeann Coia of eionn an rígeiglaig. Ní féidir oi don uroo níó a déanam an fáro a beir an t-árois ar a éuair. Ní folair uic-re uol leir, a Cairis, asur ní folair uic Miam a bheir leat. Má tá sí as uol ar tabairt an éuair tar n-air 'n-a maire féin aicir í, seallaim uic é."

Do táinig Taos Mór tar n-air éun a tige féin. O'imr pé uo'n beir cao air go raib rocair. Bí átar mór orca aron.

"Tá mo gairde tabairtá uom as Dia, molaó go ued leir!" arfa Miam. "Ní'l maicion le fára," ar rife, "nár iair ar Maolruacain mo gairde uo cup ruar éun Dé ra Naom lóbir. Bíor 'gá iairt ar Dia, tpe imride Seanáin, mé d'fuarfgailt ar an gcuad-éar 'n-a rabar. Cuir Dia cupa éugam ar uóir, a Cairis. Do labhair-re le m' áoir. Do labair m' áoir le Muread. Asur rin déanta an fuarfgailt! Molaó go ued le Dia!"

"Ir maic é rin," arfa Taos Ós. "Asur anoir, ó tá uo gnó-ra déanta éun ár uoile go léir, ir micio uóm-ra asair a tabairt ar mo gnó féin. Tá mo croide bhirte ó beir as cuimneam ar an ropairt fill úo asur ar gair ná caillire asur ar an lám a bí asam féin ra gairgeac ran."

“*“Aithú, á tairís, an ar buile ataoí!”* arsa Miam. “*An lám a bí agat féin ra gadaigeaóit ran! Cao é an lám a d’féadfaí-ra beir agat ra gadaigeaóit ran?”*”

“*Mura mbéad an caraodar a éonaic Colla, agus gac doinne eile, roir mipe agus an ropaire úo, a Miam,*” ar seisean, “*ní béad oipead iontaoib ag Colla ar agus a bí aige ar. Mura mbéad an iontaoib a bí ag Colla ar ní cuirfaí irteaó ra n-éradam é, agus ní bfaíad ré an éadóamlaóit a fuair ré ar an ngeadaigeaóit a déanam. Fuair ré caraodar, a Miam, ó m’ atair agus óm’ mátair, agus uair go léir, tair i n-úib Máine. Ir tmuas éaráóite mar a éuir ré cor leir miam ra n-áit. Ní cuirfead ré cor leir ra n-áit agus ní bfaíad ré an caraodar a fuair ré ann, a Miam, mura mbéad mipe! Nuair a éuinnigim air bíon náipe oim ná féadfaínn a d’innpint duit!”*”

“*Nuair aithís Miam an méio rin cainte ní mipe a ráó ná go raib náipe a d’óitín uiréi féin. Tuig sí go n-áluinn an uair rin, agus go minic poimir rin, cao é an raíar an gáó a tugaó oi san labairt. Tuig sí an uair rin, agus go minic poimir rin, ó’n lá a d’uir Caoilte rgeal an páicín, cao é an raíar an glacaó Cieróim a déin ámlaoib agus cao í an intinn ar ar glac ré na n-úiró. Bí an óá máóitnam úo tabairtá d’á céile aici epuinn go leóir. Bí náipe a d’óitín uiréi nuair aithís sí Taois a ráó go raib náipe air. Ní dúbairt sí don focal, ámteaó, amaó ar a béal i ótaó an náipe a bí uiréi ná i ótaó ná cúipe a bí aici leir an náipe; níó háp loóit ar an gcaitín!*”

“*Ó, a tairís,*” ar rípe, “*ná labair ar an gcuima ran: bí ré ríúo éóm pleamain éóm gealgháirteaó ran go raib dáig agus caraodar ag gac doinne leir. Meapamair go léir go raib ré éóm rimplíde éóm n-órgailte leir an leand. Éuirpinn geall go n-áomóe’ Colla féin náe mar geall oir-ra a éus ré don iontaoib miam a’ n-ámlaoib, ac mar*”

ḡeall ar amlaoid féin. Ní n-alaíó duit éagsóir a d'éanaí
 ort féin, a Taidís. Níor d'eimír ac an ruo a d'eineamair ḡo
 léir. Níor buail pé ort-ra ac an bob a buail pé orainn
 ḡo léir."

"Níor buail pé don bob ort-ra, a Miam," arfa Taidís,
 aḡur ḡan don éumneam aise ar an mbriḡ a bí le n-a cáint.

"Ambriatar ḡur buail," ar ríre. "Do buail pé an bob
 orm a buail pé ar ḡac doinne. Ní raib don éoinne aḡam
 ná ḡur buacail símplíde orḡailte d'eas-éiroídeac é. Bí
 átar móir orm mar ḡeall ar éaradar a beit iuir éura aḡur
 a leitéro d' óḡanáe ḡealéroiúeac uaral onóireac, dar
 liom."

Da móir ḡo léir an ruamnear aigne ar Taidís an cáint
 rin a d'aireadaint ó Miam.

"Aḡur cad d'eimír liom," ar reirean, "i dtaob dul ríor
 aḡur an rḡeal ḡo léir a d'innrint do Colla?"

"Ní dóic liom," ar ríre, "ḡo d'fuit don ḡáó leir. Cá
 d'fíor duit ná ḡo mb' féiríor ḡo d'fuit ríor an rḡeal ḡo léir
 aḡ Colla éana éom maic aḡur acá aḡainne? Aḡur cá
 d'fíor duit ná ḡo mb' féiríor ḡur mó an milleán acá aḡ Colla
 ar féin 'ná mar acá aise ar doinne eile? Cad ir ḡáó
 duit-re dul aḡur tú féin a d'aoirad ra rḡeal? I dtaob
 don d'roé amrair a beit aḡ Colla ar don duine eile," ar
 ríre, "ní baḡal ḡo ḡuirríó Colla don d'roé amrair ar
 doinne ḡan labairt le Murréad. Má labrian pé le Murréad
 rocarróair Murréad an rḡeal dó. Irí cómairle tabar-
 painn-re duit, a Taidís," ar ríre, "'ná ḡan don éur irteac
 ná amaé a beit aḡar ar an rḡeal a túille an faio ná
 d'éanraio doinne don éur irteac ná amaé ort mar ḡeall
 ar. Do rḡaolríníor corpm é dá mbéinn ad' éar."

"Ir dóic liom, a Miam," ar reirean, "ḡo n'éanraio mé
 ruo ort. Ní'l don loirí i n-don éor aḡam ar beit aḡ dul
 aḡ cáint le Colla mar ḡeall ar. Ir amlaio acá ḡraih

asam air mar rseal, agus spain asam oim fein mar seall ar don baint a veit asam leir."

Nior b' fada sup gluar bhian ar a euaire nis mor-
cimpal na h-Eirean. Do gluar Taos Mor ua Cealla agus
Miam 'n-a eualact. Bi raogal breas anran as Miam, agus
nior b' fada so raib a croide agus a h-aighe fein aipir
aici.

Do ragaod Ceann Cora fe eupam 'na h-Aspaigna bi
fior aici cao e an bpiis a bi leir rin.

CABTOIOL XI.

CUAIRO RIIS.

Do gluar bhian ar a euaire nis. Bi eualact uapal i
n-donfeact leir. Bi Muread i n-donfeact leir, agus
Dulainn Os, agus Taos Mor ua Cealla, agus Miam. Bi
Taos Os ua Cealla imciste riap a baile so h-Uib Maine
eun aipe tabairt do'n pijsaect ran, i n-inead a atar, agus
eun na bpeir do eip le eile agus do gleupaod agus
o' ollamusaod i scoir an eogaod adubairt sac doinne a bi
as teact so luac. Ni raib an eogaod rogarpa. Bi piteain
roir Aspaign Eirean agus nis Loelan. Bi piteain roir e
agus na pijsce eile so leir, lartoir agus lartumod. Ac bi
fe daingean i n-aighe na ndoime, ar fuair na h-Eirean, so
raib an eogaod as teact agus nar b' fada so mbead fe ann.
O'a bpiis rin bi an t-ollmucan ar riudal inr sac don ball.
Eun an ollmucan rin do eip ar riudal nida seipe da
mb' feiror e iread euaod bhian ar an scuairt nis rin,
teartuis uaid a o' feirgint le n-a pailib fein conur a bi an

ḡnó v'á v'éanam. Úi curó v'á élainn mac, aḡur uairte eile
 a bí tuirgionac i nḡnótaib coḡaró, iméigte noimur móp-
 éimpat éun na noún aḡur éun na noaingez i a bí curta
 ruar aige, éun a v'innrinc ḡo raib ré aḡ teact, aḡur éun
 na bfeap a bí inr na vúnaiḡ aḡur inr na vainingeanaiḡ rin
 v'o ḡleuraḡ aḡur v'o cur i v'vrepó, ionur ḡo mberoir
 oipeamnac ar v'ul ré n-a fúil. Úi rḡeala curta, leir, aḡ
 triall ar na ríḡtib, ḡo raib ré aḡ teact, aḡur bí ḡac ríḡ
 acu ceapaité ar pé neapc fear a bí aige v'o beic éom
 ḡleurtá aḡur v'ob' féiruir iao a beic, aḡur an méir ba mó a
 v' féarfaḡ ré v'ioḡ a beic curta le céile aige i ḡcoir an
 lae a tiorfaḡ v'uan. Nioir v' féiruir don v'ob' a bualaḡ ar
 v'uan i neitib v'e'n tróiró ran. Úi an trúil ró ḡeap aige.
 V'o éifeaḡ ré ar an ḡeéar amairc an loct ba lúḡa, inr na
 fir nó inr na h-airm, nó ra ḡleup. Éifeaḡ ré, leir, ar an
 ḡeéar amairc, an raib coir iompair aḡur coir ḡluairte aḡur
 ráit loin, aḡ an ríḡ rin v'or na fearaib rin, v'á nḡlaoiróti
 éun v'ótair oirca.

Anran, bí aró formaro aḡ na ríḡtib le n-a céile feucaint
 cé n-é an ríḡ a ḡeóbaḡ molaḡ ó v'uan nó cé n-é a ḡeóbaḡ
 cáinead; nó, v'á mba ná cáinri doinne, cé ba mó a ḡeóbaḡ
 v'e'n molaḡ. Úi an formaro ran roir na fearaib éom móp
 v'ircaé aḡur bí pé roir na ríḡtib, i v'vrepó náir ḡáḡ v'or na
 ríḡtib puinn v'e v'uaḡ na bfeap a v'fáḡail éun iao a
 ḡpíoraḡ, mar ḡo raḡvair péin aḡ ḡpíoraḡ a céile éom v'ian
 aḡur v'ob' féiruir é. Ní raib doinne v'o tuig an méir rin
 nib' fearri 'ná mar a tuig v'uan é, aḡur ní raib doinne
 v'ob' fearri a v' féarfaḡ toraḡ v'aint ar 'ná mar a v'féar
 v'uan toraḡ v'aint ar.

Siap tré Conaétaib a tuig v'uan aḡair ar v'vuir. Úi fir
 aige ḡur i ḡConaétaib ba lúḡa a bí ḡáḡ le h-airmri éun
 ollmúcán mar ḡo raib an t-ollmúcán v'éanta ceana ann.
 Teiglac Taróḡ Móir ui Cealla an céaró teiglac i ḡConaétaib

ar ar tús ré aghaid. Bí taos ós iméighe riarí roimhir aghur
bí gac níó ollam aige roimhir.

Nuair a tsaad Úrian ircead mar rin ar éuairt, i
úcigearnair ríis, ar an easglair a tsaad ré aghaid ar úcúir.
Dá mbéad gáó le h-aon níó a déanam do'n easglair, aon
níó i bfuimh raoirreacá, éun an tige éur i méio, nó éun
rlacá a éur air, tsaad Úrian ríntiúr maic do ríis na tíre
rin éun na h-oibre rin do déanam. Anran, dá mbéad
mainirtir ra n-áit tabairfáó ré euairt ar an mainirtir,
aghur déanfáó Maolruacáin feucáint i noiais oibre na
mainirtreacá, feucáint a' raib gac aon ruo 'n-a ceart, aghur
aon ruo ba gáó a ceartusaó déanfáó ré é ceartusaó.

Ba beas easglair ná mainirtir ná combint ban ruagalta
ná bíóó níó éigin tairbteacá ag Úrian le bponnaó oréa
nuair a tsaad ré mar rin ar éuairt, aghur do curcá gac
easglair aghur gac mainirtir aghur gac combint ban ruagalta
ra tpeó doob' feairr 'n-ar ú' féioir iad do éur nuair a bíóó
rúit le n-a ceacá.

Deiread ré, i gcómnúige, sur doo na gnócaib a bain le
Cierdeam ba ceart do ríicib aghur do daoine aipeacá a
tabairt ar úcúir. Sur ceart gnó Dé a déanam ar úcúir
rar a otairraí aghaid ar gnó an traogail reo. Sur
dóicéig-de do úine an raá a beic ar a gnócaib raogalta
nuair a déanfáó ré a díceal ar dúalgarib an Cierom do
cómlíonaó. Ac, ré 'cu ba éoil le Dia an raá do éur ar
gnócaib raogalta an úine nó gan a éur, so raib
ceangailte ar an núine aiteanta Dé do cóimead.

Do múin Úrian doo na ríicib aghur doo na daoine a bí
ré n-a rmacá an uraim ir dual do banreacá, ac do múin
ré dóib, 'n-a ceannta ran, an uraim ir dual do'n ceart ar
gac aon traagar cuma, aghur éur ré 'n-a lúige ar a n-aighe
so daingean sur i nólis Dé atá bús aghur bunúr aghur
cúir aghur ráé gac urama dóib so léir. An t-é ná beio

eagla Dé air ná beann aige ar ólíg Dé, go bfuil pé fuar
 as doinne beir as bhrat air go rtaonparó an duine rin ó
 dhúir ná ó éraor ná ó éagsóir a déanam ar a cómarrain
 má feirbean pé an éaol. D'a bhríg rin sup ceapit ar dtáir
 speim daingean a tabairt do'n Cpeirdeam i sgoiðe agus i
 n-aighe an duine. Nuair a beir an speim rin as an
 sCpeirdeam sup b'ead ir féoir an duine rin a déanam
 úmal do sác ólíg agus do sác maðail agus do sác
 dualgar bunais d'a mbainean leis an sCpeirdeam.

Na nígte agus na maðaltairi acá ra raogal anoir, an
 curó acu go bfuil don domáil i n-don cor acu do
 Cpeirdeam, do ceatódairóir an Cpeirdeam le n-ionacur go
 ndéanparó an Cpeirdeam na daoine úmal dóib. Cóm maí
 agus sup cúise rin a cuirtead an Cpeirdeam ar bun, cun
 daoine déanam úmal do nígtib ! Do tuis dhian nár b'ead.
 Sup cun daoine déanam úmal do Dia a cuirtead an
 Cpeirdeam ar bun. Ná fuil ra n-úmluigeact a cuirtean an
 Cpeirdeam i n-áirigte do nígtib ac curó de corad an
 Cpeirim. Sup maí an puo do nígtib an úmluigeact ran
 a ceact mar corad ar an sCpeirdeam ar an raogal ro, ac
 ná fuil ra méiró rin de corad an Cpeirim ac neamnió
 reacar an corad a raetar ar ar an raogal eile. Go
 n-ionpuigetear neite taob ríor fuar nuair a cuirtear puim
 i corad an Cpeirim ar an raogal ro agus neampuim 'n-a
 corad ar an raogal eile.

Do tuis dhian na neite rin go léir agus deim pé beap
 do réir a tuirgiona. Bí an Cpeirdeam aige 'n-a éoiðe péin
 irið agus do bí an Cpeirdeam ran le feirgint go roiléir
 'n-a gniomairéaib. Do múirgil an deag-sampla ran
 Cpeirdeam agus corad an Cpeirim i sgoiðeib na nígte agus
 na ndaoine a bí pé n-a rmaet.

Tuis pé turac do'n Cpeirdeam inr na n-áiteanaib 'n-ar tuis
 pé a cuaróa. Nuair a bíod feucta aige ar na n-eaglaib

ašur ar na mainireipiú ašur ar éondintib na mban
 mašalta tugaó ré ašair ar na rsoileanaiú, ašur o'peucaó
 ré irteaó so epuinn ra cúma 'n-a mbíóó an obair aš dul
 éun cinn. Ašur tugaó ré aipe maic, —ac níor šáó uó ran
 mar uó tugaó na manaiš réin aipe maic uó, —ré earnaiú
 a béaó, ná ná béaó, ar don trašar eile ealaóan, ná
 caitepeaó don earnaiú a beic, ná don fáillig a beic, ra cúma
 'n-a múintí an Cpeirdeam uor na uaoimib óša. Bí fíor aš
 Úrian so maic, ašur bí fíor aš an uile uúine uer na
 h-oióib a bí aš rciúpušáó na h-oiúpe rin, ná fuil ac uiaúal
 ó ippean ra úpeari a šeóbaró ršoluigeaóó šan Cpeirdeam.
 U'á úpiš rin níor šáó uó Úrian beic aš peucaint 'n-a
 noiaig éun a cúp fiaúaiú oréa an Cpeirdeam uó múineáó.
 Ac uó bíóó.

Nuair a bíóó an obair rin so léir uéanta aš Úrian, ra
 n-áic 'n-a mbíóó ré ar a éuairú, tugaó ré ašair ar an
 ollmúcán arnála a bíóó ar riúbal i šeóir an éogaíó móir
 a bí aš teaóó, uar le šac doinne. Uó tugúí na fíri amaó
 or a éómair ašur uó curúí tré n-a nšleacairdeaóó iáó.
 Bíóó úipeaó ran eagla poime n-a fúil aš na feapaiú so
 léir, uoir uaral ašur ípeal, so mbíóir aš uéanam taitíge
 ué'n šleacairdeaóó ar feaó mórián ainpípe poim ré nuair a
 bíóó fúil le n-a teaóó. Ueimúir a noiceal éun ná pašáó
 ré don loéó oréa. Ašur bíóó an formaó ann, leir, uoir
 na pišúib, peucaint cé aige uob' feapí n-a mbéaó an
 t-ollmúcán uéanta, ašur uoir na buiúimib, peucaint cia'cu
 buidean ba mó a tabarfaó páram uó.

Tugaó ré tabaréairúí uair, uor na pišúib ašur uor na
 feapaiú, clairdeam, nó pleaš, nó tuaš, nó bpat áluinn, nó
 capal bpeaš, ašur bíóó an formaó ann peucaint cé šeóbaó
 an tabaréar ba luacámaípe, mar, šan amírap, ir uó'n t-é
 ab feapí a tabarfaó páram a tabarfaí an tabaréar ab
 feapí.

Bí átar an domáin ar Miam nuair a fuair sí sup riap éun teiglaig a h-atar a bí Druan as dul ar dtúir. Cuir Tadó Mór teadtaime riap, eóm luac agus fuair pé an t-eóluir, 'sá innpint do Tadó Óg so maid an t-árpóig as teadct. Da maic le Druan péin dul riap éun na h-áite rin ar dtúir. Ir ann a bí a sáolta ó éad a mátar, agus ir ann a bí sáolta na clainne a bí aige le n-a éad mnaoi. Druipiúr do Maolruanaró na paithe ab ead í. Agus san amhar bí átar an domáin ar an muintir tair so léir, leir, nuair a h-innreac dóib so maid pé as teadct. Táinig Maolruanaró na paithe, síg ua bfiacrac Áirne, agus a lán eile d'uairlib Conaect, tamal maic de'n tirlig 'n-a éoinnib. Bí Conn, mac Maolruanaró, i vteiglac Druain éana. Tugadair so léir agus ar teiglac Tadó Mór uí Cealla. Do cuiread míle fáilte rómpa. Do cuiread sac cóir opta d'ár éairt, so h-uairt agus so míosa, agus túbairt Miam náir tógad an ceo i sceairt d'á croidé so dtí so bfuair sí i péin aipir i vteiglac a h-atar agus uairte Conaect agus Ceann Cora 'n-a tímpal.

D' admuig an éirdeacta sup fámluigdar an folur 'n-a tímpal, mar a bíod éana, agus sup b'i an sac spéine céadna aipir i as teadct n-a mearf.

Nuair a bí an éairt so h-uib Máine tabairt éadar so léir, le coir a céite, so h-uib fiacrac Áirne agus éur Maolruanaró cóir uairt opta.

CAIBIDÍOL XII.

CARADAS AS FÁS A' FUAIC:

Nuair a bí a éuaire agus a gnó críochnuigte i gConaécaib
as Urian agus ré aghair ótuair ar Cúis' Ulaó. Agus
muintir na cúige rin go léir an onóir do ba éairt a tabairt
do'n áiríocht, agus agus Urian dóib na tabairtairtí ba éairt
do'n áiríocht a tabairt do ríochtí cúisí. O'feud ré ar na
h-eagairtí agus ar na mainitreachaib agus ar na
rsoileanaib, ré mar a veinead ré inr gac don ball.
Slaioí ré eun na gconbintí leir, agus ba móir as na mnáib
riagalta an t-áiríocht do éadct 'gá bfeudaint agus as
feudaint na rsoileana a bí acu. Dúid mná óga acu 'n-a
rsoileanaib agus iad as múinead gac don tragar eóluir
dóir na mnáib óga ran ar na neití a bí riactanac an uair
rin do mnaoi beit ar eóluir aici.

Ba móir as na mnáib riagalta an t-áiríocht a d'feirgint,
agus Muread, agus Dúlainn Óg, agus gac fear eile de
muintir Urian n-a riab a n-aimmneaca i mbéalaib daoine
ar fuio na h-Éirean an uair rin. Ac ní riab doime beó
ab fearr leó a d'feirgint 'ná Miam. Cúair a tuairt
poimpe eatarra. Do h-innreab dóib ná riab rígan óg eile
ar talam na h-Éirean an uair rin eóm bpeas ná eóm
uataimail léi. Agus do h-innreab dóib go riab rocair 'n-a
h-aigne aici gan pórad coitíde: Go bpanraó rí as tabairt
aire o'a h-áir an fáid ab é toil Dé iad fágáilt ar an
raogal ro i bpoáir a céile, agus anran, oá mb' é a h-áir
ba túrte a seóbaó bár, go bpanraó rí ríngil 'n-a diais ar
an raogal ro go dtí go mbéirraó Dia cúige féin i agus
go mbéad rí i bpoáir a h-áir airí ar an raogal eile.

Sar a' uagad rí eúca bíoir as maectnam ar a h-áirneact

aSúr aS cumhneamh ar na mnáib óga doob' áluinne aSúr ba
 bpeasgta aSúr ba dátaimla o'á bpeacadaí miam, aSúr 'sá
 fámhluḡad 'n-a n-aighe cao é an raḡar i má bí pí níba
 bpeasgta le feirḡint 'ná doinne acu rúo. Anran, nuair a
 ḡasad pí aSúr do óioir i, do leatad a rúile orḡa aSúr
 o' domhḡoír náí féad don tramluḡad o'ár deimeadair
 teacḡt i n-don ḡioḡacḡt do'n maḡarc a éonacadaí nuair
 feudadaí uirḡi. Anran, ní bioḡ don ionḡnad orḡa nuair
 aihḡoír i otaob an troluir 'n-a tímpal aSúr i otaob an
 ḡac ḡréine. Do ramluḡtí oóib féin, nuair a ḡasad pí
 irteacḡ ra éonbint éúca, ḡo oḡuḡaioír pé nḡeapa an rólur
 'n-a ḡnaoi aSúr 'n-a tímpal, aSúr ḡur éuma i nó ḡac ḡréine
 aS teacḡt irteacḡ.

Iré céad rúo a deimead na mná maḡalta, inḡ ḡac don
 éonbint. éóm luac aSúr bioḡ tamal de lá caite ann aic,
 'ná epomaḡ ar éatant uirḡi fanmáint acu ar fao. ḡlacad
 ríre an taḡant ḡo bpeasḡ péio aSúr ḡo bpeasḡ réim, ac ní
 baogal ḡo oḡuḡad pí don éomárcái uairḡi ar ḡéillead do'n
 taḡant. Bioḡ áḡar móí orḡa an fao a bioḡ pí acu, aSúr
 bioḡ uaignear móí orḡa nuair a bioḡ cuairḡ na n-áite
 tabarḡa, aSúr nuair a bioḡ Uruan aSúr a éualaḡt aS
 inḡeacḡt ḡo n-áit eile.

Nuair a bí Cúḡ' Ulaḡ ríúbalta do ḡadaḡ tímpal tré
 Cúḡe laḡean. Do panad raint laḡanta i ḡCúḡe na
 Míde, i oḡeḡlacḡ m'ípeaclainn míoí. Níor cuairḡ i n-
 airtear cuairḡ éun an teḡlaḡ rín. Do cuiread éoir ḡo
 rial aSúr ḡo flacámaíl ar an árpóḡ aSúr ar a éualaḡt
 ann. Oá mbéad i ḡeualaḡt Uruain an uairḡ rín duine
 'aracḡa, duine ná béad don fíor aḡe ar cao a bí tuicḡe
 amaḡ i n-éirinn ruim aimpḡe moimḡ rín, ní béad don
 cumhneamh i n-don éor aḡe ḡo raib Uruan tar éir m'ípeac-
 lann do éur ar an árpóḡeacḡt. Samlóc' ré ḡur o' é
 Uruain an t-árpóḡ i ḡeómnuḡe aSúr ḡo raib m'ípeaclainn

ré n-a rmaóct i gcóinnuige. U' é an cleaf céadna é as an dá teilglac. Níor leis teilglac m' l'paeclainn orca sup b' iao réin teilglac an ároisúis riam, agus níor tairbeán teilglac úriain don móir-ir-ríú ná don eirúge anáirte or cionn an teilglais eile. Uí an dá muintir so réim agus so roibhir le n-a céile, agus so h-ollam éun sac upama agus sac onóra tabairt u' á céile.

Cuaró an t-ároisúis agus a teilglac as triall ar Síctuc, ar rís loclanac Baile áta Cliaé. Do cuiread an éuairt rin éun cinn úiread map a cuiread i scár m' l'paeclainn nó i scár don rís cúige eile i n-Éirinn. Do glairó úriain éun cigte na sceannaisge agus u' feuc ré so cruinn ar an gcuma 'n-a ndéinúir a ngnó. U' feuc ré ar na loingear a bí ra éuan. Do tuig ré i u' aigne sup móir so léir an tairbte do muintir na h-Éirean dá mbéad mórlán uer na loingear ran ra éuan ran, agus inr sac éuan eile de éuantaid na h-Éirean, agus mórlán uen obair éeannaisgeadta ran acu u' á coimead ar ríúbal roir oileán na h-Éirean agus uútaid iaradta. An faid a bí ré as maóctnam ar an gcuma ran ar an uairbte a bí as éuan Baile áta Cliaé 'á uéanam, do éuinis ré ar an scoipom uacbárac uirge atá ó éatair Luimnige rior so h-Inir Catais agus amac ar pad so léim Cúculainn, agus éuinis ré ar an uairbte a uéanfad an coipom uirge rin dá mbéad ré clúdaite le loingear breagta móra do uéanfad eapáí éeannaisgeadta amac ó Éirinn so éuantaid an domain, agus do tabairfad eapáí iaradta irteac so h-Éirinn ra uflúirre éeáona, ó éuantaid an domain.

Nuair fás ré Baile áta Cliaé agus cuairt ré ódear so teilglac rís Laisean, teilglac Maoilmóiró, teilglac úriár a céile, bí an maóctnam éeáona i n' aigne i ucaob uirge Déit Sionainne. U' inr ré do rís Laisean cao a bí i n' aigne, agus uúdaire ré leir sup b' é a tuairim réin ná raib le

Fáigil i n-Éirinn, ná i n-don áit eile, admao a déanfao crainn reoil do loingear móra éom maic agur do déanfao an t-admao a bí ag fáir i gCúige Laigean.

“Dá gcuirfá cúigam riar go Ceann Cora, a níg,” ar reirean le Maolmóirí, “trí cinn de’r na crannaib ir fearr agat eun na h-oibre, do cuirfinn trí loingear d’á n-déanam san a tuille nígim.”

“Cuirfeao agur fáilte, a ároiníg,” arfa níg Laigean.

D’fán an rgeal mar rin an uair rin.

Do ghuair Úrian agur a éualaét ódear irteac i n-Urnuímain. Tug pé a éuaire eun teiglaig níg na nDéireac. Moela mac faelám ab ainm do’n níg rin. Bí pé oilir do Úrian, biod ná raib adrao roimir rin ó bhir Úrian catana fuilteaca ar a éine. Bí pé i n’ aigne, pé mar a bí i n-aigne gac doinne, go raib tóiriac cogair ar riúbal, go raib an rpeir crom leir an tóiriac cogair rin, agur ná raib don fearr beo ac Úrian a ó’féarfao Éire tadhairt raor ar an gcoirac ran nuair a tiocrao pé. D’á bpiúg rin bí pé oilir do Úrian.

Táinig Úrian agur a éualaét go teiglac atar Caoilte. Fuair gac doinne amac anran cé r’ b’ é Caoilte, gur mac níg é agur gur Donn ab ainm do, Donn mac Deatac. Nuair a fuair Conn, mac Maolruanaio na Raioie, gur mac níg Caoilte táinig pé cúige agur do ruig pé ar dá lámh air.

“Ó, a Úuin,” ar reirean, “cao ’n-a taob náir inhir dom cé r’ b’ é tú! Bí pé am’ aigne go mb’féirir go raib bpaon éigin d’fuil ríoga ionac, agur an bfuil ríor agat catin a cuimnigear air? Cuimnigear air nuair a túsar an taircairne duit agur nuair a éonac an cuma ’n-ar éim-eádar rrian le t’ feirg. ‘Mura mac níg é,’ arfa mire am’ aigne péin, ‘tá an foluigeaét ann pé ball ’n-a bfuair pé i beir ann.’ Dúbar go deimín. Nác móir an cleairde

Niam! Cuir sí túra ar teachtairleadt an lá úd. Do cuir má'r fíor bhéas! Ní h-eadó ac ceap sí rinn a cup ó céile. Do rug sí mire i láthair Úrman, agus geallaim dúit gur cuirleadt rmaect oim. 'Díod ciall astat, a mhic ó,' arfa Úrman. Ioir Úrman agus an rásart agus Niam, agus i imtígte amac, níor fásad léar meabrac am' ceann. Nuair a bíor tagaithe amac agus raint maectnamí deanta aham iread tuigear i gceart cad a bí imtígte oim. 'Tá a h-aighe focair as Niam ar san pórad coitíche,' arfa Maolruatain, agus, 'Díod ciall astat, a mhic ó,' arfa Úrman. 'Deineadar amadán díom eatartha.'

"Agus nác maic náir deimír don dearmad de'n focal amáin úd, a síg," arfa Caoilte.

"Cad é an focal?" arfa Conn.

"An focal úd adúbaire Maolruatain, 'Tá a h-aighe focair as Niam ar san pórad coitíche.'"

"Ó, ambara ir fíor dúit é," arfa Conn. "D'fan an focal ran 'n-a fearam am' aighe ó fin. Tá ré 'n-a fearam am' aighe anoir ómí gléinead agus bí ré nuair ariugear as teact a' béal Maolruatain amac é! 'Tá focair as Niam 'r-a h-aighe,' ar reirean, 'san pórad coitíche.' Dá maipinn míle blian ní imteóc' an méid fin cainte ar m' aighe."

"Sé an rgeal céadna aham-ra é," arfa Caoilte. "Dúbaire sí an éaint fin dínead amac ar a béal féin liom nuair a bí sí a'm cup ar a' deactairleadt mar 'ó ead, agus tá an focal 'n-a fearam am' aighe anoir, agus beid go deó."

"Feuc, a Úinn," arfa Conn, "ir maic a deim sí é agus a h-aighe do focairugad ar an gcuima ran. Dá bpórad sí túra ir dóic liom go mbainpinn an t-anam arat; agus dá bpórad sí mire ir dóca go mbainfeá-ra an t-anam aram-ra; agus dá bpórad sí tuine eile ir dóca go mbainpimír arson an t-anam ar ran. Ac nuair ná pórfair sí doinne coitíche

ní beir domne aSAM-ra ná aSAT-ra ná aGAINN aRAON cun an anama bainc ar! I r tian maic atá an rgeal focair aici!

"I r fíor duit rin, a Cuinn," arfa Caoilte. "Socairis rí é i dtreo go bfeadfaimid beic as bainc ríocht ar, an ruid atá aSAT-ra 'a déanamh anoir, agus i dtreo go bfuil ar ár gcumar beic muinteartha caradac le n-a céile: Tá gá aGAINN anoir le muintearthar agus le caradac. I r dóic liom naé ró fada go mbeir namaid agus earcáirde ar n-óctin aGAINN."

"I r fíor duit rin, a Úinn," arfa Conn. "Ná beaó pé éom maic aGAINN, aSAT-ra agus aSAM-ra a deirim, caradac daingean a beic eadairinn, pé mar atá roir muraó agus Dúlainn, i dtreo nuair a béim i lár cafa go bfeadfaimid a céile coraint. Tá ana éion aSAM oir ó'n lá úr a buairt oim ra ruid."

"Ní mó an éion atá aSAT oim, a Cuinn," arfa Caoilte, "ná mar atá aSAM-ra oir-ra. Agus a' bfuil fíor aSAT cao é an éur go bfuil an éion ran aSAM oir, a Cuinn?"

"Anraig ní feadac, a Úinn," arfa Conn. "Ní h-eó dom gur deimear don níó maic duit a tuillfead éion dom uair."

"Neórra-ra duit cao a éur an éion am' éroide oir. An gá a tairbeánair a beic aSAT do maic. Siné a deim é."

"Aililiú!" arfa Conn. "Ba dóic liom gur éo, agus fuac dom, agus gáin oim, a múirgileócaó pé rin a d' éroide."

"Ireá, leir," arfa Caoilte, "go dtí go n-óidair rí liom go maic a n-aighe focair aici ar gan pórad coirde. Nuair aigear an focal ran uair bí fíor aSAM gur b' fíor an focal. Anran nuair a conac, agus nuair a tuigear am aighe, an gá a bí aSAT-ra ói táinis trias aSAM duit. Anran táinis an éion aSAM oir. Sin mar a táinis pé. Tá

ré am' éiríodé fóir, éom lároir vóireac agus bí ré an uair rin."

"Ír iongantac an rseal é rin, a Úinn," arsa Conn. "Íré an rseal céatona ó m' taob-ra é ac náir tugar fé nveara é éom sear agus tugair-re fé nveara é. Bí fíor agus cao é an cúir n-a mbíod Caoilte as teact fé déin teiglaig táidís móir uí Cealla. Nuair a tánas amac ó Úrian agus ó Maolruatain, agus Maolruatain tar éir an éinn a baint de'n rseal dom, dar leir, agus Úrian tar éir cómaire tabairt dom ciall a beic agus, éom luac agus o' féadar mo meabair do éruinnuicad, agus níor b' fúirte é, ' agus Caoilte boct,' arsa míre am' aighe féin, 'cao a déanrao ré! Tá an rseal éom h-ole aige agus 'tá fé agus-ra, nó b'féoir níora meara.' Tá ana báis agus leac ó rin. agus feuc, níor tugar fé nveara an cúir so oí anoir nuair a ó'innir-re do taob féin de'n rseal dom."

Do fnaómuig an beic a searaoar so dainsean anran, agus bí móraíl agus aitear agus átar éiríodé orca ar ran amac.

O' aómuigdar i seóinnuige, ar ran amac, gur móir an tabairtar ó Úia oíob an caraoar ran a beic eatarca, agus gur ar Miam a bí a buidcar acu Úia do tabairt an tabairtar rin oíob.

CAIBRIDIOI XIII.

CIÚNAS ROIM TÓIRCTHÍG:

An fáid a bí Úrian ar an seuarth rin, móir-éimpeal na h-Éirean, bí fé as tácuicad agus as olúcuicad agus as méaduicad a níre ar sac don traçar cuma. Do bíod fé as spíoraó na n-aoime a bíod neam-fuimeamail. Bí a lán

neam-fuimeamlaecta inr na daoine i n-áiteanaib. Ní éireo-
fhoir go raib don baogal go dtiocfaid namair go dtí go
bfeicfhoir as teact é. Anran, nuair a marbófaí a leat
asur nuair a páspá an leat eile díob leat-marb, asur nuair
a béad an namair rntéigte asur a scuio an traogal beirte
cun riúbal aise, ní cuirfead don níó 'n-a luige ortá sur
éaric díob iad péin 'o'ollamugad mar nár baogal ná go
dtiocfaid an namair rin airir. Nuair a tagad úrian
amearís daoine de'n tróir ran, ar a cuairt, díob pé as
éaint leó asur as plé leó asur 'sá nspíoraó asur as
rrioiúcán créa, go dtí go scuifead pé a bfeairís ruar asur
go rocapuirfoir ar na h-airim a folácar asur ar éairige
d'éanam díob cóim maic le cáe. Úuairleáó uime uime
uairleanta, ámtac. asur ní féadad a díceal don rrionaó
cun 'n-a mairneac. Tug don fear amáin an ffeairís ro
air:—

“Ná bí liom, a áiríúg,” ar rfeiréan. “Dá mbéad pé i
n-airúgite asam mairleactaint míle blian b'feairís liom scé
don lá de'n míle blian ran 'do éairteam ar mílac mo cinn
ra lairís as rslábardeact 'ná don lá amáin 'do éirio!”

B'éiréan 'do úrian eirúge ar. Ní móir de'n traigar ran,
ámtac, a buail uime ar a cuairt. Na rir a buail uime, pé
neam-fuimeamlaect a bí ortá rar ar labair pé leó, 'do bain
a éaint an neam-fuimeamlaect díob. 'Do tugad díob na
h-airim asur 'do cuirfead as d'éanam na rleacardeacta iad
asur rriúrcóirí 'n-a mbun, asur bí scé don deairim nár
ró fáda go mbeiríó ábalta ar ágar a tabairt ar loclanac
i scé asur ar éleair a mínead 'do.

Um an am 'n-a raib an cuairt 'd'á críocnúgáó bí mearta
i n' aigne as úrian go mbéad ruar le cúig míle rícró fear
ollam aise i scóir na loclanac nuair a dtiocfaíóir. 'Do
péir a bfeirteamantair ir go cuan úairle áca cluac a díoraí
le teact. 'Dí éolur maic tabairt aise 'do clainn éair,

asur doḡ na cineadaib eile ra Mumain, ar na bóitrib zo Baile Áta Cliat. Ní raib don baogal zo mbéad na plóigte as 'dul amú' ná zo mbéuoir as brúc ar a céile ná as teact ciorca ar a céile.

Bí fíor aise, dá mbéad fíri Éirean zo léir i n-donfeact aise, zo mbéad bheir móri asur daad mite fear aise, asur bí fíor aise, dá mbéad ran amlair, ná tiorcaḡ don éogaḡ, mar ná raib don éomaect larmuic, i n-don páirt de'n doḡan, a d'féadfaḡ aḡair a tairc ar éomaect na n-Éirean dá mbéad fíri Éirean zo léir i n-donfeact: Ac bí fíor aise zo maic zo mbéad cur d'fearaib Éirean ar taob na Loctanae, asur zo mbéad cur acu ná raḡaḡ i n-don éor ra éairmirt. Uein pé a víceal, ra éairt, ar an dá aicme rin do luigeaduḡaḡ an oircaḡ asur doḡ' féuoir é. Cuir pé zo foiléir or comair aigne na ndoime, coitcianta, asur inḡ ḡac áit 'n-ar labair pé leir na doime, dá bḡaḡaḡ na Loctanae an lám uactair ra éogaḡ a bí as teact zo nḡeóuoir do éoraib i nḡaeḡlaib Éirean éom tuibairteac ran sup d' fearaḡ zo móri d'á raib de Cúirtaigeib ra n-oileán báir a d'fáḡail ra cat a tiorcpi 'ná maireactaint i n-Éirinn i ndiaḡ an cáta ran. Cuir an cánt rin i bheirḡm ar foḡuoir na ndoime. Tuigeadaḡ zo raib an fírinne ra cánt. Socairuḡaḡ a n-aigne ar an lám uactair a beir acu féin nuair a tiorcaḡ an cat nó tuicim ra cat. Cuir an focail ran amac amearḡ na ndoime inḡ ḡac don ball. Ní n-ar teact ó'n ḡac a víoḡ doinne as tráct, ac ar tuicim ra cat nó an namair do tuicim. Cuir doime i tairtíḡe an focail éom móri ran zo raib a n-aigne focair acu, zo bḡeas péir, ḡan don éorbair, ar 'dul ra cat, nuair a tiorcaḡ an cat, asur ar ḡan teact ar. B'finé raogal a ḡeár ḡac fear amac do féin, zo uci zo uctiorcaḡ an cat ran.

Ní baogal sup páḡ Urian ḡan cur 'n-a luige oirca zo léir.

coitcianta, an fear a tuitfeadh fa cat sup b'ar ar pon an
 C'heidim do é, agus bi fear acu fein, an t-é a d'fuitingeod'
 b'ar ar pon an C'heidim go raib doibnear na b'flatar i
 n-áirighe do láirfead. Ni fearfao b'ar i scae r'gát ná
 eagla do cup ar fearaib go raib a n-aigne rocair ar an
 geuma ran. Agus níor cuir, nuair a táinig ré.

An fear a bi an éuairt rin ar riúbal, leir, bi fuo eile
 ar riúbal. Bi Caoilte ag imteact coitcianta ó áit go n-áit
 i n-Éirinn, agus bíod ré go minic imtíghe tar paraige a
 gan fear d' doinne ac do m'urcao. Cuairt ré roir go minic
 go epic loélan gan rpleadhéar do'n foláram úo a tugao
 do fa leir a fuair ré ó captaein na loinge a tug abailte
 go Corcaig é tar éir a tamal a tabairt fa píripún tall i
 scachair r'ig loélan. Cuairt ré anonn airir agus airir eile,
 agus tug ré leir anall, scae uair díob, ag triall ar
 m'urcao, cúntar cruinn ar an neart fear a bi tall ag r'ig
 loélan, agus ar an méio loingear a bi aige cun na b'ear
 a b'ieit tar paraige, agus sup anall go n-Éirinn a bi na fir
 rin le tabairt, éom luac agus t'ioepao an t-am éirge.

Cuairt ré ótuairt, agus níor d'áon uair amáin é, go
 n-Ínríb Oric agus go n-Ínríb Gall, agus éonac ré le n-a
 fúitib fein cao é an neart fear a bi 'á d'éanaim fuar in na
 h-oileánaib rin, agus cé r' b'é an r'ig a béao of cionn na
 b'ear ran. Cuairt ré, 'n-a éuairtaib, roir ótuairt go t'ir na
 h-Íoruaide, agus fuair ré anran, leir, an t-eóluir a bi uairt,
 agus eóluir ná raib coinne aige leir. Nuair a bíod raint
 eóluir cruinnighe aige t'asao ré abailte agus t'ugao ré an
 t-eóluir do m'urcao, agus t'ugao m'urcao do Úrian é, 'ré
 rin, an méio ba maic a tabairt do d'é. Bi curt de'n eóluir
 agus níor tugao do Úrian é go d'ci 'n-a diaig ran.

Do n-innfeadh do cao é an neart r'log a béao ag teact
 anall ó r'ig loélan agus cé r' b'íao na taoiréaca a béao
 'n-a dun. Do n-innfeadh do cao é an neart r'log a béao

as teac̄t anall ó r̄iḡ na h-íoruaíde asur cé r̄' b'íad na
 taoipeada a béad 'n-a bun. Do h-innreac̄t do cas é an
 neart r̄lóg a béad as teac̄t adtuair ó Inriḃ Or̄c asur ó
 Inriḃ Gall asur cé r̄' b'íad na taoipeada a béad i mbun
 ná r̄lóg ran. Asur do h-innreac̄t do náe namair ar r̄ad
 a béad as teac̄t; so mbead congnaím fear, asur nár
 congnaím fuaraé é, as teac̄t anoir adtuair ó Saedlaib
 Alban, éun buille bualaḃ le Saedlaib Éirean i scoinnib
 cómaect loclan, asur so mbéad an dá r̄iḡ uaral, an dá
 maor mór, i sceannur an congnaím rin. Fuair Caoilte
 amaé, leir, so r̄aib r̄lógte as teac̄t anoir ó'n sceann
 tuair de'n Almann as cabruḡad le namraib na n-Saedal.
 B̄i, ba dóic le duine, an r̄ásánaect so leir, toir asur tuair,
 as cruinnuḡad asur as eirḡe, mar a béad tonn mór
 faraise, éun an oileáin reo na h-Éirean do b̄at asur do
 múcaḃ asur do tr̄aoc̄ad d' aon mór-iarac̄t amáin.

B̄i an t-ollmúc̄án ar r̄iḃbal so h-uaéḃaraé inf ḡac̄ aon
 ball, ar fuir na h-Éirean asur inf na d̄uḃaib tall, ac̄ 'n-a
 taob ran a' r̄ uile ní r̄aib ac̄ r̄ic̄éain asur caradar inf ḡac̄
 aon ball, i n-Éirinn asur tar leir. Ba cuma é nó an
 ciúnar poimir an d̄oḃp̄enig. B̄i an tr̄ic̄éain ann. D'á b̄r̄iḡ
 rin b̄i neart do Caoilte asur d'á aicme féin ar beir inf ḡac̄
 aon éinne, as fair̄e asur as r̄ásail eóluir, asur b̄i, ar an
 ḡuma ḡeáona, neart do'n namair ar a luēt fair̄e beir̄
 acu inf ḡac̄ aon éinne d' oileán na h-Éirean, as
 feuc̄aint asur as imúcaḃ asur as r̄ásail eóluir, cóim maic̄
 asur doob' féir̄ih leḃ é.

Ré cúir a b̄i leir, bíḃḃ so n̄deis Caoilte anonn so minic
 so cr̄iḃcaib loclan, asur anonn so Caair̄ na Beir̄be, níor
 deinead aon iarac̄t ar aon cúir ir̄teac̄ a d̄eanaím air ná ar
 b̄aint leir i n-aon traḡar cuma. Tug ré féin aipe maic̄
 san aon d̄l̄ig a b̄ir̄ead.

Toir an dá aicme fair̄e ba d̄eacair puinn eóluir a beir̄

i n-Éirinn a shan fíor do'n namáir, agus ba ró d'elcair do'n namáir don cor a cur síob a shan fíor do Caoilte. Ní raib as shac taob le d'eanam ac beir 'sá neartugad féin com maic agus doob' féidir leó é, agus beir a d'iarair eoluir a nirt do coimead o'n dtaob eile com maic agus doob' féidir leó é, so dti so bplearstas an tóirneac eatarra.

Bí dá fásar eoluir as shac taob de'n dá taob 'a éruinnugad. Bí shac taob a d'iarair eoluir a d' fásair ar na neitib ab fearr a d'eanas cur le n-a neart féin agus ar na neitib ab fearr a d'eanas baint ó neart an taob eile.

CAIBIDIL XIV.

CONGNAM DO'N CONGNAM.

Fi raib Driam abas imtigithe ó Ceann Cora, ar a éuaro nís, agus Miam agus a n-atair imtigithe i scuatac Driam, nuair a tugad fé n'eara daoine iaraeta as teac ann. Níor cuiras don trum ró móir ra méir rin. B'íod daoine as teac ó shac don páirt o' Éirinn so ceartain meargais as ceannaac na n-arrm. Bí cúram teiglais an Áiríis i sCeann Cora ar an Áiríisain, ní nár b'iongnad, agus ba léir do shac doinne so raib sí ábalta ar a rmaac do cur i bpeiróm agus ar muintir an teiglais do coimead fé n-a láim, agus ar a sCeann a coimead fúta, agus ar a cur fiacaib orra a ngnó d'eanam mar ba ceart. D'á b'ís rin, nuair a éasad daoine iaraeta ann, ní leigead easla o'doinne de muintir an teiglais don ruo a tabairt fé n'eara ná acn cur irteac a d'eanam ar neitib nár bain leó, dar leó féin.

I n-éagmuir na n-aoine iapácta eile u'ár táinig ann táinig Amlaoib ann. Sa n-oíóce ipead táinig pé, agus bí fíor as Sormflait noim pé go raib pé as teac. Do pleáinnuis pé irteac a san fíor uo'n teiglac. Ní feacaib doinne é. U'eigean uó teac ar an gcuma ran mar bí an ionad aithe ra n-aic air, agus dá bfeictí ann é do fíorfead an párla Inir Caicis agus Uib Máine. Anran do fíorfead pé Muicéad agus Urian agus níor u' fíor ead a tiocfad ar. Táinig pé ann ra n-oíóce, a san fíor u'aoinne. Nuair a bí pé féin agus Sormflait i bpoear a céile, i reómra a bí abrad irteac, do cuir sí na mílte fáilte noim. U' fíurte a u' aicint ó'n gcuma 'n-ar glac sí é go raib an saol scamaip go maic eataréa. Ná feadfad pé beic nib' scamaip.

"Ó! a mic ó, a laos," ar ríre, "nác fada sup feadair teac! Síleat ná tiocfa coíóce. Conur tá an obair as uol eun cinn? Caicín a buairfeat an buille do fíorfead rínn ó'n anhrían, ní h-ead ac ó'n rluas anhrían! Caicín a tiocfad an cábair, a mic?"

"Tiocfad an cábair amáireac, a mácaip," ar rírean, "dá mbéad uo taob-ra u'e'n obair u'éanta."

"Conur feadairinn mo taob u'e'n obair a u'éanam anoir agus san Urian anro? An fáro a bí pé anro bí an earcú ran Caicís Míor as raire oim inr sac don éinne sac don rae foluir. Ní feadairinn cor a eip ríom san mé féin a eip i gcontabairt. Tá Muicéad as raire oim. Tá Donn mac Deacac as raire oim. Sé mo tuairim láoir sup u'ein an t-earbog úo a bí anro ó'n Róim ruo éigin, nó go noúbaip pé ruo éigin, do cuir iad go léir ar a gcoiraint féin oim. Tugat pé noeara é, cupla uair, as feucaint oim, agus níor taicín an feucaint liom. Mearat sup feuc pé trearna tríom. Ní feadair an doimán ead a eip iad go léir ar a gcoiraint féin mar acáio. Níor u'einear don níó

a b' féadpad don puo do cup ar a rúitib doib. An fadó a bí Miam anro as faine oim do leigeas mé féin pé n-a rúitib éom h-orsailte asur uob' féitir dom é. Ueinear zac don puo, dar liom, éun a tairbeaint oi ná maib bpiš ná bunúr leir an bpairacán. Ueinear niba mó 'ná ran. Cuzar mé féin oi' éom h-iomlán ran sur doic liom dá bpanad pí adpad eile anro so mbéad pí cupra pé 'n scré asam!"

"Aimú, cad a cuprad pé'n scré i, a mácar? Ar nóin ní h-amlaio a tabarrá oi féin an puo n-a maib pí as faine ort rar a utabarrá do Uman é!" ar reirean.

"Ní h-amlaio," ar riré. "Nior záo dom é. Cailin pior uapar 'n-a h-aighe iread i. Do ueinead aró éascóir uiréi nuair a cuprad anro i. Tá pí ana zéarcuprad, ac tá pé bun or cionn ar pad le n-a meón asur le n-a nádúr don puo i buirim pairacáin a tabairt le déanam oi. Ní maib farz asá h-acair asur i tabairt anro. Nior ueinear-ra ac i táctad asur do múcad le péime asur le roibhear asur le zealzáirtead. So veimín le píinne uuit, a amlaioib, do bioó truaš asam do'n cailin boct nuair a éinn i as carad le záire déanam asur zan don záire 'n-a epóide. Muira mbéad a luatad a pužadap leó éun riúbal i béad pí ar an zcláir acu."

"Bí aighe asam uiréi," arra amlaioib. "Conac i tair ra baile cúpla uair. Nior mearar sur b' don puo fóganta i."

"Don puo fóganta!" arra zormplairé. "Tabarrad a ceart féin oi, a mic, asur tuigim cad tá asam 'a pad. Iri cailin i ir fearr asur ir uairle asur ir zile asur ir glaine epóide asur aighe o'ar buail miam fór umam-ra! Uéarrad an méio rin oi dá noinead pí oipead eile pairacáin oim. Níl farz as an muirir a cupr anro i."

"Tá pí iméighe anoir, a mácar, pé 'r doiman é, asur tá

an áit reo fút féin. Da cóir go bfeáorá fuo éigin a déanam nuair a tiorraó an t-Árdríge reo abairle. Nár cóir go bfeáorá beic ollamh i tiorraó nár gáó duit tú féin a cur i n-ion contabhairt nuair a béaó pé ra baile. Tá pé ana doirí. Da tiorraó an bár air tiorraó nuair a béaó ár neart as teacó irteacó i gcuan baile áta cuiaó béaó gac don fuo ar ár doirí asainn láirreac. Béaó éire asainn gan a beic orainn oirreac asur don fear amáin do cailleamaint. Do tiorraó neart úrain ar a céile. D'éileóó' M'irreacainn airir an Árdrígeacó a baineaó de cun i tabairt do úrain. D'éileóó' Muireacó an Árdrígeacó ó 'ré an rígeamhána é. D'éireóó' Ua Néill cun gan an Árdrígeacó ó' fágaile as doinne acu ac i beic asre féin. Béirí go léir as marbuaó a céile láirreac bonn. Níor gáó dúinn don ríoc ó' á noiaó ó' fágaile. Marbó'oir féin a céile dúinn. Ní béaó le déanamh asainn ac rígaileacó leó asur beic as brúc irteacó orca pé mar a béirí as lasuaó a céile. Um an tiorraó 'n-a mbéirí oirreacó asá céile béirí-ne i reilb an oileáin. Déin fuo éigin, a mácair. Tabairt congnamh éigin do úrain cun an traogail reo ó' fágaile. Ir mício do imteacó."

"Déanraó mo tiorraó, a míc ó," ar ríre. "Ac caicéir don níó amáin a gailamaint dom, a amlaioib," ar ríre.

"Gailraó don fuo ir maic leac duit, a mácair," ar rírean. "Cao é an fuo é?"

"Gail dom," ar ríre, "má eirreacó linn go bporrair miam."

"Aitilíú!" ar rírean, asur do leac a óá fúil air.

"As maóacó ácaoin tú, a mácair!" ar rírean.

"Ní h-eaó, a míc mo éroide!" ar ríre. "Lom dáiríuib acáim. Ní'l cor 'n-a éroide ná 'n-a h-aighe ná fuil 'fior asam. Níor buail a leicéio eile miam umam. Go tóí gur buail pí féin umam níor mearar go raib a leicéio ar bit.

Níor mearaí sup b'féidir a leicéir a beic ar bit. An oíche úd a bíodair go léir anro nuair a éonaic tu as pince léi mearaí ná feaca tuam don beirt éom h-oireamhnaic d'á céite. Ní mire amáin a mear é. U' airigeat an éogarnaic : 'Ó ! náic áluinn an lánma a d'éanraoír !' An ngeallfair vom go b'pórfair i má eirigeat linn ? "

"Ní' l eirigeat linn fóir, a má'cair," ar reirean, "ac ní dóic liom sup mirte dom a geallamaint duit go b'pórfad í—————má póran rí mé. Tá ré i mbéal saic doinne go b'fuil focair aici 'n-a h-aighe san pórad éoíche."

"Ó'n aicne atá curta asam uiréi ní éuirfead ran réin bláire iongnad orm," arfa Sormlaic. "Tá meón ana maic, ana naomta, aici. U'féidir go n-ataróc' rí a h-aighe. Ir cuimh liom éogarnaic eile d'airigeat an oíche éadna ad' taob-ra. 'Ó,' auiréi, 'náic móir an truaic raicair a d'éanam d'é !' Cuir saire éugainn ! Ac pórfair i má póran rí tú ? "

"Tá go maic, a má'cair," ar reirean. "Ní dóic liom, amtaic, go b'pórfad rí mé ré tatant a d'éanrair uiréi. Ir éasramlaic an bean tú, a má'cair," ar reirean. "Mearaí go marbórá mé níba túirge 'ná mar a leicreá vom i pórad ! "

"Dá d'uirgeat a feadar mar a tuigim-re é ní mearfa ran," arfa Sormlaic.

Tugadair formóir na h-oíche as caint. Tug amlaoib éuntar cruinn di ar an neart a bí le teacit go h-éirinn éun reitb na h-éirean do glacaic éom luac asur geóbaic d'ruan báir. D'imir ré di cao é an neart fear a bí ollam as ríic loclan asur cao iad na loingear a bí ollam ar uirge aige. D'imir ré di cao é an neart fear a bí ollam as ríic na h-ioruairde, asur cao iad na loingear a bí ollam ar uirge aige, asur conur mar a bí beirt mac an ríic, an beirt óisfeair ba éreire asur ba éreine i d'oir na h-ioruairde an

uair rin. as teadt 'n-a bpearaib cinn-muin ar flóigtib na h-Íoruaíde.

D'imir pé ói conur mar a bí Síguar mac Lódaír, níg Inrí h-Oric, éun teadt asur móir-fluas aige o'pearaib luata láiríre cruada ó Inríb Oric asur ó Inríb Fáil, ó Sgatais asur ó Ceann Tíre asur ó-r na dútaib rin so léir móir-tímpal.

Éus pé gac don éuntar mar rin ói ar an gcuma 'n-a maib neart loclan ruidte an uair rin asur ar an gcuma 'n-a maib an neart as méadužad asur as dul i n-acfuinnige i n-asaid an lae. Asur éuir pé 'n-a luige ar a h-aighe ná maib don níó as teartubáil fearra ac bár Úrman.

O'fan ámlaíó i gCeann Cora an éuro eile de'n oíóce rin asur an lá a bí éúgáinn. Níor tairbeáin pé é féin o' doinne i gcaiteam an lae. Cóm luac asur bí am máirib na h-oíóce aipir ann o'imtis pé. Éus pé asaid ar Baile Áta Clia. Éuaró pé éun cainte le Síric, níg loclanae Baile Áta Clia, asur o'imir pé óó an uile focal de'n caint a bí roir é féin asur Sormflait.

Bí easal ar an mbeirt ná déanpad Sormflait an beart. Níor tairn leó i n-don éor an báis a tairbeáin pí a beir aicí do Miam. Éuigeadar 'n-a n-aighe má bí congnam le tabairt do Úrman éun iméadt ar an raojal, asur má b' i Sormflait a tabairt an congnam ran óó, náir b' foláir congnam a tabairt do Sormflait féin ra gnó.

Conur a tabairt an congnam ran ói, ámtac, asur cao é an rašar an congnam a tabairt ói? O'pini an éirt acu. asur níor éirt ró óos i.

CAIBIDÍOL XV.

buille fé tuairim; nó,
fuadair ná feadair.

Bí an beirt irctiú i reómra i rísteiglac Síric i mBaile Áta Cluá agur iad ag cur 'r ag cúiteam i otaob an rgeil.

"Ní déanfaid pí an beirt," arsa Amhlaoib. "Ní'l an rgaric éom láidri aici agur do mearay. Siné fé ndéar gan an gno beit déanta faob. Do cuiréad Miam ag faire uiréi. Ipi Miam a coirg i ar an obair a déanam an fair a bí Uman ra baile, ac ní leir an bfaire do coirg pí i. Cuir Miam Sormplait é'n ndioc gníom a gan fíor do Sormplait féin. Deirim an méro reo leat, a ríú. Dá bpanad Uman ra baile i gCeann Cora agur dá bpanad Miam ann, agur i féin agur Sormplait a beit éom mói i gcuirdeactanar a éite agur bíodair, ní déanfaid Sormplait an gníom i n-aon cor. Déad pí ceapaité ar an ngníom a déanam, ac an fair a déad Miam ann agur i fé fúilú Sormplait, agur a h-anál ag dul fé Sormplait, agur a sué agur a gáire ag dul fé Sormplait, ní déanfaid Sormplait an gníom."

"Ac!" arsa Síric. "Airú, nác eólgairéac an buacail tu! Cá bfuair an fáirdeamlaét go léir? Da dóic le duine gur ag breicmuéad aigne an duine a éairir do fáogal."

"Abair do roga ruo, a ríú," arsa Amhlaoib, "i otaob conur a éairéar mo fáogal, ac bain-re an éluar anuar é'n gceann díom murá bfuil an ceart ra méro úo agam. Déad an ruo atá uainn déanta faob murá mbéad Miam a téadé go Ceann Cora. Cúin na faire déanam iréad do tugad ann i. Dein pí an faire, ac ní leir an bfaire do coirg pí an gníom, ac le h-i féin a beit ann."

“Da dóic liom gur conur a déanfar an gníom an ceirt anois agus náe conur a coirgead é. Ó bpeitnigir an cois éom maic b’ féoiri go bfuil bpeitniugad éigin déanta agat ar conur a cuppai an cois ar an ríis,” arfa Siuc.

“Tá an bpeitniugad ran, leir, déanta agam, a ríis,” arfa Amílaib.

“Ir maic é rin. Sgaoil cúgáinn toisad do máctnam,” arfa Siuc.

“Ar aigiir miam,” arfa Amílaib, “conur a veinead áirpíis de úarmaid mac Céirbeoil?”

“Do marbuiugead Tuatal Maoisgarb,” arfa Siuc. “Ac ar aigiir-re cad o’ imcís ar an bfeair a maib Tuatal?”

“Do veinead goin galáin de,” arfa Amílaib.

“Go díreac,” arfa Siuc; “an fuo a o’ imcésé’ láitneac bonn ar an t-é a marbóe’ Úrian, ac ro a beic de veirniugeacé toir an dá rgeal. Do veinead goin galáin de ’n t-é maib Tuatal, ac tar éir an gníom a veinead de é. An fear a tabarfao fé Úrian a marbuigad, poimir an ngníom a déanfaí goin galáin de.”

“Bí an beirt ag caint ar an gcuma ran. Táinig reirbíreac irteac.

“Tá duine ra róirre agus da maic leir labairt leat, a ríis,” arfa’n reirbíreac.

“Tabair anró irteac é,” arfa Siuc.

Do tugad irteac é.

Síodé ra gar duine a conaic an beirt nuair a táinig ré irteac. Fírin beas agus ceann móir air. Bí folc oðar ar a éeann, folc trom agus é ag tuitim anuas ar a suailib agus riar ríor ar a flinneánaib. Bí mar béad raca beas óir ar gac taob u’á éeann, agá uireanaib, ag coimead a sruaize riar u’á éadon agus u’á fúilib. Bí éadon leacan áir ar agus fáibrí tpearna ann, ’gá táirbeáint go maib ré, an éir ba luza de, trí ríeró blian. Bí ríon rada díreac

air agus dá fúil maite móra folurmaria aise, agus iad aibíς go maite. Uí a ceannaca fairleicinesc agus bí réarós trom, liač-šom air agus í as dul abrad ríor air a bholiac. Bí bpat, nó clóca, de'n éadac paróbir ba ceart a beir ar duin' uapal, aniair air a flinneánaib.

“Cao é an gnó atá agat uíom-ra, a duine macánta?”
 aira Siuc leir.

“Liağ iradó mé, a ríς,” aira'n duine iardaeta. “Tá móran de ériocáib an uóimain ríúbalta agam i scaiteam mo faogail. Ó'n mDreatain anall a tánas le déanaige. Tá móran caiteige agam air na galaraib a tasan air an nuine, agus air na neitib ir feara cun na ngalari ran do leigeap. Tánas anro go uci an cácair reo as bpat air go mb'féidir go b'éadofainn úráro a déanam ann de'n eóluir atá agam agus paitc cairbte déanam do daoine a béad 'n-a gácar. Ir léir uuit féin, a ríς,” air reirean, “sur ró beas an gnó a béad agam' leicéio as teact anro cun na h-oibre rin a déanam san mé féin do cup i n-úil air uúir do'n ríς agus ceao a d'iaraid air.”

“Tá ran ríor go leór,” aira Siuc, “ac cá b' ríor uóim-ra náe uíobáil a déanpá dom' daoine dá uugainn an ceao ran uuit,” agus cup ré gáire ar. “Cá b' ríor uom,” air reirean, “ná sur b' amlaio a tadharpá nim uúinn go léir.”

“Cúir gáire eúgat, a ríς,” aira'n duine iardaeta. “Ni gáó dom a d'innrinc uuit-re, a ríς,” air reirean, “sur b' é meón agus náduir an liağ sur cúirge leir go móp leigeap a déanam 'ná don uíobáil pláinte déanam o' don duine. Tuigim go maite cao a bainean le nim, agus cao a bainean le duine do leigeap ó nim dá mbéad ré car éir an nime do tógaint, pé 'cu le tionóirς nó le toil a béad an nim tógta aise. Ac ní gáó dom beir 'gá innrinc cao a d'féadofainn a déanam. Tá teirtemeieadetai anro agam ó

níscuib ašur ó uairliú ašur ó coláircib móra, 'sá tairbeáint ead é an rašar mé, ašur ead é an rašar oibre a úeinear éana inr na h-áiteanaib eile 'n-a rašar rár a tánas anro."

Tairneis ré amac beart pápéar ašur rin ré eun an níš iad. Tós Sieme iad ašur érom ré ar iad do léigeat. Tairbeáin ré ó' Amloib euid acu. Do léis Amloib iad.

"Óim arca ro," arfa Sieme, "šur Lonán ir ainim tuit."

"Ireát, a níš," ar feirean. "Lonán m' ainim."

"Tá šo maic," arfa Sieme. "Tá mo éad-ra ašac eun don tairbte ir féidir leat a úeanaim do muintir na cašarac ro. Ir úóca šur cuma leat cé 'cu loclanais nó éireanais an muintir n-a n-imreócair do euid eóluir orca?"

"Ir cuma, a níš," arfa Lonán. "Imreócaid mo euid eóluir ar an muintir ir mó a éiread 'n-a šácar ašur ar an muintir ir fearr a úiolraid mé."

"Ó, tuigim," arfa Sieme. "Da úóic liom féin, ámtac," ar feirean, "šo úpašad úine a riúbluis oimead ašur riúbluisir-re ceannaic ar a euid eóluir, ašur úiol ar, níor fearr 'ná mar a šeóbaire-re ra cácair reo."

"Conur ran, a níš, le t'óil?" arfa Lonán.

"Da úóic liom šur 'mó níš, nó árošis, šur maic leir tupa beic i n' aice i šcómnuisge aš feúcaint i noiais a pláinte úó, ašur šo mb'féidir šur b' fearr a úiolraid ré tú ar do euid eóluir 'ná mar féašrad úaoinne boúca na cašarac ro tú úiol," arfa Sieme.

Do šeal šnúir Lonán.

"Tá šo maic, a níš," ar feirean. "Ní' l don ruo ab fearr a tairnead liom, má' r euisce acá t' onóir, 'ná an šnó ran a úeanaim do t' onóir-re. Tábaireainn aipe maic do'n šnó, ašur ir úóic liom, nuair a béad tairisge ašac ar m' eóluir ar fead tamail, ašur ar m'obair, náe šo nó úos ba maic leat ršaraimaint liom."

“Ní h-orm féin a bíor as cuimneam nuair a labhar,”
 arfa Siúc. “Ír ar árois Éirean, ar Úrian, a bíor as
 cuimneam.”

Do thoiréig gnúir Lonáin. Níor labhair ré. D’fuirte a
 d’aitint go raib tuob éigin nár d’fósanca irctis aige i
 scoinnib an árois. D’feuc an beirt eile ar a céile. Ar
 ball do labhair Lonán.

“Sabaim páirúin asat, a níg,” ar reirean, “asur asat-
 ra, a níg,” ar reirean le h-ámlaib. “Táinig ainim an fír
 rin ró oban orm. Táinig ainim an árois rin ró oban
 orm,” ar reirean. Do rtao ré. “Méaraí sur ort féin a
 bír as tráct, a níg,” ar reirean.

“Ní méaraí,” arfa Siúc, “go bfuil don gnáth ró móir
 asat do’n árois.”

Níor labhair Lonán, ac do thoiréig a gnúir aifir.

“Ac bíod nác orm féin a bíor as cuimneam ar dtúir
 b’féidir nár d’féartha dom tuob a d’éanrainn ’ná cuimneam
 orm féin anoir. D’féidir nác i scoinnuige a tioraó do
 leitéir-re ciorca orm. Tar éisam anro amáireac asur
 b’féidir go d’féaraimir rocairúac,” arfa Siúc.

Do géal gnúir Lonán aifir. Da thóic le tuine aifir sur
 nígac a bhonnaó aifir bí ré cóim h-ácarac, cóim mórálac,
 cóim buídeac.

D’imctis ré. D’feuc an beirt ar a céile:

“Cad é an fuadair é seo fút anoir?” arfa ámlaib.

“Fásaim le h-uadaó,” arfa Siúc, “ná feadair cad é
 an fuadair é seo fúm!”

“Ní’l don gnáth as Lonán do Úrian,” arfa ámlaib.

“Tá an méir rin foiléir go léir,” arfa Siúc. “Ní
 feadair an domán cad a d’ein Úrian aifir.”

“Ír ’mó tuine nác é sur d’ein Úrian d’roó beairt aifir,”
 arfa ámlaib.

“Bí ré ar bair mo ceangán dá uair a d’fiasraige d’e

εαυθ δ' οειν θρηαν ατη, δε βι εαγαλ ορη ζο παμλθε' ρε ζο
μαθ ευρη εΐζην αζαμ λειρ αν ζσειρε α ευρη ευτηε," αρηα
Σιτηε.

"Τιοεραυθ ρε ανρο αμαρηεαδ," αρηα Αμλαοιβ.

"Νι θερημ να ζο οτιοεραυθ," αρηα Σιτηε.

"Αζυρ εαυθ α θεανρηαι λειρ;" αρηα Αμλαοιβ.

"Θ' ρερωρη ζυρ 'μο ρυθ α ρεαυρηαι α θεαναμ λειρ," αρηα
Σιτηε.

Οο ρεαυθ αν θερηε αζυρ ιαυ αζ μαετηαμ. Βι Σιτηε 'η-α
ρηυθε αρ εαυθορη αζυρ βι Αμλαοιβ αζ ρυθβαλ ριορ α'ρ ρυαρ.
Τυζ αν θερηε ταμαλ ματη αρ αν ζεαμα ραν. Αρη βαλλ υο
λαβαρη Αμλαοιβ:—

"Ιρ ριορ ραν," αρ ρερηεαν. "Ιρ 'μο ρυθ, θ' ρερωρη, α
ρεαυρηαι α θεαναμ λειρ. Τιοεραυθ ρε ανρο αμαρηεαδ. Νι
ζαυθ υομ α ραυθ λεαυθ αρηε ματη α εαυθαιρε. Ραιζ-ρη ζρηεμ
αρη μα 'ρ ρερωρη ε, δε να λειζ υο αον ζρηεμ ρεαζαιλ ορη."

"Να βιοθ εαγαλ ορη," αρηα Σιτηε: "Μαρ αουθαρε, νι'λ
αον ριοε υ'α ριορ αζαμ ρορ εαυθ α θεανρηαι. Ρε ρυθ αρ α
ροεαρορηαι ιρε λοναν ρειν α ροεαροεαυθ αρη, υαυθ ρειν."

"Σινη αν εαυθ," αρηα Αμλαοιβ. "Αηρηαν, μα ρερωθεαν
ρε ιρ αρη ρειν α ρερωθερωθ ρε."

Οο ρεαυθ αν θερηε ι ζεορη να η-οιθεε:

CAIBIΘIOI XVI.

COHMACT ΛUIΘNEACA.

Σεαετηαμ υιρηεαδ ταρη ερη να η-οιθεε 'η-α ραυθ Σιτηε
αζυρ Αμλαοιβ αζυρ λοναν ι βροεαρη α εεητε ιρηιζ ι υειηλαε
Σιτηε ι μηαητε ατα ευαε, βι ζορημλαηε αζυρ θερηε υ'α

mnáib coimhdeácta as riúbal ar bhuac glaire bige a bí as sabáil tar nígteiglae úriam i gCeann Cora. Conacadar as sabáil eúca anior ó tpeó luimniúe capal asur cárbat asur beirt ra cárbat. Nuair a táinig an cárbat i gcóimhgar na h-áite 'n-a raib na mná uairle do rtao an cárbat.

“Siné nígteiglae an árois asat anoir,” arfa tuine de'n beirt leir an nouine eile, “asur riní an ároisgan féin, gormflait, an beanuairt ir doirde de'n tpiúr, an bean n-a bfuil an t-éadae corera uiréi.”

Táinig an fear eile amac ar an gcárbat.

“Ní dóca,” ar feirean, leir an bfeair a d'fan irctis, “go mberó a tuille gnóta asam díot-ra indiu. Tá pé cóm maic asat caraó tar n-air.”

Díol pé é asur éur pé uairé é, asur tús pé féin asair ar an áit 'n-a raib na mná uairle as riúbal. Níor rtaoadar d'a gcaint, ná níor raamluis pé sur cuireadar blúie ruime ann go dtí go raib pé ar a n-asair amac. An uair rin féin geóbaroir tairir gan feúcaint air ná don trum a éur ann mura mbéad sur éair pé é féin ar a d'a glúin ar asair gormflait amac asur sur rin pé leirir éurí.

“Sabaim páruin asat, a ároisgan,” ar feirean, “ar b'é toil do Sullre an leirir rin do léigead. Ó níg loelanae áta Cliae iréad i.”

“Déire adá uairé reo ir dóca,” ar rife leir ná mnáib coimhdeácta, asur do rus rí ar an leirir. D'aicín rí an rshúibinn a bí ar an gcáimhad. D' fíor do'n tuine é sur ó Síreue a fuair pé an leirir le tabairt as triall uiréi. D'oráil rí an leirir asur érom rí ar i léigead. Ar ball d' feuc rí ar an bfeair. D' feuc rí go géar air. Fírin beas ab ead é asur ceann móir air; an fear céatna a bí irctis i tpeiglae níg loelanae áta Cliae an oídee úr, reactáinain noimír rin, as caint le Síreue asur le h-ámlaib.

O'feuc' Sormflait ar na mnáib' coim'eadta.

"Teiróis' re irtead, a élanh ó," ar ríre. "Oipean dom tabairt leir an n'ouine reo i n' donár."

O'imtísh an beirt ban.

"Cim," arsa Sormflait leir an bpeap, "sur Lonán ir ainim duit-re."

"Iread, éun do toile, a Árpóisgan," ar peirean.

"Cad éirse sur cuiread anro tú?" ar ríre.

"Do réiróis' an rísh liom, a Söillre," arsa Lonán, "éun so n'óeanfainn, mar ir sháct a óéanam' do rísh, aipeadar a tabairt do'n bia asur do'n ois' a curpaí or a cómarh le caiteam, le h-eagla so n'óeanpaí éasgóir ari, le h-eagla so otabarpaí nim' óó."

"Asur cad 'n-a taob nári coimead ré tú?" arsa Sormflait.

"Dúbarh ré liom, a Söillre," arsa Lonán, "so mb'féiríh sur mó an shó béad anro óiom féin asur dem' éuro eóluir asur dem' éuro fogluma 'ná mar a bí aise féin óiom. Ir oóca sur inir ré ra leiríh cad é an shó ba oóic leir a béad anro óiom?"

"Do réir mar a tuigim-re an éaint atá ra leiríh ir 'mó shó féadpaó beit anro óioct," arsa Sormflait.

"Ní mó na shóctáí a ó'féadpaó beit óiom anro, a Söillre," arsa Lonán, "'ná na shóctáí a ó'féadpáinn-re a óéanam' anro."

"Ac so noioirpaí tu arsa, ir oóca," arsa Sormflait. "Asur ir oóca," ar ríre, "o'á méio iad na shóctáí sur b' ead ba mó a béad le oíol arsa?"

"Do réir óeabháim, a Söillre," arsa Lonán.

Do rtao Sormflait ar fead tamail máit. Óog rí a béal éun tabairta cúpla uair asur níor tabairt rí. Ir amlaíó a óún rí a béal ariir asur do lean rí o'á maectnam. An fáio a bí rí as maectnam bí Lonán as feucaint uair ar an

rruētān ašur san don eor aige 'ā eūr vē. Do boš rī a
 béal eun labarēta pé veire ašur do labair rī.

“Tā pé eom̄ maic̄ ašam an ceann a vaint ve'n ršéal
 duic̄,” ar rīpe. “Tā oiread̄ anro ašur epoc̄paō tū peac̄t
 n-uairē vā bfaic̄fī amac̄ orc̄ é.”

“Ir fīor ran, a āpoc̄rīgan,” arpa Lonán.

“Nāc̄ breaš̄ boš a šlacan tū é!” ar rīpe.

“Tā iontaoib̄ ašam arac̄, a šoilire,” ar reirean.
 “Dūbair̄ leir̄ an rīš̄ i n-āc̄ Cliaō šo raib̄ iontaoib̄ ašam
 arac̄.”

Do epuarō a rūil ašur a šnūr ašur tūs rī vpoē
 feuc̄aint ar:

“Nī feicim̄,” ar rīpe, “caō é an eūr šo mbéad̄ an
 iontaoib̄ rin̄ ašac̄ aram-ra, a šiolia. Nī'l epoc̄ na fīpunne
 ar an šcaint rin̄.”

Tōš rī anāirvōe a lām pé mar̄ a béad̄ eom̄arēta éiſin aic̄i
 'ā vēanam̄. Do ruc̄ eūrēi anuar̄ ó'n rīš̄teir̄šlac̄ ceat̄mar̄
 v'pearaib̄ luata lāoipe ašur a clāvōeam̄ noct̄ i lām̄ šac̄
 rīr̄ acu.

“Cuipar̄ ra eap̄c̄air̄ an peap̄ ran,” ar rīpe, šo breaš̄
 péirō. Da vōic̄ le duine šur̄ eun a vinnēir̄ a v' op̄vūiſ̄ rī
 é b̄reit̄, do labair̄ rī eom̄ cneap̄ta ran.

Do ruſad̄ ar Lonán ašur do cuiread̄ ir̄teac̄ ra eap̄c̄air̄ é:
 Do léiſ̄ šormflait̄ an leic̄ir̄ air̄ir̄, ašur voin̄ rī a
 maēt̄nam̄ air̄ir̄ ar an šcaint a vī ra leic̄ir̄. Šivī an eaint̄
 a vī ra leic̄ir̄:—

“A mātair̄,

“Vēanpar̄ō pé peo an šnō: Tā a eūr̄ péin aige eun
 na h-oib̄re vēanam̄. Nī miſ̄te, am̄tac̄, é vōiol šo maic̄;
 anran beirō vā eūr̄ aige eun na h-oib̄re vēanam̄. Nī
 h-obair̄ eūtac̄ a vēanpar̄ō pé. Tā an t-eolur̄ tap̄ bār̄
 aige.

“Tā an neap̄re šo léir̄ ollam̄ ar šreabad̄ ir̄teac̄

cúgaimn éom luat aSUR v' aineócaro riao an tÁrS.

“Dá bfeadfaí an tSno déanam éom luat aSUR véad an éuairé crióchnuigte v' rin mar ab fearr é. Déad rior na n-aimprie aSaimn aSUR v' féadfaimír an aimprie v' ffréalam. Déanfaid an fear ro an tSno. Ná caill.

“I' eóil tuic cé n-é

“Mire.”

Nuair a bí beagán aimprie caitte aSUR uain fágalta aS Lonán ar rSannra téadé i tSeadric air, vo tSlaoid rí airír ar an tSeadricar.

“Tugtar éúgam anro an fear úo,” ar ríre.

“Vo tugad.”

Nuair a bí an beirt 'n-a n-aonar airír vo tabair ríre. Bí Lonán aS crié.

“Cao é an éúir a bí aSac-ra le n-a ráo,” ar ríre, “So maib iontaoib aSac aram-ra?”

“Ní féoiré vo éuine i tSóimnuigte, a Sóillre,” ar rírean, “a v'innrinc cao é an éúir vo iontaoib a beit aige ar éuine eite. Ac ir léir, a ároirígan, mura mbéad iontaoib a beit aSac-ra ar vo Sóillre-re ná tiorfaimn anro i n-aon éor. TánaS éúgat anro, a ároirígan, aSUR an téad ar mó éuineál. Ní déanfaimn ran mura mbéad an iontaoib a beit aSac ar vo Sóillre.”

“Ní déanfaí,” ar ríre, “vo réir déadfaim. Ní déanfaí doinne é ac éuine bunle. Tá criot na fírinne air rin. Ac ní innrean ran cao é an éúir a bí aSac leir an iontaoib. Inir an éúir dom.”

“Tá so maic, a Sóillre,” ar rírean, “ac tabair vo briađar ríoga dom ná tóSfair oim é má innrim an fírinne vo v' Sóillre.”

“A éuine!” ar ríre, aSUR buail rí rreac v'á coir ra talam, “nác i an fírinne atá uaim!”

“Tá rSannra oim rómac, a ároirígan!” ar rírean.

“Mo bhráthar míosa thúit,” ar rípe, “nác baogal thúit mé. Inir dom an fuo atá ar t’ aigne.”

“Tá pé am’ aigne, a Sóillre,” ar reirean, “an gnó a tús mire anro agus an gnó ba toil leat-ra a déanfaínn anro supab don gnó amáin iad. O’á bhríge rin, nuair a bíor as teacét anro eun an gnóta ran a déanamáí táinig iontaoib agus am arat-ra, a ábróigean, agus mar geall ar an iontaoib rin tánaas anro, mar a éion tú, agus an téad ar mo múineál. Ní raib le déanamáí ac mé eun ruar ar an sepoic!”

“Tá go maic,” ar rípe. “Táim páirta. An ndéanfaí an gnó?”

“Déanfao, a ábróigean,” ar reirean.

“Seóbaí do tuarparóal go maic ar an ngnó,” ar rípe.

“Tuigear go bfaiginn, a Sóillre,” ar reirean.

Bí an rgeál rocair eataréa anran. Níor b’fada go bpeicéi iad coitcianta as imteacét trío an inre ar bhuac na glaire bige as rcaatú na luibneaca agus ’gá mbpeicé-niugad. Do éici ra gáiróin iad agus an gnó céadna ar riúbal acu. Agus o’admuigead Lonán sup b’ fearr an teolur a bí as Sorimflait ar na luibneaca agus ar na cómaécataib a bí ionta eun uile nó eun maiceara ’ná mar a bí aige péin.

Níor b’fada sup tugad port gnóta ra teiglac do Lonán. Do cuiread ’n-a rciobaro or cionn an bíó é, eun feucaint i ndiaig an bíó agus aipeacár a tabairt do gac don trasaar bíó a béad le h-úrú ra teiglac, i tpeó nári baogal go dtabarfaí eun búiró ann don bia a béad mí-foláin. Níor móri rciobaro de’n tróiró ran a beic i tceiglac a bí eóim móri agus n-a mbioó oipead ran bíó o’á ollamugad gac don lá an treacéimain do dáoinib ann.

Ac ipé gnó pé leit a bí ceapaité do Lonán ann ’ná feucaint eun an bíó a h-ollmópaí do’n ábróigean, le h-eagla go seupfaí don vpoé níó ann.

Bí Lonán ag déanam na h-oibre rin agus ag déanam na h-oibre go maic, agus bí an ainmín ag gluaisead agus ag doinne ag cóimream na laetanta agus ag breicniusaó na h-ainmíne 'n-ar dóic leó a béad an t-árpóir agus a éualad agus tead abaille. Bí uaignear móir sa teiglae i noiaig na ndaoine a bí amuic, agus b'é b'fada le gac doinne go rabdar ag tead abaille. Bici ag trád go minic ar Mam agus ar a h-áirín agus ar áoilte agus ar Conn. Agus do cuimniú ar an rár agus ar an breic agus a bí ar Conn. Agus ar conur mar adubairt Drian leir ciall a beic aige. Do cuimniú ar Muraó agus ar Úlaimn, agus ar an ngarfún ós, mac Muraó, a deimead, a veic, gnómarca náir b'é gac fear a ó' féadad iad a déanam, agus go mbíod daoine 'gá rár, nuair a béad ré veic mbliana ríer go mbéad ré eóm láirín le beic de fagar Muraó an lá b'feair a bí Muraó mam. Do cuimniú orca go leir ar an gcuma ran, agus b'é b'fada le gac doinne go mbéoir ag tead abaille, mar, nuair a ticparóir, ní béad don ruó sa teiglae, ar fear abrad, ac rróir agus gleó agus pléirín agus caiteam ainmíne, pince agus ceól agus ól agus imir, agus an uile fagar doibín.

Ar an gcuma gcéadna iread bíod an rgeal ag an muintín a bí amuic. Bóir ag feudaint pómpa amac eun an lae 'n-a mbéad an éairín eiróchnuighe agus iad go leir ag tead abaille go Ceann Cora i n-donfead leir an árpóir, agus a gcáirde sa baile ag cur na mílte fáilte pómpa, agus ag cur an uile fagar ceirteana eúca i rtaob an eumá 'n-ar éairéadar an ainmín an fáir a bíodar amuic agus i rtaob na ndaoine a buail úmpa inr na eirócaib iaraéca, an rabdar rial fáiltead, nó an rabdar go doicgearac. I gcáiteam na éairíne bíoir a ó'iarad euntear eirinn a coimead ar gac níó agus ar gac aicme daoine, agus go móir móir ar gac don rgeal rultmar a builead úmpa, i

deireadh, nuair a tionscailtí abairte, go mbéadh a lán le h-innriint acu, a lán a bairneadh gáirí agus ruit amac, agus a lán a cuimneadh daoine as déanam iongnadh deir na muoi a neorpaí dóib.

Tábháid teachtairí abairte coitianta ó'n áit 'n-a mbíod an t-áitirí agus a cuairt, agus o'innreath na teachtairíconur a bíod gac doinne agus gac don muo. Anran do beireadh na teachtairí leó tar n-air, as truaill ar an áitirí agus ar a cuairt, cúntar eiuinn ar conur a bíod gac doinne agus gac don muo ra baile.

Ní raib Lonán abairt focair 'n-a póirt i gCeann Cora nuair a bí a fíor go eiuinn as Muiréad agus as Úrman agus as an gcuairt go léir go raib ré ann. Nuair a h-innreath an rgeal i lártair Muiréad níor labair ré focal. Ní dúbairt ré ole ná maí leir an rgeal. Nuair a h-innreath i lártair Úrman é níor dóic le duine gur airí ré i n-don cor é, mar níor euir ré ruim ar bit ann. Ní h-air, ná ar neitib o'á fórt, a bí ré as cuimneam. Bí ré as cuimneam ar na tuairisib a bí as teact euirte i n-áirí an lae, agus uairneanta go minic ra ló, tuairisí ó éirí loctan anoir, agus ó éirí na h-íoruarde, agus ó íirib Oir, agus ó áiteanaib ná raib cóm rada ó baile, agus gan inr na tuairisib go léir ac fuadair agus ollmúcán, fuadair agus ollmúcán, cun cogair, agus gan fíor nó eiuinn as doinne ar cá raib an cogadh le beir. Bí a fíor as Úrman agus as Muiréad, agus as an gcuir eile de luét cómarite Úrman, cad é bpií a bí leir an ollmúcán agus leir an fuadair. Bí fíor acu go raib geinte loctan go léir, agus a luét cabairte agus conanta agus cómluadair, 'gá ngleudó péin agus 'gá gcóruíadh péin agus as eiuinnuadh a neart cun don taract amáin eile, báir agus beacta, do déanam ar oileán na h-Éirean do fealbuíadh dóib péin agus o'á rhuét. O'á dáingine a cuairí an méirín 'n-a luíge ar

aighe Úrman agus ar aighe luct cómaire Úrman iread ba
 déine a deineadar an uile faḡar díeil, i gcaiteam ná
 cuairde rin, ar neart na h-Éirean do gheurad agus do éur
 i tcead, inr ḡad don ball, inr na daingeanaib a bí curta
 ruar as Úrman, agus i tceiglaeab ná ríḡte agus ná n-uafal
 a bí dílir do Úrman, ionur, nuair a tiorad ná gainte
 iaraeada, go bfaigéir an treib, —ac gur pé'n b'fó do a
 g'ebéir an treib.

 CAIBIDÍOL XVII.

FÓD AN B'ÁIS DO SEASAM.

Nuair ariḡ an éur eile de eualaet Úrman Lonán a beit
 i gCeann Cora agus an gnó a bí aige 'á deanam ann, bí
 iongnad ortá agus bíodar as cíora an rḡeíl go tuḡ.
 Díoir 'á fiafraige cé r' b'é; cá t'áinig pé; conur a ruair
 pé eóluir ann; cé ba bun leir an bport ran a t'adairt i
 n-don éor do; agus ceirteana de'n t'fó ran. Anran do
 t'áinig amac gur b' áro liaḡ é, agus gur tuḡ pé ceirteir-
 eadtaí móra leir as t'iall ar an ároirgan, agus gur tuḡ
 an ároirgan an port do i tcead go mbéad liaḡ éom móir
 ran eóluir agus éom móir ran tuirgint ra ríḡteiglae i
 gcomnuige, éun feucaint i noiaḡ bí do an ríḡteiglae i tcead
 go mbéad an bia foláin i gcomnuige, agus éun feucaint i
 noiaḡ pláinte ná noaoinne ra ríḡteiglae, leir. I ríḡteiglae
 n-a r'aid oiréad ran doaoinne ann ná r' f'ior ead é an
 neómat, ra lá nó ra n-oíde, do tiorad t'om oban ar
 duine éigin de muintir an ríḡteiglae, agus anran do mbó
 ná béad liaḡ maic ra n-áit go mb' féoir go bfaḡad an

Duine b'ár rár a mbéad doctúir tascáite ó áit eile, dá mbéad ar an n-doctúir teacét áb'rao.

“Caó dúbairt Miam, a'gur a h-áitir, a'gur Muiréad, leir an n'gnó?” a d'éirfeadh duine éigin, b'féidir.

Ré i'ud a'ubhradair leir an n'gnó ir eatarca féin a'ubhradair é. Níor leigeadair don focal de amac amearg na coo' eile de'n cualaét. Dúodar 'á éiofad a'gur 'á b'heicniugad éatarca féin, ámtac, cóim' rian, ní h-eaó ac níba d'éine go móir, 'ná mar a bí an muin'icir a labair 'gá éiofad a'gur 'á b'heicniugad. Cífeair ar ball cao é an b'heicniugad a bí a'g Miam a'gur a'gá h-áitir a'gur a'g Muiréad 'á d'éanam' ar an r'géal, a'gur cao é an cúir a bí acu leir an r'géal a b'heicniugad go olúc.

Ré b'heicniugad a bí a'g Miam ná a'gá h-áitir ná a'g Muiréad, ná a'g doinne eile de cualaét Dúriain 'á d'éanam', i' gcaiteam' na cuairde rin, ar an r'géal ran, ná ar don r'géal eile d'á fóir a táinig cúca ó Ceann Coira, bí don b'heicniugad amáin acu go léir 'á d'éanam' ar na r'géalta a bí a'g teacét cúca anoir a'gur a'g'uaró, a'gur anoir-a'g'uaró, ó'n uile áirde de'n do'man Loelanaé. Bí na r'géalta ran a'g teacét coit'ianta, a'gur fé mar a bí an aim'icir a'g im'teacét dúodar a'g teacét níba tíúga. I'ré b'heicniugad a bí a'g cualaét Dúriain 'á d'éanam' 'ná ro: nuair a tíocfaó na r'lóig'ite a bí cun teacét, nuair a tíocfaó toraó ar an do'ormac go léir, nuair a tíocfaó an co'gá a bí g'eallta, náir b' fólar' do beic 'n-a co'gá b'ár do taob éigin, do g'aeólaib éiréan nó dor na g'eintib a bí a'g teacét. Tuis g'ac doinne, a'gur dúbairt g'ac doinne le n-a cómar'rain a'gur le n-a cómpá'dairde é, i' gcaiteam' na cuairde rin, go raib ceangailte ar g'ac don fear de f'lioc't g'aeóal gan beic beó i' n'oi'ais an co'gáir rin dá mb' a'g na g'eintib a béad an buaó ra co'gá. Dúbairt g'ac fear le g'ac fear eile, “Beir buaó a'g g'aeólaib nó ní béad-ra beó! Ní'l o'rm ac b'ár d'f'ágail

don uair amáin. Is fearr go móir b'ár o'páigail i lár an éada 'ná beit beó i n-Éirinn fé rmaect na Lochlanac. Má bíon an buaó acu bíod éirne acu ac ní béad-ra acu! Ac geallaim an méid reo dóib. Má 'fé mo b'ár a beiró acu ní h-1 n-airge a beiró fé acu!"

Fé mar a tagaó na tuairisí bíod an ragar ran cainte le clop níba mimicise, agus bíod an maectnam a bíod lairtis ve'n éaint as vul i ngeine i n-agaró an lae go 'otí, fé veine; go raib fé rocair i n-aighe zac fir ná raib aige le caiteam ar an ragoal ro ac go 'otí lá an éada móir rin a bí le teact, pé rada sairio go 'otiofaó fé, agus do tuig zac fear i n' aighe ná raib a tuille ragoail uair. B'ár a o'páigail an lá ran, ar ron saeóal éirnean agus ar ron éireoim éirort, tar éir an éirig ba mó a o'páeófaó fé do véanam ar an namair iaraecta, air rin ircaó bí aighe zac fir rocair. Níor cumhig doinne ar caó a véanfaó fé ná ar conur a maifcaó fé dá otagaó fé raor ó'n scae agus an buaó as saeólaib. Níor beas, dar le zac uine, beit as cumhneam air rin nuair a béad ran amlaio.

Bí aighe na b'ear rocair ar an gcuma ran ní h-amáin i gcualaect an ároig, ar an gcuaro, ac rór i oteiglac zac ríe cúige n-ar éait an t-ároig raic laetanta ann, agus inr na uaingeanaib a bí curca ruar as an ároig, agus inr zac don ball 'n-ar éuairó caint na b'ear ran agus a n-anál fé'n bpoibitveact. Bí aighe na mban eóm rocair air rin agus bí aighe na b'ear. Nuair a éiofaó an lá ní fanfaoir ra baile i noiaig ná b'ear. Do raigóir ircae ra éac agus do tabarfaoir zac congnam dor na fearaib, agus dá mbéad buaó as an namair iaraecta ní béad don vean acu beó i n-Éirinn i noiaig an éada. Seóvóir b'ár i oteannta na b'ear. Agus dá mbéad don fear eóm meacta ran agus go otagaingeóe' fé raar ó róo a b'air, do fearóe' hean ar an b'roo ran agus tabarfcaó rí agaró ar an namair

asur do shacrao p' an b'ar a feadain reirlean. Sin mar a labhair, pé puo a déanraoír. B'í curu acu, asur níor curu beas é, do déanrao an gníom éom' d'ána t'ipeac asur déanrao don uine der na fearaib é. Déanrao Miam é, bíod ná d'ubairt p' go ndéanrao.

Dá mbéad f'ior as an muintir a b'í le teact, asur a b'í as rocairugao ar a mná asur a zelann a tabairt leó cun cur fúta i n-éiminn, dá mbéad f'ior acu go raib an rašar ran aigne as p'ar asur as neairtugao asur as aibiušao i n-éiminn 'n-a šcoir, b'féirir go t'ioceairóir ar acairugao aigne asur go b'ranraoír tall. Ac ní raib don p'roc d'á f'ior acu. B'í daoine i n-éiminn a b'í coit'ianta as cur tuairp'ší anonn as t'rial or'ca, ac níor innreaoar d'óib go raib a leir'eo r'íud de d'araet ep'óide 'n-a šcoir. B'féirir nár tuigeaoar p'ém go raib, asur b'féirir šur cuma leó ac beit as p'ir'eo d' pé 'n muintir tall, i d'p'eo go t'ioceairóir, pé puo a t'ioceao ar, tall ná abur. Šomflait asur Am'laob macánta asur Širic, piš Ločlanac d'ca Cliač, a b'í 'šá déanam' ran. Béad Maolm'p'oda, piš Laišean, d'p'ic'air Šomflait, 'šá déanam' leó, ac, dar leir an d'p'úr eile, leat-amadán ab ead é, asur níor b' don iontaoib é cun don šnó contabar'ca a tabairt le déanam' d'ó:

Do ep'ócnušeao an éuair'ó.

Šáinis D'p'ian asur a éualaet abairt go Ceann Coia: B'í lán a ep'óide d' ac'ar ar šac doinne; an muintir a b'í ra baile as cur šac don t'rašar tuairp'ší ar an muintir a šáinis, asur an muintir a šáinis as cur šac don t'rašar tuairp'ší ar an muintir a b'í ra baile. Nuair a b'í na ceirteana go léir cur'ca, p'p'eašar'ca, ar šac taoob, asur na tuairp'ší go léir tabar'ca, t'urnuig ceirt ar šabáil t'impal i d'taoob an r'io'baip'ó nua a b'í t'agaite ann cun beit as p'euéaint i ndiaig an bíó asur i ndiaig na ndoime a béad b'p'eoite, dá ba puo é š i béad a leir'eoí ann.

“Ce h-é rin?”

“Cao ar é?”

“Cao a tuis anro é?”

“Cé 'ro uíob é?”

Do fheadaí na ceirteana fé mar a féadaí teacé orca agus fé mar a bí eolur as an muintir n-ar cuiread éúca iad. Anran do éuaíó gac doinne irteacé i n'áit féin, as déanam a ghnóca féin, agus éuaíó gac don ruo éun ruaimhir, gnó an nígceiglaig u'á déanam go cruinn agus go rlaetmar mar ba ghnáé, na nígce agus na h-uairle, na ragaire agus na h-eapbois, as teacé gac don lá éun cainte déanam leir an árois, agus an t-uacbár bíó agus uige, an t-uacbár aráin agus ime agus piona agus feóla, u'á caiteam gac don lá ra nígceiglac, mar ba ghnáé.

Cúpla lá tar éir úrain a teacé abairle do focaigis Taóy Mór ua Cealla ar uol riar abairle go h-uíó Máine. Bí úrain, i gcaiteam na cuairte, tar éir a éur ar a rúilíó uor na nígce go léir agus do tairteacé na rlois, nár b' rior eatin a tiorpaó an namair, agus nár b'foláir do gac níg cúige agus do gac tairteacé arim agus do gac fear cinn rian, agus do'n uile úine a bí i n-don éor abairle ar arim do lámriáil, beic ollam, éom luac agus gceóir an focal, éun agair a tairte ar an namair pé áit 'n-a tairteabairleir iad féin. Níor b'foláir do Taóy Mór ua Cealla, níó nár b' iongnáó, uol riar go h-uíó Máine agus a muintir féin do gceuraó agus u'ollamuíó, agus a éur ar a rúilíó uóib nár móir uóib beic ollam, éom maic le eacé, éun agair a tairte ar an namair éom luac agus tiorpaó an gcaioí.

Bí Taóy Óy ua Cealla tair ceana, as déanam na h-oibre rin, agus ba maic cúige é, ac má bí féin, agus má ba maic féin, do tuis an t-air nár b' alair uó féin gan uol riar, leir, agus beic as feucant i noisig na h-oibre. Bí gac

níς cúige i n-Éirinn, go móir móir na níşte a bí dílis do
 Úrian, as gheupaó a neart féin, pé n-a fáilid féin, agus é
 daingean i n-aighe saó níς acu sup b'é fóo an cáta, pé
 áit 'n-a maib an fóo ran, fóo a báir. Bí Tadó Mór ua
 Cealla cóim dílis do Úrian le n-aon níς cúige acu, agus
 bí an puo eile cóim daingean i n-aighe Tadó agus bí pé i
 n-aighe doinne acu. Níor b'féidir do san dul riar.

Agus níor b'féidir do Miam san dul riar i n-aonféad
 leir.

Ir ar Tadó Óς a bí an t-átar nuair a éonaic pé cúige iad:
 "Ó! a Miam," ar reirean, "ir áluinn a ó' feuchan tú!
 Úein an cuairt rin ana cairbte duit. Tá do ghaoi agus
 do dá fáil féin aigir asat."

Tus Miam saó aon éintar do ar an gcuairt, agus ar na
 tuairisib agus ar na páflaib a bí as ghuairéad inr saó
 aon ball i dtaob na namad iaraéta a bí as tead do
 n-Éirinn éun clanna saéad do dírgiugaó agus reitb na
 típe do tógaint doib féin. D'imir sí do go cruinn an
 obair a bí déanta as Úrian éun neart na nsaéad do
 gheupaó i gcóir an éogaio móir a bí as tead, agus conur
 mar a bí rir Éirean roair 'n-a n-aighe ar báir a ó'págar
 ra éogaó ran nuair a tíocfaó pé, nó ar báir a éabairt do'n
 namad.

Tus sí do go cruinn agus go mion tuairis agus éintar
 ar saó níó d'ár tuit amad inr saó aon áit 'n-ar saóar i
 saíteam na cuairte. Agus d'imir sí do go maib Maol-
 móiró, níς Loigean, as tead do Ceann Cora i n-
 aómaifead, as tabairt na gspann leir i gcóir na loingear
 a bí le déanam ar linn Luimige.

"Siné anoir asat, a Tadó," ar ríre, "an rseal go léir,
 ó'n lá págarair an áit seo go dtí an lá a éanamair tar
 n-air ann."

CAIBRÍOL XVIII.

SGUAB-BUILE ÉLAIÐEAM.

An lá a éuaib' Miam agus a h-áair riar go h-Uib Máine, nó an lá 'n-a dáig, táinig Caoilte go Ceann Cora, agus níor b' fíor an móir de 'n domán a bí riúbalta aige. Cóm luat agus bí bia caithe aige, agus a túipe curta dé aige, bí ré féin agus Murcáð agus Úrian i reómra ré leit agus é as tabairt eoluir dóib ar a éuarobáib agus ar cao a éonaic ré.

“Anonn go epic' Loélan a éuaðar ar ucúir,” ar peirean, “a nígte. Dúbart uim féin go dtabairpáinn púta ré iud a d'iméad' oim. Ní feadaí cé 'cu do n-áitnígead mé nó náir áitnígead. Má áitín doinne mé níor leis ré air gur áitín ré mé.

“Níor fásgar don píoc d'á neart san feuchaint. agus do bpeitnígear a neart cóim epuinn agus d'féadaí é bpeitnígead. Táto na daoine go léir ar a meabair, ba dóic le duine, le dúil teac't go h-éipinn agus reitb a glacaó i n-oileán na h-éipean agus cur púta ann. Tá ré buailte irteaé 'n-a n-aighe go bfuil an t-oileán ro cóim raióbir, agus an talam' cóim torcáimail rin ann, náé záó dor na daoine gur leó é don obair a déanam' as raotnígead an tairim. Cím go roiléir go bfuil daoine éigin anro i n-éipinn atá as réirvead púta agus as cur neite de 'n tróiro ran irteaé 'n-a n-aighe. Ré cúir atá leit ní'l don mear i n-don cor acu ar a ucúir féin, agus d'á luatac't a beir ríad tagaité anall anro i n-donfeac't iread ir fearr é, dar leó. Táto na mná agus an élan cóim móir buile cun teac't agus atáto na rí, nó níor mó. Tá oipead loingear ollam' acu agus tabairpáð anoir píce míle fearr agus airm agus lón

uóib. Iy uóic leó féin go mbeiró uóic míle fear acu, agus go uótzaró na mná agus an éilann ruar oipearó rúige agus tótzaró uóic míle eile fear.

“Ní méaraim féin, tar éir na cainte go léir, go bfeadóirí ríad uóic míle fear uó cup le céile agus uó tabairt anro anoir. Ua máir an ruo a uéaró uéanta acu uá uozaróir oóc míle fear leó i uéannta na mban agus na clainne.

“Cúadair ótuair go tír na h-Iorúaire. Tá an obair céadna ar ríubal anran, agus an buile céadna ar na uoime go léir eun imtéar ar a uóir féin agus teact go h-éirinn. Ní h-aon iongnaró an uóiríear a beir ortá ran eun imtéir ar a uóir féin. Níl ra baile acu ac beata éruairó, agus tuillir ríad go éruairó i. Talam ruar ríam neam-íortamail atá acu. Tá obair éruairó acu le uéanam coitcéanta, as cararó leir an uotalam a faotruaró, agus anran, tar éir na rglábuirgeacta go léir, ní bíon ruinn de báir a raotair acu. Ní h-aon iongnaró uóiríear a beir ortá eun na tíre ó fágarit agus teact eun cómnuirge i uóir a uéanrairó, uar leó, iad uó éotuzaró uóimáoin. Tá uoime éirín ó éirinn as réiruaró rúta ran, leir, agus as cup na rmaointe rin irteacó 'n-a n-aighe. Mura mbéaró go bfuil ní tíocfaró na rmaointe cúa.”

“An mó míle fear iy uóic leat, a Úuinn, a ó' feadóirí rúge na h-Iorúaire uó cup le céile agus uó tabairt leir, má tazan ré?” arra brian.

“Uéarairinn, a Áróirú,” arra Caoilte, “go zcupiró ré le céile trí nó ceatair de míltib fear. Tá beirt mac aige, fir ana éróda. Fé'n mbeirt rin irtearó beiró an trluas. Ueir, iy uóca, trí nó ceatair de míltib ban agus leandó acu i uéannta na bfeair. Iy mó an uóiríear atá ar mnáib na h-Iorúaire eun teact 'ná mar atá ar mnáib tíre loelán. Tá ré 'n-a n-aighe ná beiró acu le uéanam nuair a tíocfaró

riao go n-éirinn ac bualaó irteacé ašur ruirde ríor. Tá duine éigin, nó daoine éigin, 'šá šcup amú', 'šá šcup ar a n-amhleap, aš cup an duib 'n-a šeal ar na daoine bocta."

"Comáin leat, a Dúinn," arfa Drian.

"Cuaóar ótuair go n-Ínríó Opc, a Ámópiš," arfa Caoilte. "Cuirtear mé féin i moct file, ašur tóšar cláirpeacé uiom ašur tánas go ríšteiglac an Iarla Šiguro, Iarla na n-Ínrí rin Opc. Bí curveacéta le beicé ann. Bí cuirtear tabaréta aš Šiguro do'n Iarla Šilli, fear atá pópta ašá úrúir. Táinig an t-Iarla Šilli, fear úrúir Šiguro. Táinig a lán eile uairle ann. Bí glaoacé ar ceól ašur tušar doib an ceól. Cé buairpeacé cūšainn irteacé ac Siopic, ríš loclanaé áta Cliaé. Do cuirtear fáilte roimir féin ašur roime n-a eualacé. Bí fear ann a táinig aotuaró ó Inir Tuile. Bí cūntar aige 'a tabaric ar cao fé nveara do féin ašur do raint eile de muinntir an oileáin rin imteacé ó'n mbaile. Deineadar coir trom. D'éirig ior iao ašur duin'uaral róšanta a bí ann, ašur mearaóar an duin'uaral do cup cūn báir. Do teip opta ar fearó abrad, mar bí clann mac ró éróda aige ašur do éorain an clann mac é. Fé deire do fusaraóar lom ar teiglac an duin'uarail do lořšao, ašur do loiršeóar 'n-a mbeataig é féin ašur a bean ašur a clann irtiš 'n-a ttiš féin. Nial ab ainim do'n duin'uaral. B'éigean do'n muinntir a deim an lořšao imteacé ar an oileán. Tánadar, nó táinig curó acu, go teiglac Šiguro i n-Inir Opc. Šunap, nó Concubar, ab ainim do'n fear a bí aš innrint an ršéil. An fear a bí an ršéal ar riúbal táinig fear cūn an došuir, Iarmuic, ac níor tairbeáin fé é féin. Cairi ab ainim do'n fear ran, ašur fear ana éróda irteacé é. Cliašain irteacé do'n duin'uaral a loiršeó, ašur ba dóbair go loiršti é féin mar bí fé ra tiš an oíóce do deinead an lořšao. Bí fé ar an oclao amuic de došuir ríšteiglaig Šiguro an

uair pin, agus bí pé ag éirtead tair an rgeal. Duine ve'n muintir a vein an lorgad ab ead an fear a bí ag innpint an rgeil. Bí an dá lapla ag an mbóro agus pijs Loelanae áta Cliaé eataréa, agus iad ag éirtead tair an rgeal. Bior féin ag éirtead tair an rgeal agus mo élaírpead pé m' uillinn agam. Do labhair Sítric.

“‘Conur a d'fuiting Scraþáóinn an teine, a Sunair?’ ar peirean.

“‘Maíe go leór ar ucúir, a pijs,’ arra Sunair, ‘ac nuair a rug an tear i gceart air do liúis pé agus do sóit pé mar a déanfaó reana vean.’

“‘Air éigin a bí an méio pin cainte ar a béal nuair a léim Cairí an dorur irtead agus ruar eun na h-áice ’n-a raib Sunair ’n-a fuidé i n-áice an búiró ar aghaó an pijs agus an dá lapla amaé. Sari a’ raib fíor ag doinne cao a bí ar riúbal áige do tarainis Cairí a élaírdeam agus le don rguab-buille amáin do bain pé an ceann ve'n rgealaíde. Cuir pé a leitéro pin d'fuinneam tair an mbuille sup léim an ceann irtead ar an mbóro, ar aghaó Sítric agus an dá lapla amaé, agus go raib an bóro lán d'fuit, móir-tímpal an éinn, par a raib uain ag doinne ar a tuirgint cao a bí tuiríte amaé. Níor vein Cairí ac feucaint ’n-a tímpal agus anran imtead amaé. Níor lean doinne é. Ar ball, nuair a bí caoi agam air, do éiomar ar duine a bí am' áice do ceirtuáó. Do labhair i gcaint na h-íoruaíde.

“‘Cé h-é an pijs pin, Sítric?’ arra mire.

“‘Ó Éirinn anvear é pin,’ arra'n duine liom. ‘Iré pijs Loelanae áta Cliaé é.’

“‘Agus cao a tús anro é?’ arra mire.

“‘Do péir mar a tuigim,’ ar peirean, ‘ir amlaíó a táinís pé ’gá íarató ar an dá lapla, ar Síguró agus ar Síli, a neart do eúr le céile agus toul tair go h-Éirinn ag cabruáó tair pa cógaó ro atá le véanam i gcoinnib úriam.’

“ ‘Ašur cé h-é Úrian?’ ašra mife ŝo neam-tuairimead.

“ ‘Áé!’ aš peirean, ‘an amlaíó náé eól duit cé h-é Úrian!’

“ ‘Ašur cé h-é péin ašó?’ ašra mife.

“ ‘Ášpóúš Éíean,’ aš peirean. ‘Ííeapap,’ aš peirean, ‘ná ŝaíb doinne beó ŝan aítne aítge aš Úrian.’

“ ‘Íš óóá,’ ašra mife, ‘ŝur ópóé úš é, tpeár ŝo úfuit an coŝad móš ro ó’á beaptuŝad ’n-a cóinníb.’

“ ‘Ní ópóé úš,’ aš peirean. ‘Síné ionŝnád an rŝéil aš paó. Ní’l úš eile beó ŝa óóman atá cóm maít leir. Nuair a óéinteap feall aš maítean pé an feall an céad uair, ašur má óeínean an óuine rin feall aš an tapna h-uair maítean pé an feall an tapna h-uair. Anran, má óeínean an óuine céadna feall aš an tŝímád h-uair tuŝan pé an cuipítead ruar óó’n óúš. Sín úš róŝanta ašat!’ aš peirean.

“ ‘Ašur ead ’n-a éaóó an coŝad má ’fead?’ ašra mife:

“ ‘Ní feadóap an tpaóŝal,’ aš peirean, ‘muŝab amlaíó atá óaoíne éíŝin aš óéanam an fíll an tŝímád h-uair aš. Ní beóóir aš óéanam an fíll an tŝímád h-uair aš,’ aš peirean, ‘óá mb’ áil leir íad óó épóeád an céad uair, nó, an éuro ba lúŝa óé, an tapna h-uair.’

“ ‘An úfuit Síŝuro aš óul le Síŝúic?’ ašra mife:

“ ‘Óeir ŝac doinne ŝo úfuit,’ aš peirean, ‘ašur ŝíll, ašur Óŝpac. Óeir ŝac doinne,’ aš peirean, ‘náé féroir óó Úrian ašur óó ŝaeólaíb ŝeapam í n-aŝaíb na rlóúŝte atá aš epunnmuŝad aš an uile áíó’ ’n-a ŝcoinníb. ŝo ŝcuŝeap clanna ŝaeóal ŝo léir éun báir, ašur anran ŝo mberó éípe ŝan éíor aš an muintíí a ŝaŝaíb ann anoír aš óéanam an éoŝaíb.’”

“ ‘An móš an neap íš óóic leat a ó’feadópaíb Síŝuro ašur ŝíll óó éadaíte leó?’ ašra Úrian:

“ ‘Tá móŝán lonŝeap acu, a Ášpóúš,’ ašra Caoítce

“ aSgur tá mórán loingscar aS Orpac. Tá caiteige aS an uile faSgar luict saoiúeácta aSgur riabála ar teáct aS tual ar Sísgur nuair a bíon ré aS uil ar éuairt tar faoise. Bíon veimne acu ar éuir maic ve'n foSail a ó' fáSail doib féin. Ir veacair tuairim a éabairt do'n méir nirc ríos a ó' féarfaid ré a éabairt leir.”

“ An bfuil don tuairim acu,” arfa Muréad, “ do'n neart ríos a veir 'n-a scoinnib i n-Éirinn ? ”

“ Tá tuairim acu, a ríS,” arfa Caoilte, “ nác i n-airge a seóbaio riad reitb ná n-Éirean, ac ní'l don éuimneam acu so bfuil don baosgal ná so bfaigir riad an treitb. Tá an méir rin curta 'n-a luige ar a n-aighe so daingean, aSgur ir ó Éirinn a cuirtead 'n-a luige ar a n-aighe é.”

“ Nác móir an ionghad náir aitin Sítric tú, a 'Óuin,” arfa Urian.

“ Fágaim le n-uadaect, a ÁrtoríS,” arfa Caoilte, “ Sur bainead phead aram nuair a éonac aS teáct irteac é. Ac bí an ceilt ró maic orim. Tugar aige do'n élaipriS, aSgur bí a Sínó féin aS véanam buairta do-ran. D'a éasmuir rin ní doic uim so n-aicneod' ré mé dá mba ná béad don ceilt orim. Ní ró mnic a éonac ré riam mé, aSgur níor éuir ré puinn ruime riam ionam.”

“ Táimíó so léir fé éomaoine móir aSac, a 'Óuin,” arfa Urian. “ Ní'l don teópa le n-a bfuil o'éolur tabairta aSac éúSainn, aSgur eóluir tarbdeac irtead é. Ní veimír ollam i Scairt i n-don éoir mura mbéad a bfuil o'éolur tabairta éúSainn aSac. Tioceairóir a san ríor orainn mura mbéad tú ! ”

Um an otaca 'n-a riad veime an eóluir tabairta doib aS Caoilte do Sliuir an focal tríó an ríSceiglac so riad Maolmóroa, ríS laigean, aS teáct so Ceann Cora aSgur eualact le n-a éoir aSgur ná trí érainn móra acu 'a éabairt leó, éun na Scairn reóil uor ná loingscar a bí le véanam ar linn Luimníte.

CAIBRÍOÍ XIX.

cluiche píuille, agus poll i scrann:

Nuair a bhí an t-eolur ran go léir págailta ag brian agus ag Murchad, ó Caonite, do labhair brian.

“Dúbrair dá uair nó trí, a Duinn,” arya brian, “Zur daoine anro i n-Éirinn atá ag féreod pé muintir na n-úcta¹ iaraeta ro go léir agus 'á ngríoraó i n-ár n-ágaró. B'féirir go bfuil obair de'n t-róro ran ar riúbal. Má tá ní h-uata péin atá na daoine rin, anro i n-Éirinn, ag déanam na h-oibre rin. Tá cómaeta atá níor tpeire 'ná cómaeta daona, ag oibriugaó ag bun-préim na h-oibre go léir. Cómaeta ipinn iriad atá 'zá n-oibriugaó péin i n-ár zcoinnib, i zcoinnib an Éireoin atá iriis i n-ár zcoirde; Táro cómaeta ipinn ag rppiocaó agus ag zgríoraó na n-roc daoine atá anro i n-Éirinn againn, éun na rmaointe úo do éur irteaó i n-aighe ár namad, agus tá cómaeta ipinn, ar an zcuma zcáona, ag rppiocaó agus ag zgríoraó ár namad, inr na tíoraib rin go léir a riúbluir, éun na rmaointe rin do zlacad agus beart a déanam o'á péir: Tá cómaet ir tpeire 'ná cómaet daona i n-ár zcoinnib; Ní foláir dúinne, o'á bpiis rin, cómaet ir tpeire 'ná cómaet daona do beir ag cabruagaó linn ra zleic reo atá ag teaet orainn. Da máit uim beir ag caint le m' anamcára.”

Do tugad éuige Maolruatain. Déineadar an caint: Anran dúbrair brian le Maolruatain teaetairead do éur móp-timpal ag tual ar éleir na h-Éirean, 'zá óróugaó zurde na n-earbos agus zurde na pasair agus zurde na bprobal do beir ag dul ruar éun Dé coitianta, ar ran amad, 'zá iaraó ar Úia, tpe impióe na Maigóine Muire

agus na naoim go léir, agus tré impiúe pádrais agus
 bpiúoe agus Colum Cille agus naoim Éirean go léir, an
 Cneideam agus riuóe Saedál do tabairt raor ar an ngleic
 uathópaé a bi as teacé oíca.

“Tá an níó rin o’á déanamí ceana, a Árpóis,” arsa
 Maolruatain. “Tá ré ’á déanamí ar fuio na h-Éirean inr
 saé aic ’n-a bfuil rasanr agus pobul, agus airrean o’á
 páó, agus tá ré ’á déanamí inr saé mainircir agus inr saé
 combinc ban maíalta. Ac cuirreao an teacéaireacé
 timpal, mar rin réin. D’féioir sup déine-de a déanpar an
 suíde an teacéaireacé do éur timpal uair-re, a Árpóis.
 Ni féaoíaró an suíde veic nó dian.”

“Ni féaoíaró,” arsa bpuan, “ná éomí dian agus ba maic
 é veic. Ba maic liom, tar saé níó eile, go mbéao naoim
 íobhite an airpinn o’á déanamí coitcianta ar an incinn
 céadna.”

“Cuppar ran ra teacéaireacé, a Árpóis,” arsa Maol-
 ruatain.

Do cuirreao an teacéaireacé ran móir-timpal na h-Éirean.
 An fáo a bi an éaint rin ar riuábal ioir bpuan agus
 Maolruatain bi aor ós an baile iméigte amaé, saé bócar
 agus saé cómngar, roir an treó ’n-a maib níó laígean agus
 a éualaéc as teacé, éun go bfeicíoir an níó, agus na
 h-uairle iaraécá, agus na crainn móra. Fé veire do
 éonacaoir an níó agus éonacaoir na h-uairle iaraécá agus
 éonacaoir na crainn. Bi ríde fear, veicniúbar ar saé
 taob, fé saé crainn acu. Bíoíar as riuábal go breas níó.
 O’iompuis an t-aor ós leó riar agus éanacaoir go Ceann
 Cora. Táiní bpuan amaé agus éur ré páilte noim níó
 laígean. Do íeiseao na crainn anuar ar an bpaíre breas
 ílar a bi amaé ó’n níóteiglac. Do ruao na fir irteac
 agus do cuirreao saé cóir oíca. Anran o’iméis na fir
 abairte agus o’ fan an níó i bfoéair bpuan éun maic
 p

laetanta cáiteam ag caint agus ag cómluadar leir: táinig pé mar a raib an áiríogán, a úrúir.

“Seó, a Shomplair,” ar reiréan, “do cáillear an enaibe óir a bí ra bpat ro agam. Feuc a’ bfeadóir enaibe do cup ann dom.”

“Conur a cáillir an enaibe?” ar rípe.

“Nuair a bíomair ag teact leir na trí crannab,” ar reiréan, “bí muintir Uib fáiltge pé éránn acu agus muintir Uib faoláin pé éránn eile agus muintir Múireadóis pé’n úrúimáó éránn. Bíomair ag teact tré Sliab an Úogais. Níor b’féidir doir na trí buidmó ghuairéact i n-áonféact. Níor b’foláir doib ghuairéact i ndiais ‘éite. U’ eirig eatarra feucaint cé’cu buidean a béad ar turac. Bí fearg ag teact oirra. Ní géillreáó áon buidean acu do buidean eile. Síleat go mbéad pé’n-a bhuiridin éadóirinn eatarra. Níor deinear féin ac túirliocan de m’ éapal agus dul agus mo guala cup pé’n gcrann . bí ag muintir Uib faoláin. Nuair a éonair an dá buiridin eile an méiró rin éaraingeadar riar agus bí an tritáin agáinn. Nuair a táinig meágeaint an éráinn ar mo gualáinn do rgeinn an enaibe ar an mbpat agus do cáillear é.”

Bí Shomplair ag éirteact leir agus ag feucaint air n fáid a bí pé ag caint. Nuair . rtaó pé níor deir rí ac an bpat do cáiteam ra teine. Do lap an bpat agus do loirgead ‘n-a luairéig é or cómair na beirte agus iad ag feucaint air. Bpat ana dáor ab ead é. Níor b’fada roimir rin ó éus Úrián do ríis Láiréan é. Bí iongnad agus álltact ar ríis Láiréan nuair a éonair pé ead a bí déanta ag Shomplair. Ní féidir pé an domán ead a bí ag eirige úi. Níor fáis rí abpat gan eóluir é. Do fearáin rí ar a agair amac agus a gnúir áluinn ar lapaó le buile feirge, agus a dá rúil, agus ba bpeas an dá rúil iad, ag cáitneam le polur éigin náir b’ fóganta. Do éadóis na fabraí anuar

οἷα ἀγυρ το δοιρὸς ἃ ἠ-ἀγαιρ, πέ μαρ ἃ εἰοεραὸ ρζαμαλ
 ἀρ ἀν ἠζηέιν, ἀγυρ οὐβαιρε ρί, τρέ ἠ-ἃ ριςαλαίρ, ἃ ζσοζαρ
 ἠἄε μόρ :-

“ ἃ ράὸ ζυρ ρυζ πέ ἀμ’ βεαταῖς οἷμ μο οἷτάιρ ἃ βεἰ
 ἠ-ἃ βεἰτῖεαὸ ἢομπαρ ἀζ Ὀρμῆν ! ”

ἠυαἷρ ἃ οὐβαιρε ρί ἀν ροαλ ραν ο’ ἢομπαῖς ρί υαἰὸ ἀγυρ
 το ζλυαἷρ ρί ἀζ ράρταἷ ρίορ ἀγυρ ρυαρ ἀν ρεὸμπα. Το
 λεαὸ ἃ ὀἃ ρύἷ ἀρ-ρεαν, ἀγυρ ἠί ρεἰοἷρ πέ εαὸ βα ἠαἷτ ὀ
 ἃ ράὸ. Ο’ ἢομπαῖς ρί ἀρῖρ ἀρ ραρ ἃ ραἰὸ υαἷν ἀγε ἀρ ρυἷν
 μαετῆαἷ ἃ ὀεἷναἷ.

“ ἠί ρὸ ραὸα,” ἀρ ριρε, “ ζο ἠβεἰὸ πέ ’ἠ-ἃ βεἰτῖεαὸ
 ἢομπαρ ἀζ ἠυρὸαὸ, λειρ ! ἃἠρῆν ἢρεαὸ ἃ βαιρφαρ ὀβαιρ
 ἀρ ἀν ἠβεἰτῖεαὸ. ἃἠρῆν ἢρεαὸ ἃ εὐρφαρ ἀν τ-υαλαὸ ἀρ,
 ἀγυρ ἠἃ εὐρρεαν πέ ρταἷε ρυαρ ἠί βεἰὸ ἀε ἀν βατα ἃβαιρε
 ὀὸ ! ”

“ ἃἃ ἀν ἠεζοἷρ ἀζατ, ἃ βεἷν ! ” ἀρ ρεἰρεαν. “ ἠἃ ἃβαιρ
 ἃ εὐτἷε ὀε’ ἠ εἷαἷτ ρἷν ὀὸμ-ρα μαρ ἠί ζλαρφαρ υαἷτ ἢ. ἠἢορ
 ὀεἷναρ ὀον ρυὸ ἀε ἀν ρυὸ βα εεαρτ το εἷορταἷε ἃ
 ὀεἷναἷ εὐν ὀαοἷε ζἢν εἷαἷλ το εὸἷμεαὸ ὀ ἠ-ἃ εἷἷε
 ἠαρβυζαὸ. ‘ ἃ’ ἠ βεἰτῖεαὸ ἢομπαρ ἀζ Ὀρμῆν ! ἢρ ρὸ
 μαἷτ ἀν ὀαἷλ οἷτ ἠἄε ρεαρ ἃἃ ! ὀἃ ἠβ’ εαὸ ἠί ὀεαρῆἃ ἀν
 εἷαἷτ ρἷν. ὀἃ ἠ-ἃβαρῆἃ ἠί ὀεαρῆἃ ἀν ταρἢα ἠ-υαἷρ ἢ ! ”

ὀο ρεαὸ ρί ἀρῖρ ἀρ ἃ ἀγαιρ ἀμαε ἀγυρ το εαοἷυῖς ἠἃ
 ρύἷε ἃ ὀτρεὸ ζυρ βεαζ ἠἃ ζο ραἃὀαρ ὀἷντα.

“ ἠί ὀεαρῆἢν,” ἀρ ριρε. “ ἠἢορ ζἃὸ ὀομ ἠ. ἠί ζἃὸ
 ὀομ ἀν εἷαἷτ το ράὸ ἀνοἷρ. ὀεαρῆἃὸ ὀαοἷε ἠἄε ἠἠ ἢ:
 ὀεαρῆἃὸ ἠἢντἷρ ἠἢβ ραοἷἢν ἢ, ἀζ ἠαοἷὀεαἷ ἀρ ἀν ζεἷμα
 ’ἠ-ἃ ὀρυαρἢαὀαρ τυραε ἀρ ἀν ὀἃ ἠἢντἷρ εἷἷε. ὀεαρῆἃὸ ἀν
 ὀἃ ἠἢντἷρ εἷἷε ἢ ἀζ ζεαρἢ ἀρ ἀν ἠεζοἷρ ἃ ὀεἷναὸ οἷτἃ.
 Ραζαιρ ἀν εἷαἷτ ὀ βἠἃ ζο βἠἃ ἀρ ρυἷο ἠἃ ἠ-εἷρεαν.
 Ραζαιρ ἀν εἷαἷτ ὀ ρἢοετ ζο ρἢοετ ἀν ρἢοἃ ἃ βεἰὸ ρἢοετ
 ζεοἃλ βεὸ ; ‘ ὀεἷν ρἢς λαιζεαν βεἰτῖεαὸ ἢομπαρ ὀἠ ρἠἷν
 το Ὀρμῆν. ’ Κοἢυρ ἃ εὐρρἷρ-ρε ρἢαεἃἢ ἀρ ἠἃ ὀαοἷε ζἢν ἀν

focal do fáil an tarna h-uair! Maireadó an focal, a píis, an fáil a máiríre-re, an fáil a máiríre doinne de o' rluóct i n-Éirinn. Cad 'deárfailt Laisneig feartha nuair a caitear inr na rúilib orca go bfuil an píis atá orca n-a beiteigeac iompair ag brian!"

An túirge 'n-a faib an méiró rin ar a beal aici bí ri iméigte amaé doirur a bí i n-iaéar an treómpa agur an doirur dúnca 'n-a diaig aici agur an eóeari carra ra glar aici.

O'fás pí anrúo n-a fearam é agur a meabair bainte de nac móir. O'fan pé ar fead abrad gan don éor a éur de. pé deire buail pé amaé. Éur pé an dinnéar agur an tráénoa de gan puinn cainte deanam le n-doinne. Nuair a bí an dinnéar caite agur an éuroeáca rgarite buail pé irteac i reómpa n-a faib uairle ag imirte píelle ann. Bí Muréad agur Conáing, beirte de macaib brian, ag imirte éluice, agur iad 'á imirte go dian. Bí píis Laisnean 'n-a fearam or a scionn ag feucaint ar an scluice. Éus pé pé ndeara dá n-airtígead Conáing fear áirigte go mbuadrad pé an éluice. Éus pé cómarra éigin do Conáing. Do deim Conáing an t-airtígead agur do buair pé an éluice.

Bí fíor ag Muréad gur éus píis Laisnean an cómarra uair.

"Ír fearr an cómarra a éugar do Conáing anoir, a píis," arra Muréad leir, "'ná an cómarra éugar do na loélanais roim éat Gleanna Máma. Do buadrad orca mar geall ar an gcómarra úo a éugar-re d'óib."

"Tabairfad cómarra a beró níor fearr 'ná an cómarra rin d'óib lá eile," arra píis Laisnean.

"Má 'reád," arra Muréad, "ná deim don dearmad de éran a beró polam 'n-a láir a beir i n-aice na h-áite agat éun dul i bfolac ann, pé mar a éuadair ra éran i nGleanna Máma. Agur bíod an poll móir a d'óin i tpeó go b'éadair do éora tarang irteac. Murá mbéad do éora

beiré lairmuic de'n poll a bí sa éirinn úr i nSleann Máma ní feicfinn tú ann i n-aon éor."

"D'iomparáidh mé Láigean agus do mhé ré an uorpur amac.

"Ó, a Muraí," arsa Conáing, "tá caiteáid oim náir leigear oim náir tuigear an cómarca! Tá fearas air. Beir an t-áiríú ar buile éiginn mar sheall air."

"Ná fearas ré é féin d'iompar!" arsa Muraí.

"Is truaas mar a éirítear i n-aon éor ar an seirinn!" arsa Conáing.

"Dá mba ná beiré agus ac aon fáire amáin, a Conáing," arsa Muraí, "d'éanfa an fáire sin dá bfeicead é nuair a ruasar ar dá éor air agus tarraingear amac a' poll an éirinn é. Ní maib aon éinne i n-aon éor agus sup b'é a bí agus go dtí go maib ré tarraingte amac agus. Tá ré maib as sabáil páirt na loclanae a san fíor. Sabáid ré a bpaite or cómar an traosáil agus ní d'éiríte focal leir! Ac 'gá leigint air go bfuil ré dílis dúinn agus anran as déanam an fill oirinn!"

Ní fearas ar mé Láigean an éirí eile de'n oíche. D'imtí mé roim lá agus tug mé agus roim abaille. Nuair a táinig an máidion do fuaire go maib ré imtí: Do h-innead do úr an fud a tuir amac i steab an éirí. Comáin úr teáite i ndiaid mé Láigean 'gá iarair air carad agus go ndéanfa leóirníom pa n-eapóir a tugad do. Go maib tabairt ar úr le bponnaid air mar sheall ar na éirinn a tabairt éirí.

Táinig an teáite ruar leir. Tug mé a teáitead do. Bí bata 'n-a láim as mé Láigean. Níor deir mé ac éirí buile de'n bata tabairt pa éann do teáite an áiríú, agus comáin leir roim. Ar suairí fear a tugad abaille an teáite. Nuair a éirí muintir méiríú úr an éor a bí ar an steab d'iarair ar úr leigint doib mé Láigean do leannáin agus é tabairt tar n air 'n-a páirínac. Ní toiríú úr éirí sin.

“Iz do níz laigean a tugaó an earonóir ar ‘otáir,” arfa Úrian. “Leigtear do imteacét plán abaille. Anran maigimíó roir ašur bainpimíó ráramíó dé aš ‘oorur a tíge féin.”

Cóm luac ašur a fuair Šormplacé zo maib níz laigean iméigíte i bpeirš ašur zo maib an earonóir tabaréta aige do teacéaire Úrian, bí fiór aici zo maib pé n-a éogaó ‘earš eataréta. Sin a maib uaití. Comáin pí teacéaire zo baile áta Cliac aš triall ar Šicpic ašur ar ámlaioib ‘zá innpinc oóib cao a bí tuicíte amaé.

“Anoir an t-am ašuib!” ar rípe. “Tazaó búir neapc zo léir cóm taparó ašur iz péioir é. Úeio an žnó eile ‘éanta ašam-ra ašur aš lonán rap a mberó búir neapc enunnigíte, tazaité.”

CABITOIOI XX.

RÍŠ LAIGEAN.

Duine b’eaó níz laigean náir éuir doinne puinn puime i n-aon puo a ‘éanpaó pé ná i n-aon níó a ‘éanpaó pé. Féar baoc ab eaó é. Méar pé féin ná maib duine ar bit ‘oob’ féarp ciall ašur tuiršint ‘ná é, ac níor b’ é rin meap ‘aoime eile air. Bí pé ollam i žcómnuige éun ‘aoime eile do cómaipliugaó. Do leigeaó ‘aoime opéta zo nglacpaóir an cómaiple, ac ní žlacpaóir. Tugaó pé a aigne do žac doinne ašur ní tugaó doinne a aigne ‘ó-ran. Ó ‘otugaóir ní cómeáoparó pé pún. Bí pé ar taob na loclanaé i žcaé žleanna máma ašur bí pé amuc air žur mar žeall ar cómaiple éigin a tuz pé ‘óib a éuaró an lá

n-a scoinnib. Tar éir an cáta bí Murcáó agus Dúlainn
 Ós as sabáil tímpal as feúcaint i n-úiaig na bpeari ngunta.
 Conacáodar crann agus poll tpeóite ann agus a lár folam.
 Bí dá éoir uaine amac ar an bpoll. Do rug Murcáó ar
 an dá éoir agus tairais pé an uaine amac a' poll an
 crainn. Cé beaó aige ac Maolmórsa! Uein Murcáó
 agus Dúlainn gáiri a n-óctin nuair a conacáodar cé bí acu.
 Do veinead ríg ar Laignib 'n-a úiaig ran de tpe éomairle
 Sormflait agus Sítric.

Níor eus Sormflait ná Sítric ná Amhlaoib ríor ná eóluir
 do ar an uirge-pé-éalam a bí ar ríubal acu i scoinnib
 Úrian agus Múrcáó. Ní féadófaróir é. Do rgoilfead air
 nó do leigfead pé amac é. Do leigeadar do go oí go
 raib gac don níó ollam acu i scoir an éogaó. Teartuis
 uata anran é péin agus plóigte Laignean a beir ar a ocaob
 péin, i scoinnib Úrian, ra éogaó. Cuise rin ircaó éuir
 Sormflait an fearg air nuair a éuaró pé go Ceann Cora
 leir na crannaib. Uein rí an gnó go feilimionta.
 Táinis pé go Ceann Cora an uair rin agus gan roir é agus
 Úrian ac an caradar ba tpeire agus ba úilre. D'fás pé
 Ceann Cora agus gan 'n-a époide do Úrian ac fuat agus
 ríoc agus fearg, agus a époide d'a lorgaó as an bpocal
 úo a éuir Sormflait ircaó 'n-a éluair, é beir 'n-a
 "beirigeac iompair as Úrian!" Bí pé lán ceapaité ar
 dúl, gan rcaó gan rígnear, as tpuall ar Sítric agus ar a
 d'innrinc do caó é an tarcuirne a tugaó do i gCeann
 Cora, agus ar a iararó air cabrucaó leir éun an tarcuirne
 do díogalt ar Úrian agus ar Múrcáó agus orca go léir.
 Nuair a bí ran mar rin bí a n-airóm péin eirca éun einn
 go n-áluinn as Sormflait. Bí ríg Laignean gáda ircaó go
 daingean aici ar a caob péin, ra éogaó a bí as teacé, agus
 ní raib don ríoc d'a ríor as ríg Laignean ná sur b'é a gnó
 péin a bí aige d'a déanam; ná sur b'é a fuat péin agus a

níorṡar féin a bí aige d'á páram i scoinnib Úriain. Bí snó ṡormflait aige d'á déanam eun a toile go h-iomlán aṡur ní raib don baosal go leigfeadh pé amac don rún, mar níor tusað dó don rún.

Sar a raib uain aṡ Maolmórdá ar veit ra baile ó Ceann Cora bí teactaire ṡormflait i mBaile Áta Cliat 'ṡá innrint do Sitríc cao a bí déanta. Cóm luat aṡur do rṡoir Maolmórdá an baile ríú irteac go Baile Áta Cliat é 'ṡá innrint do Sitríc cao d' imtíg air i ṡCeann Cora aṡur 'ṡá iaraib air a páirt do ṡabáil i scoinnib Úriain.

"ṡeóbad, a ríṡ," arsa Sitríc, "do páirt i scoinnib Úriain, aṡur ní mire amáin a ṡeóbad do páirt 'n-a cöinnib. ṡeóbad ríṡ loélan do páirt 'n-a cöinnib. aṡur ṡeóbad ríṡ na h-loruaidhe do páirt 'n-a cöinnib. aṡur ṡeóbad ríṡte ndéiav do páirt 'n-a cöinnib. Comáinfeav teactairí láirteac aṡ tríall orca 'ṡá iaraib orca teact anro go euan Baile Áta Cliat cöm luat i n-Éirínn aṡur ir féidir é, eun do páirt-re ṡabáil, aṡur díoltair a déanam ar Úriain aṡur ar a élainn mar ṡeall ar a bfuil d' olc déanta acu ar élainnaib loélan le faða bliantaib. Imtíg-re abailte, a ríṡ," ar reiréan, "aṡur eṡuinnig do neart aṡur cuir tu féin i ucpeó, aṡur bí anro le d' flóigtib nuair a tíocfaid an neart iaraéta."

D'imtíg ríṡ Laignean abailte aṡur úirig pé ar a flóigte do eṡuinnuṡad aṡur do ṡleupað. D'inir pé do ṡac doinne cao é an tarceuirne a tusað dó i ṡCeann Cora, conur mar a caitead ṡleann Máma inr na rúlib air féin aṡur ar Laigneacáib, aṡur conur mar adúbairte Muréad, mac Úriain, leir féin aṡur leir na Laigneacáib ṡan don dá euro a déanam d'á ndíceal.

Do cealg an éaint rin na Laigneaca, aṡur adúbairte go mbéad lá eile acu féin aṡur go ndíolfað Úriain aṡur Muréad, aṡur Clann Cair go léir, a' ṡleann Máma.

Όσοταρ ας θέανάμ να η-οιβε α βι ζεάρτα αμαε τοίθ ας
 Ζορμπλαίε, αςυρ νι παίθ αον πιοε ο'ά πιορ αου ζυρ β' ί ριν
 οβαίρ α βι αου 'ά θέανάμ. Βα θομίνν αςυρ βα ζαρτα
 αςυρ βα θιοε αίγεατα αν θεαν Ζορμπλαίε, αςυρ τοθ'
 άβατα αν θεαν ί. Δε βι ελυίε βάρ α'ρ θεατα αιαι ο'ά
 ιμυτε λε τοαοιθ α βι θεαζάν πίο θομίνν οι, αςυρ πίο ζαρτα
 οι, αςυρ πίο άβατα οι. Το ευγεαοαρ αν ελυίε α βι αιαι
 ο'ά ιμυτε αςυρ το ρζαοιλεαοαρ ίει: Όι βοθ αιαι ο'ά βυαλαθ
 αρ πίζ λαίθεαν αςυρ αρ να λαίθνεααίθ, αςυρ νι παίθ αον
 πιοε ο'ά πιορ αιαι ζο παίθ α εοθρομ, αςυρ βπειρ, θε βοθ ο'ά
 βυαλαθ, ι λάταιρ να η-υαιρε εέαονα, υιρτι ρέιν.

LEABHAR A TRÍ.

CAIBIDÍOL I.

COR 1 N-AGAIRÓ AN ÉAIM.

Raint laeéanta tar éir níg laigean a ó' iméadé i bfeirg ó Céann Cora bí Driuan agur Muréad agur 'Dúlainn Óg i bproáir a ceite i gcómarle. Bí a lán neite acu 'á bpreitniugad: Dúodar ag áiream na mílte fear a féadfaí tabairt ar gac triúé nuair a tíocfaó an gíaoó. Tuigeadar gur irtead i gcuán Baile Áta Cliat a tíocfaó an namáio iaraéta. Dúodar ag bpreitniugad na mbóitíre a bí ó Céann Cora go Baile Áta Cliat; agur ó Uib Máine go Baile Áta Cliat; agur ó Cairéal go Baile Áta Cliat; agur ó tír na nDéire go Baile Áta Cliat; agur ó Ciarráige go Baile Áta Cliat; agur mar rin, ó gac don áit 'n-a maib curó ve neairt plóg Driuan go dtí an áit i n-aice Baile Áta Cliat 'n-a gcaitfead a plóigte go léir teadé agur eirinnniugad i gcoinnib na plóg namáio iaraéta a bí ag teadé go n-éirinn ó'n uile páirt ve'n domán Loélanad. Anran iréad 'do tuigead go n-áluinn cairbde na n-oirbe a bí ag Driuan 'á déanam ar fead ábfaó poimír rin, nuair a bí na bóitíre breaéta leatana aige 'á déanam iní gac don ball agur nuair a bí na vpoáio breaéta láitíre aige 'á cur ar na n-aibníb. 'Do tuigead, leir, an uair rin gur veinead maitear móir nuair a rugad plóigte Driuan go mimé poimír rin, go Cill Mhaigheann i n-aice Baile Áta Cliat, an áit 'nar

gnát le Dhuán dul aghur longphort a déanamh aghur maint aimpire cáiteam, nuair a biodh gnó aige le déanamh, aighnear a focarfaidh roimh níocht. nó a rmaíocht féin do éirí bheith. Bí aithe máit ag Dál gCair ar na bóithribh ó Ceann Cora go Cill Mhaighneann.

Nuair a bí curó máit aimpire cáite ra éomáirle, aghur caint aghur bheithniúadh déanta ar a lán neite, táinig an t-am éun dul aghur bia cáiteam. Táinig teachtair 'gá máth go raibh an bia ollam. D'eirigh an triúr aghur tanaoibh go reómha an bhó. Suidh ar éun an bhó. Táinig Somptraic aghur fuis ri i n-aice an árois. Bí ri go féim aghur go roilbh aghur go sealgáirteac leo, aghur go móir móir leir an árois. Bí ri ag déanamh grinn aghur fuilt de'n éuma 'n-ar éirí ní laigean fearis ar Muiread nuair a deim ré an bagairt ar Conáin ra éitíe.

“Níor déinear don iongnadh de m' úrúair,” ar rir. “Fear iriad é, ir uóic liom, níir teip an tuacal riamh aghur ac go deimh aghur go dearbda níor méarar go ndéanrad Muiread an puo a deim ré.”

“Cao a deinear, a ároisgan?” ar Muiread.

“Nuair a éagan fearis ort, a ní,” ar rir, “ní n-don uóicín tu. Ac ní gnát leat fearis a teac ort gan puinn cúire.”

“Ir fíor úit, a ároisgan,” ar rir. “Ní raibh don ceart agam a déanamh de'n rgeal ac neamhíob, mar ní raibh ann ac neamhíob. Ir triuas ná táinig ré ear n-air nuair a táinig an teachtair ruar leir. Dá uacagad u' domócainn láirteac go raibh an éasóir agam aghur u'iarrainn air mo leatrgéal do gabáil.”

Níor éirí Dhuán ná Dúlainn don focal irteac ra éomrád ran. Níor máit leo triac i n-don éor ar an earonóir a tugadh do teachtair an árois. Dar leo u'féarad ní laigean uíltugadh do éarad aghur gan an

teadéaire do buataí. Cuid ab ead é rin de'n tuatal nár teip niam ar rís laigean.

Ba gnát, i ndeire gac d'innéir, ródluiré éigin, nó mírleán éigin, do tabairt irteacé agus do cup ar an mbóro. Bí gairdín na h-Árdríogna ar a gláin as Murcáó agus é as cimité a bairé d'a dhóm, as feiteam leir na mírleán. Lonán a bí as ruitálam. Do tógad éun riúbail na miara móra. Táinig Lonán irteacé agus trí miara beaga aige agus róro éigin bíó orca, agus don miar beag amáin agus dá uball uiréi. Cuir pé an miar ar a maib na h-ubla or cómair na h-Árdríogna, agus na trí miara eile or cómair an trír fear. D'feuc pé ar Murcáó. Cuir Murcáó a lám anonn láirteacé agus tarainis pé cuirge an méirín a cuirtead or cómair dhiam agus an méirín a cuirtead or cómair úlaimn. Deir pé an méirín go taraid, i dtreó ná maib uain as doinne acu ar don ríoc de'n bia cup 'n-a beal. Anran do tóg pé bliáire de'n bia agus cuir pé i mbéal an gairdín é agus do rgaoil pé an gairdín uaid ar an dtalam. Siúbluis an maroirín beagán ar an úrlár. Anran do tuit pé. D'iompuis pé na ceitpe cora anáirde. Do crot na cora ar fead tamail bis agus bí an gairdín manb.

D'feuc Murcáó ar Šorimplaí.

"Deinir láirde ar ndócin d'inn é!" ar peirean.

Tus pé pé ndeara a lám aici 'a cup irteacé 'n a brollac. Do rreac pé anonn agus do rus pé ar an lám.

"Ná dein é rin, a Árdríogan!" ar peirean. Ir amlaid a bí rgian 'n-a brollac aici agus mear rí Lonán do fáó leir an rgiain.

Nuair a bí gheim as Murcáó ar a lám d'feuc rí ar Lonán, agus ba dóic leat go fáófad rí é le n-a rúitid. An muinir a bí láirteacé an air rin agus do éonac a h-agaíó agus i as feucaint ar Lonán, ní mirté a fáó ná go bfeacadar a diabal cóimteacéa má éonac doinne niam é.

“Do díolair mé!” ar rípe le Lonán.

“Cao é an bhrí agá leir an obair seo?” arsa Dhuán
 agus d’fheúc pé ó duine go duine d’á maib láitreach.

“Tá, a ábroiú,” arsa Murchad, “go bfuil oiread níma
 ra méid bíd agá ar na trí miarab beasa ran agus marbód’
 trí naonbhúr, ní áiríxim tríd.”

D’fheúc Dhuán ar Lonán.

“Cao cúise duit a leitéir rin de gníom a déanam?”
 ar rípean.

“Níor d’ein pé ac an fuo a dúbhad leir a déanam,” arsa
 Murchad.

“Ní raorrad ran i n-aon cor é!” arsa Dhuán.

“Orsail do béal agus inir an fírinne do’n ábroiú,”
 arsa Murchad le Sormlaí.

“Orsail-re féin do béal,” arsa Sormlaí, “agus inir
 an rseal go léir do. Ir d’ic liom sur tu ir fearr eolur
 air.”

“Cao é an ainm agá ort-ra?” arsa Murchad le Lonán.

“Lonán mac Destac, a ríú,” arsa Lonán.

“Áiríú, an d’icáir do Donn tu?” arsa Dhuán.

“Ó! Ó! Ó!” arsa Sormlaí.

“Irad, a ábroiú,” arsa Lonán.

“Tar i scurac an rseil, a Lonán,” arsa Murchad, “agus
 inir do’n ábroiú é, trío ríor.”

“Déanrad rseal saire do duit, a ábroiú,” arsa Lonán.

“Tánas abail arse go n-éirinn tar éir rsoileana agus
 coláirte an domáin do fíúbal, as eirinnuagad eolur ar
 searántaib agus ar taomab an duine, agus ar na
 leigreanaib ir fearr ortá. Ní rabar abrad ra baile nuair
 a cuir mo d’icáir, Donn, níd am’ éomairle.

“‘Tácar ar tí an t-ábroiú do cur éin báir le nuí,’ ar
 rípean. ‘Tá airéadair maic’ á tabairt do,’ ar rípean, ‘ac
 tá rseanna oráinn go léir le n-easla go b’airgí caoi ar an

ngníomh a déanamh i n-aimhdeóin ar n-aimpeácair. ‘O’féadpá-
ra beairt a déanamh,’ ar reiréan, ‘a cuirfeadh an t-Árdríog
ó baogáil.’

“‘Cé atá ar a tí?’ arfa mipe.

“‘Tá Sormlaith,’ ar reiréan, ‘asur a mac, níg Loélanac
áca Cliait.’

“‘Cao é an tairbhte a déanfaid a bár dóib?’ arfa mipe.

“‘Ni ra tairbhte a déanfaid a bár dóib atá an céirt,’ ar
reiréan, ‘ac ra tairbhte ir dóic leó a déanfaid a bár dóib.
Tá Sormlaith,’ ar reiréan, ‘asur Sicric as obair, pé talam
asur or cionn talim, cun geinte epice Loélan asur epice
na h-Isruaidhe do. epuinniugadh asur do tabairt anro so
h-éipinn cun na n-geadhál do úirgiugadh asur éipe veit
acu féin, asur Sicric a veit i n’ Árdríog ar éipinn. Tá
bpaadh úrian bár le linn an epuinniugthe veit déanta do
cuntreadh, nar leó, cómaect úrian ar a céile. Véadh nígte
éipean so léir as marbhadh a céile cun teact ar an
Árdríogeadh, asur ba ró fuirte do cómaect Loélanac
bualadh irteadh asur an Árdríogeadh do rgiobadh uatha so
léir. Cuige rin,’ ar reiréan, ‘tá Sormlaith as faipe
feucainz an bpaadh pí caoi ar nimh a tabairt do úrian, asur
táimio-ne as faipe uiréi cun san an caoi a tabairt oi.
Tugamair miam, ingean tairós móir uí Cealla, so Ceann
Cora, cun na faipe déanamh, ac tá Sormlaith ró glie do
miam. O’á éagmar rin ní péiréigean faipeadhán de’n tróro
ran le meón ná le h-aigne miam. Tugamair pé ndeara so
raib a pláinte as imteact uairi ra n-obair. Tá an aigne
ró uapal as miam. Do marbhadh faipeadhán de’n tróro
ran í. Oipeadh nuair a bíomar i geár ná raib fíor againn
cao ba maic dúinn a déanamh focairiug úrian ar dul ar a
cuairt níg. An faid a veit pé ar an geairt asur
Sormlaith i gCeann Cora ní’l baogáil air. Ac nuair a veit
an cuairt tabairt ní féadar an traogáil cao a déanfaimid.’

“Inir an rgeal go léir do Dhian féin,” arsa mire.

“Ní béad aon maic ann,” ar reirean. “Ní éireofad pé go ndéanfaó rí é, agus anran ir amlaio a béad an contadairc níba mó.”

“‘Agur cad tá dgam-ra le déanam?’ arsa mire.

“Éirt go cruinn liom,” ar reirean, “agus neórfad duit cad tá agat le déanam. Níl Sítric páirta nuair ná fuil an gnó d’a déanam éom tapaid agus ba maic leir é. D’a bfaad pé buine a déanfaó an gnó níor capamla do tabarfaó pé tuarpar dal maic óó ar an obair a déanam. Iméig-re go Daile Áta Cliaé, av’ uóctáir, mar ’ó ead. Leir do Sítric tu d’fágaril amac. Tuigead pé uait, i noiaig ar noiaig, ná fuil aon gnáó agat do Dhian. Nuair a tuigfid pé an méio rin mearfaid pé go ndéanfair-re an gnó. Cuirfar riar go Ceann Cora tu. Beid tú ann nuair a tiocfaid Dhian abaille. Cearpar tu éun na h-oibre déanam agus seallfar tuarpar dal maic duit. An fáid a beid an gnó ar do lámh-re ní baogal go seuirfar ar aon lámh eile an gnó. Luig irtead éun na h-oibre éom maic agus dá mbeiteá dáiríud. Dein gac aon rud díreac mar a déarfpar leat é déanam. Tabair a toil féin do Sormflait. Dein rud uiréi inr gac aon níó a cuirfid rí or do éomair. Anran, nuair a tiocfaid an t-am ceirt cuige féadfair rgeid uiréi.”

“Cuadar go Daile Áta Cliaé. Tuit gac níó amac díreac mar a méar Donn a tuitfead. Ir uacbárad an bean í!” ar reirean, agus d’ feuc pé anonn ar Sormflait, mar feucfaó duine ar éan éigin nesm-éoitéianta, nó ar beirigeac nesm-éoitéianta.

“D’feuc ríre air, idir an dá fúil.

“Ní foláir a d’ amáil,” ar ríre, “sur deimr do gnó go maic. Duailir bob ar Sítric, agus buailir bob ar fear atá níor géir go móir ná Sítric. Duailir bob ar amlaioib.

Mura mbéad ran ní buailpeá an bob oim-pa map a buailir. Ir ábalta an buacail tu," ar rife. "Táinig amhar am' aigne cúpla uair go mb' féidir go rabair am' meallaó, ac éuir m' aigne eun ruahinnir zac uair acu le o' simplrdeact. Ó, ir pleamain an biofánaó tu! Ir trias náó as triall oim féin a táinir ar oúir! Ac nuair a táinir eúgam ó'n mbeirt rin cao féadpáinn a páó! Cao é an díobáil dom ac ámlaioib."

"Cé h-é ámlaioib?" arfa Druan.

Érom zac doinne a ceann.

"Náó é rin an t-óganac úo a tagaó anro aniof ó Inir Catais i n-donfeact le mac Tairis Móir uí Cealla?" arfa Druan.

Níor labair doinne, ac oo lap gnúir Mureadó.

"Ná neórfair doinne dom cé h-é an t-óganac úo?" arfa Druan.

"Ní' ac doinne amáin anro a o'féadpaó an ceirt rin oo fpeasairt ouit, a áair," arfa Mureadó, agus oo labair pé go h-ana íreal.

O'eirig Druan ó'n mbóro agus o' iméig pé amac san feucaint ar fómplait.

"Comeáótar 'n-a ppiránaó i," arfa Mureadó le Dúlainn, agus o'iméig pé amac i noiaig an ároig.

"Tá cárbac na h-ároigina féin ollam amuic eun bóair," arfa Lonán. "Díomair eun iméact ar cor-anáirde go Darle áta Cliaó," ar reiréan, "eóm luac agus béad an gníom óeanta," agus éuir pé záire ar.

"Iméig amac agus inir an méio rin oo Mureadó," arfa Dúlainn. "Tabairpa-ra aipe ói reo."

O'iméig Lonán amac. Dí Druan agus Mureadó amuic agus iao as riúbal ríof agus ruar agus Druan as caint. O' airig pé an t-aon focal amáin ó Druan.

"Ní mac o' ámlaioib é. Tuigim an rgeal go léir anoir."

Ónaic pé Lonán as teacé 'n-a tpeó.

“A Lonán, a mic ó,” ar peirean, “tá comaoine mór curta asat orm! Cuirir t’anam péin i scontabhairt ar mo fion.”

“I r fuairé le ráó m’anam-ra reácar t’anam-ra anoir, a árpóig,” arra Lonán. “Ac a leitéro reo, a píg,” ar peirean le Múrcáó. “Tá cárbat na h-árpóigina ollam éun bócair. Bí rocair aici ar dúl láitreaó go h-áit Cliaé agus ar mire bpeit léi. Do epócpái mé cóm luac agus béinn tíor dá mbéaó an rgeal aici mar a mear pí a béaó pé. Siné tuaparóal a geóbbainn uata,” agus cuir pé sáipe ar.

“Tá ran go maic! Tá ran go h-ana maic!” arra Drián. “Ní’l don píoc d’á píor as doinne cao’ tá tuitite amaé. Cuir irteaé ra cárbat í, a Múrcáó, agus cuir buirdean fear léi píor go baile áta Cliaé, agus pástear tíor í.”

D’iméig Drián irteaé ‘n-a feómra péin, agus d’iméig Múrcáó agus Lonán éun an puoa a d’ órpóig pé do véanam. Tánadar irteaé mar a raib Dúlainn agus Sormplaic, agus an saórpín maró.

“Tuigim go bfuilir as dul go h-áit Cliaé, a árpóigan,” arra Múrcáó. “Tá do cárbat péin ollam duit.”

D’éirig pí, san labhairt, agus buail pí amaé i n-donfeacé leir. Táinig Lonán i n-donfeacé leir an mbeirt. Tus pé eogair do Múrcáó. Tánadar mar a raib an cárbat, sabta, ollam éun bócair.

“Tá an árpóigan as dul go h-áit Cliaé, a gíolla,” arra Múrcáó leir an ngiolla. “Tabair aipe maic dor na capailib.”

D’fheú Múrcáó irteaé ra cárbat. Ónaic pé bopea beas deap iréig ann. Tús pé amaé an bopea.

D'fheúc Fómhlaité air. D'fheúc reirean iméi. Níor
 labair doinne acu.

Do gluair an cárbat.

CABRIDIOI II

BREALL AR AN B'REALL.

Nuair a bhí an cárbat ag gluairfeáct bhí beirt ban uasal
 ra cárbat i n-donfeáct le Fómhlaité, beirt d'á mnáib
 coimhdeácta, beirt a táinig léi go Ceann Coira nuair a fóir
 Driuan í. Bhí Dúlainn agus Dúirum marcaé aige cun dul,
 mar gáir, i n-donfeáct leir an scárbat. Le Fómhlaité
 féin ab eaó cúigeair doir na marcacaib. Tánadar léi go
 Ceann Coira nuair a bhí sí ag teáct ann. Ní raib don píoc
 d'á fóir ag doinne acu, ná ag doinne doir na mnáib
 coimhdeácta, caó a bhí tuite amaó. Coimeádo Fómhlaité
 an gnó go léir doir í féin agus Lonán. Bhí focair aici ar
 imteáct láirfeáct nuair a béadó an gníom véanta. Dá
 mbéadó Driuan agus Muréadó agus Dúlainn cóim marb leir
 an n-gairóirín béadó sí féin agus Lonán, agus an méir d'á
 muintir féin a bhí i gCeann Coira, béadóir leat na ríge go
 n-áit Cliaí rap a mbéadó teiglac Óinn Coira tagairte ar an
 rígeón, dar léi. Béadóir focair, ó baogal, i n-áit Cliaí rap
 a mbéadó teiglac Óinn Coira ábalta ar don tragar gníom a
 véanam, béadó a leiréirín de mearfán mearfáide ar an
 áit agus ar na daoine, dar léi. Anran d'féadóirí Lonán a
 éróadó agus ní béadó fóir ag doinne beó cé deim an gníom.
 Coimeádo sí féin agus Lonán an pún cóim maic ran ná raib
 don píoc d'á fóir ag doinne ac acu féin go dtí gur rígeó

Lonán, ac amáin as Muiréad, agus as Caoilte, oipéir Lonán. An muintir a bí as gluaiseacht i n-donfeacht leir an scárbat an uair rin, larmuic de Dúlainn, ní raib don éoinne acu ná go mbéirir as teacht ear n-air aipir i n-donfeacht leir an scárbat scéadna, agus an áproisgan iriis ann acu, i sceann beasán aimpire, nuair a béad a cuairt go n-áe Cliaé tabartha aici.

Nuair a oirdead roir ó Ceann Coira cuir Dúlainn beirt oer na marceadib, beirt de muintir Sormlaic, uair, níba féire 'ná mar a bí an cuir eile as gluaiseacht, agus leirir acu do rís loelanae áta Cliaé, 'zá ráo leir oirim marcae a tabairt leir agus teacht 'n-a scoinnib eun na n-áproisga do tósaic uata agus i tionntacan an cuir eile de'n trlis. Anran do gluair Dúlainn go réir i otreo go mbéad Sicric tamal maie ar an rliis 'n-a scoinnib.

An uair a rjar Muiréad leo do tós ré leir an borca agus euid ré go reómpa Driain. O' oisail ré an borca i látair Driain, agus tós ré iuto amac ar agus cuir ré ar an mbóro é.

"Cao euirge sup tugad an éalir rin anior ó'n mainirir, a Muiréad?" arfa Driain.

O'imir Muiréad cúrrái na ealire do ó turac go oerpe. Nior labair Driain don focal amac ar a béal an fair a bí Muiréad as inniric an rjeil do.

"Bí fior asainn," arfa Muiréad, as epioenugad an rjeil, "sup anro bí an éalir agus cé r' b'é an biteamnac. O'imir Caoilte do Lonán an rjeal. Ní raib Lonán abrad anro nuair a fuair ré amac sup ra borca ran a bí an éalir. Bí focair aici, nuair a béimír go léir rinte cóim marb leir an njarórin, an borca breit léi. Bí ré aici anoir ra éarbat. Conaic Lonán é agus tus ré an cogair dom. Tósar an borca or cóimair a rúl. Nior oem rí ac feucainc oim. Nior labair rí focal. Labairaró an coileán úo léi nuair

a maḡairḡ rí ríor aḡ triall air féin aḡur ar an scoileán eile."

"Iḡ fearr," arsa Duan, "an éailir do cup ríor airḡ so mainirtir Inre Caḡairḡ, mar a maib rí éana. I n-onóir do Seanán ircaḡ tuḡar do'n mainirtir í. Cuir ríor ann airḡ í, a Muraḡ. Aḡur feuc. Iḡ ceart a d'innrinc do Mearḡaḡ zup fuaraḡ í. Deirḡ áḡar air. Ní deirim ná so bpeucraḡ ré noimir rap a noéanraḡ ré macraḡail eocraḡ airḡ, an fear boḡt! Iḡ dóic liom, leir, so ttabarraḡ Colla aircaḡar níor fearr oi féin aḡur do ḡaḡ don éailir eile o'á bfuil aige."

Do cuireaḡ ríor an éailir so oḡí an mainirtir. Ní mirta a maḡ ná so maib áḡar ar Colla. Do h-innreac an rḡéal do Mearḡaḡ. Bí áḡar air. Bí reirbḡean, leir, air, cuize féin. Níor b' fuirirte a bpeitniḡaḡ, ámtaḡ, cé 'cu aḡ an áḡar nó aḡ an reirbḡean a bí an lám-uacḡair i n' aigne.

Do h-orḡalaḡ an córḡa láirir ra n-éirḡam aḡur do tóḡaḡ amaḡ ar an borca israimn a bí polam. Do cuireaḡ an éailir daor ircaḡ airḡ ra borca beaḡ israimn rin, mar a maib rí éana, rap a oḡáimḡ an t-óḡánaḡ Loelanaḡ úo, an t-óḡánaḡ bpeaḡ uacraḡail úo, a bí cóim naomḡa, cóim féim, cóim ḡrianaḡ, cóim ḡealḡairiteaḡ, cóim h-orḡailte 'n-a meón, zup dóic le duine ná maib 'n-a éroide ar raḡ aḡ rípinne aḡur oiltre. Oeim Mearḡaḡ ḡlar eile aḡur eocair eile do'n borca, aḡur ní baogal zup oeim ré macraḡail do'n eocair rin.

Ní bfuair Arḡ mac Duib amaḡ mam so maib ré ar feaḡ tamail i n-a leicéirḡ de contabairḡ. Ní bfuair na manaḡ amaḡ, ó'n lá a cuireaḡ an éailir ra borca ran ar oḡúir so oḡí an lá a cuireaḡ iao féin ar an oileán, so maib an borca polam ar feaḡ tamail aḡur an éailir daor imḡiḡe.

ḡáimḡ an Legáirḡ céaḡna airḡ, tap éir ruim blianta. B' í céaḡ ceirḡ a cuir ré ar Colla, cóim luac aḡur o'féan

ré labairt a san fíor leir, 'ná, "An bfuairt an cáilí?"

Do cairbeánad do í. Bí átar móir air. Do h-innreád an rgeál go léir do; conur a suio Amhlaoib an cáilí; conur a cuiread Miam ag faire ar Shomplait le h-eagla go dtabairtad pí níu do Urian; conur ab éigean Miam a tógaint ar an obair rin mar go raib Shomplait 'gá cur eun báir le neart poibhúr agus curdeactanair agus gealgháirí Anran do h-innreád do conur a h-imiread an cleir ar Shomplait; conur a cuiread Lonán cúici ag cabruíad léi, mar d'ead, eun an gním a déanam, agus conur mar a bí Urian ó baogal ar rad an fair a bí an cabruíad ran ar riúbal, agus cad é an veine a bí ar an scabruíad. Do gáiread an legáro air agus air eite nuair a cumnígead ré ar an scuma na mbíod an veirt, Shomplait agus Lonán, ag déanam a ngnóta eom dirgpiéteac, agus an dirgpiéte go léir ag Lonán 'á tabairt do Muread i scaiteam na h-airpíe.

"Ó!" a veiread ré, "do tugad a rruan féin di ar áilleact an domain! An bean doct!"

Do fíor an veirt marcad an cáilí. Tánaodar go doirur pígeiteglais an píge. Do ruíad an leitir irteac. Do léig Síreic í. Bí Amhlaoib ann. Bí an veirt ag faire agus ag feiteam. Bíodar ag bair, i n-agard gac neómar, ar rgeál uatbárad a d'aireactaint ó Ceann Cora. Nuair a táinig an leitir bí an veirt veimnígeac go raib an rgeál a bí uata ra leitir. Ní raib don níu iongantac ra leitir. Leitir ó Dúlaimn ab ead i 'gá innrint go raib an áirpígan ag teact agus 'gá íarad ar an píge, ar Síreic, dul 'n-a coinnib eun i éionnlacan go h-áe Clia. Táinig an veirt amac mar a raib an dá marcad. D'feudodar orra, agus d'feudodar ar a céile.

“Cao é an rḡéal ó Ceann Cora aḡaib é, a feara?” arsa Síctiuc.

“Maḡ ba ḡnát, a ríḡ. Níor tḡḡamaḡḡ aon nuact linn,” arsa Duine de’n Beirt.

“Conur tá an t-árḡríḡ?” arsa Síctiuc.

“ḡo h-ana maít, a ríḡ,” arsa’n feara a labair.

“Aḡur an Ríḡḡamna, conur tá ré?” arsa Síctiuc

“ḡo h-álunn, a ríḡ,” arsa’n feara.

“Aḡur Dúlann, conur tá ré?” arsa Síctiuc.

“Tá ré ḡo maít, a ríḡ,” arsa’n feara. “Iḡ ré n-a láim atá na rḡr atá aḡ tionnlacan na h-árḡríḡna,” ar reirean.

“Tá ḡo maít,” arsa Síctiuc. “Téiríḡ-re irḡeac ḡo ḡeurḡar cóir oraid. Ní iarrar oraid dul cun bóḡar airḡ inḡiu.”

“ḡura maít aḡ búr Soillre!” arsa’n feara, aḡur o’imḡíḡ an Beirt.

“Cao Beirḡr leir an rḡéal?” arsa Síctiuc le h-ámlaoib.

“Ní féirḡr liom tón ná ceann a o’fáḡail air!” arsa ámlaoib.

O’imḡíḡ Síctiuc aḡur cuir ré oírḡm maḡac ar bóḡar, aḡur ḡluair ré cun ríúbail. Níor féacó ré ḡan ḡluairacát ana ḡéar. Conaic an oírḡm eile cúca é abḡao rar ar mearḡar a círḡr é. O’imḡuirḡar o’á céile maḡ ba cóir. ḡuḡ Dúlann an árḡríḡan ruar o’á mac, aḡur o’iompuíḡ ré féin aḡur a cualaát oḡaile. Níor o’fada ḡo maít an cualaát eile ra cáḡair. Focal amac ar a béal níor labair ḡormḡlaít ḡo o’cḡ ḡo maít an tḡrúir i bḡoḡair a céile irḡíḡ aḡur ḡan doinne ann ad iad. Anran do labair rí aḡur níor maít leat beít aḡ éirḡeacát léi.

“Sead!” ar rḡre, “Beineadair ḡo wear é! Ní mḡrḡe ḡnó cáḡairḡ do Beirt aḡaib le oéanam!”

“Cao a Beineadair, a máḡair?” arsa Síctiuc.

“Inḡ an méro reo dom,” ar rḡre. “Cá bḡuarair Lonán? nó an bḡuit rḡor aḡac cé h-é?”

“Lias cuirgionac ipead é,” arsa Siéic. “Tá an t-eólar a d’oip duit aise. Do fíúbluis pé cúise. Cao é rin dúinne cé n-é, ac, mar a dúbarc leat, é érocaó cóm luac asur béad an obair véanta.”

Bí sí as feudaint ó duine go duine acu an fáid a bí pé as caint.

“Ó,” ar rípe, “ir veacair do duine foírdneam le n-búr leitéroí de beirt amaóán! Oritáir do Caoilte ipead é.” (Do léim an beirt ‘n-a reasam.) “Táinig pé anro cúgair-pe ‘gá leigint air go raib ruac aise do Úrian. Cuirceabair-pe as tuall orm-ra é, an ruo a bí uair. Bí iontaoib asam-ra ar mar sheall ar é teact cúgam uair-pe. D’ oibrígair araon a’ lám a céile. Níor cuirceair cor dinn náir inir pé do Múrcad cóm luac asur cuirceair dinn é. Díreac nuair a bí an obair náe móir véanta do rgeiró pé. Cuir pé na trí mair nime or cómair an trír. Tarraig Múrcad cúise na trí mair rap a raib uair ar doinne de’n beirt eile ar an mbia do blairead. Tus Múrcad blúipe de’n bia dom’ gairóirín. Tuit an gairóirín marb or cómair ar rúl go léir. Anrao d’oir Lonán doib cé r’ b’ é asur cao é an bob a bí buailte aise orm-ra. Ní féidir liom san uraim a beir asam do. Corair pé Úrian orm cóm h-álunn asur do coranaó doinne riam. Conur féaróirinn-pe aon beirt eile tarraig cúgam an fáid a bí an iontaoib asam a’ Lonán asur rinn as oibruíad a’ lám a céile! Níor b’féidir an gníom a véanam san rinn araon ‘á véanam. Níor baogal do Úrian an fáid a bí lám Lonán ra gníom, níó náe iongnad. Ní béad a lám ra gníom mura mbéad é teact cúgam uair-pe. Ó, táid ríad go léir as cur a n-anam amaé as gáirí umainn asur as magad fáinn! Asur san amraí cá a cúir acu.”

Cómar rí léi as caint. Níor labair doinne de’n beirt eile go ceann abrao. Ar bail do labair ámlaioib.

“ Ar túsair leat an éailir ? ” ar peirean.

“ Níor túsair ! ” ar pipe. “ Bí sí aзам ra éarbat agus mé as págaint na h-áite. Conac Lonán, an porsaire ! as cogairnais le Mupéaró. Táinig Mupéaró eúgam anall agus tós pé leir an borca 'n-a maib an éailir. Ó, veineadair an gnó so h-áluinn ar fad nuair a éirleadair Lonán eúgam ! Tá mb'áil leir teacht ar don cuma eile eúgam ac uaid-pe ! Is garta a vein pé é. So veimín ní féidir liom gan uraim a veit agusam do.”

“ O'iompuis doé duib ar gnúir Amblaoid nuair a fuair pé so maib an éailir imtíste.

“ Tá mb'áil liom-ra,” ar peirean, “ a malairt ve éuriam a éur ar fear na sCor nuair a bí an éaor agusam air ! ”

“ Eirt, a Amblaoid,” arsa Sieme. “ Ní fiú biorán a' r an gnó so léir. Tá ar mádarí anro agusann beó. Is iongantac an rgeal iad 'gá leigint uata éom bog. Veir éaor airí agusat ar pócarrusad le fear na sCor uair éigin. Tá ar neart ollam inr gac don ball. Da móir so léir an tairbde d'úinn neart Gaedál a veit gan ceann, dá n-eirgead linn. Ac tá pé ana aorta. Is cuma nó veit gan ceann doib an ceann a veit éom h-aorta. Ná h-abramir a tuille mar g'eall ar Lonán ná ar a gnó. Ní doie liom so bfuil puinn d'á fíor as doinne so maib an gnó ar ríudal. Tugaimir agusad ar an obair atá rómainn: Comáinimír teachtairí móir-tímpal 'gá ráó le n-ár neart cpuinnusad, gan a tuille rígnir, ra éuan ro amuic; so bfuil gac don ruo ollam. Tá Maolmóirda ar veartg-buile, a mádarí. Veimir an méro rin so maic. Tá néal eun cogairó i loclanacaid na h-éirean, agus is as tpuall ar ríge laigean atáir ríad as teacht. Duadpaimíó fóir ar Úrian agus ar élainn éair ! ”

CAIBRIDÍOL III:

AN DÁ LONÁN.

Cóm luat aḡur bí an coḡar tabarḡa aḡ Lonán do Muirḡaḡ aḡur an boḡca cóḡta aḡ Muirḡaḡ ar an ḡcárḡaḡ, o'imeḡis Lonán irḡeaḡ eun an tḡeóḡma a bí aḡe ra níḡḡeḡḡlaḡ ó táinis ré ann 'n-a doḡctúir, aḡur 'n-a rḡeóḡarḡ ar ḡaḡ cóḡruḡaḡ bíḡ o'á mbéaḡ le oéanaḡ ann. Ní feacaḡḡ aoinne maḡm ó rin an Lonán céaḡna aḡ teaḡt amaḡ ar an reóḡma ran. Táinis fear amaḡ ar an reóḡma, aḡ níor b' é an Lonán céaḡna é, oar le n-aoinne a éonaic an Lonán a éuaḡḡ irḡeaḡ, aḡur anḡan, an Lonán a táinis amaḡ. Bí foḡt oḡar, aḡ tuitim riar ríor ar a ḡlinneánaib, ar an Lonán a éuaḡḡ irḡeaḡ. Bí foḡt bḡeaḡ rionn-muaḡ, aḡ tuitim riar ríor ar a ḡlinneánaib, ar an Lonán a táinis amaḡ. Bí féarḡḡs fáḡa liaḡ-ḡorm ar an Lonán a éuaḡḡ irḡeaḡ. Bí féarḡḡs muaḡ ná maḡb ró fáḡa, ar an Lonán a táinis amaḡ. Fírin beaḡ aḡur ceann móḡ ar ab eaḡ an Lonán a éuaḡḡ irḡeaḡ. Níor b' fear ró móḡ an Lonán a táinis amaḡ, aḡ bí an ceann tar éir oḡl i luḡeaḡ, aḡur anḡan níor feuc an fear cóḡm beaḡ aḡur o'feuc ré pé'n ḡceann móḡ. Bí na fáibḡí imeḡḡḡe ar an éaḡan, aḡ bí an t-éaḡan leḡḡan ḡo maḡe aḡur áḡḡo ḡo maḡe aḡ an Lonán a táinis amaḡ, o'irḡeaḡ maḡ a bí aḡ an Lonán a éuaḡḡ irḡeaḡ. Bí an Lonán a éuaḡḡ irḡeaḡ tḡí fiḡro, mura maḡb ré or a éionn. Ní maḡb an Lonán a táinis amaḡ son lá or éionn reaḡt mbliana fiḡro. Oá bḡeiceaḡ áḡḡlaoiḡ, nó Siḡḡic, nó ḡormḡlaic, an Lonán a táinis amaḡ tabarḡarḡoir an leaḡar ná feacaḡḡar maḡm é. O'á bḡiḡ rin níor ḡaḡ o'o'n Lonán a táinis amaḡ puinn eaḡla beḡt aḡe roimḡir an ḡcaint a bí ar

riúbal ior an tseir, iriis i rísteiglac sírme i n-áe Cliaé, nuair a bíodar 'zá maoidéam asur 'zá deapbugaó so ndéanparóir ro 'r rúo leir an Lonán a buail an bob orca, éom luac asur seóobóir sheim air.

Iriao a bí so loirgite ríolca 'n-a sroíde asur 'n-a n-aighe, as cumneam ar an scuma 'n-ar buail pé an bob ran orca, díreac nuair a méapadar sur b' iao péin a bí 'á bualaó air-rean so h-áluinn. Bí Caoilte i sCeann Cora an uair céadna asur ir 'mó záire máit a bí aige péin asur as Lonán asur as Murcaó asur Lonán as reanacur do'n veirt eile ar an scuma 'na mbíod pé péin asur Sormplaic as togaó na luibneaca asur as áiream na scómacé a bí ionta.

“Tá an méio seo asam le maó, ámtac,” arfa Lonán leir an mbeirt. “Trio an odair so léir ní mire do cum ná do ceap ná do deapuis ná do turnuis don vpoé nio. í péin a turnuigead záé don ruo. Níor tugar oi don bláire vpoé eóluir ná maó aici ceana. Nuair a bí an bia asainn o'á ollamugad cun an sním a déanam, níor veinear ac záé don ruo do rocapugad asur do éopugad díreac mar a o'óruis rí dom é déanam.”

“Tá fíor asam-ra don ruo amáin a veimr, a viteamnat, asur níor óruis rí vuit é déanam,” arfa Murcaó.

“Cad é an ruo é rin, a rí?” arfa Lonán asur iongnao as teacé air.

“Níor óruis rí vuit an basairt úo a déanam orim-ra,” arfa Murcaó.

“Ó!” arfa Lonán. “Ir fíor vuit, a rí,” asur záireadar, mar do baineac iaraé ve seir a' Lonán.

“Tá don nio amáin ra ríéal asur ní ró maic a taicnean pé uom,” arfa Caoilte.

“Cad é an ruo é?” arfa Murcaó.

“Tá Sormplaic i n-áe Cliaé,” ar reirean, “asur tá ceao

a cor aici, agus ceath a cinn, agus ceath a beil. Is truaigh nár coimeádao anro i. Déanfaid an bean ran díobáil dúinn. Tá sí ar veart bhuile mar gheall ar an gcuma 'n-a bfuil rtaicín áiréir déanta ói or cómair an domáin. Ní cuirfead pé bliúne iongnad orim d'á dtéirdead sí féin, do fíúbal a cor dá mb' féidir é, roir eun cainte le síg loélan, agus ar ran ótuaid eun cainte le síg na h-íoruaide, agus móir-timpal eun gac síg agus eun gac típe 'n-ar dóic léi go bpaíad sí a beas nó a móir d' don ruo i bfuirm nirc plóg le tabairt léi eun díoltair a déanam ar ároisg éirean agus raian go léir. Daoine ná cuimneod' i n-don cor ar teact meallair sí léi iad agus tíocairt ríad. Is móir an truaigh nár coimeádao anro i!"

"Tá an ceart agat ra méir rí a Caolte," arsa Muread. "Dúbart féin leir an ároisg sup i coimead anro da ceart. Ní déanfao. Da las leir é. Ní'l againn ac don gnó amáin a déanam de pé neart a tíocairt. D'á méir a tíocairt díob, má tugaimis Gleann Máma an tarra h-uair dóib, ruo a tabairfaimis, iread is lúga is baogal iad do teact go deo aifir eúgáin. Táir ríad fada a ndóim ag teact. Is mír deir eun le n-a gcuarraib. Ní raib rir éirean raím cóim ceartaite ar deir eun le cómaic loélan agus atáir ríad anoir. Ac ní h-ag caint is ceart dúinn a beir. Téanaig. Tá caint ag an ároisg le déanam liom-ra agus le beirt agaid-pe."

Cuadar i láair an ároisg. Bí a lán eile der na siollaib tuair cuinnighe rómpa ann. Bí Maolruadan ann agus leicneada aige 'á rípi' cóim tuig agus d' féadao pé an cleite cómaic. Fé mar a bíod gac leir rípiobta aige cuiréad Úruan a ainm tíor léi, agus do tugá do dúine der na siollaib tuair i agus cuiréad pé rir an talam de.

Ag ríall ar na níctib agus ar na taoiréadaib a bí eun

deir na leitheadaib aS toul. Sióe bunúr na cainte a bí ionta ran :—

“ A piš onópaig,

“ Tá an lá buailte linn. Ní fiop eas é an neómac a tíocearó rseala eúgáinn 'zá mnrinc vúinn loingear piš loélan aSur loingear piš na n-lopuaróe aSur loingear šiguiró, piš ínpí n-Opic, a veit i seuan áta Cliaé. Ní n-slairó vúinn san veit ollam vóib. Cpunnig do neapic, a piš, aSur tabair aSairó ar éill Maigheann. Ní veitó don uaignear oic ar an rliš. Deo fir éipean 'n-a milcib aS bualaó umac. Tá rocair aSáinn so léir i n-ár n-aighe san teact abaille beó nó teact abaille le buaó. Abair le saé fear v'á bpuil aSac sup fearr so móp báp v'pásgail i seac 'nó luige pé pmaéct Loélanac anoir.

“ Mipe vpuan.”

Bí curó deir na leitheadaib aS toul aS tpuall ar earbozaib aSur ar pašarcaib aSur ar mainirceadaib. Seo bunúr na cainte a bí ionta ran :—

“ A tigeapna Earbois,

“ Cuir do šuirde ruar éun Dé ar ár pon éóm vian éóm vócealaé aSur éuirir šuirde ruar éun Dé puam. Tá an lá cpuaró buailte linn pé veipe. Tá ár namaro aS cpunnmušaró eúgáinn ar an uile áipó. Má veipean an namaro peo buaó anoir opáinn tá veipe linn; tá veipe le puóct šaedal i n-éipinn aSur tá veipe leir an šCperveam a éus pávpaig eúgáinn tpe špárta Dé. Cuir péin do šuirde ruar éun Dé 'zá iapairó ar Dia san an buaó tabairt vó'n namaro. Iap ar na pobalaib so léir a nguirde éur ruar éun Dé ar an íncinn seáona.
* Éirtean Dia le šuirde na n'aoine.”

“ vpuan.”

Cóm luáé ašur fuair žac riš ašur žac taoipeac a leicir do tŕunniŕđar ar na fir do tŕunniŕđac. Do tuig na daoine ŕo léir an focal úo, “žur feair ŕo móir bár o’ fášail i žacat ’ná luige pé rmacet loclanac anoir.” Tuig žac doinne žur b’ feair an fáraige do teacēt irteac ar tŕinn ašur žan don tŕioŕtaide o’ fanmait beo ar an oileán ’ná rlioēt žaēdal do luige pé rmacet na loclanac an uair rin. O’á bŕiž rin, na mná ašur na feandaoine a bi aš fanmait ra baile nioŕ deineadar buairt ná žol ná ologōn. Má bi an buairt oŕta, ašur ir doēca ŕo raib, nioŕ tairbeánadar puinn dé.

Na mná a bi póŕta ašur ŕo raib cúram clainne oŕta o’ fanadar ra baile, ac má fanadar nioŕ airiž doinne oŕna o doinne acu, ná ni feacair doinne deoir le n-a rúil. Ir doēca žur rleadar a noōtin oioē nuair ná raib doinne aš feudaint oŕta. Nioŕ fan na cailíní óža ra baile. Cúadar i n-aonfeacēt le n-a noŕtáŕacair cun bio a o’ ollamŕđac oioē ar an rliž ašur cun éadar a niže oioē nuair ba žáō ē, ašur cun banatŕanair a oēanam oŕta tar éir an caca dá mbéac žáō acu leir. Bi mná na nžaeōal ŕo léir, óž ašur tŕiona, ana tŕiŕgionac ra n-obair rin.

Cóm luáé ašur fuair na h-eapbois ašur na rašairt ašur na h-abbana inŕ na mainŕŕeacair na leicŕeacā, do cuireac an žuirde ar riūbal inŕ žac don baill láitŕeac. Bi na h-aiŕŕinní inŕ na h-eažlairib žac maroion ar an intinn rin ŕŕuain ašur na pobuil aš žuirde ar an intinn žeēadna. ašur na manaiž aš žuirde inŕ na mainŕŕeacair, ni h-amán ra lá ac i žeaitēam na h-oioēce leir. Caitŕoir an oioēce i láŕair na h-aitōŕac ’žá iŕair ar an Slánŕižteoir, tŕé impioē na Maigōine Muire ašur tŕé impioē ŕáōŕaiž ašur ŕŕižōe ašur Coluam Cille, žan an buac tadarit oŕ na loclanaiž ra cac uacōŕac a bi aš teacēt. Ni miŕte a ráō ná žur deineadar a nžuirde ŕo oŕtēacāc, mar bi ŕioŕ acu

go tian máit ead a bí le h-imteact ortá féin agus ar na
 mainitreachaib dá mbeiread na Loélanais buad. Bíodar
 go léir ollam, san amhar, ar báir a ó'fulang ar ron an
 Cneidm, ac bí fíor acu, dá mbeiread na Loélanais buad
 an eadá ran a bí as teact an uair rin, go scuipfíoir an
 Cneidm féin ar neamníó i tteannta na nuaoine do eip
 eun báir. Ó'á bhíis rin do leanadar as suide go cuaid,
 do ló agus ó' oíóce, agus as déanam tiorghaib go tian,
 an fáid a lean an éontadairt.

Níor b' fáda go bfeacaar as sluaireact na bóitne roip
 ótuaid, ó saé don páirt de'n Múmain, mar a héad
 roéaraid móra fáda, na fíor éróda, fíor bfeacta óga láitne,
 fíor go raib rocair 'n-a n-aighe acu san teact ear n-air beó
 ó'n scozaó dá mbéad buad as Loélanais. As maectam ar
 an níó rin doib rocairíodar 'n-a n-aighe ná tiorcair ear
 n-air beó pé tob a buadfaó. Socairíodar 'n-a n-aighe
 ó'á luigead easla héad acu roimip an mbáir sup b' ead
 b'feair a déanfaid ar tiora agus sup b'ead ba mó an
 t-éirleac a déanfaid ar na Loélanais, agus, ar ran, sup
 b'ead ba dóicéig-de an buad beit as Saélaib agus an ead
 do bpiread ar na Loélanais. Cuaid an rocairíad ran 'n-a
 luige eóm uaingean ran ar a n-aighe sup gnáit eadairt,
 'n-a scoimrad, agus san acu 'á déanam de ac eip fáire,
 an rocal, "pé uine tiorcair ear n-air ná ná tiorcair, ní
 tiorcair-ra ear n-air."

"Sini an eaint! Ní eun teact ear n-air atáimio as toul
 ra ead ro!" a déarfad uine eile.

"Cairfead báir a ó'fágail uair éigin. Ní tiorcair uair
 eoidce a beid níor feair ar saé don traigar cuma eun báir
 a ó'fágail 'ná an uair a éifead na biceamnaig ar m' agus
 amac agus an t-áim am' láim!" adéarfad an trímáó
 uine.

"Agus ó'á éasmuir rin," adéarfad an ceatraináó uine.

“ ιρ βάρ αρ ρον αν έπειοιμ έ, αςυρ αν τ-έ α ο'φουλινς
 εόσαιθ βάρ αρ ρον αν έπειοιμ πασαιθ α αναν ρυαρ λαιτρεαέ
 σο η-δοιθνεαρ να υπλαταρ! Οά οτασαινν ταρ η-αιρ αςυρ
 μαημεαέταιντ ριθε βλιαη ειλε, β'πειοιρ νάρ ρό μόρ αν
 δειμνε α θεαθ αςαμ αιρ ριν. Οεανραιθ να λοελαηαις α
 ηςνό σο η-οιε νό ηι έιοεραιθ αον έορ υιομ-ρα ταρ η-αιρ.”

Σινέ ραζαρ αιητε α υιοθ αρ ριυβαλ αου αςυρ ιαθ ας
 ζλυαιρεαέτ να βόιτρε ροιη ότουαθ 'η-α ροέμαιοιθ μόρμ ραθα.
 Οιοθ να ρεανθοοιη αρ να ενυαάναιθ ας ρευαίητ ορτα ας
 ζλυαιρεαέτ, αςυρ υο λαραθ α ζευο ρολα λε υάραετ, αςυρ,
 “ Ο!” αδειμυοιρ, “ ηάε τρμας ζαν μέ ός αιρ!”
 Οιοιρ να ρηη αςυρ να ζαταηα βρεαζτα ραθα 'η-α λαιμαιθ αου
 αςυρ ηεαηα ζλαρα, ερμαθα, ζεαηα να ηζαταηα ραν ας
 ταιτνεαη αςυρ ας ρρρεαααρηαις ρα ζηρειη, αςυρ να τυαζαηα
 αρ ζυαιλιθ να βρεαη, αςυρ να βρατααα αρ α ζεραιηαιθ ι
 υουραέ ζαέ βυιθνε, ας λυαρζαθ ρα ζαοιτ; αςυρ ζαέ
 βυιθεαν ας ζλυαιρεαέτ σο βρεας, ρειθ, ρτυαμθα, εορ λε
 εοιρ, ζυαλα λε ζυαλαιηη, αςυρ αν βυιθεαν ας εαραθ ρέ μαρ
 α εαραθ αν βόταρ αςυρ ας υίρμυζαθ ηυαιη α υίρμυζαθ αν
 βόταρ. Οιοθ να ρεανθοοιη αρ να ενυαάναιθ αν οβαιρ σο
 λειρ, αςυρ υο ζλυαιρεαθ αν τρεαν'ρμυλ τρερ να ρεαν
 ρειτεαααιθ, 'η-α αιριθ τεηηε, αςυρ ταζαθ λυαρ εροιθε αρ να
 ρεανθοοιηαιθ, αςυρ, “ Ο!” αδειμυοιρ, “ ηάε τρμας ερμυοτε
 ζαν μέ ός αιρ!”

CAIBIÓIOL IV:

OSPAC 1 n-IMS CAĀAIG.

AS tpiall ar na rígtib ba fia ódear ipeaó do cuipeaó an céaó curó ver na leitipeaóib, ó b'iaó ba fia ó áic an éoinne. Anran do cuipeaó iaó as tpiall ar rígtib Conaó; as tpiall ar na óúnaib; as tpiall ar rígt na n'Óeire, asur mar rin. Cuairé Lonán ó dear go Ciarráige Luacra, as tpiall ar a ácair, Mac Deataó. Cuairé Caoilte riar go n-Uib Máine asur leitir aige do áaós móir ua Cealla. Ní raib puinn gáó le leitir a éur as tpiall ar áaós. Bí an méio nipt a bí acu gleurca, ollam éun bócair aige féin asur asá mac. Bí párlaí ar riúbal ann ar conur mar ba óóbaí go gcurtí Urian asur Murcaó éun báir le nim, asur gur b'í an áproisgan a méar an gníom a óéanam ac gur éall an fearcígir uirtí nuair a bí gac don puró ollam aic. Anran gur máirbí rí an fearcígir asur gur imcíg rí ríor go n-áé Cliaé as tpiall ar a mac, Sicric.

Éus Caoilte an rgeal 'n-a éeart oóib. Nuair a tugao oóib an rgeal 'n-a éeart óúbraóar go léir an focal céaóna aóúbaíre Caoilte féin, gur móir an tpias náir coimeáao an áproisgan 'n-a ppiánaó.

Nuair airtg Niam an rgeal 'n-a éeart, "Ó!" ar ríre, "ní'l don teópa lib! Ní'l don teópa leat, a Caoilte," ar ríre, "asur cuimneam ar a leicéro de éleap."

"Murá mbéao Lonán a beic agam ní cuimneócam air, a rígan," arpa Caoilte. "Óeimeamair doctúir iaraóca de Lonán i ótreó náir aicim a ácair féin é, ná a mácair, nuair a bí ré focair agam. Ní raib don baogal go óteirpeaó an teólar air mar ir as foolum éun beic 'n-a doctúir acá a raogal go ócí ro caíte aige. Óem ré a gnó go n-áluim.

“Dá mba ná béad aḡat ac don ḡáire amáin úeanpá an ḡáire rin dá mbeiteá aḡ éirteacé leir ‘ḡá innrint conur a éait pé féin aḡur ḡormplait an ainriḡ, aḡ piocad lumbneáca aḡur ‘ḡá mbreiteḡuḡad.”

“I lár a ḡcoo’ cainte úóib, riúo cúca irteacé teacéaire ainíor ó Inir Caḡaisḡ.

“Ó! a riḡte,” ar reirean, “tá an fáraige ḡo léir, ó Inir Caḡaisḡ amac ḡo léim Cúculainn, lán de loingear iaracá. Ir úóca ḡo bfuil an mainirḡir tré teine um an úaca ro aḡur na manaisḡ ḡo léir marú!” aḡur éar pé an dá ologón úéas aḡur é aḡ fheadad a dá bar.

Siúo ḡac doinne ‘ḡá éirḡiuḡad:—

“Caḡin a tánaúar?”

“Caḡ iad na loingear iad?”

“Ar labair doinne leó?”

“An bfeacáir féin iad?”

“Cá b’íor úuit an loingear namáú iad?”

Ní maíú uain aige ar don fheadḡa tabairt ar na ceirteanaib nuair riúo irteacé teacéaire eile.

“Eirt úo béal, a amadáin!” arpa’n tarina teacéaire. “Ir tu úein an foḡram ḡan ḡáú ḡan maécánar! Táio na loingear ann, a riḡte,” ar reirean, “ac ní loingear namáú iad. Ir loingear carad iad. Orrac ir ainim úo’n riḡ atá orca. Táinis pé irteacé éun na mainirḡreacé i mbáú, aḡur úo labair pé le Colla aḡur ú’inir pé úó cao a tuḡ é aḡur ḡac don ruo. Tá an cablac loingear anriúo móir-timpal an oileáin aḡur tá Orrac aḡur Colla iméiḡte roir ḡo Ceánn Cora éun labarḡa leir an Ároriḡ. Úeir na rir atá ar na loingear ḡo bfuil cablac eile aḡ Úruadair. Úi an dá riḡ (beirḡ úritár ircaú iad) muintearḡa ḡo maíḡ le n-a céile ar fead tamail, ḡo úcá ḡur éoilis Úruadair éun an éoḡaró reo atá ú’á úéanam i ḡcoinnib Úruain. Úo tuis Orrac i n-a aigne ḡur ú’ éascoir an éoḡad aḡur úiúltuis pé ú’ don

lám a veit aige ann. Bí loingear Oppaic agus loingear
 Úruadar i rciú 1 n-aon éuan amáin larcuaid 1 n-ait éigin.
 Do leat Úruadar a loingear féin ar béal an éuan cun san
 loingear Oppaic do leigint amac. Ceangail pé a loingear
 féin o'á céile le téaduaid móra láiríne agus ceangail pé
 long acu de'n talam tihim ar gac taob. Níor leig Oppac
 ar gur éus pé pé ndeara an gníom ran. Nuair a táinig
 an oíche agus bí Úruadar agus a máirnéalaig 'n-a gcóla,
 cuir Oppac a loingear go léir 1 ndiaig céile 1 n-aon line
 amáin agus o' óruis pé san aon trólur do lapaó ar aon
 loing acu. Anran do bog pé cun gluairte iad 1 ndiaig
 céile, 1 utreó na h-áite 'n-a maib long na láime veire de
 loingear Úruadar ceangailte de'n talam tihim. Cuaid
 fuirean 1 mbáó agus do gearadar an téad san aon foctam
 a véanam. Anran do fleamnuig na loingear go léir amac.
 Nuair a táinig folur na maíne conaic Úruadar an euan
 lairciú de folam, agus loingear Oppaic abrad amac ar an
 bparaisge agus iad as imteact riar ódear pé lám a reól.
 Tánadar anro go veí an linn reo luimniúe cun a
 o' innrint do Úruan ead a bí cuige, agus cun pé cabair a
 véad ar a gcumar do tabairt do. "Dá mb' áil leat-ra," ar
 reirean leir an gcéad teactaire, "beagáinín foirne veit
 asat níor gáó duit an puit a veimr do véanam anro
 ainíor, agus níor gáó dóm-ra veit as bhuiread mo cor agus
 as cuir raotair oim féin as puit ainíor ad oiaig cun san
 leigint duit an dútaiú a cuir ar a meabair."

"Sead!" arsa Taóú Mór ua Cealla, "is mictó dúinn
 go léir veit as gluairteact. Cad dúbairt Oppac a bí
 Úruadar ar aigne véanam?" ar reirean leir an
 vteactaire.

"Dúbairt pé le Colla, a piú," arsa'n teactaire, "gur
 v'é a tuairim go mbéad Úruadar 'n-a ceann ar loingear
 piú loélan agus go mbéad Síguiró agus pé loingear a véad

aige f'c' r'nae't b'rua'dair: a'sur o'ubairt r'e' sur b'e' a' tuairim so b'ruilid r'ia'd so l'eir ip'rig i' s'uan a'da' Clia'e um an o'taca r'o. no' s'eall l'eir."

"O! r'o't, r'o't!" a'rra Ta'o's Mo'ir. "Ni' beimio' i' n-am i' n-aon' co'ir!"

Le' n-a' linn' r'in' ce' buair'ead' cu'ca' ip'teac' ac' Ta'o's O'g' ua' Cealla' a'sur Conn' a'sur a'dair' Cuinn', Maolruanaid' na' Ra'io're. r'ig' ua' b'f'ia'e'mac' a'd'one. 'Do' cu'iread' r'aitte' r'oim'ir an' r'ig' a'sur r'oim' Conn'.

"B'iomair' u'ireac' ollam' ar' im'teac't," a'rra Maolruanaid', "ac' ni' b'eac't Conn' r'arta' s'an' teac't' f'euc'aint' an' ra'ba'dair'-re' ollam'. 'Deir' r'e', a'sur ip' u'oe'a' sur' r'io'r' u'o' e', sur' r'e'arra' u'uin' coimeac't' i' n-aice' ce'ite' ar' an' r'lig', a'sur an'ran' coimeac't' i' n-aice' ce'ite' r'a' ca't, l'eir, ma' r'e'ad'aimio' e'."

"Ta' an' ce'airt' aige, a' r'ig'," a'rra Caoilte. "Ip' 'mo' cuma' 'n-a' no'e'ar'aimio' a'ipe' u'a' ce'ite' ma' coimeac't'aimio' i' n-aice' ce'ite, 'r'e' r'in'. ac' s'an' beit' r'o' a'd'air' u'a' ce'ite. An' 'mo' r'e'ar' a' be'io' a'said', a' Cuinn'?" ar' r'e'ire'an.

"Be'io' b'ireir' a'sur r'ice' ce'ad' r'e'ar', ip' u'oi'e' u'iom'," a'rra Conn'. "An' b'ruil' Miam' a's' teac't'?" ar' r'e'ire'an.

"Ta', Miam' a's' teac't'," a'rra Miam' r'e'im'; "na' b'io'd' aon' r'io'c' u'a' m'e'ar'ball' o'it'-ra' na' ar' do'inne' e'ile." ar' r'ipe.

"Ni' r'an'raio' Miam' i' n-aon' ball' i' no'ia'ig' a' n-a'd'ar'," a'rra Ta'o's Mo'ir' ua' Cealla'.

"Ip' ma'it' an' ing'e'an' a' cu'g' O'ia' u'uit, a' r'ig'," a'rra Maolruanaid'. "nuair' a' cu'g' r'e' Miam' u'uit. Ta' r'u'il' a's'am' so' s'cuim'ig'e'an' tu' so' mim'ic' air' r'in', a'sur' so' u'cu'gan' tu' bu'io'ca'r' u'o' O'ia' ma'r' s'eall' air'."

R'ig' ana' u'ia'da' ab' e'ad' Maolruanaid' na' Ra'io're. B'io'd' r'e' co'it'e'ianta' a's' ma'e'c'nam' i' la'dair' an' a'd'air' S'io'ru'ide, a'sur, ar' an' ma'e'c'nam', b'io'd' r'e' co'it'e'ianta' a's' la'dairt' l'eir' an' a'd'air' S'io'ru'ide. Tu'ig'e'ad' r'e' i' n' a'ig'ne' na' r'aid' aon' c'ra's'ar' ca'inte' ba' e'ir'te' cu'n' la'dair'e'a' l'eir' an' a'd'air'

Siofuide 'ná an éaint a éuir ár Slánuigtheoir i mbéalaib na gCriosrtairíte eun labairtá leir an ádair Siofuide. D'á dhígh rin, nuair a labraó pé leir an ádair Siofuide ir, "Ár n-áair adá ar neam, gc." adheir ad pé. Dúó pé ag ráó na rairre rin coitcianta, agus do tugad an ainim, "Maolruanair na rairre," air mar ghall air rin. Fear ana láoir, ana éróda, ad ead é, agus mura raib easla ag na loclanaig roime n-a rairir ní baogal ná go raib easla acu roime n-a tuisg.

Mór b' fada go raib ar go léir ollam eun bóair. Bí cárdac áluinn ag Miam, agus bí beirt d'á mnáib coimheadta ra cárdac i n-donfeadé léi, ad tugad rí a lán d'á n-airir amearg na mban óg eile a bí ag dul ó'n mbaile, i n-donfeadé leir na fearaib, agus i 'gá rtiúrugaó agus 'gá airbeaint doib conur na n-éadai lín a ceartóé' uata ar bail, do éur eúca agus do coimead i n-eagar.

D'fan an dá buidean ran, buidean áairg Mór uí Cealla agus buidean Maolruanair na rairre, i n-aice céile ar an rliú, agus bíó Conn agus Caoilte i gcómluadar a céile go móir. D'éigean do Caoilte an rgeal go léir ó turac go veire a d'innirint do Conn, conur a éuir Sicre agus Amloib an fear ó áit Cliaé eun Druan do éur eun báir le nim, agus gur b'é fear a cuireadar uata eun na n-airre rin a déanam 'ná Lonán, airáir Caoilte, an fear, air a raib d'fearaib i n-éuinn, doob' fearir a déanrad Druan do éoraint ar an mnaoi a bí ceairte ar an nim a tabairt do.

Do ghuair na buideana eile ó gac don ráir ve Cúige Conaé, na bóirre roir, i utreó na n-airt 'n-ar gnat le Druan longporc a déanam, i n-aice áta Cliaé. Táirg an dá buidean, buidean Ua Máine agus buidean Ua b'faiacá áirne, go Ceann Cora, eun beir i n-donfeadé le buidín an áiróirg. Anran do ghuairadar féin agus buidean an áiróirg an bóair roir ótuad.

Óireadé rair ar fásgadair Ceann Cora táinig teadéaire ó
 ríú Laisean as triall ar an ádroiú asur tús ré leitir do'n
 ádroiú, asur ríodas na focail a bí ra leitir rin.

“A ádroiú éirean,

“Do tusaó earonóir uóm-ra do' ríúteiglad-ra i
 gCeann Cora. Tar anoir asur corain tu réin orin,
 mar táim ceardite ar an earonóir rin do díogailt
 orre-ra asur ar do élainn, asur ar óál gCair.

“Míre Maolmóiréa

“Ríú Laisean.”

Do léig úrian an leitir. Anran do ríúib ré ar úriom
 na leitire na focail :—

“Táim as teadé, a úriéair. feuc éúgac réin.

“Míre úrian.”

“Seo, a gíolla,” ar reirean leir an oteadéaire. “Beir
 tar n-air í.”

Ós an teadéaire an leitir asur do ríú ré leir tar
 n-air í.

Ní raib um an otaea ran bócar anvear ná bócar aniar
 ná bócar ótuair tré cúige Laisean ná raib clúdsite leir
 na buiróib fear asur ias as gíuairéadé 'n-a míltib, ré n-a
 ríútib asur ré n-a otaoiréadé, asur a n-airm ar a
 nuaillib, asur a mbraeacá breagá ríodas anáirde ar a
 gcránnab as líubas asur as luarfasó ra gaoit, asur a
 n-ágaró go léir ar an áit 'n-ar gnaé le úrian a longróre
 a úeanám, i n-aice áca Cliaé. Asur ní raib inr na buiróib
 rin go léir oireas asur don fear amáin ná raib focair go
 oaingean i n' aigne aise gan teadé tar n-air beó.

“Má' as loélanais a beir buasó,” a veiróir, “ir fearr
 gan teadé tar n-air beó. Má' as gaeólaib a beir buasó
 bíó a óraó as an muintir acá ra baile i n-ár n-óiaig.
 Ré taob ar a mbeir buasó, víoirasó na loélanais ar.”

CAIBTIOIOL V.

MÍCEÁL RUADÓ.

Bí Dhuinn agus a gnáit-ceilglac tamal roip ó Ceann Cora, ar bhótar áta Cliaic, agus iad as gluaiseacht go h-áluina agus go rtuamóda agus go míleata. Bí burdean tairg míoip uí Cealla agus burdean Maoilpuanair na Raitre as ceacht 'n-a ndiais. Bí Miam 'n-a cárbat i dturac buróic tairg. Táinig bean agus clóca uirici, agus coéal an clóca amac ar a ceann aici, i gcóinnear do'n cárbat. Dáshar pí ar Miam. Do rtao an cárbat. Do pín an bean leithir irteac éun Miam agus o' iméig pí. Do léig Miam an leithir. O' feuc pí 'n-a tímpal. Ní raib Caoilte abfao ó'n áit. Dúshair pí le duine oer na fearaid glaoóac air. Táinig pé. Tus pí do an leithir. Do léig pé í.

“Cao ir fearr a déanam, a pígan?” arsa Caoilte.

“Meafaim sup fearr an leithir rin a tabairt do Múrcáó,” ar rípe.

“Ir píor,” arsa Caoilte.

O'iméig pé amac i ndiais gnáit-ceilglais an áitpíis, agus tus pé an leithir do Múrcáó. Bí iongnadó ar Múrcáó nuair a léig pé an leithir.

“Tá go maic, a Caoilte,” ar rípean.

Táinig Caoilte tar n-air.

Lar na máireac an lae rin táinig siolla turair as tmuall ar Caoilte, duine o'á siollaib turair féin, agus pín pé leithir éirse. Do léig Caoilte í. Siúo as tmuall ar Miam é agus pín pé éuici an leithir. Do léig pí í.

“Ó!” ar rípe. “Iméig láirreac, a Caoilte,” ar rípe, “agus tabair í seo leir do Múrcáó.” Do dein.

I dtreó go dtuisfeair bhíis agus bunúr an o'á leithir rin

ní foláirí d'ul riar beagán agus a d'innpint conur a d'imeis le Sormflait ó fás rí Ceann Coimhreach agus ó táinig rí go teigiac nís loclanac áta Cliaic.

Do h-innreath i dturac an rgeil reo conur mar a tuis Driam a injean le pórad do Sircic, le h-ionadur go n'beanrad an cleamnar ran a éomact féin do neartuagad leir an gearradar, dar leir, a tiocrad ar ioir loclanais áta Cliaic agus Clann Cair. Déibionn ab ainim do'n injean ran Driam, ainim a mádar féin. Rigan ana éallmair, ana tuirgionac ab ead i. Do coimeadad uairi an t-uirge-pé-talam a bi 'á déanam i scoinnib a h-atar an faird a bi Miam as déanam na fairde, agus anran, an faird a bi Lonán 'gá leigint air go raib fé as cabruagad le Sormflait ra t'poc obair a bi ar riúdal aici. Coimead a muinir féin an rgeal ó Déibionn i geardeam na h-aimprie rin eun gan beir as cur buairta uirici gan gácar, agus i dtreod gur fuaimnearaige a bead an raogal aici nuair a éiread Sircic go foiléir ná raib don p'oc d' f'ior na t'poc oibre aici. Coimead Sircic an t-eolur uairi oiread mar a dein fé a d'iceal ar é coimead ó gac doinne ba d'oié leir a déanrad don iaraet ar an n'poc obair do corc.

Ad nuair a táinig Amhlaoib ear n-air ó Inir Caicais éom h-oban, agus nuair nár h-innreath d'aoinne ead é an éur, agus anran, nuair a tuis rí fé n'beara an t'irgriéid agus an éogairnac as Amhlaoib agus as Sircic, agus an beirt as r'ead de pé caint a bíod eatarca nuair a tagad rí 'n-a lácar, tuis rí 'n-a h-aigne go raib muo éigin nár b' f'óganta d'á beartuagad acu. D'á foiléire a tuis rí an n'od rin iread ba lúga a leir rí uirici gur tuis rí é féin ná don n'od d'á f'óro, agus iread ba lúga a bi don éuimneam acu-ran gur tuis rí é féin ná don n'od d'á f'óro. Bi rí as fairde oirca go gear agus ní raib don éoinne acu go raib. D'á feadar fairde a dein rí, ámtac, níor féad rí teact ruar le h-aon

nīð ðiriġġe ðo ðabæppað eðlur epiunn ði ar ead a bi ar riðbal acu, nā ar eð 'n-a eommið ʒo það an t-uirge-pé-talam 'a ðéanam.

Ðo leaþ an rʒéal maþ rin ʒo ði ʒo ðáiniʒ ʒormflait ʒo h-ðe Cliað. Anraþ ðo ðuiʒ ðéibionn ʒo það ðonaþ éiʒin ðar na beapþað ðéanta. Niop b' þaða ʒup tuʒað le tuirʒint ði nā það ʒormflait aʒ ðul ðar n-aip aʒ triall ar þriþan. Anraþ ðo rtaðað ðe ðeit aʒ ðéanam ðon eommeað ar ead n-a ðað ʒup eáiniʒ ri uaið nā ar ead 'n-a ðað nā það ri aʒ ðul ðar n-aip. Ðo eáþla ʒo það an eeaþþar i þroðair a eéile aʒup ʒup eiriʒ þeapʒ ʒormflait: Ðo léim ri aʒup ðo rþriúð ri. Ðo eait ri inþ na rúlið ar ʒicþic aʒup ar ðimlaoið an bob a þuaið lonán opða, aʒup anraþ, an bob a þuaið ré uirði þéim nuair a euaið ré riap aʒ triall uirði aʒup teiptiméþeðt aige uaða-pan. Anraþ ðo ðuiʒ ðéibionn ead é an þriʒ a bi leip an noiʒþéio aʒup leip an ʒoʒapriðað aʒup leip an rtað eainte nuair a ðaðað ri þéim. Niop labair ri ðon þocal amað ar a þéal maþ ʒeall ar an nʒniom a meapað a ðéanam ar a h-ðair. Ðúðairt ri, 'n-a h-aigþe þéim: “Ðo teip an méio rin opað: Ni rtaðþaið rið anoir. Ðéanþaið rið iapæct eile. Ni móþ ðom þairþe niop þeapþ a ðéanam, le h-eaʒla ʒo mb' þéioþ nā teipþeað an tapna h-iapæct opað.”

Niop ðeim ri ðon eéit ar an noiþoð meap a bi aic opða, nā ar an þþeipʒ a bi uirði maþ ʒeall ar an ruð a eaparaþ a ðéanam. ðe niop ðeim ri træct ar imþeact ar an aic maþ ʒeall air. Niop b'þaða ʒup tuic ruð amað a ðairþeðin ði ʒup maic a ðeim ri é aʒup þanþaint.

Éáiniʒ riʒ Laiʒean ann.

“Seað!” arþa ʒormflait leip, “meapaim ʒup ðeimeap éaʒeðri opþ nuair a ðúðairt ʒup þeitiʒeac iomþair aʒ þriþan tu. Meapaim ʒup b'þeapþa ðó ʒo rʒaðilþeað ré ðairþ an þeitiʒeac. ðiriʒim ʒo þþuil ðo neap aʒat ð'a

éruinniúgáð go eútais. Fíorpar an focal úo a túbhair le Mupáð; ‘Má cailleáð Gleann Mháma tré m’ cómairle,’ arfa tura, ‘buadópar Gleann Mháma eile tré m’ cómairle.’ An t-annrúgán! Mupa mbéáð an veirt reo veit cóm rimplíde,” ar ríre, “béáð ré féin agus a ádair agus Dúlainn ré ’n bfuó go tréit anoir.”

“Ní gáð dúic é cur ar an mbeirt reo, a mádair,” arfa Amblaíob. “Bí amrír do dótin agus cun an ghníh a déanam par a ndéig lonán as truaill ort, agus níor déinir é. Níor déinir, agus ní déanfá ó rin é, pé caoi a béáð agus air, an fáid a béáð ingean táidg Móir uí Cealla at’ aice! Is dóic liom,” ar reirean, “dá mbéáð rí ábfað at’ aice go ndéanfá rí mírbuile ort, a mádair,” agus cuir ré urana gáire ar. Níor déar an urana-gáire é, bí ré cóm diablaíde agus an ghníir cóm h-áluinn, cóm h-óg. An t-é a éifeáð an ghníir rin an uair rin agus an urana-gáire, déarfáð ré go raib tuine i n-éagmuir Sormflait sur b’féidh a diabhal coimheácta a d’feirgint uairanta. Conaic Déibionn diabhal coimheácta Amblaíob an uair rin, agus coimeáð rí cuimne air.

“Cad é rin agus d’á ráð, a coileáin!” arfa Sormflait.

“Cad í an mírbuile a déanfá rí orm!”

“Déanfá rí naom díot, a mádair,” ar reirean, “agus ba móir an mírbuile é,” agus do leatnuig an urana-gáire.

“Do rtað rí agus í as feudaint air.

“Ní déanfá mírbuile féin naom díot-ra!” ar ríre.

“Fot, fot!” arfa Maolmórdá, “ní’l don tairbte le teáct ar an rašar ran cainte. Cuirig uaid í. Ní deirim ná go bfuil ruð déanta agus-ra do cuirpíð cun cinn an deirt ro do teir ar trúir asaid-re.”

Do léim Sitric agus cuir ré bar ar béal ríg Laigean, agus rin pé a méar i urpeó na h-áite ’n-a raib Déibionn ’n-a rearm i lúib na pinneóige. Úruit rí irteac ra lúib

rin nuair a turrnuig an éaint ar toul i n-olear roir
 fómplait agus amlaois. O' airis si an focal, ántac,
 a' beal níg laigean, ac níor leis si uiréi sup airis. Do rit-
 cailín irteac, duine de mnáib coim'oeaceta Déibionn.

"Ó!" ar rife, "tá an cuan lán de loingear!"

Do rit gac doinne amaé ac Déibionn.

"Tar a leit, a laog," ar rife leit an gcaillín. "Éainir
 anro i n-donfeacé liom-ra," ar rife. "Tá fíor agam náe
 nirte dom rún a tabairt duit. Tá, mar ir eól duit, mar
 ir eól do gac doinne, loélanais an domáin as epuinnuigad
 a neart i n-agaio na n-éirean agus i n-agaio árois
 éirean. Tá an t-árois as epuinnuigad neart na
 n-gaeval eun na n-éirean do éoraint. Tuigto nígte
 loélanac dá mbéac árois éirean ar an rlig so ucuitreac
 cómaet na n-gaeval ar a céile agus náir deacair an lám
 uacéair a d' fásail oirca. Tá, o'á bris rin, iacac
 malluigte o'á deanam le fada ar an árois do eun eun
 báir le ním. Tá teirite slan ar an iacac ran. Siné pé
 n'oeapa fómplait a beir anro anoir. Tá iacac eile o'á
 deanam anoir. Tá peall éigin eile o'á deanam anoir ar
 m' acair. O' airigear an focal ó éiaim ó níg laigean.
 'Tá iud deanta agam-ra,' ar reirean, 'do euiriró eun eun
 an beart ro do teir ar éruir agair-pe.' Ní oúbaire pé a
 tuille mar do eun Sírue lám ar a beal. Ní oúle leó sup
 airigear-ra an focal. Ní móir rgeala eun láitreac as triall
 ar an árois. Inniu an lá eun an fion do eun riap so
 sóro colun cille. Iméig, a laog, agus eun an fion ra
 boira mar ir gnaé leat a deanam, fion airpinn, agus tar
 eúgam anro nuair a beir ran deanta agac."

O'iméig an cailín agus eun si an fion ra boira. Da
 gnaé le Déibionn an fion ran do eun eun na mainireac
 ran, agus o'á bris rin níor eun doinne don trum-ra iud
 a bí as an gcaillín 'á deanam. Nuair a bí an boira i ucireó

aici táinig pí ag triall ar an mBanrígin mar a dúbhad léi.

“Seo anoir,” arpa’n Banrígin léi, “cuir éúgac an dá leictir seo. Tabair an dá leictir do’n Aihéinneac, do Shíolla Pádraig, agus veim an puo a déanfaid pé leat.”

D’iméig an cailín agus do puo pí léi an borca, agus an capal agus an cárbac aici, mar ba gnáé. Conaic Síric agus Amhlaoib agus Soraplait ag iméacé i. Conacadar an borca fionn. Níor éimnígadar ar don níó eile beic aici, agus níor éimnígadar bliúpe rime inti.

Táinig pí go Sóro Colum Cille. Tug pí an dá leictir do’n Aihéinneac. D’orúail pé leictir acu, mar do péin ab ead i. Do léig pé i. Tug an cailín pé ndeara sup ionpuig a lic ann.

“An bfuil fíor agus cao ’tá ra leictir seo atá léigte agam?” ar peirean leir an scailín.

“Tá tuairim agam do, a déair,” ar pípe.

“An mbéarfa-ra an leictir eile seo ag triall ar ingin táirg míoip uí Cealla?” ar peirean. “Deir Déibionn ná fuil doinne ir fearr a déanfaid an gnó ’ná mar a déanfaí-pe é.”

“Agus cá bfuil ingean táirg míoip uí Cealla le fáigail?” arpa’n cailín.

Tá pí le fáigail,” arpa’n t-Aihéinneac, “i mburdean a h-éair, ra móir-fluas atá ag teacé aniar ó Ceann Cora. Cuirfead cárbac agus síolla leat. Tabairfaim an leictir do’n síolla le bpeic riar ac deir an Banrígin gan an leictir a tabairt do’ doinne ac duic-pe. Agus deir pí go scairéir do ceann a coimead polairgite go maic, le h-eagla go n-aiéneófaí éu. Cairéir Miam an leictir a d’fáigail a gan fíor do’ doinne, agus cairéir pí an leictir a d’fáigail gan a fíor a beic aici cé uair go bpaigiró pí i.”

“Tá go maic,” arpa’n cailín. “Dúbairt Déibionn liom go neórfá-ra dom cao a béad le déanam agam.”

“Nuair a beid an leictir tabairtá do Miam aḡat féarfar an cárbat aḡur an ḡiolla do bpeit leat riar abairte aḡ triall ar do mátar. Cuirfidé Déibionn rior ort ariir i ndiaḡ an cáta. Ní rior cé beid beo an uair rin, ámtac.”

Do ḡabádo capal aḡur cárbat, aḡur do cuirtead an cailín ra cárbat aḡur do cuirtead an trrian i lámh an ḡiolla.

“Dein an vitinear ir mó a o’ féarfar,” arfa’n t-áiréinnead leir an ḡiolla, “ac ḡan ráite na ndoime tarang ort ac cómh beaḡ a’r ir féitir é.”

Do ḡluair an cárbat. Níor féad an ḡiolla oirtead vitinir a déanam aḡur a mearad a déanfad ré, mar bí na bóitpe go léir lám de doime. Ac tánavar pé veipe cun buitne taras Míoir aḡur, mar a túbhíad ceana, do tugad an leictir do Miam aḡur cuir Miam cun Murcádo i. Cómh luaḡ aḡur do léig Murcádo an leictir o’iméig pé cun na h-áite ’n-a raiḡ Drian aḡur o’ ácaruig pé na rir a bí i n-aice le pearrain an ároirig.

Nuala ab anim do’n cailín a tug an leictir rin do Miam. Cómh luaḡ aḡur bí an leictir tabairtá uairi aici o’iméig rí amaḡ cun na h-áite ’n-ar fáḡ rí an ḡiolla aḡur an cárbat. Baitigvar leo amaḡ a’ bpiúe na rloḡ, aḡur tugavdar aḡaró riar go Cúige Conaḡt, cun na h-áite ’n-a raiḡ mátar an cailín ’n-a cómhneḡe.

Iré cuir go ndúbhíad le Nuala a ceann do coimead polairte ’ná ro. Do cúig Déibionn go raiḡ Maolmórdá car éir bpeibe ḡeallamaint o’ fear éigin ac dul i n-aice an ároirig ra ḡluairtead aḡur rleag do fádo ann, nó é cuir cun báir ar cúma éigin mar rin. Bí easal uiréi, dá mb’ ar an ḡcuma ran a bead an rḡeal, go mb’ féitir go n-aicneod’ an fealltóir Nuala aḡur anran go bpaḡad Síric amaḡ an rḡeal go léir, aḡur go marbóe’ ré i féin. Níor fáḡ rí ar a cúmar Nuala do marbúḡad, pé ruo a tuitreod amaḡ, mar túbairt rí léi dul riar abairte. Coimead Nuala a

ceann folairgthe agus níos aite in doinne í. Níos aite in Miam féin í, bíodh go raib aite maic tair pa baile aici uicéi féin agus ar a mácair.

Um trádnóna an lae a d'imeis Nuála ó místeiglae Síctie agus an capal agus an cárbat agus an borca piona aici, do tábla gur aigis duine eile de mháib coimheáca, Déibionn eaint roir an dá míg, roir Síctie agus Maolmóiréa.

“Ná bíod ceirt ort, a míg,” arpa Maolmóiréa. “Déanraib Miceál Ruad an beart. Tá pé i ngnát-éiglae an áirpíg anoir le déire bliana, agus tá áir iontaoib ag Úrian ar. Tá iontaoib acu go léir ar. Is dóic le Muréad ná fuil fear eile pa místeiglae éom uilir leir. Gormflaie a éug aite dom air. Is cuma leir cé 'cu curpar éun báir é nó ná curpar nuair a beir an gníom déanta, mar tá geallta againn do go mbeir fearan raor go deó agá mnaoi agus agá plioct má curpar pé Úrian ar an plig uainn. Dá mbéad Úrian ar an plig béad gac don ruo ar ár dooil againn.”

D'imeis an bean coimheáca agus d'imir sí do Déibionn an eaint a d'aigis sí. D'imeis Déibionn agus comáin sí ar riúbal giotla turair i lár na n-oiúce agus leir eile aige le tabairt do Miam. D'airpíg pé capal maic. Bí aite ar na bóicrib agus ar na eómhgar aige. Do fpoir pé an áit 'n-a raib buidean táirg míoir uí cealla. Éug pé an leir do Caolte, mar doúbraó, agus éug Caolte do Miam í, agus cuir Miam ag triall ar Muréad í. Do léig Muréad í. D'feuc pé 'n-a timpal. D'feuc pé ar an ngárda a cuir pé, inóe poimir rin, ó beir i n-aice Úrian. Bí aite maic aige ar Miceál Ruad. Ní raib Miceál Ruad le feirgint i n-don ball. Nuair a deinead an t-áirpíg inóe poimir rin do éug Miceál i n' aigne go raib ríeóite ag duine éigin air. D'eulig pé pa n-oiúce ar an áit.

Óom tuat agus fuair Muiréad iméighe é do rghaoil ré an focal amearg na bpeap, bpeit air agus é tabairt ear n-air. Níor b' fáda sup tugad ear n-air é. Bí an iomaó airne air. Do tugad i láear Muiréad é.

“Ré dume tabairt cúl le cat,” arfa Muiréad leir, “níor méapap sup tupa óearad é! Seapaim anran at' imead, agus ná fás an áit air.”

Ceap Mídeál nuair a tugad ear n-air é go gcoepái é. Bí fíor aige go maib an éróc tuillte aige. Nuair nár veinead ac a pád leir dul agus rearam i n' imead féin bí iongnad air. Níor tug ré fé nveara an basairt a vein Muiréad ar na rearaib eile.

Dá gcoecti é b'féoiri go maad an rgeal ó beal go beal agus go ppoirpead ré níg Loelanaé áta Cliaé, agus nár b'feap-de Déibionn ran. Dá b'éadad ré iméaét plán go n-áé Cliaé nuair a d'euluis ré tíoepad an tíoabáil céadna ar, b'féoiri.

Seapaim ré i n' imead féin amearg na bpeap an lá ran
——ac ní peacatar 'n-a óiaig ran é beó 'ná marb:

CAIBIDÍOL VI.

EIGE AN AR RÍGEAÉT NA bPLAÉAS:

Nuair a bíod Caoilte i n-Albain ag bpeicniugad an níre a bí ag Loelanaig i n-Inpib Ope agus inr na n-oileánad eile ann, ip i dteiglac Óóinnail mic Éimín, i Mág Seirginn, a caitead ré an éuro ba mó de'n ainp. Tugad ré, ra éaine a bíod eataréa, tuairpé epuinn do Óóinnail

ar an gcuma n-a raib zac don iud ag dul eun cinn i n-Éirinn. Dúid 'Dóinnall coitianta 'zá ceiptiú' i 'staob 'Hrian agus i 'staob Muiread agus i 'staob 'Úal gCair go léir.

Tugad Caoilte curd 'á ainri, leir, i bpoear Muiread-ais, Mórmaor Leamna, agus caitead ré na tuairisí céatna tabairt do ran ar an gcuma 'n-ar fearaim cómaect 'Hrian, agus ar zac 'dóear a bí go b'éadórad ré fearaim i n-ágaró na mór-cómaect a bí ag cruinnú' ar zac áiró 'n-a cóinnib.

Bí ana báis ag an mbeirt rin le 'Hrian agus le 'Jaedlaib. Níor b'iongnad báis a beit ag 'Dóinnall le 'Hrian, mar ó Oilioil Olum do ríolraib an beirt. Ó 'Jaedlaib a ríolraib Muireadac leir. 'Dá éagmuir rin, níor b' don iongnad dúil mór a beit ag an mbeirt go mbuadórad 'Hrian ra mór-cac a bí ag teact, mar dá mb' ag na geintib a véad an buad do cuipróir 'deire leir an gCruideam a múm Colum Cille do 'Jaedlaib agus do 'Cruideacuib Alban, agus níor mírte 'deimín a 'deanam dé go ndéanraoír 'Jaedil Alban do úirgiugad.

Dúid Caoilte 'zá innrint do'n beirt cad é an rašar fip 'Hrian, agus cad é an rašar fip Muiread, agus cad é an rašar fip 'Dúlainn, agus Maolruanaró na 'Parope, agus 'Tadg Mór ua Cealla.

"Agus," ar'a 'Dóinnall, "cad é an rašar an cailín reo, ingean 'Taróg Mór ui Cealla, go bfuilimíó boóar ag zac doinne ag molaó a n-áilneséta?"

Nuair a cuiread an ceirt rin cuise do tar Caoilte go bun na gcluar. Anran do b'annuig ré cóm bán le cailc.

'D' feuc 'Dóinnall air agus cuis ré an ršéal go léir láirreac, 'dar leir féin.

"I' 'dóca," ar 'reirean, "šur fíor an caint a 'deirtear, go bfuil rí níor áilne 'ná 'šomplait féin."

"I' fíor, a ríš," ar'a Caoilte. "Tá rí níor áilne ná

map a bÍ Sompflait miam. Ní h-é an raḡar céadna áilneacta atá ionta. Tá pé éom maic agam an rḡeal go léir a d'innrinc duic, a ríḡ," ar reiréan le Dómnall.

Anran táinig pé i dturac an rḡeíl agus d'imir pé do Dómnall, ó turac go veiré, ḡac don ruo a bÍ aige le h-innrinc i dtuob Miam; conur a bain a h-áilneact a meabair raogalta d'é an céad uair a éonaic pé i; conur map a bÍ éad ar Conn cúige map ḡeall uiréi; conur map d'ubairt rí leir péin, agus leir an ḡcuid eile d'er na ríḡcib óḡa, go maib rocair aici 'n-a h-aighe ḡan pórad i n-don éor, ac fanmáint i b'rocair a h-aḡar an fáid a máirreac a h-aḡar, agus anran maireactaint ríngil ar an raogal ro go dtí go leanrad rí é.

Féor b'reaḡ d'atamail uaral cumarac ab ead Dómnall. D'éirt pé le Caoilte an fáid a bÍ Caoilte ag caint. Tuis pé i n' aighe náir d'foláir nó ḡur d'uaḡbárac an áilneact a bÍ ra ríḡan óḡ fan. D'ubairt pé leir péin ḡur d'óca ḡur b'é cúir go n'ubairt rí go maib a h-aighe rocair ar ḡan pórad map náir táitn doinne d'er na fearaib óḡa fan léi. Go mb' féiréir dá b'reicead rí an fear a táitnreac léi go n-aḡarócaḡ rí an rocairḡad fan. Níor leis pé air le Caoilte go maib don máctnam d'e'n t'róir fan i n' aighe. BÍ pé i mbéalaib na ndaoine go léir go maib Sicric cúir a máḡar péin, Sompflait, a tabairt le pórad d' larla Inrí h-Oir. BÍ tuairim ag daoine go maib rí ḡeallta aige do níba mó 'ná an t-larla fan. ḡan ampar bÍ Sompflait ag dul amac inr na bliantaib. Ac má bÍ péin bÍ na ḡeallamna úo ann. Ir d'óca ḡur tuis Sicric go mb' féiréir go rocairóe' an cat, nuair a tíocrad pé, a lán d'e'n traḡar fan ḡeallamna.

Tuis Dómnall i n' aighe dá b'reacḡad pé péin Miam a d' fáḡail go mbéad bean aige a béad níob' áilne, agus níob' fearr ar ḡac don traḡar cuma, 'ná an bean ro a bÍ

'á geallaimaint do shac domne ac teact as cabruḡad le Sírre.

Pé n doman é, bí Dóinnall rocair ar teact go h-Éirinn as cabruḡad le Úrian i scoinnib na Loclanae, ac nuair aihuḡ pé an molaḡ a vein Caoilte ar ingin Cairḡ Móir uí Cealla bí ré rocair níba dáingine, naoi n-uairé níba dáingine, ar teact, asur ar an uile fear a ó' féarfaḡ pé, do tabairt leir. Do labair pé leir an Mórimaor eile, Mórimaor leamna a tugtar air sa treanacur, asur cuir pé ruar é cun a nirt go léir do éruinniḡad ar an gcuma scéatna asur teact go h-Éirinn as cabruḡad le Úrian.

"Má buairḡtear ar Úrian," ar reiréan, "sa éat ro acá as teact, tá pé cóm maíe as Saedlaib imteact a' h-Albain. Dírgeofar rinn go léir. Ir fearra dúinn tuicim i gcac as cabruḡad le Úrian 'ná na Loclanaig a teact asur rinn a marbuḡad anro sa baile má buairḡtear ar Úrian."

Do éruinniḡ an veirt a nesir go léir. Táinig eúca an uile faḡar fir a ó' féarfaḡ don níḡ i bfuim airm do láimpeáil. Níor fan sa baile ac reanḡaoine asur mná asur leanbaí.

Ir ró veas ó'á cuimneam a bí as Miam sur b' i pé nvear an méro rin ve'n éongnam a táinig as tual ar Úrian a veit cóm láirir asur bí pé. Dírcaḡ mar a bí rí san don fíoc ó'á cuimneam aici, nuair a bí rí as faire ar Šormflait cun san leigint oi ním a tabairt do Úrian, náe leir an bfaire do éorain rí Úrian ac leir an gcors a cuir a cómluadar fóḡanta, asur a curveactanar fóḡanta, asur a h-anál fóḡanta, le vroc íntinn Šormflait, a san fíor oi féin asur a san fíor do Šormflait.

An fair a bí na plóigte ar an plíḡ bí móran cairḡe as Miam 'á véanam, a san fíor oi féin, ar an gcuma ran. Bí dúil as na fearaib go léir shac shó véanam ar an gcuma ba óic leó vob' fearra a cairḡeasó léi; asur i mbuirḡnib

na mban ní faib don níð ba mó as na mnáib 'ná focal molta
 ó'fásgail uaire nuair a bíod sí as sabáit eataréa as feucáint
 ar an gcuma 'n-a mbíod a ngnó acu 'á véanam. Deimtoir
 so léir a ngnó níob' fearr so móir, ar sac don trasar
 cuma, 'ná mar a véanpatoir é dá mba ná beáð sí ann.

Acó veim sí, leir, móran tairbte asur ní h-a san fíor ói
 a veim sí é, acó le h-íomláine feara asur maótnaim.

Do h-innreáð ceana caó é an cúir sur tugáð "Maol-
 puanaid na páirne" ar níð ua bfiacraó áirne. Sur cúis
 ré i n' aigne a beic ceangailte ar an gcúirtoirde veit
 coitcianta as suide eun an átar Sioquide, asur ná fuil
 don cáint ip oipeamnaige eun labaréa leir an átar
 Sioquide, molaó a'f glóipe leir, 'ná an cáint a múm ar
 slánuigétoir óúinn.

Do labair miam anoir a'f aipir le curó veir na fearaib.
 Do éráct sí leó ar an gcuma 'n-a rabóair so léir lán
 ceapáite ar san teáct éar n-air ó'n scáit. Cúir sí i
 gcúinne dóib sur ar fon an éreoin, eóm maic le h-ar
 fon na h-éirean, a bí an ceapáð ran véanta acu so léir.
 Bí focal aici le ráð, ó am so h-am, ar níð ua bfiacraó
 áirne asur ar an gcuma 'n-a mbíod an páirir ar riúbal
 aige i gcómnuige. Cúir sí 'n-a luige oréa so faib sac
 uime acu eóm ceapáite ar báir a ó'fásgail ra cáit a bí
 rómpa asur bí Maolpuanaid. Ó'á bpið rin, so faib sac
 uime acu eóm móir i ngáð leir an bpaíir asur bí
 Maolpuanaid.

"Ip dóca," ar rípe, "so bfuil oipeáð gáð asam féin leir
 asur atá as doinne," asur túrnúis sí ar an bpaíir óó
 ráð coitcianta.

"Má tá gáð as miam leir an bpaíir," arpa uime veir
 na fearaib, "ip veacair a ráð ná so bfuil gáð asam-ra
 leir!" asur túrnúis ré ar an bpaíir óó ráð coitcianta.
 Níor b'fáda so faib an páirir ar riúbal as sac uime ó'á
 faib ar an móir-fluag.

Bí a lán ragaric ar an móir-rluas. Ní raib zhat-zeiglac ruz ann san ragaric pé leit, nó b' féidir beirc ragaric dá mbéad a lán daoine ra zhat-zeiglac. Do cabruis na ragaric zo móir leit an bparoir do cup ar riúbal amearz na bpear, agus anran, amearz na ndoime zo léir a bí as leanmainc na rloz. Ní daozal ná zo noúbrad an paroir rin ó ériúde, zo úirtaéctac. Tuis zac doime dá mba ná béad lám Dé zo láidir le zaeólaib éirean ra éat a bí as teacé ná béad an buad acu. D'á méio a tuigead an níó rin iread ir úirtaéctaiže a úúbrad an paroir agus iread ir doirúe do zlaodad ar Dia, le zac ragar úrnuigze, 'zá iaraid ar cabružad le zaeólaib agus leit an zCperveam. Do zlaodad ar an Slánuigzeoir ó b'é do múin an paroir dor na Cpiorcaidib. Do zlaodad ar an Maizoin Muire, ó b' i Mácair an tSlánuigzeóra i. Do zlaodad ar Miceál Naomta an t-Árdainzeal, ar Naom Eoin Dairce, ar peadair agus ar pól, ar pádrais agus ar Úrígíó agus ar Colum Cille, agus ar na naomh zo léir, 'zá iaraid oirca a nzuirde cup ruar éun an tSlánuigzeóra agus éun an ácar Siouride ar ron na nzaedal agus ar ron an Cpervom, ionur zo vcaóppad Dia an buad do zaeólaib ra móir-éat a bí rómpa.

Do tuis Úrian cad a bí ar riúbal agus do zaid pé a buirócar zo úirtaéctac le Dia, agus do neartuis a zuirde péin éun Dé ar ron na rloz a bí 'zá leanmainc éun an éaca móir, rloigze ná fillpead don duine acu ó'n zcat ran dá mbéad buad as an namair, rloigze ná fillpead duine ar an zcéad acu pé taob ar a mbéad buad.

Ní ra móir-rluas amáin a bí éizean d'á déanam ar Rígeacé na vplacar ar an zcuma ran le zuirde daoine. Inr na mainrcirib agus inr na h-eazailrib, ar fuio na h-éirean, bí ragaric agus manais agus mná ruazalta, do lé agus o'oirde, san bia san veoc san éóula san ruan. as

bairlead a gcoirde as glaoðac go n-áir ar Óia, tré impíde na Maigóine Muire agus na naoim go léir, san buab an cáta a bí as teacú do leigint leir an namair.

Ar an gcuma gcéadna, iní gac don páirt ó' Éirinn, go móir móir i n-gac lín-tige go raib tuine de móir-fulaig Óruain tascúite ar, bí an t-éigean céadna 'á déanam ar Rígeacú na bflatar, an t-áir agus an máir agus an cur eile de'n élainn 'gá iarair ar Óia an t-é a bí amúic uata do tabairt raor ó'n gac agus é tabairt cúca tar n-air plán. Bí na paitreaca agus na n-úrnuigte ba gnat ar riúbal iní gac tíg, agus i n-éagmúir na n-úrnuigte ba gnat bíod na n-úrnuigte móra ar riúbal, Maimeam páirais, agus Amra Colum Cille, agus Lúreac páirais, agus móran úrnuigte de 'n tróir ran i n-onóir do naoim pé leit, 'gá iarair oíca a n-gúide cur eun Dé ar fon tuine éigin pé leit a bí ra móir-fulaig agus an tuine tabairt raor.

Bí gac fear deir na fearaib a bí ra móir-fulaig ceapáite ar san fillad ó'n gac, ac bí a máiric rin ó'aigne as an muintir a bí ra baile n-a ndiaig. Bí an muintir a bí ra baile as déanam a gcoirde víca 'gá iarair ar Óia iad do tabairt abáile plán.

Ba beas don tpeabéar pé leit san naoim de naoim Éirean pé leit acu. Bí Seanán as muintir gnát-téiglaig Óruain. Bí Djeandán as muintir Ciarráige. Bí Íca as muintir Uib Conaill Šabra. Bí Déaglán as muintir na nDéire. Bí Danna as muintir Corcaige. Mar rin vóib. Agus bí na n-úrnuigte as vól ruar coitcianta eun gac naoim acu ran, ó'n muintir a bí pé n-a comairce, a v'iarair a n-impíde eun Dé, an uair rin tar gac uair v'ár éainig ruam romir rin.

Ioir móir-fulaig as gluaireacú eun an cáta agus gacolta 'n-a ndiaig ra baile, ní raib ac don-gúic úrnuigte as vól ruar eun Dé ó Šaeólaib Éirean go léir.

CAIBIDÍOL VII.

CONULA.

Bí mac aS Murréad aSúr Toimthealbac ab ainm dó. Ní raib pé ac tpi bliana d' doir nó mar pin nuair a táinig Taos Ós ua Cealla aSúr Amblaob go h-Inir Catais éun na rsoilgeadta d' fásail. Timpal na h-aimpne céadna ran do rusaó an leanb riap go rísteiglac Maonpuanair na raiore, toirs an saol a beit ann. Ní rava a bí pé tiap ra rísteiglac ran nuair a táinig Miam ann ar éuairé, ó rísteiglac a h-áar i n-Uib Máine. Do éuir an leanb aítne ar Miam. Má éuir do éeangail pé ruar oi. Nuair a bí pí aS out abaile bí an leanb aS bjuread a érhoide aS sol. B'éisgan dóib leigint dó imteaét i n-donfeadé léi go h-Uib Máine. Ar ran amac ip mó d'á aimpni a éait pé i n-Uib Máine 'ná i n-don aít eile. B'iod pé ann nuair a tagad Taos Ós ua Cealla aSúr Amblaob ar a sruarobaid ó Inir Catais ainíor ann. Táinig áro éion aige ar Amblaob an éeao uair a éonac pé é. Bí éion aige ar Taos Ós, aSúr bí éion aige ar Taos Mór, aSúr ar saé doinne ra teiglac. Ac do ruair Amblaob imead 'n-a érhoide ná ruair don duine eile an uair pin, larmuic de Miam péin.

Éonac Miam an níó pin. Éonac saé doinne é, ac níor éuir doinne eile puinn ruime ann. Ní raib ann, dar leó, ac mian leinb. Éonac Taos Ós é, aSúr bí áar air, mar, dar leir, táinig mian an leinb aSúr an capadap a bí roir é péin aSúr an loélanac ós irteaé le n-a ééile. Cuir Miam ruim ana móri i mian an leinb an uair pin, ac níor leig pí uiréi súp éuir. Do éuir pí an ruim ann mar, dar léi, do éairbeáim an éion ran a táinig aS an leanb ran ar Amblaob an uair pin, náé san adóar a táinig an níó eile úo 'n-a

h-aighe agus 'n-a croidhe féin an uair céadna i staob an
Amhlaoib céadna.

1c
Bí ran mar rin. Bíod niam agus an leand i bpoctair a
céile coitianta. Ní raib don teorta leir an leand ran cun
ceirtiuéain, agus niam a caitead na ceirteana go leir a
fheasairt do. Bíod ceirteana aige le cup dúici i staob
an uile faḡar nio; an rpeir; an talam; na cnuc; na
h-aibni; an ḡrian; an ḡealac; an duine; an bár; an
raoḡal eile; ḡac don ruo ar a bpeadad pé cuimneam. Bí
an ciall agus an bpeiteamantar go h-áluinn aici-rin agus,
ḡan a leigint uiréi go raib pí 'ḡá déanam, cuir pí irtead i
n-aighe an leand rin eolur ar an ḡceirdeam éom cuimn
agus éom h-iomlán agus éom pórlionta agus a d'féadfad
Colla féin a déanam. Ní déarfainn ná ḡur dein pí an ḡnó
nib' feairt 'ná mar féadfad Colla é déanam. Mar ḡeall
ar an ḡcion a bí as an leand uiréi, agus aici air, do tugad
an t-eolur agus do ḡlacad an t-eolur ar cuma nár
b' féidir é tabairt ná é ḡlacad dá mb' é Colla, nó duine
mar é, a béad i n-mead niam.

Nuair a bíod na ceirteana a bainead leir na neitib a
tagad pé n-a fúilib réitigíte do d'iompuigead an leand
ar na ceirteanaib a tagad of cómar a aighe, agus anran
ar na ceirteanaib a bain le h-éirinn agus le ríḡtib
éirean, agus le naoim na h-éirean, le tead an éireom go
h-éirinn agus le uilre na nḡeodal do'n éiredeam.
Anran, do ceirtigead pé i ar tead na loclanac agus ar
an léirḡmof teime agus pola a deimtoir i ḡcómnuige nuair
a tagaidoir, agus d'innreod pí do ḡac don ruo pé mar a
bíod le h-innrinc. Ní baḡal ná ḡur míng pí do go
poitéir na ḡniómarta móra a dein a fean-acair ar na
loclanaig; ḡcaiteam a faoḡeil, agus na ḡniómarta a dein
a acair féin. Murcad, orca, agus oritápaaca a acar.

Leand mór ab ead é d'á doir. Nuair a bí pé cúig bliana

ó' doir bí ré cóim mór le leanó a béad reáct nó h-oét de blianaib. Bí an t-úcar garó ann agus tús ré leir an t-úcar. Níor b'fada go raib ré as bheit ruar ar beit cóim h-áró, geall leir, le Miam féin. Cíod na daoine i n-aonfeáct iad as gluaireáct ar fuio na mbánta agus an ceirtíúcán ar riúbal.

Nuarí a cíod na daoine marí rin iad do cummingsóir ar "Eáctra Tairó mic Céin," agus ar "Connla Ruad," mac Cuinn Céadócaíais, agus ar an mnaoi do muí léi Connla. Bí 'fíor as gac doinne gur b' óisbean ana naomta, ana diaóda, Miam, agus bí 'fíor acu go raib Toirnéalbac ós lán de naomtaáct agus de Cpeirdeam agus de gac aon traşar aile deas-éireite aigne, marí geall ar an oileamaint aigne a bí aise ó'á fáşail ó Miam.

Níor b'fada gur tús na daoine "Connla" marí ainm céana ari. Níor tugaóar "Connla Ruad" ari, marí ní ruad a bí ré ac'onn. Nuairí a bí "Connla" as gac doinne ari ir "Connla" a bíod as Miam ari.

Nuarí a táinig an rşéal átar go h-Uib Máine go raib amlaois as glacáó an Cpeirim bí átar ana mór ar Connla. Bí oiread átar ari agus bí ar Miam.

"A Miam," ar reirean léi, "an bfuil 'fíor asat cao a véanpáinn-re óá mbéinn am' árois?"

"Ní feóar, a Connla," ar rípe. "Ir óóca gur muó éigin róşanta a véanpá."

"Cuipinn feucaint ar na loólanais go léir," ar reirean, "an Cpeirdeam do glacáó."

"Acé, a Connla," ar rípe, "ní béad aon tairócte ra şniom ran."

"Cao 'n-a táob, a Miam?" ar reirean.

"Ní féirir Cpeirdeam a glacáó," ar rípe, "acé le raor toil. Ní Cpeirdeam i n-aon óor é muia nglactar é le raor toil."

"Tuigim," ar peirean. "D'féadófað tuine a máo 'Cpheidim,' 'n-a éaint, agus sup, 'Ní cpheidim,' a béad irctis 'n-a époide."

"So dípead," arpa Miam.

"Má 'read," arpa Connla, "cuirfinn an Cpheidim d'a múinead dóib, agus anran, nuair a béad an t-eóluir acu do glacfaidís an Cpheidim le raor toil."

"Ní déanfað an t-eóluir féin an gnó, a Connla," arpa Miam, "san fuo eile i 'steannta an eóluir."

"Cad é an fuo eile béad uata, a Miam?" arpa Connla. "Ar nóin nuair a béad eóluir ar an bfiunne as tuine ní féadófað ré san an fiunne cpheidimaint."

"D'féadófað tuine cup i gcoinnib an Cpheidim, a Connla," arpa Miam, "ré eóluir a múinfi dó ar na fiunniib, muja bfað ré congnaím agus folur ó gparca Dé."

"Ó, tuigim," arpa Connla, "agus tugan Dia a gparca oo'n t-é a deimean a díceal ó n-a taob féin."

"Tugan," arpa Miam, "agus tugan ré a gparca do'n tuine rin éun an dícil rin a déanam."

"Molad go deó le Dia!" arpa Connla.

Táinig an tuairis go maid amlaoid éun beir n-a fagasart. Anran iread bí an obair as Miam éun san a leiginc uircti le Connla go maid an dá maéctnaím úo or cómair a n-aighe agus é as teip uircti iad do tabairt d'a céite. Doin ri an beairt, améad, maí go leór. Bí Connla ró óg. Ad d'a óige a bí ré do éuaró 'n-a luige ar a aighe nári taítn an rgeal ró maí le Miam. Níor féad ré dul a túille.

Nuair a táinig an rgeal uatbárad ná maid don tuairis ar amlaoid bí iongnad agus alltaét i gceairt ar Connla. Conaic ré an buairt go léir ar taos óg ua cealla. Bí uaignear agus buairt a dóctin air féin. Conaic ré go maid buairt ar Miam, ad níor méar ré sup b'i an buairt ceairt i. Do lean ré ar read tamail as cup ceirteana cúici 'n-a

taob, 'sá fiafriaige a' maib don tuairmyz air; cao ba dóic léi a bí imctighe air; a' maib don trúil go dtiocfao pé ear n-air; cé n' b' iao a múintir; agus a lán ceirteana de'n tróro ran. Ní maib don eolur aici le tabairt do go dtí go bfuair Caoilte zac don ruo amac i tcaob ámlaib. Anran féin do coimeátoad an rgeal ó Connla go dtí go maib an ároprigan, Sormpflait, imctighe agus na flóighe ar na bóitrib ag dul go h-ait an éoinne cun an cáta móir do tpoio i scoinnib na Loelanae.

Nuair a bí an t-ollamuzao cun gluairte o'a déanam i nígtheiglac Úruian i gCeann Cora do mearao Connla o'pásaitt tíor i n-Inir Cacaig pé Láim Colla. Ní fanfao pé ann.

"Táim éúig bliana déas," ar feirean. "Ní maib m' áair ac éúig bliana déas nuair a máirb pé Maolmuair i mDealaé leacra. Ní maib mo fean-áair ac éúig bliana déas nuair a tós pé claiúeam i scoinnib na Loelanae. Tá pé eóm ceart agam-ra claiúeam a tósgaint agus mé i n-aoir mo éúig mblian n'óas agus bí pé agao' áair agus agam' fean-áair."

B'éigean a flig féin a tabairt do, agus do tugaó. Bí áear ar Úruian agus ar Mureao nuair a fuairaoar é eóm ceapaithe ar dul ra cá. Bí ruo eile, leir, ra rgeal. Bíoó ná maib Connla ac na éúig bliana déas, ba beas ná go maib pé eóm h-áro le n' áair agus bí an gairbeac agus an neart inr na gésaib aige mar a bí agá áair. An Loelanae a tíoepao 'n-a éoinnib ra cáat níor b' foláir do beit láirir go maic nó beao Connla maic a tóctin do.

Nuair a bí an méio rin focair agus an móir-fluas ar an flig, do labair Connla le miam.

"A miam," ar feirean, "tá ceirt agam le cur éúgat, agus caiteo tu labairt agus an ceirt do fpeasairt dom."

"Deanfao gan ámar, a Connla," ar rípe, "má féadaim é."

“féadfaí,” ar seisean. “An t-eóluir atá uaim tá ré aḡat-ra. Tá an t-eóluir céanna aḡ taós ós. Ar fead tamail tar éir Amhlaoib a d’imteact bí ana buairt ar taós, uipead mar a bí orm féin, aḡur mar ir dóic liom a bí ort-ra. Le déanaige, má éráctan doinne ar Amhlaoib i lácair taós duban gnúir taós. Tá fuac fíocmair aige d’ Amhlaoib. Siní mo ceirt, a Miam. Cá bhfuil Amhlaoib? An bhfuil ré beo? Ré ‘cu beo nó marb do, inir dom cao a dein ré ar taós?”

B’éigean di teact i dturac an rḡeil aḡur é so léir a d’innpint do, ó turac so deire.

D’éirt Connta le Miam an fáro a bí í aḡ innpint an rḡeil aḡur é ‘n-a fuide le n-a h-air ra cárbat, aḡur iao féin aḡur an trluas aḡ gluaireact so péir. D’inir í do i ttaob na cailíre; i ttaob na h-eoépac; i ttaob an búicín a cuiread ar áoilte tall i ḡcácair na Deirbe; i ttaob na leitíre a tugaó do nuair a bí ré ar an loing aḡ teact anall so Corcais; aḡur i ttaob conur mar a d’eineadair amaó sup b’ don Amhlaoib amáin an dá Amhlaoib aḡur sup éun caoi a d’ fásail ar an ḡcailíre a ḡuro do leis ré air an Cperdeam a ḡlacad aḡur na mion-úir do ḡlacad. D’éirt Connta leir an rḡéal so léir san focal do labairt. Bí iongnaó ar Miam a fáo so fáo ré cóim ciúin. Bí a éuir féin aige leir.

Nuair a éonac ré Amhlaoib aḡ teact ar dtúir so Ceann Cora aḡur so h-úib Máme aḡur nuair a bioó an pince ar riúbal, ba cumhín leir sup airis ré an focal: “Náé áluinn an lánma a d’éanfaoír!” Níor tairín an focal an uair rin leir, d’á aige a bí ré. Da leir féin Miam, dar leir, aḡur níor tairtuis uair don éileam a beit aḡ Amhlaoib ná aḡ doinne eile uirí. Bí cion an uair rin aige ar Amhlaoib, mar a bí aḡ ḡac doinne, ac má bí féin níor tairín an focal úo leir.

An fáid a bí sí ag innriú an ríéil dó bí ré ag cumhneam ar an bhocal úo agus bí uabair agus boctaineleat agus fearg agus diombáig agus buile reirbctin 'n-a éiríde, a ráid gur labraí an éaint rin miam agus gur cuipead i n-aice 'éirle ra éaint miam agus a leitéro de ropaire fill agus éiríis agus díctéiríom.

Nuair a bí cúrsaí na cailíre innerte aici dó 'imr sí dó gnótaí fómplait agus conur mar a bí sí féin i gCeann Cora éom rada agus i ag faire le h-eagla go dtabairfad fómplait nua do'n áiríis.

Níor bain sí don focal cainte ar go dtí gur inir sí obair lonán dó. Anran do fáir ré a dóctin, agus nuair a bí an ríéal go léir innerte dó do ríeartaí ré ar fáirí, ar a máctnam, nuair a cumhnead ré ar an gcear a déin lonán.

Ac do laraí an fearg airí, ar buile, gac don uair a cumhnead ré ar an bhocal úo, "Nac áluinn an lánma a déanfaí!" Agus a fíor aige ná maí ag ámlaíob 'á déanam i gcaiteam na h-áiríre go léir ac feall!

Bí an doimneas ann, ó n-a fean-áirí, agus níor éus miam ré ndeara i n-aon éor go maí a leitéro d' fearg air. Ac bí.

CAIBRÍOL VIII.

GEALLTA DO BÉIRT.

An uair úo do pié an cailín irteac mar a maí Síre agus Maólmóroa agus ámlaíob agus fómplait ag éaint, agus doúbaire sí go maí an euan lán de loingear, do pié, mar a doúbaíob, an ceáirí amac go bhfeicirí na loingear.

Cónacaidh ar iad ac ní raib oirlead acu ann agus mearbhadh ba ceart a beir ann. Ní raib ann ac loingear Síguir ó Inrib Oir. U' aicín Sítric iad.

"I' ceart d'inn dul amac éun cainte leir an Iarla," arfa Sompflait.

"I' fíor ran, a mádar," arfa Sítric, "ac ní móir dom níó aifigíte a ó' innrint duit-re ar d'úir."

"Cad é an níó é?" ar rife.

"Níó a bairfidh gáire arat," ar reiréan, agus do rtao pé.

"Sgaoil éúgáinn é!" ar rife. "Má baineann pé gáire aráinn ní mirté duit é rsgaoilead éúgáinn. Cad é an sreib atá arat ar?"

"Zeallar níó do'n Iarla ro. Ní tiorpad pé liom go dtí sup éugar an Zeallamaint dó." Do rtao pé aifir. (Dí Maolmóiréa láirlead.)

"Ocón!" ar rife, "i' arat atá an sreib ar. Cad a Zeallar dó?"

D'iompuig pé uiréi agus d' feuc pé uiréi.

"Zeallar tura dó!" ar reiréan.

"I' maic a veinir é," ar rife, "ruo a Zeallamaint dó lá raib ar do éumar a tadarit dó. Ní dóic liom, ámtac, sup maic a vein reiréan é agus an Zeallamaint rin do glacáó uait."

"Do glac pé an Zeallamaint agus do táinig pé. Mura mbéad sup éugar an Zeallamaint dó ní tiorpad pé. Dar leir, agus dar leó go léir, ní'l bean eile ra domán cóim bpeas leat-ra."

"Agus conur a beir an rgeal arat ar ball má díultuigim-re do'n Zeallamaint do cómlionad?"

"Dí ran ra marpad. Zeallar go bpeas pé tu le m' lán coil-re. D'í fíor aige go maic ná réadpad pé tu d'rágail i scoinnib do coilé féin. Mar a veinir, i' ceart dul amac agus labairt leir, agus fáilte éur roimir agus

poime n-a muintir, poimir na daoine a táinig i n-sonfeadé leir. Ná leis ort leir, a mácair, go bfuil ríor aḡac sup ḡeallar dó go bpaḡad pé tu, ac bí cóm réim cóm cneapda leir aḡur a d' fcaofair a beir. Fear láirir tḡean cucair ḡead é, aḡur má ḡeirbean pé cupa réim ḡealḡáirtead leir ir tḡoime-de a beir a buille ar fearaib ḡiréan nuair a tḡocparó an caé."

"Tá go maic, a mic ó," ar ríre. "Teánam aḡur feicimír é, aḡur feicead pé rinn."

Do ḡluair an ceápar ríor cun an cálaic. Aḡ ḡabáil ríor an uair rin dób ircaó cónacadar an cailín aḡur an borca ríona aic aḡur i aḡ uol ríar go sóru. Níor cuiréadar don tḡuim inti. Cuirfidir ruim inti dá mbéad ríor acu go raib an dá leirir úo ircais 'n-a bḡollaé aic. Ní raib don ríoc d'á ríor acu, aḡur cómáineadar leó ḡan don tḡuim a cūr inti.

Cuadar ircaé ra báo, báo an ríḡ. Dī ríar an ríḡ ann i ḡeóinnuige aḡur iao ollam ar an mbáo do ḡleuraó, pé reólaib dá mbéad ḡaoé ann, nó pé batáib rama dá mba ná béad ḡaoé ann. Báo bḡealḡ móri órnáirdeac ab eaó é, aḡur bí ḡac don cōir d'á uairleacé aḡur d'á dāoipe ar bōru air, mar ba ceap a beir ar báo an ríḡ. Pé áic 'na bḡeicé ar an ḡuan é do n-aicnigéi é mar ḡeall ar ḡlaine aḡur ar uairleacé a dāana.

Dī ḡaoé ann an lá ran aḡur do cuiréad ruar na reóla. Do ḡluair an báo an cuan amac, i dḡreó na n-aice 'n-a raib na loingear iaraéta. D' aicín Sicric long an larla. Do tḡaḡad aḡair ar an loing rin. Do tagad 'n-a n-aice. Cóm luaé aḡur bíodar i n-aice na loingé d' aicín an t-larla Sicric. Do cuiréad an dḡéimire ríor láirreacé roir an long aḡur an báo aḡur cuair an ceápar ar bōru na loingé. Cūr an t-larla na mílte fáilte poimir an ríḡ, ríḡ Loélanac áca Cuac aḡur poim ḡormplair. Ní raib aicne poimir rin

aiḡe ar māolmórda sé 'do cuireadh aithe acu ar a céile. B'i fear aithe aiḡe ar amlaoid. Céirdeadh amlaoid ótuaird go minic go h-Ínirib Oire as bpeit teacetaireacetai as triall ar an Iarla ó Síctie, agus as tabairt eoluir dó ar an gcuma 'n-a mbíodh saé nídh as dul eun cinn i n-Éirinn. B'i amlaoid tar éir a d'innpint do'n Iarla, ar na cuapdaib rin, conur mar a b'i Druan ana doirta agus conur mar a b'i gnó ar riúbal a cuireadh Druan ar an ríḡ, oiread um an taca 'n-a mbéadh cómaect loctan ollam ar teact go h-Éirinn eun an gním a d'éanam. Ní baosal, ámtac, sur eug amlaoid don eolur do'n Iarla ar cia a b'i eun an gnóca d'éanam do Druan nuair a tioradh an t-am. D'a b'píḡ rin ba beas ná sur b' i céad ceirt a cuir an t-Iarla eúca 'na conur a b'i Druan.

“Tá pé eóm maic, a ríḡ,” arsa māolmórda, “agus ir péidir d'fear a beit ra n-doir atá aiḡe, ac ní fearpamair cao é an neómat a gceódmir társ a báir.”

“An amlaid atá don bpeóiteact air, a ríḡ?” arsa'n t-Iarla.

“Ní h-amlaid, a ríḡ,” arsa māolmórda. “Ir amlaid atá duine cuicá asam-ra as tabairt aipeacair dó, duine d'a muintir féin, duine de'n buidín a bíon 'n-a fearam i n' aice coitcianta, duine d'a buidín eoranta. Cuirfar rleas 'n-a époide nuair ir lúga a beid comne aiḡe leir. Anran ní beid 'n-a mór-fluas ac mór-fluas san ceann. Tuicpídh a cómaect ar a céile. Beid Éire asainn féin, agus beid Síctie i n' ároipíḡ ar Éirinn.”

D'feud an t-Iarla ar Síctie, eóm maic le n-a rádh, “An é rin a gcallair-pe dóm-ra?” Do labair pé:—

“Do péir mar a tuigim-pe an rseal,” ar feirean, “d'a n-imtígeadh don nídh ar Druan dooir bésó Éire as an ároipíḡam, agus as an bfeair a póppadh i.”

Do ppeab aigne ḡomplait nuair aipis rí an focal ran.

“ Ó,” ar ríre, ‘n-a n-aighe, “ Ní míre a béad uait ac an árpóigeaé! ‘ Mo sriáó tu asur ruo asat.’ ”

Ní raib focal a’ n-aoinne ar fead tamail. Do labair Amhlaoib asur é as sáirí.

“ San dabh!” ar reirean. “ Dá n-umtígead aon ruo ar árpóis éirean ir as an árpóisain a béad an árpóigeaé, asur as an t-é so tabairfad rí dó an árpóigeaé. Marbuisimír Drián ar dtúir asur anran beid ríor asainn saó a déanfaid an árpóisain.”

“ Ir ríor,” arfa’n t-larla. “ Marbuisimír Drián ar dtúir. Ní’l bris ná éireaé le caint so dtí so mbeid ran véanta ar dtúir. An fear ran a éuirir-re as tabairt aipe do Drián,” ar reirean le Maolmórdá, “ má deinean ré a srió so maí, asur so luad, beid caoi as an árpóisain ar a taob féin de’n srió déanam. Anran ipead beid éireaé le caint. So dtí ran ná veintear a tuille cainte.”

“ Dar ro ‘r ruo!” arfa Soimflait ‘n-a n-aighe féin, “ ac má bíon árpóigeaé asain-ra le tabairt o’ aoinne ní baosaí sur tuic-re tabairfad í, a beití aitta! Ó! ir móir ioir tu asur Drián, o’á olcar é! Asur ir móir ioir tu asur Driádar!”

“ Dara na teangsan so mbaintear amad ar do véal, a bhealláin!” arfa Sicric, i n’ aighe féin, le Maolmórdá.

“ Da maí linn na rí a tuisair leat a o’ feirgint, a rí,” arfa Amhlaoib leir an larla.

Do rus an t-larla leir iad ó loins so loins asur éairbeáin ré a fluaí dóib. Ní ró ruaimnearaé an aighe a bí as aoinne de’n ceatrar tar éir an méid úo cainte, asur ní ruaimnear ar fao a éuir an raóaric a cairbeánaó dóib oréa. Conacadar rí móra láiríre asur airm maíte sára ‘n-a lámáib acu, asur a deabram oréa so raóar abalta ar úráo a déanam so neam-easlaé asur so eróda ver na h-airm. Éuir ran ráram aighe ar an sceaéar. Ac do

éonacaḋar, i n-éaḡmúir na bḡear, fíoiḡirḡ ban aḡur leaḡb aḡur ḡan ionḡa, náé móir, aḡ ḡaoine fiaime. Ir ceairḡ a ḡ' aḡmáil ḡo ḡáinḡis uabaḡ aḡur boḡtaimeaḡḡ ar an uile ḡuine ḡe'n éeaḡraḡ nuair a ḡuḡeaḡar n-a n-aḡne caḡ é an coir a ḡeaḡ ar éirinn aḡur ar ḡaeḡlaib éiréan nuair a leirḡi an ḡríoḡirḡ rin irḡeaḡ oḡḡa aḡur an buaḡ acu. Aḡ má bí uabaḡ aḡur boḡtaimeaḡḡ oḡḡa ḡo bḡuḡḡar fúḡa é. Coimeáḡḡar irḡiḡ é. Níor ḡeineaḡar oḡḡeaḡ aḡur a ḡ'aḡmáil ḡ'a céile 'n-a ḡcaint ḡur moḡuḡḡar irḡiḡ é. Sin maḡ a bíon i ḡcómnuḡe aḡ an ḡ-é a ḡeinean an ḡroḡ ḡníom. Cúḡ ráraḡ aḡne ḡabaḡḡ ḡó féin irḡeaḡ ḡeinean fé an ḡroḡ ḡníom, aḡur ar ball irḡ ruḡ a ḡaḡan ar ḡó 'ná mí-ráraḡ aḡne, aḡur reirḡḡean aḡne, aḡur buaḡream aḡne, aḡur cancaḡ aḡur ḡré céile aḡne. Anraḡ bíon an ḡré céile aḡne lairḡiḡ aḡe aḡur an ḡeaḡáirḡ laḡmuic aḡe, aḡur ir móir an ḡruaḡ é.

ḡáinḡ an ceaaḡraḡ abaile ḡo ríḡḡeḡlaḡ Síḡḡic aḡur ḡeineaḡar an ceann ab fearḡ ḡe'n ḡnó, cóḡ maḡ aḡur ḡ'féaḡḡar é, 'n-a ḡcaint. Molaḡar an ḡ-laḡla maḡ ḡeaḡ ar a méir aḡur ar a neairḡ. ḡar leó, ní maḡ aon fear ar ḡeḡlaḡ ḡḡain a ḡ' féaḡraḡ fearam 'n-a láḡair aḡur é éroiró. Molaḡar na fir a bí aḡe, aḡur na n-aḡim a bí acu. Ní ḡúbrḡar ruḡinn i ḡcaḡ na mban aḡur na leaḡb. Níor maḡ le ḡormḡlaḡ cumḡneam oḡḡa i n-aon coir, bíḡar cóḡ ḡrána cóḡ rḡaḡ cóḡ fiaim.

ḡ'imḡiḡ Maolmóiróa. Bí a ríoiḡḡe féin aḡ ḡeaḡ irḡeaḡ ó áḡraib Cúḡe laḡean. Níor móir ḡó dul aḡur reuḡaint eúca.

Nuair a bí fé imḡiḡḡe ḡo laḡair Síḡḡic.

“ḡreáḡaḡ cúḡe,” ar reiréan, “ba ḡóbaḡ ḡó an ḡonur a ḡéanaḡ oḡainn! Mura mbéaḡ aḡlaoiḡ bí an ḡonur ḡéanta aḡe. Náé uaḡbáraḡ an rḡeaḡ ná féaḡraḡ fé a béal a ḡ' oḡḡailḡ ḡan ḡoirmeaḡḡ éirḡin a ḡéanaḡ! Mura

mbéad a tarraimlaect a labairt amhlaoib do d'éanrao pé an donar."

"Tá 'fíor as an ucalam," arsa amhlaoib, "sup mearao go mbéad an rgeal go léir rgaoilte amac aise rar a mbéad uain asam ar labairt!"

"Ní feicim cao é an díobáil a béad déanta dá dtigead leir an rgeal go léir do rgaoiltead amac," arsa Sompflait.

"Ní beirpeá mar rin, a máctair," arsa Siemie, "dá mbéad fíor an rgeal go léir asac. Dá mbéad an éirio eile de'n rgeal asac éiréa go h-áluinn cao é an díobáil a d'éanrao pé asur cao é an díobáil ba dóbairt do a d'éanam."

"Aililiú!" ar ríre. "Imir-pe dom an éirio eile de'n rgeal, a amhlaoib, nuair ná neorrad pé reo dom é."

"Mí'l puinn deirrugeacta," arsa amhlaoib, "ioir an otaob acá asac asur an taob eile. Zeall Siemie go otabarrao pé tura do'n larla. Anran, nuair a bí pé as caint le Druadar, zeall pé do go otabarrao pé tura do! Taoin tú zeallta doib araon, a máctair. Má zeirio ríao araon amac é beir rporit asainn!"

Cait rí i féin i zeataoir asur ba doic leat go dtuitreao an t-anam airi le neart zairi. Do zair rí, asur do zair rí airir.

"Ó!" ar ríre pé deire, "feuc air rin! An 'mó duine eile sup zeallair mé doib?" (Bí 'fíor aici go raib rí zeallta do Druadar.)

"Míor zeallar tu ac do'n beirt rin, a máctair," arsa Siemie.

"Ac!" ar ríre, "ir oic a deimr é! Díor as braf air go mb'féirioir sup zeallair mé do beirt mac ríe na h-ioruairde. Ar zeallair-pe o' doimne mé?" ar ríre le h-amhlaoib.

"Míor zeallar, a máctair," ar reirdean, "ac ir doca go mbeir Druadar, asur loingear ríe loctan aise, as teact

irteac pa euan ro ar maroin amáireac. Cuadmair amac eun cainte leir an lapla, leir an bpeap mór mileata meirgeac. Ni foláir dul amac eun cainte le bhuasdar nuair a tíocearó pé. Dá n-airigeacó pé sup euaðair-pe amac eun cainte leir an bpeap meirgeac asur san tu dul amac eun cainte leir péin b'féirip zo otiocparó éad air."

"Tá zo maic," ar pipe. "Raiqmíó amac eun cainte leir." Asur euir pí rgeapacó záipe eile airi.

"Seacáin, a mácar," arpa Sicme, "asur ná tuigeacó pé uait zo bfuilip zealita do'n lapla."

"Ni baogal duit," ar pipe. "Ir amlaró a beiró pé a o' iaparó a tuirgint zo bfuilim veimniqte do péin."

CABRÍOL IX.

CAD A TÍOCPARÓ AS

Nuair a táimis an maroin o' feucadar amac ar an zcuan. Bí cablac loingear a bí dá uair cóim mór le cablac an lapla tap éir teacó irteac pa euan asur tap éir ineacó do zlacacó lairig de cablac an lapla, fan na tráza, ar an otaob éuaró de'n euan. Bí a lán ver na pip, a' cablac an lapla, tap éir imteacó ar na loingear asur dul i oirp, lapuaró de'n euan, asur cábáin a euir ruar oíob péin, asur teinte do lapacó eun bíó a o' ollamuzacó asur leapaca déanam oíob péin asur tuirpe na faraise euir oíob. Bí na daoine a bí pa cablac mór a táimis i zcriteam na h-oíóce as turmuzacó ar an ruo céatna déanam. Bí na báro, asur iac lán de daoine asur o' aóbar na zcábán, as pásáilt na loingear asur as imteacó amac tré eubar na tráza, eun an tailim tium.

Níor beas t'uaicbár a maid de loingear ra dá éablaic. Nuair a bí na h-ancairéada curta amac acu agus iad n-a rtao, agus iad i n-aon line amáin, fan na tráda, do fpoir an line ó Veinn éadair go n-áic Cliaic náic móir.

Do gluar báo Sítric amac aifir ó'n scalaic i n-aice an nísteiglaic, agus do gluar ré i tceo na loingear a maid bpuadar. Cuairt fopmflaic agus Sítric agus amlaoib ar bóir na loingear rin. Cuir bpuadar na mílte fáilte rómpa.

"Ó," ar reirean le fopmflaic, "nác ós a t'feucan tú, a áirpúgan!"

"Ní h-aon iongnacó é rin, a níc," ar rife. "Ní h-aon iongnacó mé veit as feucaint ós an fáro acáim ós. Ní maíar ac feacó mbliana véas nuair a rugacó é reo," ar rife, (b'é rin Sítric) "agus ní'l ré reo puinn tar píe bliam fóir. Ní ceairt reana vean a tabairt oim go tci go mbeiró mé a vacao an cuir ip líga tó."

"Ní tabairt reana vean oir coitíe, a áirpúgan," ar reirean. "Taoín tú as feucaint eóm h-ós an neomac ro agus bír an lá a rórair amlaoib. Mearar ná maid asac ac aon mac amáin le h-amlaoib agus go bpuair amlaoib báir rar ar rugacó an mac ran."

"Ip iongnacó an fear eun plámair tú, a níc," arfa amlaoib. "Veimr tuacal ar tóir nuair a veimr an iongnacó t' i veit as feucaint eóm h-ós, ac do leirir an tuacal nuair a tóirir go mbéacó pí as feucaint ós go eó."

"Tá veairmáir oir ra méir úo, a níc," arfa fopmflaic. "Síe an mac a rugacó tar eir báir amlaoib."

"Ó, tuigim," arfa bpuadar. "Síe an t-amlaoib ós. Cao 'n-a taoib náir inhirr maí dom cé pí b'é t' acair, a bitamair?" ar reirean le h-amlaoib.

"Le h-eagla go ndéanfainn b'éas, a níc," arfa amlaoib

“Náe fíní an ábróígan tar éir a ráð leat ná feaca-ra m’ átar mam. Conur féadfaim a ó’innrinc duit cé p’ b’ é a gur ná feaca mam é?”

“Ír fíor,” arsa Úruadar. “Ac ír cuma duit cé ‘cu. Tá zéaréuir ‘do mátar a gac, a gur tá a epoicean a gur a blát ort.”

Níor éus zóimflait uain ‘do ar a tuille plámair a ‘béanam. Níor beas léi a raib ráirte aige. Bí ré a gcaige ar neitib náir oir ‘oi é féin ná doimne eile beit a gcaige ort.

“Tánamair éun zo bpeicimír ‘do neart plós, a pús,” ar ppe.

“Tá zo maic, tá zo maic, a ábróígan,” ar ppean.

‘Do mucaó ó loing zo loing iad, a gur ‘do tairbeánad zác aon mu ‘doib. Conacadar na plóigte fear airta, a gur ba bpeas an maarac iad. Fír móra láirpe éumaraca, a gur na h-airm ar áilleacé acu. ‘Do tairbeánad ‘doib an ‘deic zéad fear n-a raib na h-éirí mitil ort. ‘Dúdar Úruadar leir na fearaib na h-éirí ‘do éur umpa zo bpeicfead an ábróígan iad. ‘Do éuradar.

“Ó!” arsa zóimflait. “Zéadair maó ran tpe plóigteib Úrain mar a zéadair buanairte tpe ráir epuitneacéan a béad aibig!”

‘Do mucaó iad éun na loing ar a raib beirt mac pús na h-lopuairde, Caprol Cnút a gur a hpu.

Ní feacair an beirt rin zóimflait mam zo ‘oi ran, ac ‘oi airtadar teacé táirpe. ‘O’ airtadar ‘doime a éonacé i a gtracé ar a h-áilneacé. Bí fíor acu gur bean áluinn tar báir í. Ac nuair a éonacadar í ba ‘dúdar ‘doib a mbéara a gur a rtuaim ‘do cáilleamaint, éur a h-áilneacé a leicéir rin ‘o’iongad ort. Ní féadair zán beit a gpeucaint uirtí, a gur a hpu nuair feucair uirtí ní féadair a púile bogad ‘oi.

Bí an t-*pluaš* ar an *scuma scéadna*. An fáid a bíod
 rí as *gabáil* dórra ní féadainní don ruo a 'ó *anam* ac beir
 as feúaint uiréi. Tá mb' iad na mná féin iad bí an *réal*
 ar an *scuma scéadna* acu. Nuair a *gabad* rí dórra do
 méirí timpal éun teacé roimí asur ruoac eile
 ó' fáid uiréi.

Tugadur a lán de'n lá as *gabáil* timpal ó loing go
 loing. Nuair a bí an feúaint déanta acu tándur abairle
 go *riúteiglaé* *Sicre*.

"Sead!" arfa *Domplairé*, nuair a bíodur 'n-a ruo ar
 a ruaimnear i n-*aice* na teine, "tá m' *aigne* fáirta. Níl
 don bheir as *urian* ar buacaint ra éac ro acá le troir
 anoir aige. Bí an t-*eagla* i *scóinnuige* oim roim *muréad*
 asur roim *Dál* *scair*, ac an veir scéad úo uir na n-*éirid*
ruair, cuirpío ruo ran veine, *slan*, le *Dál* *scair*. Nuair
 a beir veine le *Dál* *scair* beir veine le cómaet *urian*.
 Má *veinean* *Miceál* *Ruad* an beair acá *zeallta* aige a
deanam ir *amlaid* ir fearr é, ac pé 'cu *deanraid* nó ná
deanraid níl *baosal* oiminn anoir."

"Ir maic liom mar a *caitnean* an *mór-pluaš* leat, a
máear," arfa *Sicre*. "Do ruairé a lán ó'á *ruaš*.
 Níor b' don *gnó* ró ruairé an dá *caiblaé* loingear ran,
 asur na mílte fear ran, do *caibairt* anran amuic ar uirge
 an éuin rin éúgat! Tá obair *mór* déanta as *riú* *Loélan*
 asur as *riú* na n-*lopuairde* asur as an *laira*, ó'á méir de
 beirigeac é. Tá obair *mór* déanta acu go léir. Ní
 veinteair obair *mór* de'n *tróir* ran san rúil le *viol* ar."

"Cao í an *ruaim* roo anoir oir?" arfa *Domplairé*.

"Tá *eagal* air," arfa *Amloib*, "má buairé na *riúte*
 roo ar *urian* go *scóimeáruir* ruo *torad* an buaóa *óid*
 féin."

"Buairé do méar air, a *Amloib*," arfa *Sicre*. "Ní
 fearuigean pé le cóir ná le ceair ná le *féirín* go

“Tíocfaid na fíor peo anro agus go dtiocfaidís ead fuitcead
 dúinne i scoimibh Úrman, agus anran, nuair a bheadh Úrman
 marb, agus Muirthead, agus M’Ireaclainn Mór, agus Dál
 Scair go léir, go n-áiríodáirís a reolta agus go n-
 imteodáirís roir abairte, agus ócuaid abairte, airís agus go
 b’áiríodáirís éire asainne.”

“Cao é sin asat d’á máo mar sin!” arsa Sompflait.
 “Ná fuit ríis údís go léir, agus dúinne ’n-a tceannta, i
 n-Éirinn!”

“Siné díreac atá oim, a máair,” arsa Síric. “Tá
 easal oim ná fuit, ‘ríis údís go léir agus dúinne ’n-a
 tceannta, i n-Éirinn.’ An focal úo adúairt an t-larla,
 an ‘beirígead,’ a n’óiríair féin, an focal úo adúairt pé
 le ríis laigean tá pé daingean am’ éiríde ó sin mar a bheadh
 veas. ‘Deir an áirígead as Sompflait,’ ar peiréan,
 ‘agus as an bfeair a fóiríad í.’ Is dóca go b’fuit an puo
 céadna iríis i n’ aigne féin as Úrman. Agus tá fíor as
 an raogal náe éin na n-áirígead do éir i n-áiríge
 údís-ra, ná d’ doinne de’n veir sin, a táirí veir máe
 ríis na n-íoríde anro go n-Éirinn agus loingear a n-áir
 acu, agus ríisíge a n-áir, agus a veir féin curca pé
 éorair mór érom acu. Tá easal oim go b’fuit áiríear,
 agus náe áiríear veas é, veanta asainn, agus náe fíor
 conur a tíocfaidís uair. D’ feair líom veir pé áirí-
 gead Úrman, a máair, ‘ná pé áirígead doinne de’n
 ceair.”

“Ní mac duit-pe an feair ran i n-aon éor, a máair!”
 arsa Áiríear. “Mac d’ Áiríear íreac é. Veir a lían
 doinne líom náe mac d’ Áiríear míre. Meairim go b’fuit
 an ceair acu. Mac duit-pe íreac mé. Cao is tá d’ duit-pe,
 a Síric, veir pé ríad doinne de’n ceair! Cuir i scáir
 go n’áiríad na duairíde an obair ar an seirígead
 áirí, agus go mbeir Úrman agus Dál Scair ‘ar ríis na

fíunne,' mar adéarfað Colla, cao a éuitrío amaé? Iompó'íto Úruadar ašur an 'Deitigeac' ar a céile ašur tpoitpío ríao caé fuilteac feucant cé aize zo mbeiró Šormflait ašur an Árpóigeacé. Iompó'íto beirt mac ríš na h-Ioruaróe oréa araon, nó ar an t-é a beiró beó díob, 'šá cup i n-íúil náe aš doinne acu ip ceart an Árpóigeacé ro do beiré acé aš 'uine acu féin, mar šur b'íao ip ríao ó baile do táinig 'šá h-iaríao. Meapaim, nuair a beiró a šcuro coimršair déanta aš an šceárpai ná beiró puinn éilteóipí aš teacé roir túpa ašur an Árpóigeacé, a mic t'áar! — Inip an fíunne, a máair; náe é an coimršair ran roir an šceárpai an puo a cupi túpa aš cup an anama amaé aš šáipí aréir nuair a h-innreao 'uic zo ríabair šeallta do beirt acu?"

"Fášaim le h-uaoacé, a ámlaoib," arpa Šormflait, "šur buair do méar zo cpuinn ar an puo a cupi aš šáipí mé. Ní ríabar, ámtacé, aš cuimneam acé ar an mbeirt, ar Úruadar ašur ar an Iarla. Do éonac zo roiléir conur a féarfaí an beirt rin do cupi aš úiršiu' a céile ašur šur mé féin a ó' féarfaó an beart ran a déanam. Acé éim anoir zo úféarpar an ceárpai do cupi aš úiršiu' a céile zo feilimionta. Féarpar é déanam ašur déanpar é. Ná bioó ceirt ná eašal oré, a šicric. Úiršeo'íto ríao cómaéc Úruam uic ar uúir. Anran úiršeo'íto ríao a céile uic. Anran beiró Árpóigeacé na h-Éirean ašac 'n-a noiaiz zo léir!"

"Ní'l don teópa lib!" arpa Šicric. "Acé déinig feucant beas a tabairt ar an otaob ro de'n ršéal. Cupi i šcár zo úfuil a nšno déanta aš an meiciol buanaróte reo atá cpuinnišce ašaimn, ašur zo úfuil an šorp cpuitneacéan ar Iár. Éim an ceárpai i šcómairle.

"Ip liom-ra an Árpóigeacé ašur an Árpóigan,' aveir an t-Iarla.

“‘Cao a d’éanfað sup leat-ra iad?’ a d’eir Dhuadair.

“‘Mar do g’eall Siuic féin dom iad, a sup muir mbéad sup g’eall ní t’iofainn anro,’ a d’eir an t-Iarla.

“‘Ní d’uit-re a g’eall Siuic iad,’ a d’eir Dhuadair. ‘I’r dóm-ra a g’eall ré iad.’

“‘D’féidir,’ a d’eir Duine de mácaib ríð na h-Ioruaíde, ‘sup g’eall ré do beirt a’gaid iad,’ a sup cuireadh ré gáire ar. ‘Seibtear amad sup t’ugad an g’eallamaint do’n beirt. Eighíto ríad ar buile.

“‘Téanaíð,’ a d’eirto ríad. ‘Cuirimír ar neart le céite a sup t’ugaimír do Siuic an muo atá tuillte aise!’— D’féidir go neorfað amlaoið a sup a mácair do mac amlaoið cé ar go ndéanfar dírshú’ anran.”

“‘Stad go fóil, a míc amlaoið,’ arfa amlaoið. “Cá d’fior d’uit an ’mó duine de’n céatpar a t’iofaió raor ó’n g’eat?”

“‘Ní feadair; ná an ’mó duine a’gáinn féin a t’iofaió raor ó’n g’eat,” arfa Siuic.

“‘A sup ar nóim, an t-é ná t’iofaió raor ó’n g’eat,” arfa amlaoið, “cao é rin do ran cao a d’éanfaíó an á-ro-rígeat?”

“‘Ná an á-ro-rígan, an eaó?’” arfa Siuic.

“‘I’r dóic liom, a buacailí,” arfa Dhormplaic, “nác fearr muo a d’éanfaíó beirt a’gaid anoir ’ná d’uit a éoila.”

‘Cuadan a éoila.

CAIBIDÍOL X.

OSGAILT SÚL DO SÍTRIC.

Níor éoráil Sítric don néal an oíche sin. Cóm tuat agus táinig solus an lae bí ré tuar ar bapa an rísteiglaig agus é as feúcaint roip-ótuair ar an líne fada loingear a bí rinte ar an uirge ó Dinn Éadair go n-áit Cliaé, agus ar an líne cábán a bí rinte fan éimair na trása, amuic ar an uatam tirim, agus é cóm fada le líne na loingear. Bí an macaire, larmuic oep na cábánaib, clúdaighe le plóigtib dúbá daoine agus iad as cup neite i uiréó uóib féin i gcóip béile na maidine. Bí Sítric as feúcaint ar na loingear agus ar na cábáin agus ar na plóighe daoine, agus bí a aigne ana tré n-a céite.

“Ír easal uim,” ar reirean i n’ aigne féin, “nác é mo lear a úeinear nuair a túsar anran rib. Tá mbéad rib go léir pa baile airí, saé duine asuib n-a úúcaig féin, béad rib ann tamal rap a’ uataparainn-re ar rib. Tá ré úeansé asam anoir beite as cuimneam air sin.”

Níor mótuig ré an Dhanrígín, Déibionn, as teact i n’ aice. Cuir pí a lám ar a éuirplinn agus bí méar na láime eile ar a béal féin aici, mar cómarta do san foctam a úeansá. U’ feuc ré uiréi.

“Ná labair, a rí!” ar ríre leir i gcogair. “Tá níó asam le n-innrint uuit. Tap éun mo feómra.”

An fáid a bí an méro sin cainte aici u’á ráó bí a méar rinte aici i uiréó na h-áite n-a raib na loingear agus na plóighe, mar u’ ead gur oiré a bí rí as feúcaint agus as tráct. Níor móir oi an gliocar. Ní raib sé an cogair ríóénuighe aici nuair a bí Formplaic lairtiar oi. Do lean

rí aḡ eaint ḡo réir, mar 'ó ead náir mótuig rí ḡormflait aḡ teacé:—

“Náe reóig a' bfuil ann oíob!” ar rípe. “Feuc,” ar rípe, “ir d'óca ḡur b'i an long móir ran i láir baill long an lapla.”

“Ní n-i, a rígan,” arpa Sítruc. “Sini long bhuadair. An bfeicean tú an long móir eile úo tóir ar fáo? An long ḡo bfuil an buaire móir deataig aḡ eirige airi?”

“Óim í,” arpa Déibionn.

“Sini long an lapla,” arpa Sítruc.

“Ir moé ar maidin atátaoi araon 'ḡá n-imúeá, a élan ó,” arpa ḡormflait lairtiar de'n beirt.

Do baineá ḡeic dáiríub a' Sítruc mar níor mótuig ré aḡ teacé í. Do leis Déibionn uiréi ḡur baineá ḡeic airi réin, leis, aḡur deim rí an leigint uiréi éom maie ran ḡur fámluig an ároirigan ḡur baineá.

ḡus an tpuir tamal ra n-áit aḡ bpeitniugá na longear aḡur na ríóḡ. Anran oúbaire Déibionn ḡo maib an maidion ḡlar, aḡur o'iméig rí. Níor b' fáoa ḡo noúbaire ḡormflait ḡur b' fíor do Déibionn é, ḡo maib an maidion ḡlar, aḡur o'iméig rí. Éom luac aḡur a tuis Sítruc ná maib doinne 'ḡá tabaire pé noeapa éainig ré ḡo reómra Déibionn.

“Caó é reo ort, a Déibionn?” ar reipean.

“Tá pé buailte irteac am' aigne, a ríḡ,” ar rípe “ḡo bfuil éaḡóir 'á deanaím ort. éaḡóir tnom.”

“Caó a buail an níó rin irteac ad' aigne?” ar reipean.

“Imir dom ar oúir,” ar rípe, “aḡur bí éom epuim aḡur o'féadair ar na focalaib, caó í an éaint a oúbraó toir an ḡeacáir aḡaib inóe, toir tupa aḡur bhuadair aḡur ámlaioib aḡur do máair.”

O'imir pé ói an éaint éom maie aḡur o'féad pé é. O'eiré rí leis ḡo o'cá ḡo maib an éaint pároce aige.

“Seadh!” ar rípe, “tugair leat an éaint ehuinn go leór.”

Ní feidir pé an domán cao a bí ag teacht.

“Díor ag éirteacht lib aréir,” ar rípe, “a shan fíor doibh. Domuigim é agus ní l son náire ’n-a taoib orm. U’ ariugear do mátair ’gá ráo lib dul a coola. Cuasabair a coola. Ní feodar ar cuair-re a coola ac tá fíor agam ná veig Amhlaoib a coola. U’fíll pé tar n-air agus tug pé péin agus do mátair tamal maic de’n oíóce ag caint. Do taraingead anuar an uile focal de’n éaint a bí eadraig ar bóro na loinge. Ueineodar ana fult de’n cúma ’n-ar dein pí amaó ná rabair-re ac píce bliam u’ doir agus sup b’é Amhlaoib an mac léi a rugad tar éir báir a aear, ’pé rin tar éir báir Amhlaoib, agus sup mar gheall air rin a tugad Amhlaoib óg air. Da dóic leat go gcuirfidir arson an t-anam amaó ag gáirí, pé n-a n-anál, an fáro a bí an méro rin ar ríubal acu. Ac níor b’ son puo an méro rin fuilt peadar an fult a bí acu nuair a taraingeodar eúca conur mar a cuir do mátair corp leir an gcaint ar eagla go leigfead Uruadar amaó rgeal ariugee éigin, níó éigin a ceartuis ó’n oerúir a coimeádo uait-re.

“Siviao anoir agat, a ríg, na ceirteana atá or cómair m’ aigne agus atá ag deanam buaréa dom. Cao é an níó é reo atá acu u’á coimeádo uait-re? Cao é an t-eolur é reo atá ag Uruadar agus ná fuil agat-ra, agus nár b’foláir an éaint do corp ar eagla go leigfead Uruadar amaó, ad’ látair, don balait dé? Cao é an bríg a bí ag Amhlaoib leir an fult a dein pé, ad’ látair péin, amuic ar an loing, de’n puo sup dóic le n-aoimne go n-eirtead pé a beal ’n-a taoib?—Cao ’n-a taoib, a bíteamnaig, arfa Uruadar, ‘nár innfir dom ná peacaír t’ aearíuam?’—‘Le n-eagla,’ arfa Amhlaoib, ‘go ndéanfaimn bréas,’ agus, ‘nac rini mo mátair ’gá innfint duit ná peaca m’ aearíuam.’—Tá pé

‘uaingean am’ aighe, a níg, go bhfuil níor mó roir an t-éúir
 ‘ná mar a tuisgean doinne ac iad féin. Tá uirge-pé-talam
 o’á déanam ad’ éoinnib, a níg, agus neórfad uuit cad é
 an t-uirge-pé-talam é. Má tuites m’ ástair-re tácar éun
 ároiríg déanam de bhuadar.’

“Eir! eir! a nígán,” arfa Sircic. “Taoín tú ar do
 meabair.”

“Feud irtead ra rgeal,” arfa Déibionn, “agus breitnig
 é, agus measais é, agus cuirfead zeall go ndéarfair go
 bhfuil an ceart agus. Cad tá acu o’á coimeád uait?
 Siní an ceirt. Cad tá acu le coimeád uait? Níor
 coimeádaire-re don níó usá-ran ruam. Cad é an rgeal é
 reo atá roir iad féin agus bhuadar agus náe maic leó don
 gaoth dé do leigint éúgat-ra?”

Do léim Sircic ‘n-a fearam. Siúbluis pé an reómpa
 ríor agus ruar ar fearó tamail, oirtead mar a déanfadh a
 mádar. Nuair a bí ghear pártála déanta aige do rtao pé
 ar aghaid na Danuighe amac:—

“Dar ro ‘r rúo, a Déibionn,” ar reirean, “ac tá an
 ceart agus! Cím anoir é go roiréir. Cad a dall mé?
 Náe é é ‘n-a reitibeatsis! Agus ó, náe aiteamail an
 mac é! Ó, cad a dall mé! Cad a dall mé! Déanfadh
 pí ároiríg dé! Anran déanfadh ároiríg o’ámlaioib ‘n-a
 oiaig. Táim-re ra trlig. Cad a cómairleópa dom a
 déanam, a Déibionn?”

“Ná leis ort go bhfuil don bliúire oioé amhair agus
 ortá,” ar ríre. “Sgaoil leó. Tá plusg maic láoir
 agus-ra féin i gcóir an cáta ro. Leis iad rúo i t-éú
 Dál gCair ra cat. Socaró’ro Clann Cair a lán ver na
 ceirteanaib reo.”

“Ir maic i do cómairle, a Déibionn,” ar reirean. “Ir
 truas érárdte náe i do cómairle a glacar ó éurac i n-meao
 cómairle gormplait. Ó, náe baileac a coimeád pí uaimh
 an méio úo!”

“Nuair a bhí Amhlaoibh i gCeann Corra agus i n-Inir Caisleá
ipeadó agus sí an t-eóluir dó,” arsa Déibhionn.

“Iz uatbárac an bean í!” arsa Siarjac, “agus tá
Amhlaoibh maic a dótin di. Tá ré aicreamail, maicreamail.”

“Tá,” arsa Déibhionn, “ac ní h-é an taob fóganta de’n
dúéar a agus pé leir ó ádair ná ó mádair.”

“Ní puinn fógantaéta a d’féarfaó pé a ádairt ó don
taob acu,” arsa Siarjac.

Bhí an t-am ann eun dul pé déin béile na maidine.
Cuadar irtead i feómra an bhó. Bhí Formflait i rictis mómpa.

“Mópa dáobh, a élan ó!” ar rife. “Ní h-iongnadó
liom a lán cainte beic ádair le déanamh inoiu. Ní dóca
go mberó puinn eile caoi ar caint ádair go dtí go mberó
buaó an móp-éata ro ar taob éigin. Anran beiró gac don
níó ar bhí rtoil ádair má bhon an buaó ar an rtaob
gceart.”

“Águr má bhon an buaó ar an rtaob eile, a mádair, cad
a déanfaimíó?” arsa Siarjac.

“Má bhon an buaó ar an rtaob eile,” arsa Formflait,
“ní beiró don gac le caint ádair. Deinead gac fear a
gníom féin ra cat agus ní baogal ná go mberó an buaó
ar ár rtaob féin.”

“Cad tá ag coimeadó Amhlaoibh?” arsa Déibhionn.

“Ní feaca inoiu é,” arsa Formflait. “Iz dóca go
mb’féirir go bfuil tuirre air tar éir an lae ’nóé.”

Ériocnuigdar an béile. Níor táinig Amhlaoibh.

“Iz fearr glaoóac air,” arsa Siarjac. “Ragad agus
glaoófad air.”

D’imctis pé. Níor b’fada gur fill pé.

“Ní’l pé ’n-a feómra,” ar rifean.

“Iz móp an iongnadó,” arsa Formflait, “é d’eirige eóm
moé. Má’r ag feúaint ar ár móp-rluas a bhí pé nác móp
ar iongnadó ná feacamar é.”

“Níor tug pé ar a leabaíó i n-don éor aréir, a málaí,”
 arfa Sítric.

Táinig iongnadó uiréi, úiread mór a tíocfaó dá mb’ a san
 fíor a tíocfaó an rgeal uiréi. Níor b’ ead. Bí fíor aic
 go maíó náir éodail pé ra níósteiglaé an oíóde roim pé.
 Úeim pí an iongnadó éóm maíó ran gur meaf an beirt eite
 go raib an iongnadó uiréi dáiríub.

Bí Amílaíó iméigíte amaé go loing Úruadóar agus
 teadtaíreacé aige do Úruadóar ó Šormflait.

Do gluar Šormflait ar fuio an níósteiglaíó as
 ceirtíúcán ar na peirbírió feudaint cé ba úéanaíge a
 éonaic an tígearna óš, Amílaíó, agus canao a éonactar é.
 Ní úruaíó pí don tuairíó ar, níó náir b’iongnadó. Ní
 feacaid doinne acu é ó éonacadóar go léir é péim agus an
 níó agus an árópíóan as teacé irteacé ar an mbáó um
 tráéóna inóe roimíó rín.

Úeim Šormflait deapmaó. Úeim pí an íomao ceir-
 tíúcán. Nusíó a éonaic Úéibíonn an ceirtíúcán túig pí ná
 raib ann ac púicín. Túig pí cogar do’n níó.

“Ní’ ra ceirtíúcán ran ac púicín, a níó,” ar píre. “Tá
 fíor as Šormflait cá úruil Amílaíó iméigíte. Pé ball
 ’n-a úruil pé iméigíte, a níó,” ar píre, “ní ar maíó le níó
 loélanacé áta Clíac atá a tríall.”

“Ír fíor,” arfa Sítric. “Ní foláir feudaint go epínn
 éun an méro rín rgeil,” ar peirean.

Anran do labair pé leir an mbeirt, le Úéibíonn agus le
 Šormflait.

“Feudáís, a níóna,” ar peirean. “Iníou an ílláiré. Ní
 úóió líom gur níó fáda uainn an caé. Tá plóigíte an
 árópíó nac móir epínníge i gCíll ílláigheann. Ní móir
 úóm-ra imteacé agus neair plóg loélanacé na n-éirean do
 éur ra n-meao atá ceapáíce úóió ar talam an caéa. Úeir
 ríao péim agus plóigíte níó Láigean i n-aice céile. Ír úóió

liom go bhfuil na laighníg ollam éeana féin. Fáspar anro
 oipead nipt agur éoranócaíó an nígíteiglae ro pé euma 'n-a
 ngeobairó an cat. Fónais-pe aráon anro irteig go tti go
 mberó an buaó ar éaob éigin. Má bíon an buaó ag brian
 ní baogal go ndéanparó pé don anéon a éabairt ó' doinne
 agaid-pe. Má bíon an buaó agáinn féin beiró gac don muó
 go maic."

O'iméig pé agur o'pás pé anran an beirt.

Ó' pniao an beirt ná maib don gnaó ró móp acu o'a
 céile. Ac an t-é a éipead iao i bpoéair a céile ní h-é rin
 ba oóie leir.

CAIBIDÍOL XI.

FUADAR AGUS FLOSS AGUS SIOOAM.

Um an otaea 'n-a maib plóigte na loelanae agur a luéc
 consanta rocair 'n-a gcábánaib ar an maéaire, fan na
 trídga. ar an otaob éuairó de éuan áta Cliaé, bí plóigte
 brian ag teacé go tiug irteac ar maéaire Cille Maigheann,
 mar ar gnaé le brian longpoirt a oéanam i gcóinnuige
 nuair a tagaó pé féin agur a plóigte andear ó'n Múhain,
 ag cup rmaéta ar loelanaeáib áta Cliaé, nó ag cup eagla
 a éomaéta ar na gaeólaib a gabaó a bpáirt. Cuairó gac
 níg der na nígíó a táinig andear an uair rin éun na h-áite
 'n-ar gnaé leir oul, é féin agur a buirdean, agur éuieadar
 ruar a gcábáin ann, pé mar ba gnaé leó a oéanam. Bí gac
 níg agur a buirdean féin ag cup a gcábáin ruar pé mar a
 fpoirtóir an áit, agur ní maib don buirdean ag teacé ra
 tréig ar buirdein eile, ná ní maib aighear ná dioppóipeacé ná
 abeóirigeacé ar rúfal.

Bí cábán Tairg Mór ui Cealla ra n-áit 'n-a mbíod pé i gcóimnuige, i n-aice le cábán an Áiríis, agus bí cábán Mairiuanair na Ríorpe i n-aice le cábán Tairg Mór. D'fás ran caoi ag Conn agus ag Tairg Óg ua Cealla ar beit go minic i bproclair a céile, agus bíod Caoilte agus Lonán i bproclair na beirte rin cóim minic agus d'féadair é. Minic go maic ab ead ran, mar ní raib cábán a n-aclair ró fáda ó'n áit. D'fás ran, leir, caoi ag Miam ar beit go minic n-a bproclair go léir, agus ar a lán eoluir a d'fásail ó Caoilte ar an gcuma 'n-a raib an t-ruas go léir ruidte, agus ar cad é an rásar an namair agus cad a bí acu d'a déanam. B'é gnó an gíolla turair zac eoluir de'n tróiró ran do foláclair agus do beit aise, agus ní baogal ná go raib Caoilte tugta go maic éun an ghnóta ran do déanam, agus éun zac don blúipe eoluir, pé mar a tagad pé ruar leir, do tabairt ag triall ar Miam. Do tugad pé ag triall ar Miam é cóim luac agus tugad pé ag triall ar Úrian é.

Bí curd maic der na Lochlanaig a bí 'n-a gcóimnuige i n-Éirinn an uair rin, ar móir-ruas Úrian, i gCill Maigneann, ag cabruagad leir ra ead ran, agus bí ceart Éireanac, do réir oligte na h-Éirean, curta i bfeidm aise dóib féin agus d'a rlióct, mar gceall ar an gcabruagad ran.

Bí Orpac ann agus an méid nipt plóg a táinig dothair leir ó-r na h-oileánair nuair a d'euluis pé ó Úrian. Do glac pé féin agus a daoine an Cpeirdeam, agus do baic Colla iad i n-Inir Ccáig, agus cuiradar pé comairce Seanáin isd féin. Anran do tándair, i n-aonfeact le móir-ruas Úrian, éun an móir-cata. Do tuisgeadar go raib an ead le troid ar ion an Cpeiridm, agus bí fíor acu go raib neam le fásail ag an t-é do tuiscead i gcead a troidirí ar ion an Cpeiridm.

Bí M'lfecclainn Mór ann, ríis na Míde, agus deic gcead fear aise.

Táinig a lán o'fearaibh Ulaó ann agus do luigodar irtead
 iní na buidínib, pé mar a bí aicne acu ar na fearaibh nó ar
 na píógib. Fírab ead iad ná leigfeadh a gcroíde ná a n-aighe
 dóib fanmáint sa baile nuair a bí a leitéir de cat le
 bualaó, agus éirí go léir i n-a leitéir do contabairt,
 agus an Crieveam i n-a leitéir de contabairt.

Bí an dá píóg ó Alban ann agus neart maic láidir de
 Saeólaib Alban i n-aonfeacht leó.

Do réir gac feanaóair bí ruar le píde míle fear agh Driuan
 i gcill Maigneann an uair rin nuair a bíodar go léir
 cruinnighe. Do réir na gcúntairí gceáona bí aon míle
 píeró agh an namáir. Ac bí an veic gceáó fear iní na
 h-éirib ppáir ar taob na Loctanaó, agus do mearaó gur
 mó le ráó an veic gceáó ran, i bhríotghun caáa, 'ná veic
 míle deir na fearaibh ná raib orca ac na "léinteáca ríóil."

Bí Caoilte agus na giollaí eile agh teáct irtead
 coitcianta ó veic agh feúcaint ar an namáir agus 'gá
 mbreitniugaó.

Ar na tuairisgib a tugaóar leó do mear Driuan ná
 tioepaó an namáir amac éun caáa go ceann feactmaine
 eile pé 'r domán é. Bí luan na failime an uair rin ann.
 Bí a neart go léir cruinnighe i n-aice áta Cliaé agh píóg
 Laigean i gcóir an cáta. Bí Cúige Laigean gan éoraint.
 Dob' ana maic an ruó, an fáir a béirí agh feiteam leir an
 gcaé, an Cúige rin do rghuor agus bia do'n móir-rluaó do
 tabairt airtí; a éur fiacaint ar pígeáct Maoilmhóda an
 móir-rluaó do cótuagaó.

Cuir Driuan amac a mac, Doncaó, éun Cúige Laigean do
 rghuor. Do ghuair Doncaó i tcurac na h-oíóde, i tpeó
 ná feicfí agh imteáct é agus go mbéaó na creáca irtig aige
 rar a' motóc' an namáir go raib an gno 'á déanam i n-aon
 éor. Níor rug Doncaó leir ar an gcuairt rin puinn tar
 cúis nó pé céadaib fear. Ní raib aon gno aige o'á tuille.

An oíde do gluaip Doncaó ó Cill Maigneann, eun na h-oibre rin a déanam, b'fíní dípeac an oíde do éurp Sormlaíe Amloib leir an oteactaireact, ó písteiglae Síre, as triall ar Úruadar, a san fíor do Síre agus a san fíor do Héibíonn. Bí Amloib ábalta ar éilt a éurp ar féin i n-a lán de puoctaib, agus ar é déanam go maíe. Nuair a bí ré as imteact ó'n písteiglae do éuimníe ré i n' aigne sur maíe an puo do gabáil tpe Cill Maigneann feucaint an bpeactaó ré teact ruar le h-aon bláipe eolur a beaó taibteac do Úruadar. O' amríe ré mála agus éurp ré ar a múin é, mar 'o ead ná paib ann ac duin de luét leanamna an tplóie agus go paib ré as oíol neite beasa a beaó dípeac o' feapaib an tplóie. Cá ttabarfaó ré aghaó ac i otreo an baili 'n-a paib Doncaó agus a buidean as turpucaó ar gluaireact odear. Bí iongnao air. Do luíe ré ar éaint le cur do'n luét leanamna i tápla i n' aice. Níor b' fada sur bailie ré uata an toipe ar a paib an buidean as imteact odear, agus cé bí 'n-a ceann oíe. Do bailie ré é féin amac ó'n luét leanamna cóim taparó agus o' feao ré é san aon tpeo amhar a tápaie air féin. Cóim luac agus bí ré bailiege uata tus ré aghaó roip oéuaró, agus níor b' fada go paib ré as caint le Úruadar. Ní baogal sur as triall ar Maolmóroa a éuaró ré eun a innint do go paib buidean fear imtege odear eun a tpe do rímor. Tá ndemeaó, b'féoiri go ngluaireoé' Maolmóroa odear eun a tpe do éoraint, agus do lagóe' ran móir-pluas na Loelanae i scóir an éata. As triall ar Úruadar a tus ré aghaó.

“Ie maíe a deimíe é, a mic ó!” arfa Úruadar leir. “Tá rúil agam ná faoíe píe laigean amac go bfuil ran ar ríabal 'n-a tpe. O'imteoé' ré uainn láireac agus ní oirpead oúinn ríaramaint le h-oirpead agus aon fear amáin. Tá an ríeal céatona dípeac anro ra leiríe reo agam ó o'

mátair, pé cuma n-a bfuair sí amac é. “Deir sí gur ceart dúinn an cat do troire láitreach rár an mberó uain as Donéad ar teadé tar n-air.”

“Iré mo tuairim-pe, a níg,” arsa Amblaib, “go mberó earnam níor mó ’ná earnam Donéad agus a buirne ar an ádrois nuair a tiorpáid an cat.”

“Cad é an t-earnam eile a d’féadfaid a beir ar?” arsa Bhuadar.

“Tá níg cúige éigin as déanam a dícil cun a cup fiaicint ar cur deir na níctib eile tarms riar ó Bhuar agus ó Dál gCair nuair a tiorpáid an cat,” arsa Amblaib.

“Dar ro ’r rúo ac má veintear ran beró an cat ar ár stoil féin agann!” arsa Bhuadar. “An dóie leat,” ar reirean, “an bfuil as eirige leir an níg cúige rin?”

“Do réir mar ariugear an éaint,” arsa Amblaib, “do beartuigear go raib as eirige leir maic go leor.”

“Ó, ir maic é rin!” arsa Bhuadar. “Iméig, a laos,” ar reirean, “agus cuir éigam an traoi.”

Feas ab ead Bhuadar a vein, i dturac a beata, a: jur céadna díreac a vein Amblaib nuair a bí pé i n-Inir Caicis. Do glac pé an Crieveam, agus anran do glac pé na n-úiré i dtreó gur veinead veacon vé. Tá veacon ab ead é féin agus Amblaib. Anran níor lean Bhuadar de’n Crieveam. Do féan pé é agus éaic pé uair é, díreac mar a vein Amblaib. Nuair a éaic pé uair an Crieveam d’iompuig pé ar diablaideacé agus ar traoidéacé agus ar veamanaid agus ar píreógaid, agus ar an uile rásar veirmireacéa de’n tróro ran, i dtreó go ndeirí go raib ar a cumar a lán neite iongantacéa do déanam le cómac veaman.

Táinig an traoi. D’inir Bhuadar do conur mar a bí cur de rluas Bhuar iméigte amac as civesad Cúige laigean, agus conur mar a bí cur deir na níctib as iompáil i scoinnib Bhuar.

“Δξυρ ανοιρ,” αρ ρειρεαν λειρ αν νοραοι, “εαυ ι το εόμαιρτε υομ? Ιρ μιρε, μαρ ιρ εόλ υιιτ, ιρ ρεαρ εινν ριαιν αρ αν μόρ-ϋλουξ ρο. Ιρ δξαμ ατά λά αν έατα το έεαπαυ. Υά υτυγαίνν αν τ-όρυνύ’ ανοιρ,” αρ ρειρεαν, “βειμιρ ολλαμ έυν αν έατα το έυρνύ’ ζο μοέ αρ μαριιν Υέ η-Δοινε. Καυ βειριρ λιομ?”

Υο ρεαυ αν υραοι αρ ρεαυ ταμαιλ. Ταρ έιρ μαέτναιμ το λαβαιρ ρέ.

“Μά τραιοτεαρ αν εατ ρο Υέ η-Δοινε,” αρ ρειρεαν, “τυιτρυό υριαν. Μά τραιοτεαρ αν εατ αον λά ειτε τυιτρυό ριυ-ρε ζο λειρ.”

Νυαιρ α βι αν μέυο ριν ράρυτε αιξε υ’ιομπυιξ ρέ αρ α ράιλ δξυρ υ’ιμέιξ ρέ έυν α έάβαίν ρέιν.

Υο ρεαυ αν βειριτ, υριαυαυαρ δξυρ Δηλαοιυ, δξ ρευέαινε ’η-α υιαιξ. Νυαιρ α βι ρέ ιμέιγτε αρ α ραυαριε το λαβαιρ υριαυαυαρ.

“Τυιζιμ έ,” αρ ρειρεαν. “Μά τραιοιμιό Υέ η-Δοινε βειό υονέαυ ζαν ριλλεαυ δξυρ βειό αν ριξ έυιξε ρεο α βειριρ-ρε ι η-εαριαυ λε υριαν. Μά ρανταρ νιόρ ρια ζαν αν εατ το τραιο βειό Μαοιμόρδα ιμέιγτε έυν α έυιξε το έοραιντ, βειό υονέαυ ταζαιτε έαρ η-αιρ δξυρ να ερεάεα αιξε. Έιρυν αν ριξ έυιξε ρεο α βειριρ-ρε αν υά νιό ριν, Μαοιμόρδα ιμέιγτε δξυρ υονέαυ ταζαιτε δξυρ να ερεάεα αιξε, δξυρ λυιξρυό ρέ ιρτεαέ ι η’ ινεαυ ρέιν ρα εατ. Δηραν βειό υριαν ρό λάριρ υύιιν ζο λειρ. Σινέ βριξ να εαινε ριν αυύβαιρτ αν υραοι. Ηι ρολάιρ αν ροεαλ το έυρ αμαέ ανοιρ αμεαρξ να ρλόξ ρο ζο λειρ ζο βρυιλ αν εατ λε τυρνύ’ αρ μαριιν Υέ η-Δοινε.”

Υο τυιρεαυ αμαέ αν ροεαλ. Υο η-ιινρεαυ, λειρ, υο’η μόρ-ϋλουξ ζο λειρ, αν ροεαλ αυύβαιρτ υραοι υριαυαυαιρ, υά υτραιοιτι αν εατ Υέ η-Δοινε ζο υτυιτρεαυ υριαν, αέ υά υρξάξτι ζαν τραιο έ νιβα ρια ’νά ζο η-Δοινε ζο υτυιτρεαυ να λοέλαραιξ δξυρ α λυέτ εονζαντα ζο λειρ. Υο έυιξ αν

mór-pluaḡ ar ran dá tpoirtí an cat Óé h-Doine a bí cúḡainn ḡo mbéad an buad aḡ na Loélanaiḡ.

Ó'á bpiḡ rin, éom luac aḡur fuaradar an focal turnuḡdar ḡo léir ar iad féin ó' ollamḡad i ḡóir an caḡa. Ní maib puinn tar oét n-uairé a' r' daḡad acu an uair rin éun an ollmuḡain a úéanam. Nioḡ beaḡ leó an méid rin aimphe. Ó'á luacacḡ a tpoirtí an cat tob' ead b' fearḡ é, dar leó. Úioḡar veimniḡteac ḡo mbuadparoir. Úítear tar éir a cup 'n-a luige oḡta ḡo daingean ná maib aḡ Úrian ve mór-pluaḡ ac floiḡiḡ a bí níba tuḡta ḡo mór éun iompáil ar a céile 'ná mar a úioḡar éun tḡoda úéanam le namair. ḡo maib cuir veḡ na riḡtib cúige aḡur ná maḡdar ac aḡ feiteam léir an ḡcaḡ vo turnuḡad éun tḡuim lámá tabairt le Úrian aḡur é féin aḡur Clann Cair vo tḡéigean. ḡo maib cúir a noócin aḡá lán acu cúige rin, mar ḡo maib lám Úrian ana úian oḡta, aḡur ó'á úéine a bí lám Úrian oḡta ḡur tuigeadar ḡo mbéad lám múreac níba feacḡ noéine oḡta nuair a tiocparoir fáiti. Nuair a turnoé' an cat ḡur b' ead vo éirí an neamḡur a bí i ḡcomacḡ Úrian, ó'á méid leata a bí paol aḡur ó'á doirve cáil a bí air. Ac pé bpeit a bead aige ar buacaint ra cat dá mbéad an dá pluaḡ mar a céile i oḡaob aḡm, ná maib don bpeit i n-don cop aige ar buacaint nuair a bí an veic ḡcáad fear inf na h-éirib pḡair aḡ na Loélanaiḡ. ḡo riáblóé' an veic ḡcáad fear ran mómpa tḡé mór-pluaḡ Úrian aḡur ḡo nḡeóḡoir ve copair ionta. Ó'á luacacḡ, ó'á bpiḡ rin, a tpoirtí an cat tob' ead b' fearḡ é, dar leó, mar b' rin mar ba túirḡe a ó' featparoir iad féin vo leacáó ipḡeac ar maḡairib bpeaḡta míne na h-éiréan aḡur feilb a ḡlacáó ionta. Úi fonn aḡur floḡ aḡur ḡioḡam aḡur meanamna aḡur mór-éiríde, ó'á bpiḡ rin, oḡta féin aḡur ar a mnáib, aḡur fuadar an domáin fáta, nuair a pḡ an focal mór-tímpai

eastairtá go dtí an eac ar maidin Dé h-Doine a bhí éúgáinn. Níor éodail doinne acu an eirte eile de'n oíche rin, bí a leitéir rin o' foctiam agus de gileó ar riúbal ó ceann ceann de'n longphort.

Níor b'fada go bfuair a mac i longphort Úriam ead a bhí ar riúbal, agus ead pé n'ead ar gileó agus an foctiam. Bí Caoilte agus a gíollaí tuair ango agus anpú. pé deit, amearg na loclanae. Tugadar leo ag triall ar móir-ruag Úriam tuairg cruinn ar an ollmúcán. Turruig na gaeóil ar iad féin o' ollamugad láirpeac. Bí an t-ollmúcán ar riúbal go tréan ra dá longphort i n'oeir na h-oíche rin agus i gcaiteam an lae amáirg, agus i gcaiteam na coo' eile de'n ainp ar ran go h-Doine.

CAIBRÍOL XII.

DOINE CIALLMARA AG FEUCANT RÓMPA
AMAC.

Dá méir a bhí deimne ag Úruadar agus ag Amílaib, agus ag an gcuir eile acu, ar buactaint ra móir-eac a bhí ag teac, irad ba mó a bíodar ag feucant rómpa amac agus ag cumneam ar na neitib a déanraoír tar éir an eac.

Do labair Amílaib le Úruadar.

"A leitéir reo, a rí," ar reiréan. "Ir tura a beir i n-árpígeac na h-éiréan tar éir an eac ro."

"O'féidir é," ar Úruadar, "ac cá b'fior oit-re rin?"

"Táim deimnígeac de," ar Amílaib. "Do gail

Si tuic duit go ttabarrad ré mo mácar duit. Ni poláir tó an seallamaint rin do fearam. Anran, an t-é go mberó an árróisgan aise beró an árróiseact aise."

"Mearar," arfa Bhuadar, "sur eun na n-árróiseacta ttabarrad do Si tuic a turruisead an obair reo ar tóir."

"Mearar-ra, leir, é," arfa Amblaob, "ac mesraim pur eile anoir. Cím atarrugad ar aigne mo mácar ó turruis na rloigte móra ro ar éruinnú' ré n-a fáil. Ni déarfaim ná go bfuil fíor asat féin, a síg, sur duit a ttabarrad an árróiseact, asur nác inoiu ná inóe do turruis ar a fíor a beir asat."

"Nár seallad árróisgan asur árróiseact do'n larla?" arfa Bhuadar.

"Ni ceir as lois eoluir i rin, a síg," arfa Amblaob. "Tá ffeasra na ceirte rin asat féin ceana asur ni zád tóim-ra i ffeasairt duit."

"Ir fíor, a mic ó," arfa Bhuadar, "ac cad 'tá uait? Tá fíor asam go ttearrtuisgean uait níó éigin a t'iaraitó orm nuair a béad am' árróis, asur sur maic leat an níó rin do eun i n-áirghe duit féin roim ré."

"Siné tóiread a ttearrtuisgean uaim, a síg," arfa Amblaob.

"Tá go maic. Comáin leat. Ac ba tóic liom, ó 'tá fíor asat anoir cé n-é tu, go tuisgead ad' aigne ná fuil don zád leir an zcur i n-áirghe roim ré. Ac comáin leat;" arfa Bhuadar.

"Nuair a tóir-ra i n-Imr Caóis," arfa Amblaob. "cuirear aithe ann ar mac do tóis Mór ua Cealla. Tá aithe asat ar tóis Mór ua Cealla."

"Tá. An fear ro tdeirtear atá níóir ttreire asur níóir cróda 'ná muread féin," arfa Bhuadar.

"Siné é," arfa Amblaob. "Cuirear aithe ar a mac. Duacail boct rimplide iread é. Ac do cuadmar ar

cuairt ó tuairt go h-llib Máine, go rígeirglac tairtís míor. Conac rígan ós anran, ingean do tairtís míor. Miam a tugtí uirthi. Ní fearairt mo dá fúil miam roimhir rin, ná ó rin, don níó i muict duine éom h-áluinn léi. Measair sup bain a h-áilneacé mo raóairc díom. Ac ra n-am scéadna, ar an scéad amáirc, do buairead irteac am' aigne go raib rí go h-ole. Ní h-i a bí go h-ole ac mire. Táinig rí go Ceann Cora 'n-a diais ran éun beir as raire ar mo máctair le h-eagla go dtabarfaó rí nim do úrian. Cuir mo máctair aithe uirthi. Úior as caint le m' máctair uair, i scáiteam na h-aimpíre 'n-a raib úrian ar a cuairt ríge. Dúbairt rí liom go raib dearmad míor déanta asam i ttaob Miam. Tuigear sup b' fíor di é. Do cáitear a sheallamaint di dá n-eirigeacó ar n-obair linn go bporraim Miam."

"An ndúbairt rí leat," arfa Úruadar, "go bporraó Miam tu?"

"Táim féin deimniúteac, ó'n scéad amáirc úo, go bporraó. Iré puó acá asam le h-iarairt ort, nuair a béirfe i n-árpóirgeacé na h-éirean, go dtabarfaim ríge Conacé doim-ra asur do Miam."

"Ambara, a mic ó," arfa Úruadar, "tabarfaó asur fáilte. Tabarfaó ríge Conacé tuic pé 'cu tógraó rí tu nó ná tógraó."

I n-áit eile, ra míor-flusá éadna, bí beirt eile asur iao as feucaint mómpa ar an scuma scéadna asur iao as focarugaó neite go h-áluinn, dar leó. D'iao beirt iao ran 'ná Maolmórdá asur Sítric. Míor nó fúirte do Sítric neite do focarugaó i scómairle le Maolmórdá, mar fear nó baot, nó béalrugaolte, ab ead Maolmórdá, asur ní fearpai don eóluir a tabairt do ac eóluir nar mírte a leigint amac.

"Ir dóca, a ríge," arfa Sítric le Maolmórdá, "ná fúil

don teip ná go mbuadópaímíó ra cat ro atá le tpoio Dé h-Doine."

"Ní'l, a mic ó," arya Maolmóiró. "Ní féadópaó a beic. Cuirpeadó an deic gcéad fear ro inr na h-éioib ppaír i n-áimigte úinn é dá mba ná béadó don níó eile cun é cup i n-áimigte úinn. Ac tá a lán neite cun é cup i n-áimigte úinn. Áimigim-re go bpuil rocair as M'lféaclainn Mór ar éarans riar ó'n gcac éom luac asur curpócaio an cat. Ní h-aon iongnadó i n-aon cor go mbéadó rocair aise ar a leicéio."

"Asur cat 'n-a éaoó ná r fan pé tiap ra baile asur san teacó i n-aon cor, pé mar a ó' fan tuille acu?" arya Siaric.

"Ó'fanpaó, leir, ac go bpuil rocair aise ar níor mó oibóala déanam do Úrian 'ná mar a déanpaó pé óó dá bpanaó pé tiap ra baile," arya Maolmóiró.

"Asur cat é an oibóal eile atá beapcuigte aise a déanam?" arya Siaric.

"Tá pé as bpaé air go mbéapraio pé leir ar an gcac beipic nó tpuir eile ver na rígeio atá oilir fór do Úrian. Ní féadópaó ríe na nDéirpac don gpaó ró mór a beic aise do Úrian; ná ríe ua n-éacac Múman; ná tuille acu," arya Maolmóiró.

"Asur cogar, a ríe," arya Siaric, "cat ir oioé leac a déanpaio mo mátair tar éir an éata?"

"Cat a déanpaó rí," arya Maolmóiró, "ac an puo atá geallta aici ó tupaé, tupa cup ra n-áiprúgeacó?"

"Mura otiocpaó don luac oioé éomairle éúie a cuirpeadó ruar i cun a h-aighe ó' átarúgaó," arya Siaric.

"Cé h-é an oioé éomairleoir a ó' féadópaó i cup ruar cun a h-aighe ó' átarú?" arya Maolmóiró.

"Ní féadair an oíman, a ríe," arya Siaric, "ac tá raint neite asam 'á ábairic pé noeapa le déanaige asur ba ró

maid liom do c  maire-pe d' f  gait 'n-a tsaob. U'f  roir
   o bfuil an   as  oir a  am. M   t   'rin mar ir fearr   .
 Ac n   d  anraio do c  maire-pe don d  ob  il dom p   'cu
 't   an   as  oir a  am n   n   fuil."

"Cao t   a  at d'   t  bairt p   n  eara?" arsa Maol-
 m  rda.

"T   ro a  am '   t  bairt p   n  eara," arsa Siaric. "I
 tura   na h-oibhe reo ir d  m-ra a t  gao p   an cuio ba
 m   d'   h-aighe. Am' c  maire-pe a cuireao p   g   don
 puo,   o m  r m  r na neite ba m   a d  ineao buairt oi.
 Anrao, p   mar a g  uar an aimpir, b  o an t  u  r a  ainn i
 n-aonfesa  t inr g  c c  maire, mire a  ur a  laioib a  ur i
 p  in. T  m '   t  bairt p   n  eara le d  anaighe gur
 d' a  laioib a t  gan p   a h-aighe ar fao. Nuair a cuir p  
 o  uar m   c  n a d'iarao ar d  uaoar teao   a  ur a neart
 p  o   t  bairt leir, t  bairt p   liom a g  allamaint d  , d  
 mba puo    n   cuirfeao don puo eile f  caint air teao  , a
 g  allamaint d     o t  abarfainn i p  in d   a  ur d  roigheao  t
 na h-  rean, d   mbeirimir buao. Meafar an uair rin n  
 raib inr na g  allamnaib ac neamnid  . Ir easal liom anoir
 n  c neamnid   i n-aon   or iao. A  ur ir easal liom   o
 bfuil 'f  or a   a  laioib n  c neamnid   iao."

"O 'reao!" arsa Maolm  rda, "a  ur   o bfuil a  laioib
 a   cabru  ao le d  uaoar ra n-obair!"

"D  uair do m  ar air, a p  g," arsa Siaric.

"T     o maid, a m  c   ," arsa Maolm  rda. "Ir maid a
 d  inir an m  ro rin a d'innrint dom. N   leig don n  o orp
 leo. Nuair a beo an puasairt curta a  ainn ar p  oig  tib
 d  rain iomp  m  o araon, tura a  ur mire, ar f  uas
 d  uaoair, a  ur d  rgeo'm  o iao. Anrao n   beo doinne
 c  n teao  t roir tura a  ur an d  roigheao  t."

Socairu  oar an m  ro rin c  n a t  oile   o h-  uinn-
 Nuair a b   an rocaru  ao d  anta acu, am  c, b   rocaru  ao
 n  r b'   i n' aighe p  in a   g  c tuine acu.

“Iṛ aṣam-ṛa fēin a beirō an āroṛiṣeaḥt i nṵeire bāra, aṣur nī h-aṣat-ṛa nā aṣ Ḫruaṣar!” arṛa Maolmōrōs, i n’ aighe fēin.

“Nī h-aon iontaoiḅ tu, a ḅriṭāir mo māḥar,” arṛa Sitṛic, i n’ aighe fēin. “Nī’l aṣam,” ar ṛeirean, “aḥ an ūrāto iṛ ṛearr a ḅ’ fēaṣarḅ, a ḅéanam ḅōioṣ, aṣur anṛan—mé fēin ḅo ṛeaḥaint orṣ eóim maic aṣur ḅ’ fēaṣarḅ é!”

ḅi beirṣ eile i n-aic eile, ṛa mōr-ṛluas, aṣur ḅi caint eaṣarṛḅ, leir. ḅ’ iao beirṣ iao ṛan ’nā Cnūt aṣur Anṛud, beirṣ māc ṛiṣ na h-ioruaidḅe.

“Ar aṛiṣir, a ḅriṭāir,” arṛa Cnūt, “cé ’tā le beirṣ i n’ āroṛiṣ ar éirinn i nṵiaig an éaṣa ṛo a ṛioṛṛear ḅé h-aoinḅ?”

“ḅ’ aṛiṣear a lán ṛárlai,” arṛa Anṛud, “aḥ nī fēaṣar an ceairṣ ṛuinn ṛuime éur ionta. ḅ’ aṛiṣear ar ḅóir ṣur ḅo ḅruaṣar a ṫabarṛai an āroṛiṣeaḥt aṣur an āroṛiṣan. ḅ’ aṛiṣear anṛan ṣur ḅo Sitṛic, ṛiṣ Loelanaḅ āṫa Cliaḥ, a ṫabarṛai an āroṛiṣeaḥt. aḥ ṫā muintir an iorla ḅeimniṣṫeaḥ ṣur ḅ’ é an ṫ-larla a beirō i n’ āroṛiṣ; ṣur ṣeall Sitṛic an āroṛiṣeaḥt aṣur an āroṛiṣan i n-aon-ṛeaḥt ḅó.”

“ṫā an ṛṣéal ṣo léir eṛuinn aṣat,” arṛa Cnūt. “Iṛ léir, ar na ṛárlaiḅ ṛin nā ṛuiltear ṛocair i ṣceairṫ ar cé aighe ṣo mbeirō an āroṛiṣeaḥt.”

“Iṛ ṛíor ṛan, a ḅriṭāir,” arṛa Anṛud, “aḥ eao é ṛin ḅúinne cé ’cu aṫáṫar ṛocair air nō nā ṛuiltear?”

“Iṛ mōrān neite ḅúinn é,” arṛa Cnūt. “Ar ṫánamair-ne anṛo, ṛinn fēin aṣur ar mōr-ṛluas, ṫar éir mōrān corṫair ḅo éur ar ar ḅóir fēin, ṫearna ṛaraiṣi ṛuara, éun ar n-anama ḅ’ imirṫ i ḅṛioṫṣuin éaṣa, i ṣcoinnib ḅriain aṣur ḅál ṣḅair, i ḅṛeḅó ṣo ḅraṣaḅ ḅruaṣar āroṛiṣeaḥt aṣur āroṛiṣan?”

“Nī mearaim ṣur éuige ṛin a ṫánamair,” arṛa Anṛud.

“Ar tánamair i dtíreó go bfaidh an t-iarla iad?” arsa Cnút.

“Ní mearaim gur tánamair,” arsa Anruo.

“Ar tánamair eun ároisís déanam de Síctuc?” arsa Cnút.

“Ní mearaim é,” arsa Anruo. “Ní cnearta an feudaint a tadhraid ar n-áirí orainn nuair a maímir abaithe dá mba ná beaó de bair ar gcuartha aghainn de ároisís déanam de Síctuc,” ar reirean. “De cad tá beartuighe aghat?”

“Neórrad-ra ran duit,” arsa Cnút. “Tá ré daingean am’ aighe, óom luac aghur beir buairóte aghainn ar mór-rluag úruam go n-eireócaio ná ríste reo go léir eun a céite aghur go mbeir ré ’n-a éosaó deapí earta. Leigimír doib a céite do úirgiusaó, aghur anran bíóó éire aghainn féin!”

“Iy maic an éomairle í,” arsa Anruo. “Nuair a beir éire aghainn féin tiocfaid m’ áirí anall aghur déanraimíó ároisís de.”

“Tá a bfeacaír miam!” arsa Cnút.

Níor éodail an beirt rin puinn an oíóce rin de as rocairusaó an rgeil rin, aghur rocairusaó é eun a doite go h-áluinn.

CAIBIDIL XIII:

ROS CAÇA BRIAN.

Ar eirge lae ar maidin Dé h-Doine, ar maidin Doine an Céarta, bí Déibionn aghur Sorraíle tuar i mbara rísteiglaig Síctuc i n-Ác Cliaé, aghur iad as feudaint anonn

trearna an éuain ar ná linte fada cábán. Conacathar na rloigste go léir as gluaireadé amac agus 'gá zsur féin i n-easgar. Níor b' fada go bfeacathar na h-íothna fada 'gá maraó féin, fan na trágas, larmuicé oep na cábánaib.

Conacathar larmuicé airtir, abrad amacé, ar aghair na loelanaé anonn, íothna eile 'gá zsur féin i n-easgar, agus do tuis an beirt rígan go raib na h-íothna amuicé éóm fada, éóm líonmar, éóm láirir ar gac don trágas cuma, le h-íothnaib na loelanaé.

"Ní méaraim go bfuil puinn ra mbreir as don taob acu ar a céile i otaob nirt rloig," arsa Déibionn.

"Ní líonmar a deinean neart i zcómnuige," arsa Zormflait, "ná ní h-é a beirean buaó."

"Iz ríor," arsa Déibionn. "Dá bfeicinn-re m' acair agus muréad agus Dál zcair i lácair cafa agus a oepí n-ohéad nirt rloig 'n-a zcöinnib ní béad don easgal oim ná go mbéad an buaó acu."

"Fan leat go fóil," arsa Zormflait, "go bfeicir luét na n-éirí rraír úo talu as tabairt aghair opea. Anran iread éirir cafa a déanparó muréad agus Clann Cair."

"Iz ríor!" arsa Déibionn.

Bí ná h-íothna cafa, ó gac taob, as teadé pé déin a céile. Bí na loelanaig as gluaireadé go h-ana péro. O'órouig na ríste agus na taoireadé oóib ríubal go péro i oepé ná béad raotar opea nuair a éiofraidir lám le lám agus uét le h-uét leir an namair. Bí íothna na n-gaedal, leir, as teadé go péro agus go rtuamóa.

Do h-órouigeadó dor na gaeólaib rtao. Do rtaoathar.

Nuair a bíodar 'n-a rtao táinig an t-árouig amac of a zcómair agus é ar muin cspail agus beirt fear as ceann an cspail agus zpreim acu ar an rriam. Bí a élaídeam noét anáirde as an árouig, 'n-a lám déir, an élaídeam a bí tar éir rian a béil do éur ar loelanaéaib inf gac don

páirt de'n Múdam agus iní gac don páirt d'Éirinn. D' aicim an t-riuaš go léir an claidream pan, agus nuair a éonacadar anáirde é tužadur trí gárta molta do péin agus do'n árópíš. Le linn na ngárta pan a tabairt doib d' árópíš gac fear a éladream féin. Bí an grian oíreac as eirige. Do tairn rotur na gpeine ar na claidmíob go léir agus iad anáirde, i t-riob gur meaf héibionn agus gormplait go raib plóigte úriam tré teine.

Do tóg úriam anáirde, 'n-a lámh éle, an Éoir Éarta agus íomáš an tSlánuigteóra uiréi. Anran do cuiréad an capal as riubal go péir, pan na n-íobna, ar ašarú na plóš amac, agus do labair an t-árópíš mar seo:—

“A Clanna Gaedal, a míogra Éirean, táimio go léir le tamal maic 'gár n-ollamúgáó péin i gcóir an lae seo. Tá don níó amáin focair ašainn agus meafaim gur fearf u' ollamúgáó é 'ná don ollamúgáó eile atá déanta ašainn. Tá focair as gac fear ašainn gur d'é an lá iníu lá a báir féin pé taob ar a mbeir buad. Má'r as ar namair a beir buad ní beir a rmacé orainne, mar ní beimio beó acu éirige. Má'r ašainne a beir buad an lae seo bíóó a tóiré as an muintir atá i n-ár n-íobíš ra baile.

“An t-é go bfuil focair i n' aigne aise ar báp d'rášair ra éat ro atá le t-riob ašainn ní baogal go n-íompóair pé ó'n gcaé. Tá mba ná bead don níó eile éun buad do éur i n-áirige de úinn, cuirpíó pan i n-áirige de úinn é. Tá mbead fíor as an namair go bfuil ár n-aigne focair mar rin ašainne ní ró móir an míreac a bead anoir orca. Šeóair ríad amac ar bail é.”

Do labair pé focat pé leit le gac míš agus le gac cimeil pé mar a táimíš pé ar a n-ašarú amac, focat éirín a éur a n-uairleacé féin agus a gcródaé i gcuimne doib, agus conur mar a bí Dia agus daoine as fáire ar an gcuim 'n-a n-óeairíoir gníom an lae a bí rómpa. Nuair a táimíš pé ar ašarú Dál gCair, dúbairt pé:—

“ A Élann Éair, a fliocét síosa! A múinteir na n-arm
 ngear agus na zepuaó-lám, nár rtaon agus nár rpríoc do
 namair póir miam, i scaé v’á tpuime, i n-éigin v’á géire, i
 rpreirtinn v’á véine, mo fearam inoiu oraid!”

Anran v’ árvuig ré a glór agus do feinn a zut mar a
 feinnfead pusim adairce, i vtreó zur h-airigead agus zur
 tuigead an uile focal uairó ó écann ecann ve’n móp-
 rluas:—

“ Feuc anpúo iad!” ar peirean, as rínead a élaróim i
 vtreó na loélanac, “ epuinnigte cnuarta or búr zcómair.
 Tá mian búr lám zo damgean éana orca. Ní tuzan ran
 ciall dóib. I r mimic le píde bliam a cuireabair-re anaite
 agus teitead agus ár agus veapz-puaéar orca, ar fuo
 péirde agus zleannca agus macairí éirean. I r móp v’á
 zcuo fóla agus peóla atá as cur zeamair agus féir glair
 as páir i n-éiminn inoiu. Zo vti ro ba éuma iad nó
 corpmíola; v’á méro a marbuigti dóib ní pamluigti earnam
 ná laigead orca. I r fada rinn epáirde acu, iad as fáire
 ar ár zcuantaid agus ar ár mbailtib puirce, as ppedbad
 éugaimn irtead nuair ná bíod coinne leó, as bpaóuioi agus
 as rziobad agus as corzar. I r mimic a leigead ar iad
 agus epoc tuillte acu. D’é a mbuicéar teacé airir agus
 feall níba méara do véanam. An fada a cuirear ruar
 leir an obair rin? I r dóca zur dóic leó zo leizreap ar
 inoiu iad mar a leigead éóm mimic éana. Bíod ran ve
 veapmáó orca, a élann ó! Ná téirdead fear innrte rgeil
 abaitle dóib! Níor cuiread rior orca. Do tánadar uacá
 féin. I r mimic a vúbpad leó zo vtiocfaroir agus ná
 h-imteócaoir. Veinteap veimín inoiu vé dóib. An
 amlaró a éapavdar ná raib doinne ’n-a éómnuige ar an
 oileán ro? Má veineavdar veapmáó bíod orca féin anoir.

“ Tá son máic amám ra veapmáó atá véanta acu. Do
 tánadar zo léir. Feucáir, a élann ó, feuc an trloisirz

rin. Tá ‘an éráin ’r a n-ál go léir’ anran aḡaib. Tá a bfuil beó de élanaisb Loélan anran aḡaib. Táro ríad bailiḡte anran aḡaib ó Úreacain aḡur ó Šarana, ó Albain aḡur aḡuairó ó-r ná n-oileánaib, anall ó Ínanain aḡur anoir ó ériócaib Danmarḡ aḡur ó marḡaib ná n-íoruaib. Níl a éuille ‘n-a n’iaib ra baile ḡur ríú iad o’áipeam. Múcaib an raḡa ran inoiu, aḡur tá veipe le péim Loélan go b’áé ná b’eite !”

Le n-a linn rin do éonacardar go léir M’lpeaclainn aḡur a veic ḡeádo fear aḡ imtesét ar a n-inead. Dúbairet Úrian :—

“Cim curd aḡaib aḡ amare anonn t’resna ná páirce rin. Ní maic an raḡare atá le feirḡint ann. Ír maḡḡ do m’lpeaclainn, v’ipeac maḡ ír maḡḡ do ínac ḡiolla páḡraib aḡur o’á lairḡib, cairmire an lae inoiu do feacnaó. Déanraḡ ḡníom an lae inoiu ḡan a ḡeabair. Úeapraḡ buad an lae inoiu or cómair a rúl aḡur ḡon iad páirceac ann. Veiró ran de marla aḡur de ḡuit ar a ḡeá aḡur ar a ḡeáil an o’á lá ’r an fáro a veiró ḡuan ar ípéir aḡur daoine ar talam.

“Tá curd o’ár muinḡir péim amuic usinn. Ná bac ran. Tá oipead aḡainn anro aḡur focarócaib cúntar leir an rloirḡḡ rin éall. Ír cúntar raḡa é. Ír m’icró é focaruḡad. Anoir an t-am cun é focaruḡad. Íriad ar namairó iad. Íriad namairó ar ḡCpeirim iad. Tá rian ná teine ar eaglaib aḡur ar máinḡr’ib éipean ‘n-a n’iaib. Veiró lám Dé linn ‘ḡá díogalt ran inoiu orḡa.

“Caró é an lá é reo inoiu aḡainn ? Inoiu an doine. Ír í doine an éeapra péim í,” aḡur o’áruibḡ pé an ép’oir éeapra í raḡare an t’rloirḡ go léir. “Í ḡeumneam an lae inoiu,” ar feirean, “ipead o’fuiting ar Slánuigḡeóir íora ép’oirḡ báḡ ar émann ná ép’oiré cun an ép’erim do cur ar bun. Táimíto-ne anro inoiu aḡ tabairt aḡaib ar an mbár

éun an Éireoinn do éorname. An dóic leat ná go mberó lán éomáctac an tSlánuisctéora linn ra gileó? An dóic leat ná go mberó meannna ó Úia inoiu i gcroíde sac fir a éabairt aghair ar an namaro rin? Beiró; agus má'r anro atá fód ar mbáir beiró bár an tSlánuisctéora réin mar upúdar againn air go rağair ar n-anam raor ó'n b'fód ro go flatar na ngráir."

Anran d'eirig a glór níob' doirde agus níba binne:—

"Zabair éúca, a élann ó, i n-ainim Dé agus Muiré. Tugair an raobar dóib! Zabair do éoraib ionta! Ni n-é an éeao uair aguib é. Ná téirdeao don mac mácar acu beo uair. Ná cuiró ruim 'n-a gcótaib iarainn. Cótaí troma ireao iao. Tá don máic amáin ionta; coimeáorao riao na fir daoib-pe éun na gceann a baint dóib. Do éanaoan éun fanmáint. Fanair, i n-ainim Dé. Tá rúig pé'n b'fód anro dóib. Tugtar dóib é go rial!"

Anran do labair pé le Dál gCair:—

"A élann ó, a óga mo éroide, a éine uair! Ir máic ir eól dóm-ra búir ngníom. Feiceam an gníom fan inoiu uair, agus geallrao daoib go mairrío a éoraó agus a élu an fáro a beiró uirge ag ruicé agus péar ag fár i n-éirinn!"

Um an dtaca 'n-a raib an méiró rin cainte déanta ag Úrian bí an namaro ag teacé i gcóinnra. Táinig Taos Mór ua Cealla agus Muiréao agus tuille der na rúgáib, agus cuiréorao ríacáib ar Úrian uul agus fanmáint 'n-a éabán, mar go raib pé ró aorta éun uul ra éac, agus dá dtuicéao pé ra éac go gcuiréao fan mairneac ar an namaro. Óein pé ruo oréa, agus do cuiréao luicé coranta tímpal ar an gcábán.

CAIBIDÍOL XIV.

AN CAT.

Uim an taca 'n-a paid brian focair 'n-a cábán agus an luét coranta 'n-a tímpal bí an dá fluas i n-íoraéct cúpla péirre d'a céite. Do léim fear mór amac a' fluas na loclanaé agus do labair pé.

"An bfuil Dóinnall mac Éimín anro?" ar peirean.

"Tá pé anro," arsa Dóinnall as teacé amac a' fluas na n-íoraéct.

Tug an veirt a' gearr ar a céite. Do buail saé fear díob don buille amám ar an bfeair eile agus do tuit an veirt marb ar an bfeó.

Anran do réitear na n-ádhra ar saé taob, do put an dá fluas eun a céite agus do turruis an t-éirle. Bí folur na spéine as neartusaé agus ní paid an folur in na rúilí ar don trluas acu, mar bí an srian as taitneam anoir díreac, ar lámh veir na loclanaé agus ar lámh clé na n-íoraéct. I turaé an cómpaic ní paid puinn ver na fearaib as tuitim ar don taob, mar bí an coraint cóm maic leir an mbuataé. Don áit sa tímpal 'n-a paid enucán ná ároán bí mná agus doime óga anáirve ar na n-ádhraib as faire ar an gcómpaic. Níor mar a céite cómpaic an uair rin agus cómpaic anoir. Ní féaraé doime dul i n-don saor do cómpaic anoir mar saé ar an arm teine. An uair rin d'féaraé mná agus mion-doime teacé acamair go maic do'n cómpaic. Bí mná na loclanaé cruinnigíte in saé róro áite 'n-ar féaraé don raóar a d'fáil ar an gcómpaic. Do conacaé na cláiríte d'a saé agus do taitneam sa spéine. Conacaé

gac buille d'á coraint, le faobair nó le rgiat, cóm tiug
 agus do tásad pé. D' ariúdar fuaim na mbuilli ar na
 rgiatib agus rgreadae na bfaobair i gcoinnib a céile, agus
 guctana árd na dcaoiraeac as labhairt leir na fearaib, agus
 dpanntán na namad eun a céile le linn na mbuilli do
 bualaó úóib, agus do mearg na fuaimena ran ar a céile
 ó dácaó míle namad, i dteó dá ndúnaó duine a fúile
 agus éirteac leir an ngleic, gur dóic leir gur coill móir
 a bí tpe teine, agus an labairt as búiricg agus an t-admad
 as enasairnaig le neairt na teine.

Do lean an cómpac ar an gcuma ran ar fead abrad
 agus an grian as dpuiridim ruar ar an rpeir, agus ir go
 h-ana mall a bí pí as dpuiridim ruar. Anran do turnuig
 na pí ar tuirim. Bí raotair agus tuirre as teac ar cuio
 acu agus bí an coraint as teir.

Maolmóirua agus a laigheacá iriad a bí aghair ar aghair
 le dól gCair agus bí rluag móir oer na loclanaig as
 cabruagad leó.

Nuair a bíod tuirre as teac ar a namad iriad ba gnat
 le dól gCair bpeir nipt agus bpeir fuinnim do teac ionta.
 Bí ran as teac ionta an uair rin. Bí roir laigheacá agus
 loclanaig as tuirim pé n-a mbuilib, agus bí an cuio nár
 tuir díob as dul i ndiaig a gcúil, go rúgin. Da deacair
 iad do eir i ndiaig a gcúil. Bí greim maic acu ar an bpoó.

Ac bí Clann Cair ábalta ar a ngreim a bogad ó'n bpoó.
 Bí Murcáó ann agus a dá élardeam aige, mar ba gnat,
 agus nuair a tugaó pé aghair ar fear do tuitead an fear
 ran gan a tuille cáirde. Bí Dúlaimn ann agus é cóm
 tapad, cóm marbhúigteac leir an león. "Fear na mbuilli
 dtroma," a tugaó na loclanaig air. Bí mac Murcáó ann
 agus an dá élardeam aige, mar a bíod aghá acair. Dar
 leir na loclanaig bí pé cóm h-ole le n' acair. Ni
 h-aicneórai ó céile iad ac gan an fearóg a veit ar an mac.

B'é focal veirineac a dúbairt Miam ar maidin le Dúlaimn 'ná, "A Dúlaimn, ná cabair do éasnn leat ó'n gcait ro má leigean tú buille i gceann Connla!"

Ní rabhadar abrad pa cat nuair a éonaic Dúlaimn náir gár d' domne ceann Connla do éoraint; go raib a lám deap réin abalta ar a éasnn do éorsaint go feilimionta. Agus ar nór Clainne Cair go léir, ir as dul i bfuinneamlaéc a bí a époide agus a géaga pé mar a bí an cat as dul i ndéine. Bí an namair as dul i ndiaig a gcúil, agus iad as tuicim, agus Dál gCair as brúe ortas agus 'gá leasad; agus bí an srian as dpuirim ruar ar an rpeir, go moll. Bí an gaoe anoir agus i go maic láirir, ionfuar, anamamail, agus ba móir an tairdte an méir rin doir na fearaib, ar gac taob, mar bí allur as teacé ortas agus teap an éompaic as cur ortas, go móir móir ar an gcuir acu ná raib tairtise ro maic acu ar an ragar ran oibre. Níor goill teap an éompaic puinn ar Dál gCair. Do euaadad iad go maic leir an nglescaideacé a bíod ar riúbal coitcianta i gCeann Cora: Nuair a bíodar pa móir-cac ir amlaid a bíodar ar nór an éapail páir n-a mbion an foluigeacé ann. Nuair ba doid le dume gur éapit tuirpe veit as teacé air ir amlaid a bíon buille nipt agus mirmig agus fuinnim as teacé ann.

Bí cur deir na Loelanaig a bí ar an gcuma gceadna, agus ba ro deacair iad do cur i ndiaig a gcúil. Ac bíodar as dpuirim riap agus bí Dál gCair as brúe ortas go dian. Bí Maolmóir as deanam a dicit eun iad do éoimead gan dul riap, ac ní féadad pé é. Tugad pé aipe maic, améac, gan teacé agair ar agair le Mupéad ná le Dúlaimn. Mearad pé go bfeicead pé dá Mupéad ann, an Mupéad go raib an féarós air agus an Mupéad ná raib, agus go raib an Mupéad ná raib an féarós air éom contabartaé de teangabálairde leir an Mupéad go raib.

An fáid a bí ran mar rin pa éasnn ran de'n cac, bí neite

ar a malairt de cuma ra éisinn eile. Bí loélanais áta Cluic agus an veic scéad fear ó'n Ioruaio go raib na n-éirí práir orra i scoinnib na Muimnesé eile (Larmuic de Dál gCair), agus bí luét na n-éirí práir as brúic na n-Éadál rómpa agus 'sá marbúgadh go tuig. Da mó go móir an t-éirleac a bí as luét na n-éirí práir 'á déanam ar Éadúlaib an éinn rin de'n éac 'ná mar a bí as Dál gCair 'á déanam ar loélanais an éinn eile. Bí bhuadar ar turaic ar luét na n-éirí, agus bí na Muimnis as tuicim 'n-a rractanaib inr sac treó 'n-a rruagadh ré asaró.

Bí Déibionn agus Sormlaie tuar ar bapa rísteiglaie Síreic agus iad as feucaint ar an éirleac a bí as luét na n-éirí 'á déanam ar na Muimnesaib.

"Ir maie na buanaioche iad ran, a Déibionn!" arsa Sormlaie. "Táir rias as leagadh an arbair go tuig. Beir uatbair oibre déanta acu i scoir na n-oioche."

"Tá an lá ós fóir, a Árpórgan," arsa Déibionn. "Ir mó cor a d'féadadh an raogal a cur de 'oir reo agus an oioche."

Conaic Muréac conur a bí luét na n-éirí as marbúgadh na Muimnesé rómpa. D'feuc ré 'n-a tímpal. Ní raib Caoilte abrad uairó.

"Téanam, a Caoilte," ar seirean. "Ní móir cor go cur leó ráid tíar. Beir ar do tuais agus lean mé. Déin-re an ruo céatna," ar seirean le Dúlainn. "Agus tura, a mic," ar seirean le Connta. "Seapuirgesó an curó eile an fóir anro."

D'imicis an ceatmar riar ar an scéad agus rias rias ódear iad cun na n-áite 'n-a raib luét na n-éirí agus iad as marbúgadh rómpa.

"An tuas! An tuas! An tuas, a feara!" arsa Muréac.

Le n-a tinn rin do léim ré cun loélanais móir a bí as

deanam éirliḡ aḡur ná téirdead don buille élaideam t
bpeidm air. Dein Murcáð dá leat d'á ceann, roir pír
aḡur cloigean, le buille tuais. BÍ na tuasana so léir
anáirde láirdeac. Anran iread do conactar an obair.

“Tugtar pleas dom!” arfa Murcáð.

Do tugad. Tug ré ráð d'feair mór eile de luét na
n-éirí. Do pié an trleas tríd an éirde mar a puitfead
rnatad tré bpeir, aḡur do tuit an fear. Anran iread do
ríorað an focal adubairt brian ar marim. “Ná cuirid
ruim 'n-a scócaib iarainn,” ar peirgan. “Cótai troma
iread iad.” Cumniḡ ḡac doinne ar an bpeal. Do
fearam na Muimniḡ an fó. D'oirbriḡdar an tuas aḡur
an trleas. Níor b'páda so raib luét na n-éirí aḡ tuitim
so tiuḡ. Níor éadadar i noiaḡ a ḡcúil mar ní ró maíe a
d'féadairíor é. BÍ tuirpe aḡur allur orca, aḡur bÍ an
éirde ró troma. Níor deimeadar sé fearam aḡur iad féin a
coraint cóim maíe aḡur doob' féiríor leó é. Níor ró maíe
a d'féadadar iad féin a coraint, mar bÍ an buille aḡur an
feairḡ ar na Muimneacaib nuair a fuaradar so raib ar a
ḡcumar ná n-éirí uatbáraca ran do ḡearad le tuais nó do
ráð le pleas cóim raoráirdeac. Níor tuit puinn eile de
na Muimneacaib an uair rin, aḡur do corain luét na n-éirí
iad féin maíe so leór. Do coirleat iad, ámtac, aḡur pé
mar a coirteí iad ní féadairíor don coraint a deanam orca
féin. aḡur anran do marbuiḡtí iad.

Do lean an cómpac, ḡan rtað ḡan rtaonad, ó ceann
ceann de páiric an cáta. Na n-éirganaiḡ lán ceapaité, pé
mar a bÍ focair ḡo daingean acu adrad moim pé, ar báar a
d'páḡail ra cáe ran, pé taob ar a mbéad buad an cáta.
longnad aḡur alltaet ar na loclanaiḡ so léir, roir piḡte
aḡur dooine, a ráð so raib a leitéro de fearam aḡ na
ḡaedil 'á deanam. “Má feairiḡtear i n-ár ḡcoinnib puinn
eile ainirpe ar an ḡcuma ro buadfar orainn!” a deiríor

le n-a céite, agus iongnad a scoiúe orca. Seapuiséar
 ra éomrac, mar 'ó ead go rguabfaoir na Saedil mómpa.
 Do éaiúeadar iad féin i scoinnib na nSaedal vípeac mar
 a éaiúean an fapaige i féin i scoinnib na capaige lá saoiúe.
 Ni maib don maic dóib ann. Do fearaim Clanna Saedal
 'n-a scoinnib vípeac mar a fearuiséan an éapaig i scoinnib
 uirge na fapaige.

Tug na Loélanais níó eile fé nveara. Tugadar fé
 nveara ná maib blúipe eagla noimír an mbár as na
 h-Éipeanais, ná don doctal acu noimír an mbár. I noisíg ar
 noisíg do éuaró 'n-a luige ar aigne na Loélanac ná maib don
 trúil go n-iompócad na h-Éipeanais ó'n scaé. Go
 fearócaoir an fód an foid a beoír beó, agus sur le
 h-ácar a glacfaoir báp.

Níor b'féoir leir na Loélanais an níó rin do tuisgint.
 Do tuisgtoir é, b'féoir, dá mbéad 'fior acu ead é an
 rocapuúad aigne a bí déanta as na Saedlais abrad rap a
 otáinis lá an éaca ran; do tuisgtoir é dá mbéad 'fior
 acu go maib naom íobúic an aipinn dá déanam éun Dé,
 ó táinis an éad leir de solur an lae an maoidion ran,
 inr sac eaglaír agus inr sac mainrtír i n-Éipinn. Do
 tuisgtoir é dá otuisgtoir conur mar a bí raúairt agus
 manaig agus mná maúalta ar fuio na h-Éipean, i scaiteam
 na maoidine rin agus i scaiteam na n-oiúe noim fé, as
 b'pípead a scoiúe 'sá raparó ar Óia na glóipe, tré impíúe
 na Maigóine Muiré, agus tré impíúe pátoisíg agus Úpígúe
 agus Colum Cille, san buad an éaca ran do leigint leir
 na Loélanais. Do tuisgtoir é dá mbéad 'fior acu conur
 mar a bí an t-Ápripíg aorta, an fear a éaipbeáin an Éprip
 Céapda do'n trluas an maoidion ran, an fear a bí ceapáite
 as Óia an uair rin éun cómaét na Loélanac do b'pípead
 agus do élaró i n-Éipinn, conur mar bí fé ar a dá glúin,
 ipúig 'n-a éabán, 'sá raparó go epuaró an an Slánuisétoir

Gléigeal san an buaó do leigint le namair an Éireoin. Ní raib don pioc o' fíor an méro rin so léir as na loctanais, agus o'á bpiú rin níor tuisgeadar ead pé n'oeapa uor na Saedlais a leitéro de fearam a déanam ra ead agus bap do glacad le n-a leitéro o' átar.

Do lean an cómpac san por san rcaonad san lagusaó, agus bí an spian as uirioim, so piúin, eun a h-áite ar an rpeir i meadán lae. Bí an bualaó agus an t-éirleac cóm-óian, ba dóic le duine, ó ceann ceann de'n macaire. Bí na mná agus na mion-daoiné ar na h-áróánaib as fairé. Bí buaire agus eagla as turpuasaó ar teact ar na mnáib a éainis ar na loingear. Ní raib don éoinne acu so leanpaó an ead eom fada, ná so fearóe' na Saedil an póu eom uaingean. Bí a lán o'á bpearaib féin, agus o'á macaib, pinte marb ar an bpáirc. Bí as uol 'n-a luige ar a n-aighe sup baogal ná raib feib i ualaim na h-Éirean le págal acu eom raopáirdeac agus do méapadair. Ac do gluar an cómpac agus famluigadar sup as uol i ngeire agus i noéine agus i uirioime a bí an éairmire, agus san don eioó lagadair ná don deapam géille ar flóigtib na nSaedal. Oá noúnaó bean acu a rúile an uair rin agus éirteact leir an ngleó, o' aipeócaó pí an eoil mór tpe teine agus an lapair as búiréig agus an t-aómaó as enagapnais, agus o' aipeócaó pí mar a béaó daeao míle fear agus daeao míle tuas acu agus iao as seapad na sepiann agus 'gá leasaó!

Bí na epiann as tuicim, na epiann beaga ar uóir agus anran na epiann móra, agus ní raib don taob as déanam don géille do'n taob eile, nó má géillte beagán ar taob anoir agus aipir, do buairéti an beagán ran eap n-air san puinn piúin; agus bí an spian as uirioim riar. Bí eeo éigin oðar as eirige ó'n macaire, agus bí an gaot as péirdeao an eeoio rin or eionn na bpear a bí as tpiro,

aḡur ipceac pé 'n tóir. Ceó fola ab ead an ceó ran. U' eiriḡ, leir, ar an mačairpe, fuar-balait ḡrána tḡom, balait na fola. B́i an balait eóim láirir, eóim tḡom ran so mb'éigean do eúro der na mnáib a b́i ar na h-áiróánaib imteacét. Nuair a eúair an balait rin fúta d'iompuis a ngoile, b́i an balait eóim tḡom ran: Ac níor euir faobar ná fuil, ceó ná balait, fiacaint ar luét an eóimraic rcaonad ó'n ḡcaé ar don taob. Comáineadar leó aḡ bualaó aḡur aḡ leaḡad aḡur aḡ tuicim, an duaḡ aḡur an raotar aḡur an cḡuaótan 'ḡá tḡnácad aḡur an taric 'ḡá lorḡad, aḡur an ḡrian aḡ tḡuiridim riar, so riḡin.

Tá tobair bḡeaḡ f́ior-uirḡe ra mácairpe ar a raib an eóimrac ar riúbal. Deirtear so tḡéirdead na taoiriḡ ḡaeólača eun an tobair rin, ó am so h-am, eun a lám a d' fuaiaó ra n-uirḡe aḡur eun v́iḡe d'ól, aḡur anran so bḡillirir eun an eóimraic aḡur a lán neart acu. Tḡu na loclanais pé nḡeara an níó rin. B́i buirdean eoranta aḡ na ḡaeólaib ar an tḡobar. Táimis buirdean loclanaac eun an tobair a baint víob. Do tḡoio an dá buirdean so f́iocmar. Do loitead an tobair. Nuair a táimis taoirpeac ḡaeólaac euirḡe ar ball b́i pé lán d'fúil aḡur de eiré, aḡur na cuirp 'n-a ḡeruačaió aḡ.

Ní feadar péim conur féad na fir ḡaeólača imteacét ó'n ḡcaé eun v́iḡe d'ól ar an tḡobar mura b' amlaró a d'eimrir uanuirḡeacét ar a céile. Pé puó a d'eimrir do lean an t-éirpeac ḡan por ḡan rcaonad, aḡur b́i an ḡrian aḡ tḡuiridim riar, so mall.

Iré Síḡuro, larla Inri h-Oir, aḡur a fluaḡ, a b́i i nḡleic leir na Conačtačaió. I tḡeannta na ḡConačtaac a b́i ceapairte do m'lfraclainn mór fearam. Nuair a d'imčis m'lfraclainn aḡur a d'eic ḡeáó ar an ḡcaé d'fás pé earnam mór aḡur leac-lám mór ar na Conačtačaió. Ac do fearam na Conačtais an eóimrac, ḡan dul órlac i nḡiais a

gcúil, i gcaiteam an lae go léir. Tug an dá fluaḡ pé
 ndeara na gníomarḡa uatḡbáraḡa a d'eim Taḡs Mór ua
 Cealla i gcaiteam an lae. Tug a lán d'ep na fearaib
 láiripe a bí ar na loélanais aḡarḡ aip, i gcaiteam an lae,
 ac' do tuit gac feara d'ioḡ le n-a lám. Pé d'ep do tug
 ḡruadar péin aḡarḡ aip. Bí eioe ana éruarḡ ar ḡruadar.
 Bí a fleas i lám taḡs Mór. Tug pé ráḡ de'n t'pleas
 do ḡruadar. Níor éuarḡ an t'pleas t'pḡ an eioe ac' do
 caitead ḡruadar riar ar fleas a ḡroma, bí a leicéio rin
 de neart leir an ráḡ a tugad' do. D'eipis pé aḡur tug pé
 foḡad' eile pé taḡs. Do leasad' aip' é ar an gcuma
 gcéadna. Tug pé an t'pimad' foḡad'. Do bainead' an
 t'pimad' leasad' ar. D'eipis pé aḡur do iut pé irteac' i
 gcúil a bí i n-aice na h-áite. Le n-a linn rin táinis Síguirḡ
 i nḡar do taḡs, aḡur rap' a maib uain aḡ taḡs ar a fleas
 do beartugad' aip' do buail Síguirḡ ra ceann é le tuaisḡ.
 Do tuit taḡs maib. Ip ar éigin a bí pé ar lár nuair a bí
 Síguirḡ ar lár, éom maib leir, aḡur a ceann aḡur a cabail,
 ríor go caol a ḡroma, rḡoilte glan le buille tuaisḡ ó
 Mupéad'. Conaic an dá fluaḡ an buille rin. Do b'p'is
 fluaḡ Síguirḡ irteac' éun báir a p'is do d'ioḡailt. Bí
 Dúlamn aḡur Caoilte aḡur Connla i n-aice Mupéad'. Do
 ḡp'ur na Conaétais amac' 'n-a d'eannta. Bí fluaḡ
 Síguirḡ aḡ tuitim láiripeac' éom tuisḡ aḡur do péad'ci na
 builli do t'arans' o'ra. Conaic beirt mac' p'is na h-lopuarḡe
 an t'éirteac' ran. Do iuteadar araon pé d'eim na h-áite.
 Le n-a linn rin táinis Taḡs Óg ua Cealla éun na h-áite
 'n-a maib a d'air p'inte. Bí bean ar a glúimib aḡ ceann
 an d'air aḡur a ceann roir a d'á lám aici.

Bí Mupéad' aḡ iut pé d'eim na beirte a bí aḡ teac' 'n-a
 éomuib. Bí na Conaétais aḡ d'eanam an éirp'is ar muinḡir
 Síguirḡ. Capoll Cnút an céad' duine de'n beirt a táinis
 i gcúimib Mupéad'. Do tuit Capoll láiripeac' pé tuaisḡ

Murcáð. Pé puo a bí mteigte ar lámh deir Murcáð cáit ré uair an tuag. Táinig Anpuo cuige agur é ar buite mar geall ar marbuað a d'péar. Do éorain Murcáð é féin air leir an gclaiðeam a bí n-a lámh éle aige. Tus pé únpairt éigin do i d'péð sup leag pé é. Anran do cuir pé an claiðeam i gcoinnib a uéca féin agur a bapa ar uét Anpuo agur do luig pé le n'úét ar an gclaiðeam agur cuir tpe éide agur tpe éliab Anpuo é. Nuair a éiom Murcáð cuige rin do tus Anpuo rnap ar an rgiain a bí i gcpior Murcáð. Do tapainz pé an rgiain ar a tpuail agur fáid pé ruar i n-uét Murcáð i, agur do tuit Murcáð anuar air.

An fáid a bí an méid rin ar riúbal bí Tadg Óg ua Cealla ag véanam an éiplig, i dceannta na gConaéac, ar fluað Siguirp, ag víogailt báir a aep opca. Bí a aep pinte laptiar dé agur an bean ar a glúimib agá ceann. Cé 'léimpeað cuige amac a' lár an namad ac Amloib agur a tuag 'n-a lámh aige.

“Tabairpao a ceart féin do'n fáobap anoir, a Táidg!” arpa Amloib, agur rap a maid uain ag Tadg ar an iongnad a táinig air do cup dé ná ar don éoraint a véanam air féin, do buail Amloib pa ceann é leir an d'cuais. Do tuit Tadg. Cóim luat agur do tuit Tadg cé éipeað Amloib 'n-a rearam ar a agair amac ac Mam!

D'féuc an beirt ar a céile. Níor b' ionan an féucaint rin agur an céad féucaint úo a tus an beirt céadna ar a céile. Pé puo a éonac Amloib pa céad féucaint éonac pé pa tapna féucaint puo éigin uatbapac, puo éigin a bain a meabair dé glan. Do tuit an t-arm ar a lámh. Do leat a béal agur a dá púil. D'iompuig pé ar a fáil agur do pué pé ar an áit. Do pué pé i n-am agur ní maid ann ac ran. Bí Connla vípeac ag teacé agur a tuag 'n-a lámh aige, tuag a bí cóim dian ar na Loélanais an lá ran le tuais

Murcáó féin. Nuair a fué Amhlaoib do fué Connla 'n-a
diais.

Bí Amhlaoib éom corháil rin le Bpuadar sup mearó
so minic i gcaiteam an lae sup b'é Bpuadar Amhlaoib asur
sup b'é Amhlaoib Bpuadar. Do veinead an dearmad
céadna so minic i gcaiteam an lae i dtaob Murcáó asur
Connla, so móir móir nuair dpuidead amac ra lá asur nuair
a bí na fir so léir clúdaíte le fuil asur le paladar i
dtréó nár b'féidir a d'feirsint cé 'cu a bí féarós ar duine
nó ná raib.

Nuair a éonaic an dá fluas an beirt as fuic do buailead
irteac láitreac i n-aighe gac doinne sup b'é Bpuadar a
bí as teitead asur sup b'é Murcáó a bí ar a tóir. Nuair
a éonaic na Loclanaig, dar leó, Bpuadar as teitead asur
Murcáó ar a tóir d'ompuidar so léir asur do teiteadar.
D' eigh an liú fiais ó-r na Gaedlaib móir-timpal i dtréó
sup é fuic an macaire fé éoraib na bpeap. Nuair aigh an
veic gcéad a bí as m'ipeaclainn an liú uatbárac pan níor
féadadar panmáint rocair a tuille. Bí páirc tpeadta
roir iad asur an eac. Siúo amac iad, tpearna na páirce
asur riúo ar tóir na Loclanaic iad. Deineadar obair
maic, d'á déanaige a tánaadar. Mura mbéad iad ní cuirfai
ar na Loclanaig an t-óir uatbárac a cuirtead oirca. Bí na
fir a bí ra éomrac pan lae ró buailte amac le tuirpe, an
méro doib ná raib cneadaca so tuig oirca asur móirán pola
raillte acu.

Do gluar an teitead asur an tóir asur an marbúgáó.
Tug na mná asair ar na bádaib éun out ar bóro na
loingear. Cuair an iomao acu irteac inf gac báo. Éom
tuac asur dpuio na báro amac do éuadar fé uirge asur
do bárad na daoine a bí oirca. Tug formóir na bpeap a
bí as teitead asair ar nígceiglac Sírcie i n-áit Cuiat. Bí
an Tulcaim ar an rlig pómpa, asur bí pí ana doiminn, mar

bí an t-aoide lán um an taca ran. Do bátaó na céadta
 óidí sa n-abainn rin.

Bí Sormélaic agus Déibionn éuar ar bapa an mígceislaig.
 Conacadar an teitead agus an tóir.

“Mearam,” arsa Déibionn, “sur fearr na buanaidte
 atá ag obair anois ’n-á iad rúó a bí ag obair i t-urac an
 lae.”

Níor éin Sormélaic ac buille óirn a tábairt sa béal
 oi, agus cúpla fiasal a baint air.

CAIBIDÍOL XV.

AN T-AR-MÁĜ.

Nuair a fué amháid do fué Conna ’n-a thiaig, agus
 anran do fué an méio a bí san marbhúad de muintir
 Síguir. Do gluar ar a tóir an méio a bí ábalta ar
 fué der na Conacácaid. Do gluar Caoilte sa tóir i
 n-sonféad leó. Níor éuar Caoilte abrad. Bí fué aige
 go raib Miam sa n-áit ’n-a raib a n-áit rínte marb. Do
 éar pé éar n-air le n-eagla go scarpá buidéal Loclanac
 sa t-éad agus go mb’ féidir go mbéad Miam san éoraint.

Nuair a táinig pé ir amháid a fuair pé a lán de muintir
 Uib Máine ann roimh, agus de muintir Mlaoilpuanair na
 rairpe. Bíodar ró éreáctnairóte éun leanmáint ar an
 tóir, ac bíodar ábalta ar Miam a éoraint go maí. Bí
 rípe ar a glúimí ag ceann cuirp a n-áit. Bí rígar ann,
 leir, agus manaé. Ag tabairt aipe do t-áos ós ua Cealla
 t-éad bí an rígar. Ní raib t-áos ós marb, bíod go raib

fé zortuigste go maít. Níor tús ámlaoid “a ceart féin do'n faobair.” Bí clozad maít láithir ar ceann tairg. Do éuir an tuas rianzad doiminn ra clozad agus do zortuigead an ceann, ac níor gearad an clozad ná an ceann. Bí Lonán ann agus níor b'fada go raib tairg tagairte éirse féin fé láim Lonán.

Bí ceann tairg Móir, ántac, 'n-a dá leat, ac níor éoruis Miam uair.

Bí Conn ann agus é tar éir teact ó'n áit 'n-a raib a ádair féin, Maolruanair na raithre, rinte marb. Do maír Maolruanair tamal maít tar éir a gunt, agus bí ragarit i n' áite ó fuair fé an gunt go dtí go bfuair fé bár.

Nuair a éonaic Miam Caoilte agus Conn do labair rí leó.

“Cá bfuil Connla?” ar ríre.

“D' iméig fé ar tóir na loclanac, a rígan,” arfa Caoilte.

“Ír truas rian!” ar ríre. “Má iméigean don níó air tá éire creacta glan.”

Bí tuille der na Conactairg ag teact ó'n dtóir. Éuir rí tuairpiz Connla orpa. Ní feacair doinne Connla ac do éonaic zac doinne Murcá agus é ar tóir b'ruadar agus b'ruadar ag teitead uair.

“Ní féadrad Murcá beir ar tóir b'ruadar,” arfa duine a táinig, “mar tá Murcá anpúo tall rinte agus beirt ragarit i n' fódair. Do éit Murcá díreac nuair a bí an teitead agus an tóir ag turnú’.”

“An é rader mo fúl a mearrá a daint díom!” arfa'n éad duine. “Ná feacair mo dá fúl b'ruadar ag teitead agus Murcá ar a tóir!”

“Ní feacair b'ruadar ag teitead,” arfa Miam, “mar do leas m' ádair é rí h-uair ar a céile, agus anfan do rí fé irteac ra éoil beag rian éuar.”

Le n-a linn ríu d'féadrad riar agus cas a éirpúir ac

Uruadar féin as ruit 'n-a tpeó ó'n áit 'n-a maib pubal an Árpóis, agus é as liúis:—

“Sgaoiltear an focal ó béal go béal!” ar peirean, “sur maib Uruadar Urian!”

Siúo euge an buidean éoranta do págadó ar pubal Urian. Do riteadar ar tóir na Loelanae agus o'págádar an pubal san éornam. Táinig Uruadar amac ar an scoill, mar a maib ré i bfolac. Fuair ré an t-Árpóis san éornam, agus éuaró ré irteac agus maib ré an t-Árpóis. Do rug an buidean éoranta ar Uruadar agus cuireadar cun báir é. Da ruarac an leigear é rin ar an noióbáil a bí déanta. Dá tucgairóir aipe do'n gno a cuiread 'n-a éuram orca tá gac don deabnam go mbéad a málaire de rgeal againn go léir, miam ó rin agus moiu, readar mar atá.

Deir curó de'n treanacur sur éorain Urian é féin go epóda. Ní feadar cé 'cu a dein nó náir dein, agus ir cuma liom. U'feair liom go móir a beit ar éumar an treanacur a pád sur éorain na fir é n-ar cuiread mar éuram orca é éoraint. Ir truaš gan a n-ainmneaca againn! Cuireadar pionór ar Uruadar. Da móir go léir an leigear é rin ar an bfaillig a deineadar féin; náir b' ead!

As teacé tar n-air ó tóir na Loelanae a bíodar nuair a buail Uruadar umpa agus an gníom déanta aige. Deineadar go n-aindeir a ngnó!

Nuair a fuair miam go maib Urian marb o' eirig rí 'n-a rearam:—

“Téanam!” ar ríre le Caoilte agus le Conn. “Cairrimio Connta o'págal. Tá Urian marb, agus ir dóca go bpuil Murcáó marb. Tá Árpóis againn fóir, ámtac, má tá Connta beó.”

Siúo cun riúbaíl iad. Do leanadar an tpeó do lean na Conacétaig ra tóir. Bí curó deir na Conacétaig as teacé tar n-air. O'iompuigdar i n-donfeacé leir an tpuir

nuair a fuairadar cas a bí uata. D'eimeadar saé don trašar cuairdaiš ašur éirheadar saé don trašar tuairpse, ac ní bfuairadar don bláire eóluir. O'niur píce duine dóib so bfeacašar Druadar aš teitead ašur Muréad ar a tóir, ac ní feacaid doinne Connla.

Bí an oíðce aš tuitim. Bí an macaire so léir lán de éorpaib, ašur bí a lán der na loclanaiš a leašad ra tóir ašur ná fadthar maib ar fad, ašur so maib fonn opša plesš nó tuas nó ršian do éaitcam le n-don éirhead ac éirtoir. Do tuigead so maib pé nó éontabartaé leigint do Miam dul níba fia ra éuarvad. Do rocašuirgead ar dul éar n-air. So mb'féitir so maib Connla tagaité ann um an dtaca ran. Muia maib so bfeadórad na fir teact airir aš éuarvad ašur Miam a ó'pášáit ar a fuaimnear, i n-áit a bead šan baogal.

Tánadar éar n-air. Ní maib don tuairpš ar Connla. Bí an oíðce dub ann um an dtaca ran, ašur éun na n-oíðce déanam níba duibe do leact ceó irteac ó'n bfaraiše i dtreó ná feicfead duine a lám dá pínead pé i.

Ní maib don puo le déanam ac dul pé déin an longšuirte i šCill Máišneann. Déin muintir Tairš Móir ašur muintir Máoitruanair do érócar ašur do fušadar leó an dá éorp éun an longšuirte. Bí na ragaite ašur na manaiš ann, ašur bíodar aš éantainn úrnuigše na maib ar an pliš. Nuair a tánadar so Cill Máišneann fuairadar so maib a lán roéparoi beaša eile tagaité ann pómpa, ašur aš teact ann 'n-a ndaiš, ašur an obair éadna ar piúbal acu. Bí na ragaite ašur na manaiš so léir ann, ó Šóro Cólum Cille, ašur an uile ragašar córaéa tabarta leó acu, mar adá, líon geal éun éneadótaé do dúnaó ašur fuil do éorpš, ašur deoda éun nipt, ašur bannoiá linéadaiš, ašur éiaéada éun énaím do éur, ašur mar rin. Bí pláire der na neicib rin tabarta leó ó'n mbaile aš na mnáib a táinš, ac níor mírte an tuille.

Bí na buirdeana beaga as teacht i gcaiteam na h-oíróce agus a nduine maib féin as sae buidín oíob. Táinig cuid de teiglac Múrcáid agus Múrcáid ar éiríochan acu, ac ní maib ré maib. Mair ré go dtí amáiread a bí éúgáinn. Bí na ragaire i n' aice ra n-áit 'n-ar éuit ré, anuar ar mac ríú na h-Ioruaíde. O'fan ragaire i n' foéair go dtí sup éarainn ré an anáil.

Ní maib don buirdean a táinig mar rin i gcaiteam na h-oíróce ná maib Niam a' faire oíra feúcaint catín a éiríochan rí buirdean as teacht agus Connla acu, nó feúcaint catín a éiríochan rí Connla féin as teacht ar buidín acu agus duine aige 'á tabairt leir. Níor táinig ré mar reo ná mar ríú.

Táinig folur an lae. Do glan an ceó.

"Téanam," arsa Niam le Caoilte agus le Conn, "go scuairdaismíod an macaire feúcaint a' bfaismír Connla beó nó maib."

Glúaireadar amac. Tánaoair ar áit an éata. Da ghrána an raóaire an uair rin é mar macaire. Bí an talam go léir, ó Dinn éadair go h-áic Cliaic agus ó éimáir na tréaga abrad amac ra tír, clúdaigte le corpaib daoine. Bí, anro agus anró ar fuair an macaire, fuair beó as glúairead amearn na goorp. Daoine ab ead cuid ver na fuair beó ran, daoine a bí as loir goorp a gcarad féin. Bíteamnaig ab ead cuid ver na fuair beó; bíteamnaig a bí as suir an trairbhír agus na n-órnáidí a bí ar éorpaib na loclanac uaral agus na n-éireanac uaral. Gairíir ab ead cuid ver na fuair beó, leir; Gairíir ghrána móra, contabartača, a táinig irtead ó'n dtír nuair a fuig an saot balait na folá amac as truall oíra.

Siúbluig Niam agus a cualaic an macaire, roir agus riar agus anonn agus anall, ac ní bfuairadar don raóaire ar don éorp go maib don coramlac aige le Connla. Do éio Niam uairte, go minic. corp a bíod, dar léi, cormail le

Connla. Anran nuair a tásardoir i n' aice éioð ní nár b' é é, agus bíod' ácar uiréi.

Bí an márdion as gluairéad agus an sruan as uiréim ruar ar an rpreir, agus fír as tead' so tuig, ar gac don tpeó baili, le h-órougáð na rásart, agus ráinní agus rluairte acu, éun na gcorp do éur pé éalam. Do leac na fír rin iad féin inf gac don bail ar ruar an mácaire agus do érom gac don tpuár nó ceatpar acu ar érinre ó' orgait. Da gáir so raib oiread ran acu ann so mb'éigean uor na garoir agus uor na biceamnaig slanað ar an áit. Má bí raibbhear le págail ar éorpaib na marb do tuig na fír a bí as uéanam na h-oibre gur b' iad féin uob fearr ceart éun an tpaibbhir rin. Bí an obair ar ruibal inf gac don ráirt de'n mácaire, agus inf na h-áiteanaib 'n-a raib na cuirp 'n-a gcuacáib anáirde ar a éile b' éigean érinrí móra leatana uoimne uéanam, agus na cuirp a éur 'n-a gcuacáib pé éalam, uiread mar a bíodar 'n-a gcuacáib of cionn tailim. Bí an taoroe lán aipir agus bí cuirp na mban agus na leanb aic 'á cáiteam irteac ar an ucpáig. Pé mar a úruit an taoroe amaé bí ní as págaint na gcorp ar an ucpáig 'n-a uiaig. U'éigean érinrí móra leatana uoimne uéanam uóib rin, leir, agus iad do éur 'n-a gcuacáib pé éalam. Nuair a bí na érinrí rin lán uer na corpaib agus an ére curca ruar orca ir amlaib a bí árdán móir árd ra n-áit 'n-ar uéinead gac érinre. Táro na h-árdán rin le feirgint ra n-áit fóir, nó curu acu.

Conaic Miam, agus an muintir a bí le n-a coir ra éuapad, a lán uoime éruinnighe tímpal na h-áite na uéirdean an Tulcainn irteac ra bparaise. Tánadar éun na h-áite. Bí an Tulcainn lán de corpaib na loélanac i ucpéó so ruibdar as coimead uirge na h-aban riar ó'n uoairde do leanmáint. Bí na fír as tógaint na gcorp ar an abainn agus 'gá rinead ar an bpoirt i n-aice 'éile. Nuair a

táinig Miam éonaic rí dá éorp rinte ar an bpoirt i n-aice 'céile. D'aicín rí láirpeac iad. Amlaoib agur Connla iriad a bí ann. D'aicín gac doinne Connla. Mear cuir do'n luét oibne gur b' é bpuadar an fear eile. D'inn-readar do Miam, agur do'n muintir a bí le n-a coir, gur b' amlaró a puaró an beirt agur cruac mór de éorpaib loctanac anuar orca, agur dá lámh Connla daingean i bfoit Amlaoib, agur a éorp anuar ar éorp Amlaoib.

D'feuc Miam ar an mbeirt agur iad rinte i n-aice 'céile, go bpeag focair. Bí dá fúil Amlaoib ar dian-leatad, agur bí 'n-a fearam ionta, agur 'n-a gnúir ar pad, an rgeón millteac a éonaic rí ionta dípeac nuair a éuit an tuag ar a lámh agur do éit pé. Bí gnúir Connla éom páim, éom focair, éom ruaimnearac agur dá mba 'n-a éola béad pé. Éom luac agur do éonaic rí iad do dánuis a n-agairó i dtreó go dtáinig Caoilte agur Conn 'n-a h-aice, duine acu ar gac taob oi. Mearadar go raib rí i muét tuicim. Ní raib. Do gáir rí nuair a éonaic rí an t-eagal orca. Táinig rí ar a glúimib i n-aice Connla agur érom rí ar páirir a pád le n' anam. Táinig an beirt eile ar a nglúimib agur dúbpadar an páirir i n-aonfeac léi.

“Go maicid Dia do peacá duic, a Amlaoib!” ar rípe, “agur dúinn go léir.”

D'eirigadar. Deineadar crócar agur cuirpeadar corp Connla air, agur do iugadar leó é eun an longpúirt.

“Dob' uatbárac an cat é!” arra Conn agur iad ag taacé, “agur ir pada a beid cuimne i n-Éirinn air.”

“Ir pada,” arra Caoilte, “agur an bfuil fíor agat cad a cuirfid iongnad ar an raogal go deó?”

“Cad a cuirfid?” arra Conn.

“An deic gcéad úr go raib na n-éirí micil orca tá an uile duine acu marb!” arra Caoilte.

“An uile duine acu?” arra Conn.

“An uile duine miam acu,” arra Caoilte.

CAIBRIDÍOL XVI.

I NÓIAIS AN ÉATA.

Nuair a táinig Niam agus an muintir a bhí le n-a coir go dtí an longphort, agus corp Connla acu, bhí Donéad, mac Bhrain, tagairte tar n-air ó Chúige Laigean agus móran creac aige. Bhí iongnadh ar Donéad nuair a fuair sé go rabhtar tar éir an móir-éata do thoir. Bhí iongnadh, leir, air féin agus ar gach fear veir na fearaib a bhí i n-aonfeacht leir, mar gheall ar déine an éata agus ar méid an áir ar gach taob. O'fharrais ré conur a tápla sup veinead a leitéro de dírshuadh ar Úal gCair agus ar na Conaétais agus ar na Muimneacáib, agus M'lfedaclainn Mór agus a fluas beag do d'ul ar cóm maic.

Do n-innread do conur mar a tarraing M'lfedaclainn agus a deic gcéad riar ó'n gcat i dturac an lae agus conur mar a cuirheadar an páirc tpeabta toir iad agus an cat. Ac do n-innread do conur mar a veineadar iud maic um tpráctóna, sup ghluaireadar ar tóir na Loélanac, agus mura mbéad iad go mb' féidir ná b'irpí an cat ar na Loélanais cóm n-iomlán agus a veinead. Ré'n domán é ná curraí ar na Loélanais an t-áir a cuirhead ortá mura mbéad M'lfedaclainn agus a deic gcéad.

"Ar ghluair ré ar tóir na Loélanac," arsa Donéad, "rar a' raib fíor aige go raib m' áair marb?"

Níor féad doinne an ceirt rin do fpeasairt do.

Bhí sé i n-aighe gach doinne, ámtac, larmuic de'n méid a bhí beo de Úal gCair, sup b' é M'lfedaclainn Mór a béad i n' áirpí ar éirinn i nóiais Bhrain.

O' oibris M'lfedaclainn agus Donéad, agus na h-uairle eile, a' lám a céile, go dtí go raib gach aon iud véanta

éun na marbó a d' aóilacaó mar ba éóir, agus go dtí go raib corp Úrmain tabairtá ruar do'n éleir le bheiré ótuairé go h-árhoimáca.

Nuair a bí corp Úrmain tabairtá do'n éleir do labair Caoilte.

"Ói Murcáó le h-air Úrmain," ar reirfean, "inr gac cat d'ár éroir pé ruam ó cat Dealaig Leacá go cat Gleanna Máma. Ir le Láim Murcáó do tuit laocra agus uairle Loélan agus Laigean i gcat an lae iné. Ní ceart Murcáó agus Úrmain do bheiré ó céile ahoir!"

Do tugad corp Murcáó do'n éleir le bheiré ótuairé go h-árhoimáca i n-aonfeact le corp Úrmain.

Anran do labair Miam.

"Tá pé éóm ceart," ar ríre, "gan a mac do coimeáó ó Murcáó agus acá pé gan a mac do coimeáó ó Úrmain."

Níor gáó ói a tuille cainte déanam. Do tugad Connta do'n éleir agus do rugad ótuairé é go h-árhoimáca, i n-aonfeact le Murcáó agus le Úrmain, agus do h-aóilacaó tuairé an tpiúr.

Anran do éruinnig Doncáó an méir a bí beó de Clainn Cair, agus tug pé féin agus iad féin aghair riar ódear pé déin Cinn Cora.

Doinne gur maí leir a fiór a beiré aige conur a d'eirig leó ar an rlig, ní'l aige ac leabair an treanaóair do folácar agus do léigead. Círó pé maint neite ná cuirpíó puinn ácar air ra treanaóair ran. Círó pé gníom gána ó Mac Giolla Pádraig úo n-ar épacé Úrmain ar a ainim nuair a bí pé ag labairt leir an rluag maráion lae an éaca. Cuir pé i n-aice 'céile Mac Giolla Pádraig agus M'lféalainn Mór. Iré cuir gur cuir pé i n-aice 'céile iad mar bí an gníom céadna déanta acu aráon. Do díultuiré Mac Giolla Pádraig do'n éac nuair a éuiré Giollaí turair Úrmain ag tpiall air 'gá ráó leir teact. Do fescáin

M'fheadlainn an cat or còmaidh rùl fear Eirean go léir, mar ionn lae an càta. Cuir Drian an beirt i n-àice 'cèile 'n-a caint 'gá tairbeaint go ruidh gnìomh M'fheadlainn ar aon dul le gnìomh Mac Siolla Pàrpaig còmh fada agus a cuairt nàipe agus aithir agus rppuántaitead.

Nuair a fuair Mac Siolla Pàrpaig go ruidh Clann Cair las d'eirigh ré cùda agus ceap ré rmaect a cuir orca. Nìor eirigh leir, àmteac, mar a cìfir ra treanaidur má leigean tú é.

Nì le Clann Cair ná le Mac Siolla Pàrpaig a baineann an rgeal ro, àmteac, ad le Miam, agus le Caoilte, agus le Conn. Bì Taòs Mòr ua Cealla marb, agus bì Miam gan a h-àtair. Bì uircti déanamh gan a h-àtair fé dheirpe. Da éruarò an càr é. Ad nì ruidh leigear air. Bì Maolruanarò na Pàrpe marb, leir. D'fàs ran Conn gan àtair còmh mair le Miam. Agus bì àtair Caoilte marb. D'fàs ran Caoilte agus Lonán gan àtair.

Nìor b' fòlair do Caoilte agus do Lonán dul agus buirdean a h-àtair, an méir a bì beò acu, do éruinnuigad agus do cuir i dteòd cùn dul ódear abaille. Nìor b' fòlair do Conn dul agus an ruò céadna déanamh do buirdin ua bfiacrae àirne, do'n méir a bì beò díob, agus nìor mòr é. Bì a neart agus a mիրneac ag carad ar Taòs Óg ua Cealla i dteòd go ruidh fé abalta, mair go leòr, é féin agus Miam, ar muincir Uib Máine do gleupad agus do cuir i dteòd cùn dul abaille.

Ad nìor mair le Conn ná le Caoilte rgaramaint le Miam go dci go bpeicproir cìar ra baile i rísteiglac a h-àtair i.

"Socairuigmìr an rgeal ar an ruma ro," arpa Taòs Óg ua Cealla. "Deinmìr aon buirdean amáin der na rpi buròmb agus radmìr aon bòtar amáin go dci go mberòmìo i rgeann Cora."

"Déanfarò ran an rno go h-àluinn," arpa Caoilte, "agus nì cuirpìò ré airtear ar aon buirdin againn, mar cà

aḡarð na mbóitpe ir fearr aḡur ir díriḡe, ar Céann Coim, ó'n áit reo; aḡur anfan, ir ó Céann Coim atá na bóitpe ir fearr aḡur ir díriḡe aḡ ḡac buiróin d'inn eun dul abaitle."

Bí aithe aḡ Caoilte ar na bóitpe. Do rocairḡeas an rḡeal ar an ḡeuma ran. Do tuḡas na trí buirdeana eun a céile. Níor ḡluairdeas eun bóitpe nó tair. ḡlacas ar a ruaimneas ḡo d'á ḡo mbéas na fir ḡunta a bí orca láirir a n'óitín eun ḡluairte. Ba móir an maic d'or na trí buiróin id' do tair eun a céile ar an ḡeuma ran aḡur don buirdean amáin a d'éanam díob. Bí curdeactas ar a céile acu, aḡur congnaim a céile nuair ba ḡas é. Bí na Conactais beirte ḡo móir leir an rocairḡas mar bí an doctúir acu. Dá n-imḡeas na Muimnig leó féin ní béas Lonán aḡ na Conactais. Cairdeas pé imdeact le n-a muintir féin. Nuair a bí na trí buirdeana i dteannta céile bí Lonán acu ḡo leir. Ba maic an bail orca ran. Bí a lán acu, iorir Conactais aḡur Muimnig, ḡunta ḡo dian, aḡur ḡeobóir bár i n-amhdeoin ḡac don ruo mura mbéas Lonán a beir aḡ feuchaint eúca aḡur an t-eóluir tar na beirt a beir aise ar a ḡnó. Fuair eun acu bár i n-amhdeoin a dícil.

Bí eóluir maic aḡ Miam, leir, aḡur cuirḡint maic, aḡur bíob pí coitcianta amearḡ na n-ótar, aḡ tair aise d'óib, aḡur aḡ cur mirmig orca, aḡur aḡ firéalam orca, aḡur meairtóir ná bíob doinne ba túirḡe túirḡeas cad a bíob i n-eairnam orca 'ná mar a túirḡeas Miam é. An t-átar eiríde a tair orca nuair a tair pí aḡ firéalam orca famtuirḡoir ḡo ḡuirdeas pé feabair riante orca. Bí aithe aici ar ḡac duine pé leir de muintir Uib Máine aḡur Uib Fiachac, aḡur níor b'fada ḡo raib aithe aici, leir, ar ḡac duine pé leir d'or na Muimneacab.

Bí Lochlanais ann. De muintir Orpac ab eas cur acu. Do marbḡeas Orpac féin ra eac. D'itáir do b'ruas ar

ab ead é. Tar éir an cáta cuairt cuir o'á muintir i mbuidín Donéad, mic Úriain, agus táinig cuir acu i mbuidín Cairis Óis uí Cealla. Bíod Caoilte mar fear teanhan roir iad agus na Gaedil. Bí cuir acu sunta go dian, agus do tugad aipeácar dóib éom maic díreac agus a tugad dor na Gaedlaib féin.

Cáirde ab ead muintir Orpaic, ac bí cuir de muintir a úrítáir ann, leir, agus do tugad an t-aipeácar céatona dóib, bíod sup b'é an úrítáir rin a vein an gníom ba méara ar na Gaedlaib o'ár veimead ra cat, .i. marbuzad Úriain.

Bí don fear amáin ann agus níor féadao a déanam amac ar fead abrad cé 'r b'é ná cáir b' ar é. Bí pé ar éadtromaic. Dam éirleac an lae rin a meabair faozalta dé. Bí focal éigin aige o'á ráo coitcianta, ac níor tuig doinne é go dtí sup táinig Caoilte aige. Fuair Caoilte amac uair sup aduaró ar fad ó Inir Tuile a táinig pé. Iré focal a bíod 'n-a beal aige, agus nár tuigead, 'ná: "A Beadair Naomta tabair faor ó'n lá ro mé agus raáid mé trí h-uair go dtí an Róim as triall ort am' mairipín!"

Do tugad faor ó'n scat é. Táinig a meabair do i ndiais céile nuair a fuair pé an caradair agus an t-aipeácar. Anran ní fárdé' don pur é ac go scaitfead miam an Cperdeam a múinead dó. B'éigean do Caoilte veit ra múinead, leir, go dtí go raib an fear boct ábalta ar an nGaetunn a tuigsint.

Do glac na Lochlanais eile a bí ann an Cperdeam, leir, éom luat agus do féadao é múinead dóib. Ir amlaró a veirpóir, an Cperdeam a bí as miam go raib pé maic a dóctin o' doinne ra doiman; ná féadaf pé san veit 'n-a Cperdeam fózanta agus é veit as miam. Anran, nuair a múintí dóib é, do tuigpóir a maicear agus a cairpde ann féin.

Pé veire tiap tall bí na daoine sunta, an méro ná fuair

bár díob, aS dul i bpeabap. Bí an ainpír, leip, aS dul i bpeabap aSúr na laetanta aS dul i bpeabap, aSúr bí an pocai i mbéal saé doinne súp mictro beit aS cumineam ar an mbaile. Do sabaó na capail aSúr do cuipeaó na h-ualaí orpa. Do cuipeaó na daoine leicte ar capaib aSúr leapaóca fúta. Bí oipeaó ran capal aSúr capaí acu nár sáó d'aoinne beit 'n-a cúip. Bí mópán lóin acu, aSúr mópán eapáí, aSúr mópán rtuic. Bí ba aSúr caoipe a núbócin acu, loilígeaóca éun bainne, aSúr ba rearpa éun maipceóla. Cuipeaóar saé don puó i utreó éun sliuairte aSúr sliuairteóar an bótar riar ódear pé déin éinn Cora:

Sar ar fásgaóar an cómappanaóct éuaíó Miam so Sóro éun so bpeicepeaó pí uais Úúlainn aSúr uagna na n-uapal eile a bí cupéa ann. Cuaíó TaróS ÓS aSúr Caoilte aSúr Conn aSúr Lonán i n-aonpeaóct léi. Sólleaóar a núbócin ar uais Úúlainn aSúr ar na h-uagnaib eile. Bí uais TaróS Móip aSúr uais Máoilpuanaíó i n-aice 'céile. O'fan Miam abpaó or cionn uaga a h-aóar. Ba maíó léi, dá mb' é toil an Tigearna é, uais eile beit le h-air na h-uaga ran aSúr i péin a beit rínte ann, aSúr a h-anam a beit i bpoóair anama a h-aóar. Ac do éuis pí nár b' é toil Dé é, aSúr so raib sño eile cupéa 'n-a éúram aS Úia uipéi, aSúr o'fás pí an áit.

Comám na trí buirdeana leó, aSúr iao i n-aon buiróin amám, an bótar riar ódear, so bpeaó péió pocair. Ní péaópaíóip sliuairteóct ró méar, dá mba ná béaó don níó éun rígnip a éup orpa ac na plóigte daoine a bíóó aS teacé rópmpa ar an plíó aS páiltiugaó rópmpa aSúr 'sá molaó aSúr aS cup saé don traóar beannaóct orpa. Bí-tuairpís an éaca tar éip leaóó ar puó na h-éipean um an utaca ran, aSúr bí ualaó tóSca de époíde na nudaíne. Bí na daoine aS imteaóct ar a meabair le neapc ácair aSúr le neapc buiróair ar Úia aSúr ar na reapaib do époio an eac

ašur vo buairé an eac. Bí fíor acu go maic eac a bí n-a
 gcóir go léir dá mba as na loclanaig a béad an buad ra
 eac ran. Bí fíor acu, leir, as an uile duine acu, sur as
 na loclanaig a béad an buad mura mbéad a tréine vo
 tpoio na Saéoil. Ašur bí fíor acu ná raib fir ra eac ba
 tréine vo tpoio 'ná na trí buideana ran a bí an uair rin
 as gluairead an bótar ran riar ódear, i n-aon buidín
 amáin. D'á bpiš rin ir amlaró a bíoir 'n-a gcéaróid ašur
 iad ar a nglúimib, ar dá taob an bótar, ašur iad as liúpiš
 ašur as sol ašur as gáiri, as bpeit a mbuidéar le Dia
 mar géal ar an bpuaršait a tugad ar éirinn, ašur 'gá
 iaraid ar Dia na glóire a beannaic vo cup go deó, ra
 traogal ro ašur ar an raogal eile, ar na fearaid a vein
 an tpoio uaébdarac ašur vo buairé an eac uaébdarac.

Tar gac doinne eile d'á raib ann bíod na daoine a
 v'iairé raóaric págal ar Miam. Bí a h-anim i mbéalaib
 daoine inr gac aon ball. Bí pé i n-aighe na ndoime, pé
 cuma 'n-ar cuiread irteac 'n-a n-aighe é, sur mó a
 congnaim eun plóigte brian vo gleuraó ašur vo oláeugaó
 le n-a céite, ašur eun na h-árv-aighe a bí acu vo dúiread
 ionta i gcóir an eaca, 'ná congnaim aon duine eile larmuic
 ve brian péin. D'á bpiš rin, pé duine eile a cíoir ní bíoir
 pára go vci go bpeicóir Miam. Bíod na fir ašur na mná
 ar na h-árvánaib ašur ar na clacácaib ašur iad as imúcaó
 ašur as cuarvad le n-a rúilib go vci go bpeicóir Miam.
 Anran bíoir as árvugaó na leanb puar 'n-a lámhaib i
 vcped go bpeicóir Miam.

Níor gáó vo'n eualac aon eagla veit oíra go mbéad
 aon puo i n-earnaib oíra ar an plig. Bí an t-im ašur an
 bainne ašur na h-uibe, ašur an uile pašar coraó talman,
 as teac eúca irteac ó gac taob ve'n bótar. Ní raib aon
 gáó acu leir. Bí bpeir ašur a noócin ve gac aon trašar
 bíó acu péin. Tugadar ran le cuiršint voí na daoine.

Mi raib don maic' ann. Tainis an bia. Dubairc 11am e cup i scoimead agus go bpearsai e tabairc do daoine boeta ar ball:

CAIBIDIOI XVII.

“na miltc ologon.”

Nuair a tainis 11am agus a cuatact go Ceann Cora bi dubad na genuc agus na scoillte de'n uile pasar daoine cruinnigte roimpi ann. Do h-airgead i n-Uib Maine go raib na tri buideana, i n-don buidin amain, as dul i n-donfeact go Ceann Cora, agus do gluair an uile uine ra d'icais rin n-a raib ann riubal i n-don cor, roir ohear go Ceann Cora. Do h-airgead an rgeal ceatna i n-Uib fiaclac dione agus do veinead an gluaircact ceatna. Tainis, i n-donfeact leir an da cine rin, sac don treabcar go raib curd o'a ndaoine ra cat, feucaint an mor acu a bi as teact abairc plan, no beo fein.

An puo a h-airgead iar i n-Uib Maine agus i n-Uib fiaclac dione do h-airgead e tear i sCiarrairge luacra agus in na tiorcaib mor-timpal, agus do gluair na daoine ar na tiorcaib rin, oircacl mar a gluair na daoine ar na tiorcaib tuair, pe dem Cinn Cora.

Nuair a tainis na tri buideana do cuiread tri garca mora faitte rompa. Do togaod na garca airir agus airir eile, bi a leiceio rin o' atar ar na daoine a bi as peiceam nuair a conacadar tagairc an muintir a bi uata. Bi atar an domain ar an muintir anhear nuair a conacadar caoilte agus lonan. Bi atar ba mo' na an t-atar ran

féin ar muintir Uib Máine nuair a éonacastar Miam agus a
 tuitéir, agus bí átar éom mór leir an átar ran ar muintir
 Uib Fiaérac Áirne nuair a éonacastar Conn. Ní n-ar a
 muintir féin amáin a bí átar mór i tsaobh Cuinn do teacú
 rian, ac ar an uile duine o'á raib tagaithe ra n-áit.
 Ógánac deas-époideac, uaral, rōganta, viaða, ab ead é,
 mar ba duat átar do beir, agus bí cion as sac doinne,
 tuaid agus ceap, air.

Tar éir na bráilte do táinig an fiasraige. Fuair muintir
 Uib Máine amac sur págadó Tadó Mór agus roimhór na
 breap a bí le n-a coir rinte tíor i sCluam Cairb. Fuair
 muintir Uib Fiaérac amac sur b'é an rgeal céatona acu
 féin é. Fuair muintir Ciarraige amac sur págadó a rís
 féin agus na fir a bí aise ra n-áit céatona. Ar ball do
 fuair sac doinne amac sur págadó duine leir féin tíor, nó
 b'féidir beirt, nó b'féidir triúr. Anran ireadó o' eirig na
 sárta, agus níor sárta átar iad ac sárta soil. Anran
 ireadó o' eirig "na mílte ologón"! Na mná do turnuig
 é. Dúodar as rileaó ar tóir ar peadó tamail. Anran do
 cap bean ologón. Anran do sliuir an t-éirleac lōgōir-
 eacra ó n-a raib de mnáib ra n-áit. Ní raib bean ann san
 a fear nó a mac nó b' féidir an beirt i n-donfeacé i
 n-eapnam uiréi.

Anran dúbairt duine éigin, "Ó! cá bfuil Brian!"

Dúbairt duine eile, "Cá bfuil Muréadó! Agus cá bfuil
 Uílainn! Agus cá bfuil Connta!"

Anran do cap na fir "na mílte ologón," agus
 buaireastar a mbapa. Fir láirre éruada. Fir so raib
 taitige acu ar bap agus ar éogadó agus ar áir, agus sur mó
 deacair orna baint ó'n sgoiðe acu ná deór a baint ó n-a
 rúilid.

Ir mó duine a o'féadóiré éirteacé le soil agus le
 n-ologón ó mnáib agus ná bainfé don coirige ar a eiró

FOIA. Ac nuair a bainean buairt uacéarac párgaó a' éiríde rir i t-creó go scaitean ré an t-ologón do rgailead amaó 'n-a lán neart nó go bpleargraó a éiríde iriúg 'n-a éliab, ir 'deacair o' doinne éirteacé le sol an rir rin gan toct asur párgaó 'oo teacé ar a éiríde péin ná rgarraó a éumne leir an éuro eile o'á raogal.

Nuair a gluar an sol bí Miam as rleacó. Níor airúg doinne a sué an fáid ná raib as sol ac na mná. Ac nuair eirúg sol na bfeair, asur nuair airúg rí ainim Óruain asur ainim Múrcacó asur ainim Connla asur ainim a h-ácar, 'oo gluar an t-ologón uairi éom h-áru asur 'oo gluar ré ó doinne eile o'á raib ann.

Ói Colla ann, asur euid oer na rgarair asur oer na manaig, aníor ó Inir Caúag. 'Oo rgaoil ré leir an ngol ar reacó tamail. Anran táinúg ré anáruo ar áruán asur érom ré ar éaint. 'Oo rcaó an sol i n-aice na h-áite 'n-a raib ré as éaint. I n'raig ar n'raig 'oo rcaó an sol inr gaé don ball, asur bí na raoine go léir as éirteacé leir. Seo mar a labair ré :—

“A raoine,” ar reiréan, “ní h-don ionghacó oúinn go léir buairt ar n'óctin a beiré orainn.” (Ói a oá fáil péin rlué go maré.) “Tá cúir suil asainn má bí ré as don raoine ruam. Ac reo ruo náé ceairt oúinn a oearraó i lár ar mbuairéa. Tá árbair ácar asainn inriu má bí árbair ácar as don raoine ruam. 'Oo buairéacó, tíor i rgluain Cairé, an lá pé oeré, caé náir buairéacó a leiréir i n-éirinn ní rior caó é an fáid ó rin. 'Oo buairéacó an caé ran ror rgaélaib éiréan asur loélanag an raomáin. Oá bpaóacó na loélanag an lám uacéair ra caé ran ir as na loélanag a beacó an t-oileán ro na h-éiréan inriu. Ní párgai oiréacó asur r'oo oer éalam na h-éiréan asainn! Úg na loélanag leó a mná asur a rglann, bíodar éom ceairte rir ar éalam na h-éiréan 'oo rglacó éúca péin asur ar

fluoct fæðal do ðirgiugað, do euf eun báir, do glanav ar an oileán gan oipeav agur duine acu o'fásgailt beó ann. Tug Dia úinn, (molað agur glóipe agur buirðeap leir!) gur buaíð Urian agur a móir-fluað orða. Do tuit Urian agur a lán o'á móir-fluað ra eát. Oá utugað Dia, mar geall ar ár bpeacaib-ne, an buaíð uor na loclanais, do tuitpeað Urian agur a móir-fluað go léir, agur anpan do tuitrimír-ne go léir, inr gac aon páirt o' éirinn. Oá mbéað an buaíð ag na loclanais ní fásgarðoir Urian ná aoinne o'á móir-fluað beó, agur béiróir ag gluaipeaét anoir ar fuíð na h-éiréan ag marbú' na bpeap aorða agur na mban agur na leanb agur ní véað Urian ná aoinne o'á móir-fluað ann eun iav do éoraint.

“ Má feucáim am' tímpal anoir anro agur má féaóaim a o'fásgail amaé cé h-i an vean ip mó atá cpeaéta leir an geat ro, veirim léi, agur ip fíor úom é, gur mó go móir an t-áðbar ácaip atá tabaréta ag an geat ói 'ná an t-áðbar buaréta atá tabaréta aige oi. Ip mó atá pí buaíðte leir an geat 'ná mar atá pí caillte leir. Pé méio o'á muintip atá tuitíte ra eát, béiróir tuitíte ann o'á ngabað an eát 'n-ár gcoinnib, agur véað pí féim agur an eúro eile acu marb um an utaca ro ag an fluað loclanaé a véað leaéta anoir ar fuíð na h-éiréan agur iav ar buile ag véanam úioitcaip oráinn mar geall ar úéime an eáta.

“ Cuirimír uainn an sol, o'á bpiš rin, agur an buairt, agur i n-ineav veit ag sol agur ag véanam buaréta tugaimír ár mbuirðeap ó époíde do Dia na glóipe mar geall ar an geuma 'n-ár tug pé raor rinn ó n-a leicéio de éontabairt. Nuair a ú'eipeócaíð an buairt i n-ár gcoíde cuirimír eúgáinn féim an éirte reo. Conur a véað an rgeal agáinn anoir oá mb' ag na loclanais a véað an buaíð?

“ Tá fíor aguib-pe éóm maic agur atá fíor agam-ra conur

mar a bí rocair go 'dainingean i n' aigne ag an uile 'duine
 der na fearaib a 'o'pás an baile éun 'dul ra éac ro, ar san
 teaét beó ó'n gcaé pé taob ar a mbéaó buaó. Tá pé
 buailte irteaé am' aigne mura mbéaó an rocairú' ran a
 beit 'déalta roim pé acu, ná 'déalraoír an tpoio éom
 dian agur 'demeaóar é. An beagán acu do táinig ó'n
 gcaé, bí a n-aigne rocair ar san teaét éom 'dainingean agur
 bí ag an muintir a éuit ra éac. Ac do táinig ar an rocairú'
 go raib an tpoio éom dian ran gur b'p'eaó an caé ar na
 loélanais rap ar éuit a éuille 'o'ár n'aoime. Átar, 'o'á
 b'p'is rin, ir ceart 'duinn a beit orainn inoiu agur ní buairc.

“Tá áobair eile átar againn, a 'o'aoime. Na fir a éuit
 ra éac ro ir ar ron C'p'ioim C'p'ioir do éuiteaóar. Tá f'ior
 againn go léir, an t-é a 'o' f'uilingeán b'ár ar ron an
 C'p'ioim go 'o'ugtar doibnear na b'flaéar 'o' láit'eaé. Ní
 ceart 'duinn beit ag 'déalnaim buairé nuair a éuigimíó i
 n-ár n-aigne go b'p'uil doibnear na b'flaéar anoir, le
 congnam 'Dé, ag an muintir a baimeaó 'oinn ra éac ro.”

'Deim pé a lán cainte leó ar an gcuma ran, níor fearr
 go móp 'ná mar a éagan liom-ra an éaint a éur p'ior anro.
 Éuir pé a n-aigne éun ruaimir. Éuigeaóar gur ceart
 beit pára le toil 'Dé.

Le n-a linn rin cé éirioír ag teaét éúca, an bótar anoir,
 ac 'Doncaó, mac 'H'rain, agur an méio a bí beó 'de'n buioim
 a táinig leir ó'n longp'oir i gCill 'Maigheann. 'Bí éuro
 maic acu ar ép'ócairib, mar ní raótar ábalta ar riúbal,
 agur bí an éuro eile 'gá n-iompap.

Éuir Colla an cozar t'impal amearg na n'aoime a bí ann
 'gá ráó leó san a éuille guil a 'déalnaim. Níor beag ran.
 I n-ineao don guil a 'déalnaim ir amlaio a cuip'eaó ruar go
 b'p'ioim'ar gáir móla agur fáilte.

'O'imr na fir a táinig conur mar a éuir Mac 'Giolla
 'Dáoraig an nígnear onca ar an rlió, agur conur mar a

mear ré cat do éur orá. Bí fearis móir ar gcá doinne mar gheall air rin. Do feicéad éun na bfeair ngunta agus do cuiread gcá don chóir orá.

Ní raib Donéad agus a éualaét abrad tagairte nuair a labair Colla air.

"A níste agus a uairle agus a óaime," ar reirean, "do éuit brian i gcá Cluain Tairb. Do éuit Muréad ra cá, leir. Tá ároisí agáinn i n-mead an ároisí do éuit. Iré Donéad mac brian ároisí éirean anoir!"

Anran iread do cuiread ruar an liú móla i gceairt. Do tógad an liú air agus air eile.

Anran do táinig a raib de óaime ann éun na h-áite 'n-a raib bile Mór Maza ádair agus do h-óirnead Donéad mac brian i n' ároisí ar éirinn. Dein Colla an obair i ládair na n-óaime, agus bí ádair agus móraíl ar gcá doinne.

Níor glac fir éirean, 'n-a óaig ran, ántac, Donéad i n' ároisí ar éirinn, ac do glacad é 'n-a níste ar an Múam.

Nuair a bí an méir rin déanta bí gcá doinne páirt. Do rgar na óaime agus d'imtíste gcá treabair abairte éun a n-óta féin. Cuair Caoilte agus Lonán abairte go n-ótaig a n-ádar. Cuair Conn ócuair go h-Uib fiaémac áirne. Cuair Miam agus Taos Óg ua Cealla ócuair go h-Uib Máine. Bí Conn agus iad féin i n-áonfeact, ántac, an trlíste go leir ná móir.

caibíol XVIII.

an sácl zréine céadna.

Do sgluair an dá buroin, muintir Uib Máine agus muintir Uib Fiacrae Áirne, riap ótuairt i dtreo a dá noútaig réin. Bí i n-sonfeact leir an méir acu a táinig ó Cill Maigheann an méir a táinig 'n-a scoinnib go Ceann Cora, scár ná raib don uaignear oréa. Nuair a tanaoap i scoinnigar do'n baile do rgaraoap ó céile. Da beas ná sup eirig an sol agus "na mílte ologón" airir nuair a fhoireaoap an t-aor ós agus na reanaoime nár féad dul go Ceann Cora. Ac do cuiread corp leir an mbuairt. Do h-innead ead 'oúbaire Colla nuair a bí pé ag caint leir an bprobal móir éior ag Ceann Cora. Do cuiread na reanaoime eun ruaimir.

Cóm luat agus bí a dtuirre curta óioib ag an muintir a táinig abailé ó'n sácl, turnuigaoap ar bualaó um a céile agus ar beit ag caint agus ag cuimneam ar ead a déanraí fearóa. Bí an raogal ana éuin, ana ruaimnearae acu, agus an ainpír ag dul i mbreagtaecl. An ppaing agus an bpuir agus an párgaó aigne a bí ar na daoine i scaiteam na h-ainpíre an fáir a bí an t-ollmúeán ar riúbal i gcóir an éogair, agus an fáir a bí na plóigte ag imteaecl ó baile agus ag eppuinnigad eun an eae, agus an fáir do lean an rgarraecl i otaob conur a seóbaó an eae, bíoaoap go léir imteige. Bí sae don puir éuin, ruaimnearae, rocair.

Do h-óironead Conn 'n-a píe ar Uib Fiacrae Áirne, agus do h-óironead Taóe ós ua Cealla 'n-a píe ar Uib Máine. Bí pait znoéa le déanam acu araoon ar fead tamail ag rocairigad neite roir élainn na bfeap a págaó i sgluam Tairb. Do veinead a lán cleamhairí ra

trocaimúgáð. Uein Miam dá éleamnar, cleamnar do t'adg
Óg le t'urfiúr do Conn, agus cleamnar do Conn le t'urfiúr
di féin.

Nuair a bhí an méid sin déanta tús Miam agus a t'urfiúr
cuairt ódear go h-Inir Cathaig. Bhí ádair mór ar Colla
nuair a éonaic pé iad. Cé beaó ann rómpa, ar cuairt, ad
Caonite! Da beag ná gur bameaó maóarc a fúl airí de
Caonite nuair a éonaic pé iad, t'iréac mar a bameaó an
éaó lá úo a éonaic pé Miam. Bhí pé 'n-a níg an uair sin
ar éirpáige luaéra i n-inead a ádar. D'innreadar do
conur a bhí gac don ruo rocair lartuar i n-Uib Máine
agus i n-Uib Fiaérae Áirne, agus d'inir seipean doib gac
don níó a bhí aige le h-innirint i t'caob a t'úta féin.

“Da máit uom an éalir úo a t' seirgint, a ádar,
má 'pé do t'oil é. Mí feaca miam pór í,” arfa Miam.

Do ruo pé irteac pa n-érvam iad agus tairbeáin pé an
éalir doib.

Da t'iréac an maóarc le seirgint í. D'féaópaó tuine
panháint ar feaó leat an lae ag feucáint uiréi agus ní
beaó a fúile ná a aigne corpa di. D'á fáio a beaó pé ag
feucáint uiréi ir amlaó da máit leir tamal eile t'adairt
ag feucáint uiréi. Coimeápaó rairébeaó an óir t'reim
ar a fúilid. Coimeápaó uairleac agus ealaóntac a
h-órnáioe t'reim ar a fúilid, agus é 'gá fiafpaige de péin
conur a t' féaó lám tuine miam a leicéio d'obair a
d'éanam. Coimeápaó an crior, na cloea lozmara, t'reim
ar a fúilid, agus iad ag tairneam agus ag r'p'réacáirnaig,
agus eipean 'gá fiafpaige de péin cá t'ruaradar an rocur!
D'á n-éagmair sin go léir bhí pa moét 'n-a paib an éalir
sin cúmta ruo éigin a coimeápaó t'reim ar fúilid an t-é
a éioó í, agus do cuiréaó ádar irteac i n' aigne t're n-á
fúilid.

D'feuc Miam uiréi, go dlúe agus go t'aingean, ad níor

Labairt rí don focal amháid ar a béal: 'D'fheú an deirt eile uirthi go dtiocfadh ar go dtaingean, leir, ar go níos rudaodar ac 'sá molaó.

"Ba maíe liom labairt leat-ra, a d'air," arfa Miam le Colla.

'D'innitigdar i leir taobh.

"A leicéirí seo, a d'air," ar rife. "Tá m' aigne focair agam le móráin aimpire ar mé féin a tabairt ruar 'do'n tSlánuigheoir i dtiúg ban maíalta. Ba maíe liom 'do cómaire d'fáil, a d'air, i dtuath an tuisleáir ban maíalta ionas ceart dom 'du, 'do féir 'do b'ceamantair."

"Ar mairte dom a d'f'airraige, a 'n'gean ó," ar rifean, "cao é an fáil aimpire ó focairuigir an níó rin ac' aigne ar dtúir?"

"'Dí fé am' aigne, a d'air, ar fead ab'ad," ar rife, "rar ar dtainuig fé ann. Ní dóic liom go b'ead'fainn a d'innirint tuic crunn, a d'air, cao é an fáil atá fé dtaingean, ac tá fé dtaingean le tamal maíe."

'Do r'ad fé ar fead tamal.

"An dóic leat, a 'n'gean ó," ar rifean, "an b'ead'fá a d'innirint dom cao a éuir an níó rin ir'ead ac' aigne ar dtúir?"

"F'ead'fá," ar rife. "Nuair a t'urruig an t-ollmúcán i gcóir an chóirí móir seo atá cur'á d'inn agaim t'ugar fé ndeara conur mar a bí na rir go léir 'sá ceapad ar go 'sá focair' 'n-a n-aigne go ndéanraoír ióbir' anama ar ron na n-éirean ar go ar ron an éireoim. Ní maíe doinne ba féir 'sá r'ur go léir ruar éun na n-íobirte rin a déanam 'ná mife. Anran 'do tuisear am' aigne, nuair ná maíe ar mo éumar an ióbir' a déanam ar an r'euma 'n-a maíe-ran 'sá déanam, r'ur d' é ba lúga ba r'ann dom i déanam ar an r'euma 'n-a maíe ar mo éumar i déanam.

“Dineas ar an gcuma ran i. Sábair oim féin i láthair Dé ceangal gan céile eile do glacadó coirde ac an Slánuig-
teoir, molaó go deó leir! Siné mo euro-re de ’n ióbirte,
a dtair. Tá an ceangal ran oim. Ni féadpáinn imteact
ó m’ dtair an fáid a bi pé beó. Ni’l don ruo anoir eun
mé corp ar dul irteac i tceiglac ban piagalca asur an
iobirte do eun i ngníom.”

“I tcepeó ná beaó don baogal go nbeanpái don deapmáó,
a ’nghan ó,” arfa Colla, “ba maic liom don ceirt amám
eile do eun.”

“Cuir don ceirt ir maic leat eúgam, a dtair,” arfa
Miam, “asur neóppad an fírinne duit.”

“Nuair a deimr an ióbirte rin; nuair a tugar tu féin
ruar mar rin do’n tSlánuigteoir, an dóic leat a’ raib don
éileam as doinne eile oir?”

“Ni raib, a dtair,” ar rife, “don éileam as doinne eile,
ná ni’l anoir.” Do rtao rí.—“Ac ir dóca,” ar rife,
“sur ceart dom an méio reo a d’innrinc duit. Ir cumín
leat an t-óganac loclanac úo a táinig anro padó, nuair a
bi mo d’péair Taóys anro?”

“Ir cumín liom é go maic,” arfa Colla:

“Éuaró pé ruar go n-Uib Máine i n-donfeact le Taóys.
An óeao uair a conac é táinig ana éion asam air. Táinig
gráó asam dó. Siní an fírinne. Tuigear am’ aigne go
otáinig an gráó céatona aige-rean doim-ra. Níor labramair.
Ac do tuigead an rgeal eadpáinn.—Nuair a táinig an
rgeal go raib pé as glacadó an épeioim bi dtar móir oim.
Anran, nuair a táinig an rgeal go raib pé eun beic ’n-a
fadair, níor b’féidir liom an rgeal a tuirginc i n-don corp.
D’é deire mo máctnam ar an ngnó sur tuigear am’ aigne
go raib ceangairte oim é eun ar mo époide ar raó. Do
dineas ran.—Ni raib an baic i n-don corp, a dtair, as
an méio rin rgeil leir an gceangal ro doeim leat do
glacair oim féin i tcaob an tSlánuigteora.”

“Tá go maí, a 'nġean ó,” arfa Colla. “D’éanfao-ra an níd roo atá agat d’á iapaíó orim. Ní móí dom, ámġac, beagán aimpire éuige. Cuirpeao rġeala éúgat ótuairí éóm luac agur beirí an áit ceapaité agam agur ġac don ruo rocair agam.”

Do rġapadar. Bġ Taós agur Caoilte imġiġte ar ruo na mainirpeac; Taós ag tairbeáint na mainirpeac do Caoilte, agur Caoilte ag cur aítne ar na manaéaib, go móí móí ar an muincir go raib rean-aítne ag Taós orca.

Seacġmam dípeac í ndiaġ an tae rin éámig Colla féin go h-Uib Máine. D’imġiġ Taós agur Miam agur é féin roir go Cill Dara, go teiglac Úriġoe. Bġ átar náí d’féroir a d’imurint ar Cómarda Úriġoe agur ar an uile duine oer na mnáib maġalta nuair a ruapadar go raib Miam le pamaint acu. D’fan rġ acu, agur má ba ġac ġréine í raó, ag teacġ í ġuirdeacġain, í oteiglac a h-áir, b’í an ġac ġréine céaona í ag ġluairpeacġ amearġ na maġoean naomġa, í oteiglac Úriġoe, go oti ġur lean rġ a h áir.

CRÍOġ.

ῥοκλόικ.

Ἡ α ῥοκάλ ἀτά ἰ ἕῤοκλόικ ῥέατονα ἡί κυρταρ ῥίορ ἀηρο ἰατο.

ἀβκόνοιζεαὲτ, act of arguing.
 ἀρρῡἡη, vigour. ἀρ Δ. Δ ἑίτε,
 combining all their powers.
 ἀρρῡἡηεαὲ, *adj.*, vigorous; effi-
 cacious.
 ἀἑμαρρεαὲτ, closeness; nearness.
 ἰ η-ἀἑμαρρεαὲτ, very soon;
 very near.
 ἀϋἑαρ ἀη τρῤαζαητ, the future
 priest; *lit.*, the material, or
 "makings" of the priest.
 ἀϋ. ῥο ἡβέαϋ ῥέ ἀη ὄηηηε εἰζῡη
 εἰε Δϋ κολλα, that C. "would
 have it against" someone else;
 would be blaming someone else
 for it.
 ἀζαητ, act of avenging.
 ἀζεη=ἀζ, with ηρ added before
 the *pl. art.*
 ἀβίο, a habit; dress.
 ἀβηυζαὲ, act of ripening.
 ἀβῡη, a design; purpose; in-
 tention.
 ἀηηῤεἰῡ, unevenness, confusion.
 ἀηηη-ἑεαηα, a pet name. (ἑεαηα,
g. of εἰοη, affection.)
 ἀηηε, greed.
 ἀηῤῡηηεαὲ, a prior.
 ἀηηῤῡῥε, a certainty. Κυρ ἰ η-ἀηη-
 ἰῥε, to make sure of.
 ἀἡῤεαηηη, *adj.*, like [his] father.
 ἀἡῤῡη, imitation.
 ἀηηεα, *adj.*, wild.
 ἀηῡῡηαὲ, *pl.* -ἀηῤ, a foreigner.
 ἀηῤαη, want; hunger.
 ἀηἡ, breath; influence. Δ.

ῥόζαηηα, a good influence. Δ
 η-Δ. Δϋ ὄηη ῥέ ῥ., her influence
 acting upon G.
 ἀηαηαηηηηη, brisk; invigorating.
 ἀηῡοη, an injury; *lit.*, a bad
 turn.
 ἀοη ἑεἰῡ, musicians.
 ἀη, *g.* ἀηη, slaughter.
 ἀηαἡε; εἰοῡ ἀηαἡε, a stone
 thrown to test strength.
 ἀηῤαη, plunder; destruction.
 ἀηῤῡἡηε, act of arguing.
 ἀη-ἡἡῤ, a battle-field; *lit.*, field
 of slaughter.
 ἀἡηυζαὲ (οη ἀηηυζαὲ), grace
 before or after meat.
 ἀἡηηαὲαηηη, act of renewing;
 repairing; restoring.

ἡαῡἡη, a staple; a hook.
 ἡαἡη ἡηηἡἡ, the nape of the neck.
 ἡαηηηαὲτ (*collective*), women;
 womankind.
 ἡἡη, a top; success. ὄο ηεἡ ῥέ
 ἡἡη ηε ὄηηηηη, he allowed a man
 to win.
 ἡἡηη-ἡἡηηηηα, a file; a rasp.
 ἡαηα, a stick; wood. ἑαηαη ἡαηα,
 a wooden horse. ἡαηἡἡ ἡἡηηα,
 oars.
 ἡεαὲτ, *adj.*, thorough.
 ἡεηῤε; ἡεηῤε, *p. adj.*, boiled;
 boiling.
 ἡηηη, *d.*; ἡηηηη, *g.* of ἡεαηηη, a
 peak; point; heed; regard.
 ἡἡῡἡα ἡἡη, a deadly enemy.

- boctaineáct, humiliation, uabhar
 asur b., pride and humiliation,
i.e., wounded pride and the
 indignation which accom-
 panies it.
 bpaoviol, act of thieving.
 bpaigóineap, *m.*, captivity.
 bpiéro, frieze.
 bpiúoeamail, *adj.*, busy; pressing;
 urgent.
 buac, summit; success; ad-
 vantage.
 buactaint, act of conquering.
 buanairóce, reapers.
 buiréan, *f.*, *g.* buiróne, *d.* buirín,
 a company. *b.* coranta, a
 bodyguard.
 buitg, *pl.* of botg, a bellows.
 bunais, *adj.*, fundamental. *ait* b.,
 head-quarters.
 bunáit, chief place; head-
 quarters.
 buéaire, a mass, volume, column
 (of smoke).

 cábal, the body.
 cábán, a tent.
 cáblac, a fleet.
 cailir, a chalice.
 camta, a faction; a camp.
 cana ptáin, a tin can.
 (as) cantainn, chanting.
 caoltopmac, *adj.*, narrow in the
 back; (of the nose) in the
 bridge.
 caorctáinn. *U* bpiúoean é., a
 furious fight.
 caraim ologón, I raise, or begin,
 a lament.
 caé, a battle; a battalion. *pl.*
 caéana.
 cealgaím, I sting.
 ceannur, command; authority.
 ceárhoiúoe, a craftsman.
 ceárhoamail, *adj.*, skilfully worked.
 ceápta, a forge. (Also spelt
 ceaptoá, but *pron.* ceápta.)
 ceilt, act of concealing; a dis-
 guise.

 ceimélin, a rolled-up ball (as of
 thread); a bundle.
 cine, *pl.* cineáca, a race; a tribe.
 cineil, *d.*, a tribe; sept.
 ciúmar, an edge.
 Clann Cair, the Clan of Cair, *i.e.*,
 Cormac Cair.
 claoró, act of defeating; (with le)
 sticking to.
 claoíóclóó, alteration; diminu-
 tion.
 cleite, a quill.
 cliaéaca, wicker cages or splints.
 cloasó, a helmet.
 (as) enasairnaié, crackling.
 cneasó, *n.* *pl.* cneasóaca, *g.* *pl.*
 cneasóac, a wound.
 coáal, a hood; cowl.
 coimúoeáca, *p.* *adj.*, attendant.
 (aingéal *c.*, a guardian angel.)
 oiaábal *c.*, an attendant demon.
 cóimúoeam; cóimúoeam, act of
 counting; enumerating.
 cóimúoeap; cóimúoeap, a fight.
 cóim, provision. *Do* cuiméasó
 ason cóim oíra, every provision
 was made for their com-
 fort.
 cuiméasó, *auton. perf.* of cóim, I
 tire.
 cuiméí, *auton. imperf.* of cóim.
 cuiméacáin, act of consecrating.
 com, *g.* cum, the waist. *F*an
 éum, round the waist.
 comairce, *f.*, protection; patronage
 cóimáca, a companion; a brother
 student.
 cóimáca, a successor, esp. in a
 religious office.
 cóimúoeap, *m.*, connection; re-
 lationship.
 cor, a turn; a twist. *C*or i
 n-asairó an cáim, "a twist
 against the crooked," *i.e.*, a
 plan to defeat treachery.
 cómaca, *pl.* of cóim, provision.
 cóimúoeola, midges.
 cópta, a coffer; a chest.
 corúap, act of slaughtering.

cornam, protection; act of guarding. SAN c., undisputed. coírom uirge, a plentiful supply of water.

creac, *pl.* creaca, plunder. creacétnaíóite, *p. adj.*, wounded. creveadaint, *f.*, credit; influence.

(an) críoraídeac, Christendom. crocaíre, a hangman; a scoundrel.

crócar, a bier.

cróda, *adj.*, valiant.

croíómeac, *adj.*, bright red. (From caoir-óear, berry-red.)

croimán, the hip joint.

croiméal, a moustache.

cropta, cross; across.

Cruicneaca, the Picts.

cualac, a company.

cuaróib, *d. pl.*, travels.

cúbaó éirge drawing himself in (instead of pressing to fight).

cuirveacánap, intercourse; companionship; act of visiting.

cúinneam, act of remembering. 1 sc. an lae noiu, as on this day (said of an anniversary).

cúl óin, a place of refuge.

cúinóac, a cover.

cúntanór, the countenance.

cuir, putting; placing, etc. Cuir ar a rúilib óib, to show them; make them see; convince them. Δ bí tar éir cuir rúta i n-Éirynn, [those] who had settled in Ireland.

cuirá *pl.* of cuiró, a knight; a warrior.

uacaó, forty.

uaingean, *m.*, a fortress; a stronghold.

Uál scair, the tribe of Cair, *i.e.* Coirmac Cair.

uain, an ox.

uán, a poem; *also*, a learned profession. Uo péir a uán, according to their professions.

uana, a Dane; a Norseman.

uair-me, a race of slaves.

uárac, enthusiasm; strong feeling. ueabruigéac, comely.

uac, ΔS iméac ar na uacair, going out of her teens.

uac-méinn, good will.

uac, a thorn; a spike.

uair-uacair, red rout.

uaimne, a proof; assurance.

uáine-ue, the stronger, or more earnest on account of it.

uairbúeac, sisters.

uóicair; uóicáir, revenge.

uóin, shelter; protection.

uoirrómeac, act of disputing.

uóim, a squadron.

uóirruac, act of drying up; exterminating.

uóirpéir, discretion; prudence; caution.

uóit, *adj.*, hard; stiff; stern.

uóicéir, the more likely for it; on account of it.

uóicéir, sorrow; distress.

uóiméir, a hilt.

uócal; uóicéal, inhospitality; churlishness; reluctance.

uóicéirac; uóicéirac, surly.

uóitín; uóitín, sufficiency;

enough. Uí u. na cuirveacánap ue rúg i mbrian, Brian was a king worthy of that company.

uana-úair, a grim, sardonic laugh.

uóeóite, *p. adj.*, rotten, decayed.

uóirpúir; uóirpúir; a sister.

uóuac, appearance (usually, but not invariably, implying a sickly appearance).

uóair, a present.

uóal, a right; a due; nature; hereditary principle. Uóal

acair, a quality inherited from the father; (often translated "kind father").

uóalúair, *m.*, duty; right; that which is due from a person or to him.

ουθαό, act of blackening. Ουθαό na ζενουε αζυρ na ζκοιλλε, enough to blacken the hills and the woods (a common expression for a crowd).

ουλ, act of going. Αζ ουλ αρ, getting thin. Ζο μαζαό ο'ά ευρο λόιν, that his provisions would run short.

εαγμαδ, *adj.*, handy.

εαζαντα *adj.*, giddy; flighty.

εαζναιθε, *adj.*, wise.

εαλαθοντα, *adj.*, artistic.

εαλαθονταετ, artistic beauty.

εαραι, *pl.*, goods; manufactures.

εαραιο, 1 n-e. le, at variance with.

εαρονόρι, dishonour; insult.

ειόραρθεαδ, *adj.*, handy; convenient.

είημ, capability.

είροαμ, a sacristy.

εόλζυρθεαδ, *adj.*, of great knowledge; scientific.

ραδταρ (or φαζταρ), *auton. dependent pres.* of οο-ζειβιμ, I get; find.

ράζαλταρ, a gift; a possession; a supply. (From ράζαλ, to get, obtain). ρ. οιβηε, a good share of work.

ράιβηε, *pl.* ράιβηί, a wrinkle; a furrow.

ράιυθεαμλαετ, the gift of prophecy ραιυθεαμλαίθε, or ραιυθεαμλαδ, deliveration; absence of hurry.

ραρθε. Αζ ρ. έωρζε, watching carefully; *lit.*, watching "to himself."

ραρθεαδάν, perpetual watching.

ραρ ρηεάμια, a serving-man.

ραρ ιμυρτε ρζείλ, a man to tell the tale.

ραρ τεαγζαν, an interpreter.

ραρτζίρ, a house steward.

ραρην, a piece of land; a farm.

ραρλιμιοητα; ζο ρ., thoroughly and perfectly.

ραδαιητ. Κυρ ριαδαιητ (or ριαδαιθ) αμ, to force; compel. ριαν; ριαθαιη, wild.

ριανταρ, wild folly; nonsense.

ριέλλε, *g.* of ριέαλλ, chess.

ριλλ, *g.* of ρεαλλ, deceit (as *adj.*). αν βιθεαμναδ ριλλ, the treacherous thief.

ριρ έρειαν, the men of Ireland; the Irish public.

ριύρρη, abundance; plenty.

ριύρρηαδ, *adj.*, abundant.

ρόο, a sod; the ground. ρ. αν θάιρ οο ρεαραμ, to stand [their] ground to the death;

lit., to stand the ground of death. Ζυρ β'έ ρόο αν έατα . . . ρόο α θάιρ, that the field of the [coming] battle was [to be] the place of his death.

ρόζαλ, plunder.

ρόζαρτα, *pp.*, announced; declared.

ρόρλιηητα, *adj.*, complete; perfect ρορμαο, envy.

ρμιοζζυμ, conflict; stress of battle.

ρμιαοαρ να ρεαοαρ, energy without knowledge; which does not know what it is going to do.

ρμαρ, cold. Υεάο ρέ ρμαρ αιζε, it would be too late for him.—

The people say "it would be cold morning for him."

ρμαρ-θαλαιε, a dank odour

ρμαρζαητ, relief; act of releasing.

ρ. μηε μίζ α' βμιαζοιηεαρ, "a king's ransom."

ρμυρθεαδ, *adj.*, bloody.

ρμυρην, a crew; a body of people.

ζαδ'εα, *p. adj.*, (p. 241) harnessed.

ζαοαζιζεαετ, theft.

ζαηε, *g.* of ζαη, bravery.

ζαηρθεαετ, sturdiness; stoutness.

ζαηρζε, valour. Δμ ζαηρζε, weapons of warfare.

ζαρ'εα, *pl.* of ζαηρ, a shout.

ζαρταετ, smartness; cunning.

ḡac, a spear. ḡ. ḡrime, a sun-beam.

ḡeamar, *g.* -air, young corn.

ḡeall, *pl.* ḡeill, a pledge; a hostage.

ḡeinte, *pl.* heathen races.

ḡiobam, great excitement and restlessness.

ḡileac, brightness.

ḡiollaí curair, "travelling servants"; foot-runners.

ḡlaire, a stream.

ḡlanac, cleanliness.

ḡleacairdeac, gymnastics; trials of strength.

ḡleic, a struggle.

ḡlúin, a knee; a degree of kindred.

Ó ḡ. ḡo ḡ., from generation to generation.

ḡnaoi, countenance; appearance.

ḡnác-ḡeiglac, a permanent body of household troops.

ḡnó rál, apparent business.

ḡnóca rát, affairs of state.

ḡoin ḡalám, a butt for every weapon; the victim of the punishment known as "running the gauntlet."

ḡiáréir, a grazier.

ḡreanta, *p. adj.*, carved; chased.

ḡréar, decoration.

ḡríoraó, act of inciting.

ḡruaim, a frown; gloomy looks.

ḡruama, *adj.*, gloomy; depressed.

ḡuiríte, *pp.*, stolen.

ḡuin, *g.* ḡunta, act of wounding; a wound.

ḡuir. Óe ḡuir, as a reproach.

ḡunta, *p. adj.*, wounded.

ḡur, substance.

ialair, a saddle.

iarimáran, a remnant; a useless person.

ímáḡ; íomáḡ, *pl.* ímáḡana, an image

imiscéineamar, *adj.*, remote.

imire anama, *lit.*, the staking of life. ḡo h-í a., to the point of death.

imreap, contention; fighting.

imreapán, constant quarrelling.

í n' for í n-a, in his, in her. í n' aighe, in his, or her, mind.

íóna. í n-íónaib caáa, in battle array.

íomaiḡ, act of vieing; competing.

íomarbáig, competition.

íompar (íomcúir), *g.* íompar, act of carrying. Beirḡeac íompar a beast of burden. Cúir

íompar, means of conveyance or transport; a vehicle.

íomparḡáil, wrestling.

íona (or í n-a), in which.

íonpar, *adj.*, cool.

laḡ, *adj.*, weak; mean. Óa laḡ leac ó úéanaim, you would not like, you would think it mean, to do it.

laḡac, weakness.

laíḡ (or laḡaiḡ) *d.* of laḡac, mud.

lám le, beside; close to.

lann, a blade; a sword.

lár baill, the middle; *lit.*, the middle of the place.

laraim, I blush.

léaraó, act of beating; hammering.

leac-lám, one hand; short-handedness.

leḡáir, a legate.

leibéalta, *p. adj.*, level.

leicte, *adj.*, delicate; weak; ill.

leirreap, *auton. fut.* of leirim (or leḡaim) I melt; dissipate.

léinteaca ríóil, satin shirts.

leómar, *perf.* of lámaim, I dare.

nár leómar óon éómac, that no power dared.

liḡ, a doctor.

linn, a pool; a harbour.

lín-tiḡe, a family; the number of persons in a house.

loclanac, *pl.* loclanaiḡ, a Dane; (*as adj.*), Danish.

loilḡeac, a milch cow.

λογῶντος, a camp.
 λυαῖτ-ραῶται, wages; reward.
 λυαῖτμος, *d.* of λυαῖτρεαῖ, ashes.
 λυαν να παλιμε, the Monday
 following Palm Sunday.
 λυεῖ, folk; people. λ. καθάρτα,
 helpers; allies. λ. καλάρο, crafts-
 men. λ. κοπαντα, a guard. λ.
 καταδαν, artists. λ. φοῖλα,
 plunderers. λ. παβάλα, robbers.
 λ. τεῖτε, fugitives.
 λυῖζε, act of lying down. λυῖζε
 ἵπτεαῖ πέ, "coming in";
 submitting to; falling into line
 under. λυῖζε ἵπτεαῖ ἐν οἴβη,
 applying oneself to, entering
 into, work.

μαῶται, a plain.
 μαῶταιμαῖ, a copy.
 μαῖτρεαῖμαῖ, *adj.*, like [his]
 mother.
 μάτα, *pl.* μαῖλί, *dual* μαῖαινον, an
 eyebrow.
 μαρε-ῖλυαῖ, a body of horse.
 μαρεῖταναῖ, *adj.*, lasting.
 μαρτα, insult; indignity; dis-
 honour.
 μεαῖβαιρ φαοῖγαῖτα, the human
 reason; the mind.
 μεαναμνα, spirit.
 μεαῖρα, worse. ἵρ μεαῖρα λιῖμ
 ἄ λιῖοῖν 'νά. . . I care more
 for [*lit.*, think worse of] his
 little finger than . . .
 μεαῖραιμ, I think, expect. ἄ
 μεαῖρπά ὄομ, that you would
 expect of me, or, for me.
 μέινν, *g.* -ε, the mind; dis-
 position.
 μεῖρζεαῖ, *adj.*, rusty; rusty-
 looking.
 μιαν λειῖνῖ, a child's preference.
 μιλεαῖτα, *adj.*, military; warlike.
 μιον, small; minor; ῖο μιον,
 minutely. μιον-ῖμῖρο, minor
 Orders.
 μιῖταῖ, *g.* of μιῖταῖ, metal.
 μόρ, *adj.*, great. Ὑα μόρ αῖζε ἑ,

he thought a great deal of it;
 valued it highly. Βεῖτ ῖο
 μόρ λεί, to be great friends
 with her. Ὑῖοῖ ῖαῖ ἄοιμνε
 μόρ λεί, everybody liked
 them; was friendly with them.
 ἵῖορ ἵῖορ οἱ ἄν ῖλιοῖαι, she
 needed the cleverness.
 μόρνα, "morrow," in *phr.* μόρνα
 ὄυιτ, good morrow to you.
 μόρῖαῖ; μόρῖῖαῖ, delight; pride;
 conceit.
 μόρῖαῖαῖ, *adj.*, delighted.
 Μόρῖαῖορ λεαῖμνα, the steward of
 Lennox.
 μῖρῖζῖλ; μῖρῖζαῖ, awakened.
 μῖρῖταιρ, worsted; yarn.

n-α=ῖο, in relative constructions.
 ἄν βορῖα n-α μῖαῖ ἄν ἑαῖλιρ
 ἄζαῖτ ἄνν, the box in which
 you had the chalice; *lit.*, the box
 that you had the chalice in it.
 νέαῖ, a cloud; a fit of insanity.
 ἵῖεαῖ ἐν κοζαῖῖ, a mad rage
 for war.
 νεαῖν-ῖορῖβυαῖρεαῖ, *adj.*, uncon-
 cerned; undisturbed.
 νεαῖνῖζυρ, want of substance.
 νεαῖνῖπυμ, unconcern; indifference
 νεαῖν-ῖυαῖρῖμνεαῖ, *adj.*, uncon-
 cerned.
 νόρῖμῖαῖρεαῖτ, civilization.

οῖῖαιρ, *adj.*, dun-coloured.
 ὀρῖνεαῖῖ, *auton.*, was inaugu-
 rated; anointed; ordained.
 ὀρῖο, *n. pl.* ὀρῖο, *d. pl.* ὀρῖοῖβ,
 Orders. ὀρῖο βεαννῖαῖζτε,
 Holy Orders.
 ὀρῖῖαῖρο, *g.* ὀρῖῖαῖροε, ornament.
 οῖῖαιρ, a sick person; invalid.

πάρῖτ. ἄῖ ῖαῖβῖαῖλ πάρῖτ, taking
 the part (of); siding with.
 περῖῖεῖρ, a pedlar.
 πῖορῖα, a cask.
 πῖῖ; πῖῖῖ, act of arguing,
 pleading.

πράνς, mental stress, from any kind of emotion.

πραιρις, *d.* of πραιρεά, porridge.
 ἡ-α πραιρις, in confusion; in a mess.

πράρ, *g.* πρῆρ, brass.

πυβάλ, a pavilion; a tent.

πύκιν, a hood or bandage over the eyes; a blind; trickery; deception.

πυδαίμε, lavish hospitality.

πυσα, a comb.

πυε, a time; period. Ζαδ δον πυε ἴολυρ, every minute of the day.

πυοβαδ-ποίτσε, sacrilege; *lit.*, the desecration of a church-yard; hence, sacrilege in general.

πυον, *m.*, range; reach. R. να ζκυαρ, earshot.

πύρται, act of striding.

πυτήμα, *adj.*, lucky, prosperous.

πυτα, *pl.* of πυνη, a point.

πυτα, *g.* of πυτ, act of running.

Ζησιον πυτα, feats of running.

1 ζκυρη μ., in a bout of running.

1 οταίτιζε μ., accustomed to, or practised in, running.

πυότε, level lands.

πυαρ, act of arranging; setting in order.

πυατα, *p. adj.*, arranged.

πυαρς, a wild wet marsh, very cold and barren.

πυσαν, a queen; princess; lady.

The word was applied to any woman of high position, as

πυς to a man.

πυσάμηνα, an heir-presumptive;

a king's heir.

πυσημα (*collective*), nobles.

πυνη (πύνη), a secret; an intention.

πυρη, a poem or poetical composition.

R. κατα, an address delivered before a battle.

πυσαμυτ, a rout.

πυο. "μο ζηρό τέ αγυρ πυο
 αζατ," "I love you, seeing that you have possessions."

πύτε, sufficiency.

Σαμην, November. Λά Σαμνα, the 1st of November.

πυοιπυεατ, masons' work.

πυορ, *adj.*, free; cheap. S. 1 η-αίτσε, gratis.

πυρ=πυλ, before (*in time*).

πυεβαίτε, *adj.*, hawk-like.

πυεβυζαδ, act of gaining possession; possessing.

πυεναμ, I disown; deny; refuse.

Σεανάν, Senan or Senanus.

πυερυζοαρ αν ρόυ, they stood their ground (*lit.*, the ground).

πυαίλ, a reflection (of light); a glow. S. ζηαοί έίσηη, some brightness or expression of countenance.

πυαρταίλ, act of pulling to pieces, esp. unroofing a house. *Auton.*

past. πυαρτάλαδ; *pp.* πυαρτάλα.

πυατάμλατ, nervousness.

πυατάη, a mirror.

πυιατόζ, a large flat basket, shaped like a shield=πυιατ.

πυιοβαδ, act of snatching.

πυιομαρ, act of polishing.

πυρηόαδ, act of examining.

πυότα, *p. adj.*, scalded.

πυολυεατ, *f.*, education.

πυαυ-βυιλλε, a sweeping blow.

πυυηεαδ, *auton. perf.* of πυυημ, I cease; release; (of a camp) raise.

πυη, that. Σηη αρ έυηρ, that was all that it put.

πυοημαδ, seed; race.

(σο) πυυβλυης πέ έυηε, he has travelled for it, *i.e.*, to get it.

πυυηήη, a joiner; carpenter.

πυατ, neatness.

πυατρυζαδ, act of tidying.

πυάμαδ, act of teasing out, as wool

πυοηρης, a rabble.

πυόητε, *n. pl.* } of πυαδς, a host.

πυόζ, *g. pl.* }

ρηιοὶ, descendants. Ὁ ῥ. ῥο γ.,
 from generation to generation.
 ρηοῦμα, act of knotting. Δξ γ.
 ρηατοῖ, making friends.
 ρηάειο, *g.* ρηάειο, a needle.
 ρηυα, complexion.
 ρηέιο, act of nodding; beckon-
 ing smilingly.
 ροῦα, *m.*, wealth; produce.
 ροῦαο, a funeral procession.
 ρόξαι, *adj.*, comfortable;
 luxurious.
 ροιβη, *adj.*, kindly; gracious;
 good-humoured.
 ροιβηα, kindness; gaiety.
 ρρεῖ, a kick; a stamp of the foot.
 ρρεῖ; in *phr.* κυρ ρρεῖ αἰμ, ad-
 dressing him.
 ρρέπλι, a storm; the thick of
 a fight.
 ρρῖα, a spy.
 ρρῖα, act of spying.
 ρρῖοῦ, act of reviling.
 ρρῖο, a spurt of vigour.
 ρρῖα, *pl.*, flashes (of
 lightning).
 ρρῖα, rows; swaths, as of
 mown grass.
 ρρῖα, a laughing-stock.
 ρρῖα, a stallion.
 ρρῖα, stubbornness.
 ρρῖα, *adj.*, inured; hardened
 ρρῖα, a dint.
 ρρῖα, a steward.
 ρρῖα, a leader; manager.
 ρρῖα, act of guiding;
 managing.
 ρρῖα, *p. adj.*, torn; rent.
 ρρῖα, peace; quietness. Δ
 ρρῖα, to settle
 down; to "bide their time";
 to take things quietly.—The
 first Δ is the *poss. pron.*
 ρρῖα, *pl.* of ρρῖα, a wisp.

ρρῖα, act of referring (to).
 ρρῖα; ρρῖα, advantage;
 good; profit.
 ρρῖα, act of offering.

ρρῖα, relics.
 ρρῖα, *pl.* of ρρῖα, lands.
 ρρῖα, a chief.
 ρρῖα, act of binding; uniting.
 ρρῖα, *adj.*, stout; thick;
 massive.
 ρρῖα, a testimonial.
 ρρῖα; ρρῖα, business.
 ρρῖα; ρρῖα, busy.
 ρρῖα, act of exhausting.
 ρρῖα, *p. adj.*, chosen; picked.
 (Prop. ρρῖα, but *prncd.*
 ρρῖα, by analogy with ρρῖα,
prncd. ρρῖα.)
 ρρῖα, a silence; esp. silence
 through excess of feeling. ρ.
 ρρῖα, the choking caused
 by anger.
 ρρῖα (ρρῖα), *perf.* of ρρῖα, I
 choose.
 ρρῖα, fruit; result. Ὅσ. ρρῖα,
 by force of arms.
 ρρῖα, *m.*, increase. ρ. ρρῖα, a
 "brewing" of war.
 ρρῖα, *adj.*, fruitful; pro-
 ductive; "paying."
 ρρῖα, *adj.*, seasonable; early.
 ρρῖα, trouble of mind.
 ρρῖα, *pl.* ρρῖα, a tribe.
 ρρῖα, seeing that. (Also ρρῖα
 ρρῖα; ὅσ. ρρῖα, etc.)
 ρρῖα, act of fasting.
 ρρῖα, a state of defence.
 ρρῖα, a trench.
 ρρῖα, a district.
 ρρῖα, a sheath; scabbard.
 ρρῖα, a cause.
 ρρῖα, a guess; opinion. ὅσ.
 ρρῖα, a blow struck at a venture.
 ρρῖα, a hinge.
 ρρῖα, *adj.*, blundering; botched.

ὅσ. ρρῖα, *pl.* of ὅσ. Orders.
 ρρῖα, *pl.*, the temples (sides
 of the head).
 ρρῖα-ρρῖα, "water-under-
 ground," *i.e.*, underhand
 dealing.
 ρρῖα, security.

ΔΙΝΙΜΝΕΔΑ ΝΑ Ν-ΔΙΤ.

Alba, *g.* Alban, *d.*, Alban, Scotland.

(Δη) Αλμάνν, Germany.

Άρμιάδα, Armagh.

Άετλιετ, Dublin.

Βελαδέ Βελετα, "the road of the tomb," a place near Macroom.

Βιλε μόνι μάξα Αδάρι, the great tree of the plain of Adare (under which the kings of Munster used to be crowned).

Βινη ΈΑδαρι, *d.*, the hill of Howth. (*d.* also beinn.)

Βρετανι, Britain, *i e.*, Wales.

Βατάρι να Βεινβε, Copenhagen.

Βατάρι Κονταντιν, Constantinople.

Βεανφουδραυ, near Σλιαβ Βαοιν in Munster.

Βεανν Κομα, "the head of the weir"; Kincora.

Βεανν Τιρε, the Mull of Cantyre.

Βιαρραιζε Λυάρι, that part of Kerry which is called Σλιαβ Λυάρι.

Βιλλ Βαοί, Kilkee.

Βιλλ Βάλια, Killaloe.

Βιλλ Βαρια, Kildare.

Βιλλ Μάιξνεανν, Kilmainham, Co. Dublin.

Βιυαν Βαριβ, Clontarf.

Βορκαβαοιρνε, a district in Co. Clare.

Βορκομαραυ, Corcomroe, Co. Clare.

Βανιμαρ, Denmark.

Βεαρμύμαν, Desmond.

(Να) Βέιρε, the Decies.

Βύν Βοβαρνε, Dunseverick.

(Δη) Ευρώπη, *g.* Ευρώπε, Europe.

Φίջιντε, a district on the s. bank of the Shannon.

(Δη) Φρανς, France.

Σλεανν Μάμα, a glen near Dunlavin, Co. Wicklow.

Ινιρ Βατάιξ, Scattery Island, Co. Clare.

Ινιρ Λοχα Κέ, island in Loch Key in Connacht.

Ινιρ Λοχα Σιρι, island in Lough Gurr, Co. Limerick.

Ινιρ Τυιτε, Iceland.

Ινιρ Ξαίλλ, the Hebrides.

Ινιρ Η-Οριε, the Orkney Islands.

(Δη) Ιοσάιλ, *g.* Ιοσάιτε, Italy.

(Δη) Ιορμαρό, *g.* Ιορμαρόε, Norway.

(Δη) Λεάμαιν, river Laney, Co. Cork.

Λεάμαιν, *g.* Λεάινα, Lennox (district in Scotland).

Λεαδ Έυινν, Conn's Half; the northern half of Ireland.

Λεαδ Μοξδα, Mogh's half; the southern half of Ireland.

Λέιν Έύεουλανν, Loop Head, Co. Clare.

Λοέ Σιρι, Lough Gurr, Co. Limerick.

Λοέλαν, Denmark.

Λυιμνεαδ, *g.* Λυιμνιζε, Limerick

Μάξξρομτα, Macroom.

(Δη) Μόνι Μόνι, Moneymore.

Οιλεάν Μαναιν, the Isle of Man.

Οιλεάν Σγαταίξ, the Isle of Skye.

Οιρξίαλλα, Oriel.

Πορτλίριγε, Waterford.

(Δη) Ρόμην, *g.* Ρόμια. Rome.

Σαγανα, England.

(Δη τ-) Σιοναίνν, *g.* Σιοναίννε, the Shannon.

Στιαδ Δη Βογαίξ, the "turf-mountain"—a local name of no importance.

(Δη) Σολάν, the river running by the town of Macroom.

Σόμρο Σόλυμ Σίλλε, Swords, Co. Dublin, where Columcille founded a monastery.

Σολέορο, Solohead, Co. Tipperary.

Τεαμίρι, *g.* Τεαμίριά, Tara.

Τοηη Είόρονα, Glendore Harbour, in the south of Co. Cork.

Τυαίμ Σηρέινε, Tomgraney, Co. Clare.

(Δη) Τυλκαίνν, the Tolka.

Υια Βηριάμας Διόνη, now part of Co. Galway.

Υίβ Σοναίλλ Ξαδμα, a district in Co. Limerick.

Υίβ Εαδέαδ Μύμαν, Iveagh, in S. W. Cork.

Υίβ Ράιτγε, Offaly.

Υίβ Ραολάιν, the country of the Whelan's.

Υίβ Μάιμε, a district partly in Galway and partly in Roscommon.

Υημύμαν, Ormond.

